

Borger = Bennen.

Et

Ugeskrift,

udgivet for

det foreenede Understøttelses Selskab.

Fjerde Aargang.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Christian Friderik Holm

1792.

05.6
B066

1791/92
Aug. 4.

17488

Register

over

Indholden af Borger- og Bønnens Blade

fjerde Aargang.

- No. 1. Administrationens Anmeldelse om de til Bladets Bestyrelse valgte Medlemmer. Side 1—7.
Bidrag til Historien om Dyrenes Evne. S. 7—8.
- No. 2. Extract af Administrationens Regnskabs-Protokol, over Selskabets Indtægter og Udgifter fra Administrationens Begyndelse den 21 Febr. til ult. Augusti 1791. S. 9—14.
Fortsættelsen af Bidrag til Historien om Dyrenes Evne S. 14—16.
- No. 3. Bekjendtgørelse af den nye valgte Bestyrelses Commissions Plan, i Henseende til Bladets Indretning og Indhold S. 17—19
Hvorledes Guds Forsøn endog belønner den usornuftige Lydighed, som Forældre undertiden fordre af deres Børn. S. 20—23
Aftenbøn S. 23—24
Anmeldelse S. 24
- No. 4. Maadélighed, det beste Middel at bevare Helsen og til at opnaae en høi Alder. S. 25—30
No. 5.

No. 5. Naturhistorie Selskabet	S. 33—34
Om at bringe Drukneede til Live.	S. 41—44
No. 6. Fortsættelse om at bringe Drukneede til Live	S. 41—44
Reise til Maanen. En Fabel af Linee.	S. 44—47
Bøn for Maaltidet.	S. 47
Tak til Gud efter Maaltidet.	S. 48
No. 7. Noget om Banqver.	S. 49—54
Exempel paa Taknemmelighed.	S. 54—56
Waisenhuus Børnenes Sang den <u>11.</u> October 1791.	S. 56
No. 8. Om Philosophen Seneca.	S. 57—64
Exempel paa Patriotisme i vore Tider.	S. 64
No. 9. Slutning om Philosophen Seneca.	S. 65—66
Oplysning om Kaffe.	S. 67
Et Problem som ønskes opløst.	S. 67—68
Noget om Haandværker.	S. 68—71
Anmeldelser	S. 71—72
No. 10. Middel til at bevare Bieker i Bygninger saa at raadne	S. 73
Bidrag til Mennekkkundskab.	S. 74—76
Anekdoter om Kaiser Joseph 2.	S. 77
Dødens Billede.	S. 79
Fabel af Boileau	S. 80
No. 11. Anmeldelse	S. 81
Tanker til nyere Estertanke om Amagerland.	S. 82—88
Anekdoter. Krigen lærer Mennekket.	S. 88
No. 12. Anmeldelser.	S. 89—90
Samtale imellem en Præst og en Skoemager.	S. 91—96
No. 13. Anmeldelser.	S. 97—98
Noget af Moralen om Klædedragt.	S. 99—103
Til Ungdommen.	S. 104
Anekdoter	S. 104
	No. 14.

No. 14.	Anmeldelser.	S. 103—106
	Om Bortlæsning af Børn.	S. 106—110
No. 15.	Om danske Edelstene.	S. 111—114
	Breve om Biographier af Selskabets afdøde Medlemmer og Svar.	S. 114—115
	Den 14 November 1791.	S. 115—116
	Newtons Begravelse	S. 117
	Anekdoter. Krigen hæder Mennesket.	S. 118
	Anmeldelse.	S. 118
No. 19.	Tækkelighed, en selskabelig Dyd.	S. 119—124
	Hvad man ikke gjør og hvad man burde gøre	S. 124—126
No. 17.	Fortsættelse om Tækkelighed.	S. 127—134
No. 18.	Slutning om Tækkelighed.	S. 135—142
	Den unge Ulv. En Fabel.	S. 142
No. 19.	Anmeldelse	S. 143
	Om Klager over Verden	S. 144—146
	Anekdoter	S. 147—148
No. 20.	Anmeldelse	S. 149—151
	Biographier	S. 151—155
	Anekdoter	S. 155—156
No. 21.	Menneskets Skiebne er ofte besynderlig.	S. 157—161
	Om Sneehandelen ved Etna.	S. 161—163
	Om de portugisiske Guldminer i Brasilien.	S. 163—164
No. 22.	En virkelig Tildragelse	S. 165—170
	Et Træk af Korsernes Karakter.	S. 171—172
No. 23.	Om Monumentet for Bondesfriheden	S. 173—174
	En Opdagelse til Allets Forbedring.	S. 174—176
	Forskjellige Opdagelser.	S. 176—177
	Om Maalet for Menneskets Levetid.	S. 177—180
No. 24.	Om Skoenes bekvemteste Form.	S. 181—186
	Brev fra en Dame af den store Verden, til hendes Veninde paa Landet.	S. 186—188
No. 25.	Anmeldelse.	S. 189—193
	Den velgjørende Mafferade.	S. 194—196

- No. 26. Anmeldelse. S. 197
 Det modige Venſkab. S. 198—204
- No. 27. Indſendt Avertiſſement fra Hr. Karlebye. S. 205—207
 Om Negerſlaverne paa Guinea og paa Euro-
 pæernes amerikaniſke Kolonier. S. 207—212
- No. 28. Anmeldelse. S. 213—215
 Fortſættelſe om Negerſlaverne. S. 215—220
- No. 29. Anmeldelse. S. 221—225
 Slutning om Negerſlaverne. S. 225—228
- No. 30. Brev til Borgervennen og Evar herpaa. S. 231—235
 Almtadelige Begreber om Mynt. 235—238
- No. 31. Aagnſkab for Selskabets Midler fra 18 Febr.
 1791 til nit. Febr. 1792. S. 239—250
- No. 32. Fortſættelſe af alm. Begreber om Myndt. S. 251—257
 Middel til at giøre Børn miſtroiſke imod fig. S. 257—258
- No. 33. Anmeldelse. S. 259—261
 Bidrag til Kundſkab om Dyrene. S. 261—263
 Indbildningens Magt. S. 263—266
 Anekdoter. S. 266
- No. 34. Anmeldelse. S. 267—271
 Man kan troſte paa mange Maader. 272—274
 Anekdote. S. 274
- No. 35. Anmeldelse. S. 275—278
 Efterretninger om Jamaika. S. 279—282
 En Advarſel. S. 282
- No. 36. Anmeldelse. S. 283
 En Samtale ſom berører lidet af Naturhiſto-
 rien. S. 284—290
- No. 37. Anmeldelſer. S. 291—293
 Fortſættelſe af Samtalen i forrige Nummer. S. 294—296
 Overtroe med Bøger. S. 296—298
 Anekdoter. S. 298

No. 38. Anmeldelse.	S. 299—301
Coral af Hr. Frankenau	S. 302—303
Hymne af Hr. Thaarup.	S. 303—306
No. 39. Anmeldelse.	S. 307—308
Efterretninger om Georg Branville	S. 309—313
Anekdote.	S. 313—314
No. 40. Anmeldelser.	S. 315—318
Sadi, en Fortælling.	S. 319—321
Anekdote om Christian den 4de.	S. 321—322
No. 41. Anmeldelser.	S. 323—324
Irin, en Idyl.	S. 324—326
Betragtninger over Alexander.	S. 327—328
Anekdote om Phocion.	S. 328
Løven og Steenbukken.	S. 329
Forstjellige Tanker.	S. 329—330
No. 42. Brev fra Landet om Slavehandelen.	331—337
Ananiceris og Plato.	S. 338
No. 43. Anmeldelser.	S. 339—342
Kvartals Regnskab.	S. 343—346
No. 44. Brev til Borgervennen om Døttres Opdragelse.	S. 347—353
Xenophon og Socrates.	S. 353
Anekdote.	S. 354
No. 45. Svar paa Brevet i forrige Nummer.	S. 355—359
Bidrag til Menneskeslægten's Historie.	359—362
No. 46. Breve om Jordekjærd og Liigbæren.	S. 363—370
No. 47. Slutning af Brevene i forrige Nummer.	S. 371—374
Eksempel paa sand Mod.	S. 374—375
Protagoras og Democritus.	S. 375—376
Et besynderligt Legat.	S. 376
Anekdoter.	S. 377
En Røver og dog en reiskaffen Mand.	S. 378
No. 48. Byeleynet om Sommeren.	En Fortælling.
	S. 379—386

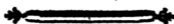
No. 49. Anmeldelse.	S. 387
Fangerogteren i Norwich.	S. 388—394
No. 50. B viis paa en Tyrks Taknæmmelighed og Eedelmodighed.	S. 395—400
Anekdoter.	S. 400—402
No. 51. Anmeldelse.	S. 403—404
Et fiødent Testamente.	S. 404—407
Erindring om nogle Punkter i den physiske Op- dragelse i Barndommens første Periode.	S. 408—410
No. 52. Fortsættelse af Erindringen i forrige Num.	S. 411—418
Tillæg. Slutningen af samme.	S. 419.

Borger = Bennen.

No. 1.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 2. September 1791.

Med dette Blad begynder den fjerde Aargang af Ugebladet Borger = Bennen, hvori Administrationen tillige kan bekendtgjøre for ethvert Medlem af det forenede Understøttelses-Selskab, som saa inderlig har været ønsket dette Blads Forandring og Forbedring, at samme efter et nyt Forslag, indsendt fra den høistærede Lov-Commission, nu er bleven saaledes indrettet og bestemt, at det sikker vil bidrage baade til Nytte og Fornøielse for enhver, hvilket altsammen ydermere skal blive forklaret under Anmældelsen af Repræsentationens Beslutninger, som i dette Blad indføres; ligesom man og haver foranstaltet, at mindre Tryk herefter skulle bruges, paa det Indholdet af Bladet kunde blive desto vidtløftigere, efterdi Omkostningerne omtrent vil være de samme, da ikkun 2000 Exemplarer nu astrykkes isteden for 2500. Tredie Aargang er da sluttet med det gladeste Haab om de rigeste Betsignelser af dette Selskabs lykkelige Bestræbelser, hvilket nærmere i næste Blad kan erfares, hvor Administrationens Regnskab fra deres Tiltrædelse nøiagtig skal blive afgivet.

Med hvilke glade Udsigter over sine tilkommende Bestræbelser lykkelige Fremgang kunde Selskabet
nu

nu ikke begynde sin 4de Aargang. I de afvigte 3de Aar haver det guddommelige Forsyn rigelig velsignet alle dets lovlige Foretagender, og ledet alting til det Gode; men nu glædes Stiftelsens samtlige Medlemmer paa nye med en frydefuld Efterretning, der med Ret kan gjøre Fordring paa deres oprigtigste og skyldigste Taknemmelighed.

I det forenede Understøttelses-Selskabs sidste, paa det Kongelige Palai, den 29de forrige Maaned, holdte General-Repræsentations-Forsamling, begyndtes Forretningerne med at oplæse et Brev fra Hr. Agent Meinig til Administrationen, hvori han tilsendte samme tvende Subskriptions-Planer, ved hvilke Selskabets alt længe i Stilhed havde Forhaabning blev opfyldt. Disse Subskriptions-Planer blev strax oplæste og bekiendtgjorte for Repræsentationen.

Med den det danske Kongehuus saa egen medfødte Mennekkelighed haver nu ogsaa hendes Kongelige Høihed, denne vores ligesaa elskværdige, som almindelig elskede Kronprindsesse Maria behaget naadigst at erklære sig som velgiørende Medlem af det forenede Understøttelses-Selskab, samt behaget tillige at forstikke samme et aarligt Bidrag.

I Forbindelse med en saa inderlig elsket Datter har og Hendes høistværdige Moder, den af os, sin lange Fraværelse uagtet, aldrig forglemte Konges Datter, Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Lovise, som nu igien befinder sig i sin Fødebye og vor Hovedstad, ligesledes forundt os sin naadigste Tiltrædelse tilligemed Hendes høie Gemahls,

Hans Høifyrstelige Durchlauchtigheds, Herr Landgreve af Hessen-Cassel; og Deres gandske høie Huus, nemlig:

Hens

Hendes Høifyrstelige Durchl. Prindsesse Juliane Lovise Amalia.

Hans Høifyrstel. Durchl. Prinds Friderich; og
Hans Høifyrstel. Durchl. Prinds Christian af
Hessen-Cassel.

Vores Selskab har altsaa nu den udmærkede Lykke iblant sine Belgiorere og sit Dicineds mægtige Befordrede, at kunne tælle det hele Kongelige Huus og alle dets høieste og høie Paarørende. Hvad for Indtryk saa store Exempler kan gjøre, har Selskabet allerede med dybeste Taknemmelighed erfaret, og hvorforsø skulde det ikke fremdeles torde love sig samme lykkelige Erfaringer?

Efterat ovenmeldte glade Tidende var oplæst for Repræsentationen, bleve i Overeenstemmelse med de forhen udsendte Circularer følgende Forslage taget under Ventilation, og derover saaledes besluttet:

1ste Forslag

indeholdes i et Brev, tilsendt Administrationen fra den høistærede Lov-Commission om Ugebladets bedre Indretning og Bestyrelse, saaledes lydende:

P. M.

„ Da Udkastet til de nye Love ikke kan blive
„ færdigt, saa at det i næste holdende Repræsenta-
„ tions-Forsamling kan forelægges Selskabet, og Ad-
„ ministrationen mundtlig har ladet os tilkiendegive
„ dens Ønske, at Ugebladets Indretning til den
„ Tid dog maatte kunde bestemmes, saa have vi,
„ for om mueligt at see Administrationens Ønske

„ 109

„ opfyldt, taget i Overveielse den almindelige Ind-
 „ retning, som vi troe, tør have Sted med Uge-
 „ bladet, den vi og herved giver os den Ære at
 „ meddeele Administrationen, om samme i Overeen-
 „ stemmelse hermed desangaaende ville gjøre Forslag
 „ til Selskabet i næste Repræsentations-Forsamling.

I.

„ Vi formene da, at en Commission af Sels-
 „ skabets Medlemmer bør udvælges, og at samme
 „ bør bestaae af 5 Personer, til hvilken Bestyrelsen
 „ af Ugebladet maatte overlades, saaledes, at Com-
 „ missionen, deels ved eget Arbeide, og deels ved
 „ andres, som af dem dertil kunde indbydes, stedse
 „ besørge, at et Blad ugentlig kunde udgaae.
 „ Vi haabe, at naar Arbeidet saaledes blev deelt
 „ imellem flere, og vi vide adskillige, som have lo-
 „ vet Bidrag dertil, det da ikke vil blive alt for
 „ byrdefuldt for Commissionen at udføre.

2.

„ Foruden at Ugebladet fornemmelig maae in-
 „ beholde alle de Efterretninger, som bør meddeles
 „ det hele Selskab, saa troe vi og, det vilde blive
 „ baade nyttigt og interessant, naar korte Afhand-
 „ linger i Materier, der have Indflydelse paa Bor-
 „ gernes Tænkemaade og Næringsveie, bleve med-
 „ deelte, deels af Moralen, deels af Oeconomien,
 „ Historien, Mechaniken, Naturlæren og Historien,
 „ og Medicinen, og om Leilighed dertil maatte ind-
 „ byde sig, da smaa historiske Anekdoter og gode
 „ Poesier, kort, alt hvad der kunde tiene saavel
 „ til Opbyggelse, som til Nytte og Fornøielse,
 „ hvis Valg dog maatte overlades til bemeldte Com-
 „ mission. Dette er da den almindelige Plan til
 „ Ugebladets Indretning, som vi holde fornøden,

„ og nu for Tiden kunde meddele. Det videre spe-
 „ cielle derved skal nærmere i Lovene blive iagttaget
 „ i Overeensstemmelse med den Beslutning, som
 „ Selskabet i saadan Anledning maatte tage, og
 „ os derefter bliver tilmældet.“

Kjøbenhavn den 29de Julii 1791.

J. Uldall. Glindt. Drewsen. S. C. Meinig.
 Trant. Valle. P. Hansen.

Dette Forslag blev eenstemmig bifaldt og antaget.

I Følge heraf blev strax valgt den Commis-
 sion, som skulle bestyre Bladet, efter fleste Stems-
 mer saaledes:

Herr Doctor og Pastor Birch.

Herr Rosenstand Goiske, Kongel. Fuldmægtig
 i General Toldkammeret.

Herr Pastor Palludan, ved Vor Frelseres Kirke.

Herr Agent Meinig; og

Herr Professor Wandall.

Hvilke have antaget Valget, Hr. Agent Meinig und-
 tager, som formedelft sine tiltagne Embedsforretnin-
 ger, har frabedet sig dette Arbeide, tilføiende imid-
 lertid den Forsikring, at han med sand Glæde og
 varmeste Iver skulle søge at nytte enhver anden Lei-
 lighed til, med Virksomhed at vise Stiftelsen sin
 oprigtige Hengivenhed. I hans Sted indtraade da
 i denne Commission:

Herr Pastor og Magister Plum.

2det Forslag.

Dernæst blev forestillet Repræsentationen Listen
 paa de, der agtede som ordentlige Medlemmer at
 ind:

indtræde i Selskabet; og bleve da følgende optagne som ordentlige Medlemmer i Selskabet.

Staggauß Stub, Skræddermester.
 Madame Johanne Stub.
 Benj. Keißel, Handskemager.
 Plum, Præst ved Stadens Arresthuus.
 Thuesen, Kammerfouereer.
 Henrich Scheel, Bogholder.
 David Meier, Juveleer.
 Hartvig Joseph, Kjøbmand.
 Chr. Olsen Mustrup, Borger.
 J. Lønborg Paludan, Præst ved Trinitatis Kirke.
 Sollerød, Auktionsbud.
 H. B. Løbel, Tracteur.
 Frøken Sophia Lühow.

3die Forslag.

Om at vælge nye Repræsentantere i de Afgaaendes Sted af 3die Classification, da Søcapitain von Döcken var bortreist, og af 9de Classification Slagtermester Otto Henriksen og Skræddermester Arentsen, som ved Døden var afgaaede; i deres Sted blev af 3die Classification valgt:

Herr Sø-Lieutenant von Koss.

Af 9de Classification:

Herr Hof Steen og Billedhugger Karlebye.

Herr Hof-Slagter Frydelund.

4de Forslag.

Endelig havde Administrationen, i Følge Fundationens 2 Capitel 2. §. forestillet Repræsentationen alle de Ansøgninger som vare indkomne, hvori der søgtes om Laan og Understøttelse.

Efter

Efter foregaaende Ventilation blev i Henseende til Laan og Understøttelse denne Beslutning tagen af Repræsentationen, at man i dette Ugeblad skulle tilkiendegive Selskabet, at da de nye Love ere under Arbeide, og kan ventes færdig fra Lov-Commissionen inden September Maanedes Udgang, hvorved det Fornødne i denne Henseende af Selskabet maae vedtages, kunde de Sægende nu for Haanden ei af Repræsentationen bevilges enten Laan eller Understøttelse; men derfor ere de indkomne Ansøgninger ingenlunde afflaæde, men allene udsatte: ligesom Administrationen end videre blev anmodet, at tilkiendegive Supplicanterne, at de kunde gjøre sig Haab om, efter Omstændighederne at erholde Laan og Understøttelse.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Bidrag til Historien om Dyrenes Evne.

I.

Man fandt for nogle Aar siden en Uglerede i en Lade, hvori der vare levende Unger. Ved Siden bemærkede man en anden Rede, hvori laae levende Muus, man forundrede sig ligesaa høilig over, at Ugler og Muus kunde leve tilsammen, som at Musene, der vare store og fuldvorne, ei flygtede ved Menneskets Nærmelse. Finderen var forsigtig og taalmodig nok til at lade begge Dele blive uforstyrrede som de vare, han fortalte kun een af sine Folk hvad han havde seet, og bad ham være opmærksom paa Uglens Flugt og Fangst i Laden. Denne fik da at see, hvorledes den fangede en Muus og førte den levende

levende og ubeskadiget til Sidereden, men hørte tillige, at Musen peeb tre til fire Gange, medens Uglen behandlede den; han havde tillige seet Uglen flyve meget ofte til Musereden, uden at høre deres Piben, som om den bragte dem noget til Føde. Ved Undersøgelse fandt man nu, at Musenes Been vare brækkede eller knuste, saa de ikke kunde bevæge sig, at de alligevel vare fede og trinde, at Uglens Unger endnu vare for smaae til selv at fange eller fortære Muus, man sluttede heraf, at Moderen havde viist en halv menneskelig Forsynlighed for Ungernes Næring og Opdragelse i Fremtiden.

2.

Exempel paa Snedighed hos en Hund, kan vel være nogle, men ikke alle Læsere bekiendt.

Leibnitz havde altid fire Jagthunde hos sig i den Sal, hvor han studerede. De pleiede at ligge i Flæng foran Kaminen. Engang havde de tre saaledes leiret sig, at den fjerde ei kunde finde en varm og magelig Plads. Efter nogen Snusen og Skraben springer den pludselig til Døren, og giver af fuld Hals — hurtig ere de andre tre paa Benene og fare ligeledes til Døren; denne vender derpaa roelig tilbage til Kaminen, og udvælger sig den bedste af de forladte Pladser, medens de andre gise for ingen Ting og have ladet sig deres Noe og Magelighed forstyrre.

som deels havde udmeldt sig, deels vare døde, bortreiste eller fandtes uvillige og uformuende til at betale.

Til ult. August 1791 er Selskabets Formue i Kongelige Obligationer, deponerede i

Banqven	=	=	=	=	6975 rd.
Beholdning i rede Penge					276. 1 m. 5ß.
					<hr/>
					i alt 7251 r. 1 m. 5ß.

Not. 1. De nu værende Restancers Beløb kan ei nu for Tiden opgives, da Buddene have Qwitteringerne til Indfordring, og mange af Selskabets Medlemmer endnu ere paa Landet. Hvad der er indkommet af de gamle Restancer, viser den efterfølgende Indtægts Forklaring.

2. Af overordentlige Contingenter ere i Administrationens Tid ingen indkomne. De vare forfaldne til 1. August, men da cendeel af de overordentlige Herrer Medlemmer paa den Tid vare paa Landet, ere Qwitteringerne ikke blevne udstødte førend i disse Dage. Deres Beløb vil omtrent blive 750 Rd.
3. De for Selskabets Penge indkøbte Kongelige Obligationer før og efter Administrationens Begyndelse, ere Tid efter anden i Ugebladet ved Nummer blevne anmeldte.

Efter at have forudsendt disse Bemærkninger, følger nu den speciele Forklaring over Indtægter og Udgifter.

Indtægter.

	R.	m.	ß.
Den 23 Febr. 1791. Herr Justitsraad Müllers Beholdning i Contant med hans til ult. Dec. 1790. see No. 25. af 3die Aargang, leverede Kasse-Balance	5.		4.
Den 4. Martii af Hr. Hof-, Billed- og Steenhugger Karlebye for bortsolgte Skrivter af Selskabets Forlag	13.		
Hr. Agent Meinigs Beholdning	9.	2.	5.
Den 14 Martii af Hr. Justitsr. Müllers indkasserede Contingenter til ult. Oct. 1790. i Penge	257.		3.
og i Kongelige Obligationer	210.		
Not. Over disse 5 Indtægtsposter er i Bladet til sin Tid gjort Forkla- ring.			
Af de udestaaende gamle Restancer til ult. Oct. 1790. er i alt indkommen	210.	5.	9.
Not. Denne Sum er en Deel af de foran ved Adm. Tiltrædelse modtag- ne Restancer.			
Contingenter fra 1 Nov. 1790 til ult. Martii 1791.	1045.	4.	7.
— fra 1 April til 1 Julii	483.	3.	7.
Ugentlige Contingenter fra 4 Martii til ult. Junii	177.		3.
— fra 1 Julii til ult. August	477.	5.	3.
Not. Rigtigheden af disse 5 Indtægts- poster viser de med Budene holdte Contrabøger.			
Efter Hr. Justitsraad Müllers Extract er af Bogholderen betalt	8.	2.	5.
Latris	2894.	4.	8.
			Bed

Indtægter.		Rd. m. §.
	Transport	2894. 4. 8.
Ved Høitideligheden i Frue Kirke er i alt indkommet	" "	403. 2. 12.
hvorom forhen i Bladet er givet Forklaring.		
Budet Schausgaard betalt efter Tilbud ved sin Antagelse til afg. Bud Seisbergs Giælds Afbetaling	"	100.
Ved Junii Maanedes Udgang hævet Renten 2 Proc. af Capit. 3675 Rd.		73. 3.
4 Proc. af dito 1890 Rd.		75. 3. 9.
Af Anuiteterne paa 200 Rd. hæves Renten til 11 Dec.		
Indholden af 2 Obligationer hver paa 75 Rd., som til 11 Junii 1791. ere til Betaling blevne udtrukne		150.
Renten er indbefattet under de allerede beregnede 2 Procent af Capital 3675 Rd.		
	Tilsammen	<hr/> 3697. 1. 13.

Udgifter.

De os af Justitsraad Müller leveerte Kongelige Obligationer, som strax i Banqven bleve deponerte, hvilke er forklaret ved Indtægten	"	210.
Indkøbt Tid efter anden Kongl. Obligat. for	" "	2310.
For de deraf til Indkøbsdagen forsaldne Renter, som ere forskudte, og hvilke igien ere modtagne og beregnede til Indtægt, under den Sum 75 R. 3 m. 9 §.	" "	40. 3. 4.
	Tættis	<hr/> 2560. 3. 4.
	Budet	

	Udgiøter.	Rd. m. ß.
	Transport	2560. 3. 4.
Budene ere betalte for Restancernes Indfordring efter Repræsentationens Beslutning = =	22 rd. 6 ß.	
Løn og ForSkudde paa Pro Centen i dette Aar	84. 2. 8.	
		<u>106. 2. 14.</u>
Bogholderens Løn og Tillæg for Skriv- materialier	170. 4.	
ForSkud, som maanedl. indeholdes	76. 4.	
		<u>247. 2.</u>
For Ugeblad. Trykning og for Papiret		201. 3.
For 4 Qvitt., som fra Hr. Justitsr. Müllers Tid ere blevne forglemte at levere tilbage mellem andre uindløste Qvitteringer		2. 1. 4.
Bed Høitideligheden i Frue Kirke:		
a. for Papiir til Billetterne	3 rd.	
b. til Capellens Enkekasse ef- ter Afford	100.	
c. til Graverne og Graver- karlen for Opv., Stoles Transp. til og fra Kirke	12. ; 14ß.	
d. Politiets Betiente	10.	
e. Syngem. Zink for Cho- rister, Instrum. Transp. Musik. Overladelse	46. 3.	
f. Cantaternes Bekostn.	6. 4.	
g. 2 Avertissem. i Addr. Av.	1. ; 12.	
h. til Frue og Frid. Kirkes Fattiges Skoler efter Re- præs. Beslutn.	40.	
		<u>219. 2. 10.</u>
Til Muurmester Ondrup og Skoema:		
	Latis	3337. 3.
		ger

	Udgifter.	Rd. m. s.
	Transport	3337. 3.
af Hofmeier, Budet Seibbergs Gield, hvorfor Selskabet indskod efter Repræsental. Beslutning		83. 3. 8.
	Tilsammen	3421. 8.
Administrationens Penge-Beholdning er		276. 1. 5.
balancerer med Indtægten		3697. 1. 13.

Administrationen for det foreenede
Understøttelse-Selskab d. 1 Sept. 1791.

M. Thye. Muus. Adler.

Fortsættelse af
Bidrag til Historien om Dyrenes Evne.

3.

Undertiden kan et Dyr udrette det ved sine
Sandser, som et Menneske ikke kan
ved sin Forstand.

I en fransk Bog har jeg læst følgende overor-
dentlig vigtige Historie om en Hund.

Ikke langt fra de blaa Bierge i Amerika, Op-
holdsstedet for de vilde Dyr, boede en Landmand,
Lesevre, der var flygtet fra Frankerig for Religio-
nens Skyld. Han havde elleve Børn, og ventede
det tolvte med denne Løst: „Et Barn udfordrer
„ her ikke videre end at opdyrke to Tønder Land
„ meer og at forsøge Hiorden med sex Lam.“

En

En Dag blev det yngste af Bornene, en Dreng paa fire Aar, pludselig savnet i Huset. Længe søgte man ved Floden, paa Marken, hos Naboerne, men alt forgæves. Nu begav alle sig til Bussene. Tusinde gange i et Aandedræt raabte Moderen: Derik! min Derik! hvor er Du? Har allerede et glubende Dyr fortæret Dig? O! Derik! svar dog Din Moder, om Du endnu lever!

Et sørgeligt Echo gientog Moderens Klager, og Aernes Hylen fordoblede de skrækkelige Stemmer. Smidlertid var en af de Bilde, belæst med Velsværk, ankommen i Kolonistens Hus, for at hvile lidt ud. Da han ingen traf hjemme uden en gammel Negerinde, spurgte han: hvor er min Broder? ak! sagde den Gamle: han har mistet sin lille Derik, alle ere ude at søge efter ham.

„ Hurtig blæs i Hornet, raabte den Bilde, at Din Herre kommer tilbage. Jeg vil skaffe ham hans Derik igien.“

Det skeede. Faderen kom tilbage i den Tanke, at Derik var der. Nei! sagde den Bilde: endnu er han der ikke, men snart skal Du saae ham igien. Hurtig! bring mig de Skoe og Strømper, Derik sidst har havt paa. „ Hvad vil Du med dem? “ O! tøv ikke; kom hid med dem.

Og nu befalede han sin Hund at belugte dem stærk. Herpaa gjorde han en stor Cirkel om Huset, i det mindste af en halv Fierding Bei, og lod til lige overalt hvor han gik, Hunden stærk belugte Jorden. Endnu var Cirkelen ikke gandske færdig, da Hunden paa eengang begyndte at gise stærk. Tegn paa, at han var kommen efter Deriks Spor. Hvilken Frydetone for de stakkels Forældre!

Hun-

Hunden fulgte nu stedse Sporet med Næsen i Jorden og stærk Gisen, og styrtede ind i det tykkeste af Buskene. En halv Time derefter kom den tilbage, men med gandske andre Fader end forhen. Den logrede venlig omkring sin Herre, og stødte imer paa ham, at han skulde følge med. Et sikkert Beviis, at den havde fundet Barnet. Om det endnu levede? hvilken grusom Uvished!

Den Bilde fulgte sin Hund, som førte ham hen under et stort Træ midt i Skoven, hvor Barnet laae i en Afmægtighed, liig Døden. Det havde forvildet sig i de tykke Buske, og kunde ikke finde ud igien.

Den Bilde tog det omhyggelig i sine Arme, og skyndte sig at bære Selskabet det i Møde, som ikke saa hastig havde kundet følge ham. Intet Syn var mere rørende, end da Faderen og Moderen faaer ham i Favnen, og modtog den tabte Søn af hans Hænder. Efter at de havde badet Barnet med deres Taarer, saldt de den Bilde om Halsen og endelig kom Nekken af takydende Kierligheds-Beviisninger ogsaa til den troe Hund. Men dette Dyr, ligesaa ydmyg som hans Herre, syntes herover ganske forvirret og skamsuld; Hunden krøb stedse imellem sin Herres Been, som om den havde forbrudt noget.

Fuldkommen blev Glæden, da Derik aabnede Dinene og kom til sig selv igien. — Skulde vi ikke være taknemmeligere mod Dyrene, der vise os ofte saa store Velgierninger?

Borger = Vennen.

No. 3.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 16. September 1791.

Den af Understøttelses Selskabet valgte Bestyrelses-Commission for Ugebladet Borgervennen, troer, at kunne ikke paa nogen bedre Maade begynde det første Nummer af Bladet, som under sammes Bestyrelse udgives, end ved Bekjendtgjørelsen af dens Plan, hvilken med fælles Samtykke er vedtaget, og smigrer sig med det Haab, at ligesom denne ved Administrationens og Lovcommissionens Bisald, har faaet Lovs Kraft, saa og af Selskabets Medlemmer vil befindes at være overeensstemmende med Selskabets Hensigter:

- 1) Bladet skal indeholde, foruden Selskabets Bekjendtgjørelser, originale danske eller fremmede oversatte smaa Afhandlinger over saadanne Materier, som kan tiene til almindelig Oplysning, og forstaaes af læg Mand. Moerskabs Læsning, Poesier, Anekdoter tilstaaes og Plads i Bladet, dog maae disse staae tilbage, naar der er Materie nok af moralske, physiske, oeconomicke, historiske eller statistiske Esterretninger.

- 2) Bidrag til dette Blad modtages af enhver, baade i og uden for Selskabet; men intet kan indføres, uden efter Pluraliteten af de Medlemmer, hvilke Bladets Bestyrelse er overdraget.
- 3) Ingen Forandring maae foretages udi noget indsendt Manuskript, uden med Forfatterens Samtykke. Skulde man troe Forandring nødvendig, og Forfatteren er ubekjendt, da bliver han udi Bladet indbudet til at overlægge med Bestyrelses-Commissionen derom.
- 4) Bladet afholder sig fra Kritiker over 'litteraire Arbeider', ligesom det ei heller modtager noget Stykke som indeholder Stridigheder.
- 5) Bekjendtgørelser, som enten fra Selskaber eller private Mænd forlanges indrykkede, kan og modtages, naar de ei præjudicere de offentlige Tidender, og angaae almeeennyttige Ting.
- 6) Ingen Biographie af nogen Vidtløstighed indføres i Bladet, naar den ei angaaer Personer, som særdeles have udmærket dem ved en eller anden Borgerdyd. Om de afdøde Medlemmer i Almindelighed ansøres i mueligste Korthed Momenta af deres Levnet.
- 7) Paa ethvert Blad sættes enten Navnet eller Signaturet af den som har besørget Udgivelsen.
- 8) Udi Bladet skeer Indbydelse at meddele Bidrag til samme.

Denne Indbydelse skeer herved, ligesom til alle Selskabets Medlemmer, som have Villie og Evne at bidrage noget til deres Medborgeres Oplysning

og Gavn; saa især til Kunstnere, Fabrifantere og Haandværksmænd, som med Flid dyrke deres Konst eller Profession, og derved have opdaget Fordele, hvilke enten lette Arbeidet, eller og bidrage til at give samme en større Grad af Fuldkommenhed. Det kan ikke feile, at flere af disse ere saa ædeltænkende, at de ønske, at kunne nytte dem af deres Medborgere, som øve samme Konst, ved at meddele dem den Kundskab, de allene besidder, og som ellers maa skee for altid bliver tabt. Vi kunne forudsætte, at de Aarsager, som hidtil have holdt mange tilbage, maae søges, deels i Savnet af et Blad, hvori flige Efterretninger kunde indføres, med det Haab, ogsaa at blive bekiendt for den Klasse af Borgere, hvilke fornemmelig kunde høste Nytte af samme; deels fordi læg Mand mistvivler om, at kunne fremsætte sine Tanker saaledes, at de uden Anstød kunne læses og forstaaes af alle. Saadanne Vanskeligheder kunne nu ikke mere finde Sted, da intet Ugeblad i Danmark har flere Abonnenter end Borgervennen, og Selskabets Medlemmer ere Folk af alle muelige Stænder, Konster og Professioner, saa at flige Opdagelser nødvendig maae komme til fleres Kundskab, som kunne gjøre Brug af samme, og Bestyrelses-Commissionen med Fornøielse paatager sig det Arbeide, at rette de muelige Feil, som i Henseende til Sprog eller Rettskrivning kunde findes i flige indsendte Anmeldelser. Mangen en agtværdig Borger vil herved finde Leilighed at gavne sit Fædreneland og stifte sig et hæderligt Minde.

Hvorledes Guds Forsyn ogsaa belønner den ufornuftige Lydighed, som Forældre undertiden fordre af deres Børn.

Omtrent for 50 Aar siden blev den Qvedlinburgske Hør bekjendt ved Weimar. En fattig Enke i den lille Bye Krautheim hørte den berømme, og fattede strax det Forsæt, at sende hendes eneste 14 Aars gamle Søn til Qvedlinburg, og ved ham lade hente Hør, uden længe at betænke: hvor langt er der? Kan Drengen finde Weien? Kan han ingen Skade komme til?"

Krautheim ligger tre gode Mile paa denne Side Weimar og 10 Mile fra Qvedlinburg. Om dennes Bortliggenhed bekymrer Moderen sig ikke, men tænker allene paa Hørrn. Weiene i Biergene ere vist nok ikke her de beste. Sønnen, der var vandt til, strængt at adlyde sin Moders Villie, maae uden Indvending fort. I Dagbrækningen giver hun ham 1 Daler til Hør, og — 2 Mark Reispeng — til en Wei, som den arme Dreng, der var gandske ubekjendt paa den, neppe formaaede at lægge tilbage i 6 Dage. Hvor ufornuftig var den Lydighed, hun fordrede af Barnet.

Hun førte ham uden for Byen, og gav ham sit Reispas med disse Ord: „Der! gaae Weien! hiffet forbi Skoven ligger Qvedlinburg.“ Sønnen gaaer, og da han snart har lagt en Dags Reise tilbage, og er kommen Skoven forbi, naaer han den lille Stad Wiehe. O! hvor fryder sig den stakkels Dreng! han tænker ikke andet end at være i Qvedlin-

linburg. Men hvor studser han, da han hører, at ingen her kan sige ham, om der er et Qvedlinburg til i Verden. Naar han spørger: „Jh! min Gud! er jeg endnu ikke i Qvedlinburg?“ saa leer man ham ud og siger: „dumme Hund! i Wiehe er Du. Dette er omtrent 3 Mile fra Krautheim. Til Qvedlingsburg har Du endnu to gode Dags Reiser.“

Hvad skulde han gjøre? vende tilbage turde han ikke, af Frygt for Moderen. Han blev altsaa Matten over i Wiehe. Men det Klogeste han gjorde, var, at han inddeelte sine Reise penge, og fortærede 6 Skilling. Morgenen derpaa fortsatte han sin Vej over Alste, Sangerhausen og Wipper, og fortærede paa denne Dags Reise atter 6 Skill.

Hvor troe og lydig var Sønnen hans Moder endogsaa heri; En anden skulde have tænkt: Du har endnu en Daler Hørpeng. Derpaa kan Du tære. For det manglende deri kjober Du ingen Hør, men kan sige: mere Hør har de ikke villat give Dig. Nei! saa tænkte han ikke. Nu kom et Træk af hans Tænkemaade som gjør ham Vre, og fortæner at Erindringen om ham — endog i Graven — bliver fornyet.

For at spare en Groschen til Tilbagereisen, tog han sit Nattequarteer i Skoven, uden Frygt for at Dyr eller Spøgelsjer skulde sætte an paa ham om Matten. Herved vare nu to hele Dage forløbne. Den tredie Dag soer han vild i Skoven. Der møder ham en Mand, som han spørger om ret Vej. Denne fordrer 4 Groschen, for at bringe ham paa ret Vej. For at aflukke Drengen disse Penge, kysser han ham med: at ikke langt derfra laae Røvere i en huul Vej, som han vanskeligt ville kunne undgaae

gaae allene. Men hans 4 Groschen var ham kjærere end alt. For at beholde den ham af Moderen betroede Daler heel, vovede han, omendskiønt Haaret reiste sig paa Hovedet, allene at opsoøge Weien, overvinder al Frygt, og kommer mod Middag lykkelig til Quedlinburg. Sænderlig meget, for en, i Overtroe og Fordomme slet opdraget Landsbvedreng, der i 14 Aar ikke var kommet uden for sin Fødebyes Grændsefjæl.

Hvilken Glæde! da der heed. dette er Quedlinburg, og Du er vist der! Det første han gjorde, var, at spørge efter Hør. Man forte ham ind i et stort Pakhuus fuld af Hør, men da man hører, at han ikke har mere end en Daler hos sig, fører man ham atter ud med Foragt, beleer ham og siger: det var for den Umage ikke værd at røre ved Hørrøen. Han gaaer videre og finder nogle, der ville give ham Hør for hans Daler, da han dog havde gaaet saa lang en Vej for den, men det Bunder, som de ville give ham, er saaledes, at han ikke vover at komme dermed for sin Moders Dine.

Og nu begynder han først at estertænke sin Tilstand og beklager sin Skiebne med bittere Taarer. Saa langt borte fra sit Hiem — saa lidet tilovers af Reispengene — sørgmodig og suckende gaaer han med disse Tanker igiennem en snever Gade. Her sidder en gammel Olding med sin gamle Egtesælle uden for deres Dør. De spørge ham, hvorfra han kommer? hvad han vil her? hvorfor han græder? Drengene fortæller dem det kort og godt. Begge de Gamle — Gud velsigne dem i deres Grav — tage ham ind, mætte og lædse ham, give ham Natteleie, fylde den anden Morgen hans Sæk med Hør, saameget der kan rummes, stoppe Brød, Ost og Pølse
der.

derimellem, og give ham af hans Daler to Groschen til Reispenge.

Drengen gjorde sin Reise tilbage paa to Dage. Glæden bevingede hans Trin. Han kom lykkelig til sin Moder. Hun havde allerede anden Dagen ventet ham med Bekymring tilbage, efterdi Veien var hende selv ubekjendt. Det var ufornuftigt og skidsdesløst af hende, saaledes paa Lykke og Fromme at sende sit Barn, desto større var hendes Glæde, da hun ikke allene saa ham sund og frisk, men og saarigelig belæst.

I sin mandlige Alder gif denne Dreng ofte til Quedlingburg, og spurgte om disse gode Gamle, ikke for at saae flere Forænger af dem, men for at takke — men de vare paa ingen Maade at opspørge.

(Af Goezes nützliches Allerlei. 5ter Band)

P.

Indsendt.

En Aften-Bøn for mine Børn. Om andre af den
ville betiene sig.

Store Skaber! Gud! Du kiender
Alle Dine Skabninger;
Fra det Høie Du nedsender
Uforskyldt Betsignelser.
Hver som Liv og Ande drager,
Alt Du Børne-Navn tillader.
Alt Dit Vie overseer.

Det

Det som er, og alt hvad bliver,
 Finder Faders Baretægt;
 I Din aabne Arm, Du smiler
 Glæder til utalte Slægt.
 For Dit Ansyn jeg her beder:
 Fader! vær min Ungdoms Leder!
 Gode Fader! mig bønlyk!

Sielen Du Dit Lys meddele,
 Legemet fornyet Kraft.
 Lyst til Arbeid mig beståle,
 Ingen Dag mig være tabt.
 Vaagend' leve Dig til Ære;
 Sovend' døend' Din at være.
 Min Bestlutning, Gud! det er.

Anmeldelse.

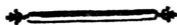
For den hos Administrationen værende Penge-
 Beholdning, samt videre indkomne Penge, er indfisket
 5 Stkr., med Kongel. Garantie forsynede, Finants-
 Collegii Obligationer, hver paa 70 Rd. under No.
 631. 2008. 2009. 3562. 2548., og udgiøre i alt
 350 Rdlr., hvoraf Renten er forskudt fra 1. Juli
 sidstleden.

Borger = Bennen.

No. 4.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 23. September 1791.

Maadelighed,

det bedste Middel at bevare Helbreden og opnaae en høi Alder.

Ludvig Cornaro, en Venetianer af Fødsel, som nedstammede fra een af de ældste Familier, har i en liden Afhandling, hvilken han forfattede i en Alder af 84 Aar, priset Maadeligheds store Fordele, hvilke han kiendte af egen Erfaring: følgende er et Udtog af denne mærkelige Levnetsbeskrivelse, hvilken maa skee er flere af vore Læsere ubekiendt.

Mit af Naturen skrøbelige Legeme, skriver Cornaro, var blevet end mere svækket ved Udsvævelser, især ved Umaadelighed i Mad og Drikke. Næsten altid var jeg syg; plaget af Mavepine, Sidesting, Gigt og en bestandig Feber, som forarsagede en uophørlig brændende Tørst. Min Svaghed tog daglig mere Overhaand, saa at jeg i en Alder af henved 40 Aar, saae mig nær Gravens Bredde. Efterat jeg havde forsøgt alle muelige Lægemidler, hvilke besandtes uvirkomme, sagde mine Læger reent ud, at det eneste Mid-

Middel, hvorved jeg kunde reddes, var, ved en streng og ordentlig Diæt, da min Natur ved min Alder var i en saa høi Grad svækket, at mit Onde, om jeg vedblev min hidtil førte Levemaade, saaledes maatte forøges, at jeg ikke kunde vente at leve længere end nogle saa Maaneder. Deels Frygt for Døden, da jeg havde Lyst endnu en Tidlang at nyde Livet, deels Følelsen af mine Smertes, hvilke nu hartad bleve ulidelige, formaaede mig til den Beslutning at følge Lægerens Raad, og det Haab, at ligesom jeg ved Umaaadelighed havde nedbrudt mit Helbred, dette ved Orden og Maadelighed kunde sættes i Stand, bestyrkede mig i det Forsæt, nemlig at opfylde de Regler, hvilke man i denne Henseende havde foreskrevet mig.

Jeg sporede snart de beste Virkninger af min Orden og Maadelighed. Tid efter anden blev mit Helbred bedre, og inden et Aars Forløb saae jeg mig fuldkommen befriet fra mine Svagheder.

Min Omsorg for mit Helbred strakte sig ikke allene til den behørig Maade og Valg af de Levnetsmidler, hvilke jeg fandt passende til min Constitution; men endog i Henseende til Forandring af Kulde og Varme, Bevægelse og Søvn, anvendte jeg den fornødne Forsigtighed. Thi endskjønt Maadelighed i Mad og Drikke altid bliver Hovedsagen, saa er dog Forsigtighed i Henseende til Luftens Forandring og Legemets Bevægelse ikke mindre nødvendig. Ligesaa omhyggelig vogtede jeg mig for Had, Brede, Græmmelse og enhver heftig Sindslidelse; thi ogsaa disse have en væsentlig Indflydelse paa Menneskets Sundhed. Smidlertid har jeg, min Forsigtighed uagtet, ikke altid kundet forebygge, at jo mit Legeme undertiden blev udsat for pludselig Afsværling af Kulde og Varme; men min Erfaring har lært mig,

mig, at disse langt fra ikke have den skadelige Indflydelse paa den Maadelige, som paa dem, hvis Legeme er opfyldt med usunde Vædsker; og saaledes forholder det sig og med heftige Sindslidelser: i henseende til de sidste har jeg oplevet et sørgeligt Beviis. Min Broder og flere af min Slægt, hvilke ikke havde kunnet overtale sig til at følge mit Exempel og være maadelige, harmede sig saa meget over en Proces, mine mægtige Fiender førte med mig, og hvis Udfald da syntes uvis, at de døde af Græmmelse; da jeg derimod, som Sagen angik saa nær, og naturligviis maatte føle mere, ikke sporede mindste ubehagelige Virkning paa min Sundhed. Jeg var saa lykkelig at vinde min Sag, og vinde den med Ære: et stort Beviis paa den Sandhed, at Sindsbevægelser ikke kunde yttre en saa mægtig Indflydelse paa den Maadelige.

Ja! hvad som er mere: endog Saar, hvilke Stød og Slag forvolder, og hvilke i Almindelighed ansees som farlige, ville snart og uden stor Smerte læges hos den, som ved Maadelighed har styrket sit Helbred. Jeg har selv havt denne Erfaring i mit 70 Aar. En Dag jeg var klist ud, bleve mine Heste løbste, væltede Bognen og slæbte den afsted; jeg fik ved denne Leilighed ikke allene mange Stød i Hovedet og paa min øvrige Krop, men vreed den ene Arm og Fod af Leed. Da jeg blev baaret hjem og Lægerne saae mig i saadan Tilstand, troede de at jeg ikke oplevede den tredje Dag; men at man dog til Overflod skulde aarlade mig, paa det at Vædskerne ikke skulde samle sig paa de beskadigede Steder og forårsage Betændelse og Feber. Men da jeg vidste, at jeg, som i saa mange Aar havde ført en ordentlig Levemaade, ikke kunde have usunde eller overflødige Vædsker, vilde jeg ikke tilståde at man slog mig en Aare. Jeg loed Armen og Foden sætte i Leed,

i Leed, og brugte kun Lægemidler for de andre Saar. Snart var jeg i Stand, og det uden siden at føle nogen Mindelse af Smerte, hvilket Lægerne ansaae næsten som et Vidunder. Med Rette kan man heraf uddrage den Slutning, at de fleste af saadanne Tilfælde ikke kunne være farlige for dem, som iagttage en streng Leveorden. Men min Erfaring har og lært mig, at man ikke uden Fare kan enten afbryde eller forandre en i lang Tid iagttaget Leveorden. For omtrent fire Aar siden, (jeg havde den gang fyldt mit 78 Aar) gave Lægerne mig det Raad, at jeg skulde forsøge lidet min daglige Portion af Føde; ligesaa gjorde mine Slægtninge og Venner. For at overtale mig til at sige dem i deres Begiering, loed de det ikke mangle paa adskillige Grunde. De forsikrede, at saa liden Føde som jeg nød, ikke kunde være tilstrækkelig i en saa høi Alder, som min; at man ikke allene burde søge at vedligeholde Legemets Kræfter, men endog styrke dem, og dette kunde ikke skee, uden ved at give den mere Underholdning, end den som netop var nødvendig, for at opholde Livet. Naturen, var mit Svar, lader sig nøie med lidet, og jeg har nu i saa mange Aar bevaret mit Helbred ved min strenge Leveorden, som nu ved Banen er blevet til en anden Natur. End mere, ligesom Kræfterne tager af, naar vi gaae frem i Alder, saa synes dette mere at tilraade at formindste end forsøge Føden, paa det at der kan være et rigtigt Forhold imellem Føden og Fordøielses-Kræfterne; thi Mavens Styrke bliver dog efterhaanden mindre. Jeg anførte dem end videre, for at bestyrke min Paastand, to i Italien almindelige Ordsprog: at den som ønsker at spise længe, bør spise lidet; thi jo mindre man nyder, jo længere har man Haab til at leve; og det andet: at hvad man lever af sit Maaltid gavner mere, end hvad man nyder; thi overflødig Føde skader mere end Maadelighed

hed kan gavne. Men alle disse Grunde kunde intet formaae over dem, de vedbleve at overhænge mig med idelige Tilraadelser. For ikke at synes egenfjædig, svæiede jeg mine Venner, jeg lod mig overtale til at forsøge min daglige Portion; men kun med fire Lod. Istædet for at jeg hidtil havde ladet mig nøie med 24 Lod faste Spiser, og 28 Lod af Drikke, saa forsøgede jeg nu min Føde med 8 Lod, 4 af Drikkevahre og ligesaa meget af Spise, saa at jeg nu nød daglig 28 Lod af den ene og 32 Lod af den anden Slags. Denne ubetydelige Forsøgelse frembragte alt i de første 10 Dage, jeg fulgte den nye Levemaade, en saadan Forandring, at jeg, som ellers havde et muntert og glad Sind, blev vranten og fortrædelig, og sporede Ulyst til alt hvad jeg tog mig for. Den tiende Dag fik jeg et Sidesting, som holdt ved i 24 Timer, og derpaa faldt jeg i en Fieber, som holdt mig i 5 Uger ved Sengen. Saa længe denne Sygdom stod paa, sov jeg ikke et Qvarter: hver Mand troede, at min Dod var uundgaaelig; men Gud skee Tak! jeg kom mig igien; men besluttede herefter aldrig at lade mig overtale til at forandre min første vedtagne Levemaade som fuldkommen havde staaet sin Prøve.

I min nærværende Alder, og jeg har alt fyldt mit 83 Aar, nyder jeg ikke allene fuldkommen Sundhed; men min Legemsstyrke er endog i den Stand, at jeg beqvem og uden Hielp stiger til Hest; uden Besværlighed gaaer jeg op ad de høieste Trapper; selv at bestige høie Bierge, koster mig ingen Nøie. Mit Sind er frit, og altid er jeg i godt Humeur. Naar jeg er i Selskab, er det min største Glæde, at kunne underholde mig med lærde og vittige Mænd. Naar jeg er allene, moerer jeg mig ved at skrive eller læse. Mit sædvanlige Opholdssted er Padoua, hvor jeg beboer et af de skønneste og bekvemmeste Huse,

Huse, som jeg selv har ladet bygge og indrette efter mine egne Udkast. Mit Landhuus er smukt, og Eggen er overmaade sund og behagelig, ligesom og Jordbunden meget frugtbar. I fordum Tid var dette ikke saa; ved min Omhu, ved at grave Kanaler, hvorved Vandet fik Aflob, blev Eggen sund og frugtbar; og hvad som meest glæder mig, er, at det Held jeg havde med disse mine Foretagender, har formaaet Republikken til at opdyrke flere Landstrækninger, som hidtil vare Moradser, og anseet som unyttige; og alt tegner til at faae en lykkelig Fremgang. Hvor munter og sorgfrie mit Sind er, kan skønnes deraf, at jeg i en Alder af 83 Aar har skrevet en munter Komædie. Man ansaae det som Tegn paa fuldkommen Sinds og Yegemsstyrke hos hiin Græker, fordi han i sit 73 Aar skrev en Tragedie; jeg er endnu 10 Aar ældre, og har forfattet en Komædie, som synes mere passende for Ungdommen end for en gammel Mand, fordi hans Sial i en høi Alder stælden er beqvem til saadant Arbeide, som kræver Ynglingens Kyrrighed. Hvad som er min største Trøst, er, at jeg har det Haab endog efter mig Død at leve op i en ung tilvovende haabesuld Slægt. Naar jeg kommer hjem til mit Huus, forefinder jeg elleve af mine Slægtninge, alle Børn af een Fader og een Moder; alle sunde, alle, saavidt kan skønnes, af god Karakter og muntert Sind, og som alle have nydt en god Opdragelse. Jeg finder megen Moerskab i deres uskyldige Spøg og Munterhed, og fornøier mig ofte ved at høre dem synge, jeg forener da min Stemme med deres, og hvad som er forunderlig, min Røst er for nærværende Tid mere giennemtrængende og velklingende end den nogensinde har været.

Cornaro døde i en Alder af flere end 100 Aar.

B.

Uuel.

Anekdote om Tordenskiold.

(Af Conferentsraad Klevenfelds Reisejournal)

Göttingen 1742.

Min Sprogmeester, hvilken jeg har antaget, for at faae Dvelse og Hærdighed i det franske Sprog, hedder Congedi. Han fortæller mig, at have været overværende i Hannover, da Admiral Tordenskiold fik Demelé med Oberst Stahl, som skede hos Baron Görk fra Sverrig, i Overværelse af den nærværende Statholder i Hessen, samt hans tvende Brødre. Anledningen var, at en v. Bünov var bleven arresteret i Hannover, som suspect for Filouterie, hvilket Tordenskiold roeste, og i den Anledning fortalte, hvorledes en af hans Landsmænd var blevet filouteret af en bedragerisk Oberst Stahl, som han nævnte, uvidende om, at Stahl var tilstede i Stuen, i Landgreven af Hessens Suite. Stahl replicerede derpaa: at han kiendte Oberste Stahl, men som en honet Mand. Tordenskiold vedblev sin Paastand, hvorpaa Stahl sagde paa Fransk: *Ce bougre Matelot n'entend pas ce qu'il parle**). Hvorpaa Tordenskiold, som ei forstod Fransk, gik bort; Stahl fulgte efter, trækkende Kaarden, hvorpaa Skeden blev fiddende, som han i sin Hestighed ikke bemærkede, attrakerede Tordenskiold bag fra, men denne værgede sig med sin Stok, og gav Stahl saa vældige Hug, at denne blev nødt til at lægge Plaster over sit Ansigt. Han begiærede Revanche af Tordenskiold, som nægtede ham samme; men den nærværende Statholder af Hessen overtalte Tordenskiold dertil, thi Stahl var i hans Suite. Hs. Majestæt

*) Denne grove Matros veed ikke selv hvad han snakker.

støt Kongen af Engelland, som da var tilstæde i Hannover, loed dem forbyde at slaaes paa hans Grund, hvorudover de retirerede til det Hildesheimske, ledsaget af flere Tilskuere, hvoriblant og denne Congedi var til Hest. Stahl mødte med sit store Plaster over Ansigtet, som han i en Hast rev af, kastede mod Jorden og traadde derpaa. Tordenskiold, efterat have buden Stahl god Dag, sagde, at han ofte tilforn havde slaaedes, men ey for saadan en Bagatelle, hvilket Stahl ikkun kort besvarede. Ved første Anlæg stak han Tordenskiold igjennem Brystet under Armen, som Tordenskiold, ved at faae Stikket, klemmede sammen, hvorved Stahls Kaarde, som var hvæsset, skaer alle Aarerne over. Tordenskiold faldt strax; Stahl spurgte: om der ei var nogen Chirurgus tilstæde. Der var; men Tordenskiold døde herpaa i deres Arme. Stahl gik kort derefter til Hannover, hvor Landgreven oppebiede hans Ankomst og tog ham med sig.

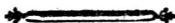
B.

Borger = Bennen.

No. 5.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 30. September 1791.

Naturhistorie-Selskabet.

De for den tilkommende Vinter bestemte Forelæsninger i Naturhistorie-Selskabet, hvilke ere offentlige og uden Betaling kunne høres af enhver, som det maatte behage, begynder Mandagen den 3die October først. udi Selskabets sædvanlige Læsesal paa det Kongelige Palais bag Slottet, og ere følgende:

1) Hr. Professor Bahl læser Mandag, Tirsdag, Torsdag og Fredag, om Formiddagen fra Kl. 9 til 10 over Zoologien (Dyrelæren), og for Tilhørernes desto større Bequemmelighed læser han igien paa de anførte Dage om Eftermiddagen fra 5 til 6 det samme Collegium, saaledes at de Tilhørere, for hvilke Forelæsningen ei er beqvem, kunne vælge Eftermiddags-Forelæsningen; men skulde det være saa, at Eftermiddagstimen var beqvem for de fleste af Tilhørerne til denne Forelæsning over Dyrelæren, og at altsaa kun faa vilde besøge Formiddags-Forelæsningen, da vil Professor Bahl anvende Timen fra 9 til 10 paa foransførte Dage til at give Veiledning i at undersøge og efter Systemerne beskrive Naturalier af Dyreriget.

2) Hr. Schumacher holder Forelæsninger over Mineralogien Onsdag og Løverdag, om Eftermiddagen fra Kl. 4. til 6.

3) Hr. Becker holder Mandag, Tirsdag og Fredag, om Eftermiddagen fra Kl. 4 til 5, Forelæsninger over den saa kaldede techniske Chemie eller Haandværkschemien. I disse Forelæsninger kan da ventes foredraget de Legemers Egenheder, som bruges i de forskjellige Haandteringer og Næringsveie: hvorledes de forholde sig, naar de opløses enten med Ild eller paa anden Maade, og saaledes virke paa andre Legemer. Saaledes f. Ex. er Giæring og Destillering, Metallers Behandling, Farverie, Stivelsesmagerie og flere deslige, Maal for den techniske Chemie, som, saavidt mueligt, giver Aarsag for, og bringer til faste Grundsætninger de Virkninger og Særsyn, som i Næringsbrugene møde, og hvortil de fleste i Næringsbrugene arbejdende ingen Aarsag vide; men kiende dem kun af Øvelse og Erfaring, og kunne altsaa ofte, naar Forholdet imellem de brugende Ting ikke iagttages, og enten ere større eller mindre end de vare tilforn, ikke vide at hielpe sig.

Indsendt.

At komme paa een eller anden Maade Forulykede til Hielp er Selskabets Diemeed. Ulykkeligere kan vel ingen ansees, end den, der ved at gaae ud i Vandet paa ubekiendte Steder, for at bade sig, eller, som desværre alt for ofte skeer, ved at løbe paa Skoiter, og løbe need igiennem en Gisvaag, staaer Fare for at sætte Livet til, og som man kalder det, at drukne, da de dog kunne være levende, skjønt de ved første Diekast synes at være døde. At bringe
 sig

Lige Ulykkelige til Live er et christeligfindet Men-
 neskes Pligt og Menneskelighedens store vel grundede
 Fordring, da saadan en ulykkelig Hændelse ei med
 Ligegyldighed bør kunne ansees. — At dette Dies
 meed er giørligt, viser Erfarenheden, og de paa
 mange Stæder giorte Indretninger, hvorfor og tven-
 de Stadens berømmelige Læger have opmuntret til
 en lige, hos os savnende, Indretning; der, saavidt
 vides, ei endnu er kommen til nogen Fuldkommens-
 hed, hvor stor Forventning endog Menneske- Kier-
 ligheden har til denne Stads saa udmærket godgjø-
 rende Indvaaneres ædelmodige Gævmildhed til det,
 som er nyttigt og godt. Hvad Forretning kan være
 nyttigere, ædlere og bedre, end den, at kunne rædde
 det ulykkelige Medmenneske, der ved Uforsigtighed,
 under en søgende Fornøielse og Legems Bevægelse er
 uheldig nok at udsættes for at blive et ulykkeligt Of-
 fer for Døden, af hvis Strube det dog er mueligt
 at drage det tilbage? Ja endog at bringe den ulyk-
 kelig Fortvivlede, der, nedtrykt under Sorgs, Man-
 gels og trykkende Armods tunge Vægt, søger at be-
 fordre Enden paa sin Elendighed, plagende Fortviv-
 lelse og nagende Kummer, han ei er stærk nok til
 at modstaae eller udholde, ved for Tiden at aabne
 sig en Udgang af Verden ind i en Evighed, der
 bestemmer hans Vee eller Vel, der er og bliver usor-
 anderligt? Dette har foranlediget mig til at med-
 dele disse Blades Læsere følgende korte af Beckers
 Noths und Hülf-Büchlein tagne Oversættelse af den
 Forskrift, hvorefter man i saa Fald har at rette sig,
 saasnart man finder en saadan Uheldig druknet. Her
 er Forskriften:

I.

Naar man finder et Menneske liggende i Van-
 bet, drager man det hastigst op paa Landet, dog
uden

uden at det beskædiges derved. Ufornoden er det, forud at give Retten det tilkiende, eller bekymre sig om, under hvis Jurisdiction det ligger. Alle Landes Herkaber i hele Tydskland have meget mere besalet, at man saasnart som mueligt hjælper saadanne Forulykkede, og bag efter afgjøre Tvistigheden om Grændserne. Ja de have endog næsten overalt udsadt Belønninger for, at man jo før jo fierere kommer saadanne Forulykkede til Hjælp. (I Amsterdam er et Matschap voor de Drencklinge, som med en Guld Medaille af 6 hollandske Ducaters Værdie belønner den paa slige Forulykkedes Redning anvendende Møie og lykkelige Udfald. Den for sit Medmenneske saa nidkiere og iverfulde Mands Navn indgraves i Medaillen, med Aarstal og Datum.)

2.

Den Drukneede måae ei sættes paa Hovedet eller ruller over Tønder, Fade eller andet, mindre voldsom stødes; thi deraf kan han døe, om han ei allerede er død, eller har faaet Slagflod i Vandet. Godt er det derimod sagte at bevæge hans Ledemode,

3.

Er det langt fra Huus, hvor han drages ud af Vandet paa Land; klæder man ham strax af, skærer Klæderne af, naar de ei lættelig lade sig trække af, astørker Legemet, svøber det ind i tørre uldene Dækkener eller Klæder, saa blot Munden bliver fri, hvilken man strax renser enten med Favnet af en Pennestær, et Græs, Stroae eller andet, man har ved Haanden, for Mudder og Skum, og fylder den saa ud med lidet Vand, efter at Legemet er lagt paa Siden, saa det kan løbe af. Er der et Huus

Huus i Nærværelsen, saa skæer dette der beqvemere, efter at Legemet er bragt derind.

4.

Derfra Stædet maae strax et Bud løbe til den nærmeste Læge, og Saar-Læge, der begge maae komme.

5.

I et til dette Diemeed tiensligt Huus bæres eller føres det fundne Legeme, og hvad enten det bæres eller føres, liggende paa Halm eller Klæder paa den venstre Side, og noget høiere med Hovedet. Her bringer man ham ind i en Stue, som er for varm, men har frisk Luft, dog uden at nogen Træk-Vind kan komme til Lægemet, og taales ei flere Folk i Stuen, end der ere fornødne. Er det i 3 S. anførte ei skæet, saa foretage man det nu. Derpaa gnider man hele Legemet flittig med tørre og bestandig nye varmede og med Enebear giennemrøgede uldene Klude.

6.

Imidlertid gøres en Sæng eller andet blødt og giennemvarmet Leie til Kette for det. Sængen eller Leiet maae staae saaledes, at man kan komme rundt omkring det. Legemet lægges derpaa, og indtil Ansigtet bedækkes med uldene Hæstedækkener, Kapper eller andre Dækkener. Paa Brystet, Benene, Skinnebenene og Bugen, og imellem Benene lægger man i Særdeleshed varme uldene Klæder og varme Stene eller Varmflasker ved Fødderne.

7.

Arme, Skin:Benene, Underlivet og omkring Hiertekulen gnides, man stryger op ad mod Brystet, og trykker sagte mod det indvendige deraf. Gnidningen skeer med varmede, giennemrøggede Klæder, og med en stiv Børste paa Fodsaalerne, men altid under Dækket, saa intet Lem derved blottes. Undertiden lægges og Legemet paa een af Eiderne, medens den hele Dvagråd gnides need ad. Holder man op med denne Gnidning, maae der paalægges varmede Klæder, Varmflafer eller varme indsvøbte Stene.

8.

Vil den tørre Gnidning ei saa strax hielpes, saa bestænker man Gnide: Klædene med Hiortetaks: Spiritus, Salmiak: Spiritus, et andet stærk lugtende Vand, Wiin eller Brændeviin, dog saaledes, at Klæderne holdes bestandig varme.

9.

Medens nogle allerede ere syffelsatte med Gnidningen, maae andre forsøge at blæse Luft i Lungen, enten med en Blæsebælg, hvis Pibe stikkes i det ene Næseboer, medens det andet og Munden holdes tæt til. Er Nøret for tykt, sætter man en Pænnesiær fast paa Enden. Er det for tyndt, svøbes en Klud omkring. Er Næsen fuld af Skum, renses man den med en i Olie dyppet Fier. Kan man ei have en Blæsebælg, saa maae en stærk Mand blæse Luften igiennem et lidet Nør. Ved Indpustningen trykkes tillige Struben noget sagte ind, og een holder Haanden paa Underlivet, og agter paa, om Brystet hæver sig. Skeer dette, hører Indpustningen op, og man trykker løselig op ad mod Brystet, saa ofte Indblæsningen hører op, og saaledes altid afværlende.

lende. Dette fortsættes nogen Tid, om det end lader som den Drukne selv drog sin Aande; Og ved alt dette maae han bestandig blive liggende under Dækkenet.

10.

Videre søger man at opvarme Larmene, og sætte dem i Bevægelse ved Tobaksklisterer paa følgende Maade: Man bestryaer Epidisen af en Tobakspibebestik med Olie, stikker den ind bag til 2 Tommer dybt i Endetarmen, henimod Krydjet; da ryger en af en andey Pibe, suer Munden fuld af Røg, og saa stærk han kan, blæser den ind i Livet paa Mennesket. Dette igientages flere Gange efter hinanden, dog at Legemet saa lidt blottes, at det kan gaae an. Man kan og bibringe ham en ordentlig af en Væl Band og erhav Lod Tobak kogt Klysteer, hvori er kommet et par Lod Salt.

11.

Kommer Handedraget ikke snart igien, saa pirrer man den Drukne i Næsen med Favnnet af en Fier, blæser ham lidt Snustobak i den, holder ham revent Peberrod, nyemalet Sennop, eller Marum verum for dem, bestryger Lindingerne, Hulens bag Dreene, Ryg Røden, Lænderne, det indvendige af Hænderne og Fodsaalerne, med Hiortetak-Spiritus, Salmiak-Spiritus eller Brændeviin, og gnider disse Dele dermed. Vil dette ei hielpe; saa prikker man Fodballerne, og under Næglene paa Hænder og Fødder med Naale, drypper brændende Segllak og deslige paa Huden.

12.

Have disse Forsøg medtaget 2 a 3 Timer, uden at der viser sig noget Tegn til Liv, og Lægen og Haandlægen ei endnu ere komne, saa gjør man i

en Stald et Leie af varm Gisdnung til rette for den Drukne, lægger ham derpaa, tildækker ham overalt med samme, saa kun Ansigtet bliver fri. Til Lægen kommer lader man ham ligge deri, og sætter kun en Vagt derved, for at agte paa, om Legemet maatte give noget Tegn til Liv.

13.

Viser sig ved nogen af disse Prøver, et Trækken i Ansigtet, paa Dinelaagene eller i Lemmerne, en rødere Farve paa Læberne og Kinderne. Læbernes Bøven, en Stønning, en Hævelse eller Lyd i Brystet, en svag og uordentlig Hjertets Klappen, en Næsen og Numsen i Tarmene, eller der paa nye gaaer Skum af Munden, er dette Tegn til at Livet kommer tilbage igien.

14.

Nu fortsættes forsigtig Snidningen og Opvarmningen S. 7., og Luft-Indpustningen S. 9. Man dækker Legemet til med giennemrøgede og varmede Klæder og Sængedækkener, tillige lægges en varmet, i et Klæde indviklet, Tagsteen paa Hjertekulen, og varme Flaske og Stene under Fodsaalerne. For et druknet Barn er det best, at to friske Personer legger sig i en varm Sæng og tage Barnet imellem sig.

15.

Naar Barmen kommer lidt efter lidt, og Naas bedraget begynder, saa forsøger man, om den Syge og kan svælge. Man giver den Syge lidt Thee, blandet med Veddike, eller Brændeviin og Vand i Munden, men ei noget mere, førend det forrige er nede.

(Slutningen i næste Blad)

Borger = Bennen.

No. 6.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 7. October 1791.

(Fortsættelse om at bringe Drukne til Live.)

(See No. 5.)

16.

Gaaer Medsvælaningen for sig, og den Syge har endnu Sliim i Luftrøret, saa det rasler, eller han vil kaste op, saa giver man ham et par Kopper Camille-Thee med Honning, og søger at befordre Brækningen, i det man pirrer Svælget med Favnnet af en Fier, dyppet i Olie, og tillige gnider det under Hjertekulden, og banker ham sagte i Ryggen.

17.

Falder han i en roelig Søvn, saa lader man ham sove, og naar han vaagner gives ham et godt Glas varmt O.

18.

Saa snart Lægen kommer, maae man gjøre det han anordner, om endog den Drukne er kommen til

til Live igien. I hvilken Henseende Lægen og maae hentes, om han ei er kommen, siden de værste Tilfælde ofte komme først bag efter.

19.

Folk, som om Vinteren drukne og tillige forfryse, maae allerførst optøes igien, dog uden at komme i varm Stue, hvormed man vel kunne myrde dem, om de endnu levede. Man gjør derimod et Leie af Sne, næsten en halv Alen høi, lader den forfrosne Klæde nogen af, lægger det nøgne Lægeme paa Sneeleiet, og dækker det overalt til med Sne, saa allene Munden og Næseborene blive bare. Den 2 til 3 Finger tyk lagde Sne trykkes overalt tæt til Legemet. Begynder noget deraf at smelte, lægges frisk Sne paa Platten. Mærker man at den forfrosne drager sin Haand, maae man gjøre en varm Seng tilrette, og varme Klæder og Lapper. Med varme, men ei hede, Klæder, tørrer man strax Sneen af Kroppen, der lægges i den tilberedte varme Seng, men i en Stue, hvor der er ingen Varme, da den er skadelig. Føler han da en hæftig Pirren og Stikken, er det Tegn til at Frostent trækker ud af Legemet, der bliver alt mere rødt, men bliver et eller andet Lem endnu hvidt, bedækker man det med Sne, indtil der kommer Liv i det. Saa snart den Syge kan svelge, giver man ham en Skaal Hyldehee med en Skeefuld Veddike, og en Knivsoddfuld Honning. Strax at aarelade er farligt, man maae lade beroe dermed, til Lægen finder det fornødent. Naar det er skeet, kan man indgive den Syge hver tredie Time en Knivsod fuld af et Pulver, blandet af 2 a 3 Gran Kamfer, og 10 Lod reent Salpeter, med en Scrupel af Magnesia salis amari, og en Kop Theevand at drikke oven paa. Stuen gøres lidt efter lidt varm, og den Syge maae

maa i nogle Dage ei spise andet end Suppe, men ingen hidfige Viinsupper eller Æll og Brød; Brændevin maae han aldeles ikke drikke, førend han er aldeles helkredet.

20.

Drukner eller forfryser nogen, naar der ei kan havees Sneer, saa tager man iiskoldt Vand, støder store Stykker Is itu, og kommer i Vandet, paa det at det endnu kan blive foldere. Saa tager man linnede Klæder, legger dem 2 eller 3 dobbelt sammen, dypper dem i det kolde Vand, legger dem tet om det forfrosne Legeme, som om Sneen er sagt, og vil en Plet tørres legges bestandig vaade Klæder paa, indtil Virkningen paafølger.

Bedrøveligt er det, at vore offentlige Tidenes der saa ofte berette os, at slige forulykkede Mennesker ere sundne, men ikke et eneste anstillet, mindre noget vel lykket Forsøg paa, at bringe nogen af dem til Live igien, hvilket jeg troer, kan tilskrives den almindelige Mands Uvidenhed om Omgangsaarsaaden dermed, indtil en Læge kan blive hentet, eller Frygten for, at turde besatte sig dermed, førend Kongens Foged har besigtiget den sundne Drukner, hvormed en rum Tid kan hengaae, inden den for saadan en Ulyksaliges Redning Besælede kan komme til at udøve sin ædle Hensigt, der ikke taalder noget Ophold, om den skal opnaaes, og maae de Ulykkelige ei overlades til Jorden, som deres sidste Siemme. For at kunne, om mueligt, høre denne Uvidenhed, og for saa meget, det er mueligt, paa nogen Maade at gavne med nogle af mine ledige Timer, der over $1\frac{1}{2}$ Aar have været flere end jeg ønsker, og de burde være, stærk denne Bekjendtgjærelse; og det skal glæde mig, om den maae blive

et

et vellebende Middel til mange flige Ulykkeligets Redning, og den tillige maac give nogen heldigere og kyndigere Anledning, til at afhandle denne Materie bedre, og endelig opmuntre til den foreslagne Indretning, til saa vigtig en Sags Fremme, som at giengive bedrøvede Forældre et kiert elsket Barn, en forriafuld Enke, og umyndige og uopdragne Børn en tabt Mand, og begravdt Fader, der, bragt tilbage, vil kunne, ved Understøttelse og Frihed, for den ved Lovene endog for forsøgt Selvmord satte Straf, (uden hvilke det ville være en Grusomhed, at bringe en elendia Fortvivlet tilbage ind i sin elendia og af Sindis Uroe og Skibeligbed forværrede Tilstand) blive endnu en duelig Borger i Staten. — Hinder dette saa usuldkomme Arbeide de høie og ærede Medlemmers Bisald, skal følge mere.

Φοῦγξ.

Reisen til Maanen.

En Fabel af Linne.

De syv Visse i Grækenland vare een gang forsamlede i Athenen, hvor det da blev aftalt imellem dem, at enhver af dem skulde tilkiendegive, hvad han holdt for det største Under i Skabningen.

En af dem, som besad høiere Indsigter end de andre, gav den Meening Fortrinnet, som Stjernefigerne have om Fixstjerneerne, hvilke de anses for ligesaa mange Sole, hvoraf enhver haver sine Planeter, som bestandig gaae omkring dem, og, ligesom vores Jord, ere forsynede med Planter og Dyr. De fordybede dem saaledes i disse Betragtninger, at

at de bestuudte at anmode Jupiter om at han vilde tillade dem, at giøre en Reife til Maanen, opholde fig der i tre Dage, for at betragte det Forundringsværdige fammesteds, og siden, ved deres Tilbagekomst, give Indbyggerne paa Jorden, Efterretning derom.

Jupiter hørte dem og befalede dem, at forsamle sig paa et høit Bierg, hvor de vilde forefinde en Ekke, som skulde bringe dem til det forlangte Sted. De valgte dem derpaa et udsøgt Selskab, som skulde være dem behielpelig i at opskrive og aftegne alt det Mærkværdige, som de foresandt i Maanen.

Endelig komme de da til det forønskete Sted, hvor de stoy foresandt et stort Palais, som var gandske indrettet til at modtage vore reisende Viise, med deres Selskab. Dagen derpaa, da de endnu vare trætte af deres Reife, bleve de hiemme, sloge dem til Roelighed indtil Middag, og da de endnu ikke ret havde udhviled, forfriskede de dem paa den allerbehageligste Maade, og fandt en saa særdeles stor Fornøielse deri, at deres Nysgierrighed derved blev dæmpet. De lode dem derfor nøie med, at see ud af Vinduet, og betragte Naturens underfulde Skueplads, som prunkede med de herligste Blomster, hvilke Solens Straaler meddelede en ubeskrivelig Pragt, samt at høre paa de smaaevingede Tonekunstneres melodiske Sang. Dette henrykkede dem saaledes, at Aftenen oversaldt dem.

Dagen derpaa stoede de meget tidlig op, for at anstille deres Betragtninger. Men just som de vare i Begreb dermed, fik de en Besøgelse af et overmaade deiligt nngt Fruentimmer, som var fød der i Landet.

Hun gav dem det Raad, at de først skulde faae deres Kræfter igien, inden de lagde Haand paa det besværlige Arbeide, som var Hensigten af deres Reise.

Anretningen af den herligste Mad og de fortreffeligste Viine, samt dette unge Kruentimmers store Skønhed, beholdt Overhaand hos vore Reisende, saa at de glemte deres Forsæt.

Man opførte en behagelig Concert, de unge Piger anstillede festlige Dandse, alting blev forvandlet til Fryd, og saaledes blev den Dag henbragt i Bøllyst og Glæde.

Da Natten nærmede sig, brød nogle af Naboerne ind, som vare misundelige over dette Velværet, og anfaldt Gæsterne med blotte Sabler.

De ældste af Selskabet søgte at tilfredsstille de andre, og lovede, Dagen derpaa at bringe Oprørerne for Dyrigheden. Dette skedte virkelig. Sagen blev undersøgt, og den tredie Dag, som Jupiter havde forundt vore Viise til deres Ophold i Maanen, gik saaledes bort med at anklage, beskylde, undskylde og fælde Dom.

Da nu vore Viise vare komne tilbage til Grækenland, bleve de omringede af det gandske Folk, som var begierlig efter at høre Beskrivelsen over alt det Forunderlige, som vore Reisende havde seet i Maanen.

Men alt det de kunde fortælle — thi det var alt det de vidste — var, at Jorden var bedækket Græs, imellem hvilket der vorde Blomster, og at Fuglene sang paa Kvisterne af Træerne. Hvad det ellers var for Slags Blomster og Fugle, derom kunde

kunde de ikke give nogen Underretning, hvorover de af alle bleve foragtede.

Min Læser! ifald Du vil anvende denne Fortælling paa os Mennesker, saa vil Du vist finde megen Lighed og Overeenstemmelse deri.

Bed de 3 de Dage beregnes de trende forskiellige Tids-Rum i Menneskets Levetid. Den første: vores Barndom, i hvilken vi ere alt for svage, til at betragte den almægtige Guds underfulde Skabnings Værk: denne hele Tid svinder bort i Leddiggang, Yppighed og Børneleeg. Den anden Dag er vores mandlige Alder: i denne sysselsætter vi os med, at sætte boe, give os, avle Børn og erhverve Formue.

Den tredie Dag er den Leve-Alder, i hvilken Mennesket, efter at han har gjort sin Lykke, bliver indviklet i Processer, Stridigheder og andre Fortrædeligheder.

Derfor er det, o Menneske! at Du aldrig lærer ret at kiende Din Bestemmelse, eller hvorfor Du er kommen her i Verden.

B. H. B.

Indsendt.

Bøn til Gud for Maaltidet. Til Brug for mine Børn.

Hunger, Tørst er Livets Plage,
 Men dog Kilde til vor Fryd;
 Thi de gjøre, at vi smage
 Skaber Godhed: tag og nyd!
 Almagt bød med Fader-Stemme:
 Dig Natur ei nogen glemme.

Gud!

Gud! mit Brød jeg ved Dig finder,
 Af Din Haand jeg mættes skal;
 Hver Din Qvægelse mig minder
 Om hiin Myriaders Tal;
 Hvilke mætted' love Dig.
 Høit velsignet vær af mig.

Tak til Gud efter Maaltidet.

Af! maatte Gud! enhver af mine Brødre smage
 Glæder,
 Liig den jeg smagte, da ved velundt Bord jeg
 mætted er;
 Af! maatte alle nyde daglig Brød med Hæder,
 Som herligst Kryderie, som Frugt af Flid og
 ædle Gierninger.
 Da ville Mangler blive faa paa Jorden,
 Og alle finde nok ved Forsyns viise Orden.

Tak være Dig, min Gud! for alt hvad af Din Haand
 jeg nyder,
 Og for den Sundhed som forøger Fødens høie Prais.
 Tak være Dig! for alt, hvormed Din Jord og Hav
 os fryder,
 Hvoraf min Deel jeg tog, lær mig at nyde det,
 som viis;
 Da føler jeg min store Værd som Menneske,
 Og mindes om min større Arv i Himlens.

Borger = Bennen.

No. 7.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 14. October 1791.

Roget om Banqver.

Forinden Forfatteren med den mueligste Korthed fremsætter de almindelige Begreber om Banqver, maae det tillades ham at anmærke, at han troer det stemmede med dette Blads Hensigt at berøre de Indretninger i Staterne, hvis nyere Kundskab fordrer nogen mere Tid og Undersøgelse end enhver just har Leilighed til at anvende derpaa. Deraf bliver vel en naturlig Følge, at Bladet ved saadanne Leiligheder for en anden Deel af Læserne bliver lidet underholdende, men for disse kan saadanne korte Beretninger maaskee give Anledning til at berige sine Medborgere med vigtige og nyttige Efterretninger. Forfatteren ønsker intet hellere, og ved denne og enhver anden Leilighed vil det være ham synderligent behageligt, naar kyndige Mænd ville rette de Begreber, hvori han har seilet, tilføie det, som mangler, og oplyse det, som maatte være dunkelt.

Den første Anledning til at oprette Banqver, og altsaa tillige det første Begreb om denne Indretning i Selskaberne reiser sig derfra, at da Handes
leir

len med Penge for Bære blev almindeligere, end den af Bære med Bære, og altsaa den Handelnde maatte have i sin Bevaring betydelige Pengesummer, var det meget vigtigt at have et sikkert Sted, hvor samme kunde giemmes. En saadan Indretning for enhver privat Handelsmand vilde være kostbar, da de Bygninger, hvori Pengene skulde bevareres, maatte deels være sikker mod andres Voldsomhed, deels maatte kunde hindre, at ved Ildbrand og andre Tilfælde denne vigtige Eiendom kunde beskiærmes. Deslige Steder bleve da overensstemmende med denne Hensigt iudrettede, og med Tryghed anfortroede man dertil de Pengesummer, som man ei vilde bevare i sine egne Giemmer. — En Nødvendighed blev det derefter, at der paa disse Steder maatte holdes Rigtighed over, hvad enhver nedlagte udi Banquens Bevaring. Ved disse i denne Anledning holdende Bøger opnaaede man den Besqvemmelighed, at den ene Handelnde kunde betale til den anden Summer af Penge, uden at have Umage med at tælle dem, da Banquens Bøger kunde overbringe den eene Eiendom af Penge til den anden, ved at hense til den ene, hvad som blev taget af den andens henstaaende Pengesum.

Disse Steder, hvor Pengene saaledes henses, og hvor Betalingen paa anførte Maade kunde skee, kaldtes Banqver eller Bexelbanqver, hvilket sidste Navn haver sin Oprindelse fra Bexelerere, eller de Handelsmænd, som besørgede Ombytningen af et Slags Myndt mod et andet.

Udi disse Banqver indflød betydelige Summer. Endeel deraf blev henstaaende, men da samme henstod frugtesløs, faldt man paa den Tanke, at faae samme frugtbringende. Man udlaante af den henstaaende Sum Capitaler mod Sikkerhed, og
for

for at spare den vanskelige og tidsspildende Udtælling af Penge, og tillige for at forekomme, at Myndten ei ved Brng skulde tabe i Værdien, da de fine Mynter især let slides, indrettede man Bankosedler eller Bexler, det er med andre Ord: man udstædte fra Banqven Beviser for, at den Sum, hvorpaa saadan en Seddel lød, kunde strax erholdes betalt udi Mynt, naar det forlangtes. Nyttens af denne Indretning bestod deels i den Bequemmelighed, at man kunde uden megen Tidsspilde opgiøre betydelige Betalinger, ved at levere en Bankoseddel, isteden for at tælle mange Mynter; deels kunde man uden stor Omkostning eller Umage forsende ved disse Papirer anseelige Summer. Det var og for Borgerne en meget stor Bequemmelighed, at man kunde faae Penge til Laans paa de Bahre, især de ædle Metaller, som man overgav til Banqvens Bevaring, istæden for at være nødt til at sælge dem. Disse Banqver kaldte man Laanebanqver.

Paa adskillige af Europa's vigtigste Handelssteder ere disse Banqver, Bexler og Laanebanqver, foreenede med hinanden. Den Londonste, Stokholmste og den Danske, ere af denne blandede Natur.

Det behøver ikke at oplyses, at Bankosedlernes Credit, eller den Tillid man haver for dem, beroer paa Overbeviisning om, at enhver Seddel strax kan blive indløst med Mynt, som svarer til den Sum, hvorpaa den lyder. Men denne Credit beholder Banqven kun saalænge, indtil man bliver frygtfuld for, at der er udstædt et større Antal af Sedler, end for de Summer, som Banqven har hentliggende i sit Siemme, eller som den har hentstaaende udi Eiendomme, der kan gøres i Penge.

Den

Den engelske Banque har den allerførste Credit, fordi den ingen Sum udlæner uden imod Pant af Guld og Sølv, hvilke Metaller kan, saasnart det agtes nødvendigt, udmyntes i Penge.

Udstæder en Banque et større Antal af Sedler, end man troer at den kan indløse, saa bliver Følgen deraf, at man ikke anseer Sedlen for sit fulde Værdie, og den Fremmede ansætter den kun til den Værdie, som han mener, at Banquen vilde være istand til at give for den, dersom den paa engang fulde indløse alle sine Sedler. Mener han for Ex. at Banquen havde udstædt en Million i Sedler, men eiede kun udi Myndt eller andre Eiendele, som kunde gøres i Penge, 750,000 Rdlr., saa antager han ikke den Seddel, som lyder paa 100 Rdlr. for mere end 75 Rdlr. Vil man altsaa indkøbe Værelse med Bankosedler, da saaer man kun Værelse for 75 Rdlr. naar man betaler 100 Rdlr. Af sig Mistcredit til en Banques Sedler flyder naturligvis, at man søger at betale sine Værelse med Myndt, som gielder mere, og paa den Maade gaaer Tid efter anden Myndten bort, og Papiret bliver tilbage. Den Rigdom og Formue, som besiddes udi Bankosedler, bliver for en Deel indbildt, thi det man egentlig eier, er da ikke den Sum, hvorpaa Sedlene lyde, men det er den Sum af Penge, som jeg kan faae for mine Sedler, eller Værdien af de Værelse, som jeg kunde købe derfor.

Udi mange Stater er det indtruffen, at der er gjort saa mange Bankosedler, at disse have tabt deres Credit. Undertiden er det skeet, for at udrede indenlandske Betalinger, hvortil man ei havde den fornødne Myndt ved Haanden, saasom i Krigstilsælde, undertiden er denne Maade brugt, naar man har troet at kunde anvende Myndten til at vinde

de store Fordele ved Handelen, og altsaa ladet Papiir-Penge udgaae imellem Borgerne, til at afgjøre deres Mellemandel. Ofte, meget ofte, har denne Speculation staaet feil, og Følgen er da bleven, at Rigdommen i Landet er bleven mere indbildt end virkelig, fordi Vahrene, som kjøbes især fra Fremmede, ere blevene meget dyrere, saa meget dyrere, som man har anseet Bankosedlerne at være mindre værd end det, hvorpaa de lyde. Til at afhjælpe disse Ueligheder, er intet andet Middel, end at formindste Antallet af Sedlerne, som stæer, ved at tilintetgjøre dem, det er: naar de ere indkomne til Banqven, da ikke lade dem igien udgaae. I Forhold til, som Sedlernes Mængde aftager, stiger Værdien af de, der ere tilbage, og udi min Cassé bliver Sedlen mere og mere værd, ligesom en anden Seddel udryddes. Har for Ex. en Banqve udstædt 100,000 Rigsdaler flere i Sedler end den var istand til at indløse med dens Eiendomme, og i alt cirkulerer 1 Million Rigsdaler i Bankosedler, saa er 100 Rdlr. Bankosedler kun værd 90 Rdlr., thi mere kunde Banqven ei betale for enhver Seddel, naar de alle paa engang skulde indløses. Dersom nu hvert Aar inddrages 10,000 Rdlr. Sedler, saa bliver Sedlerne i det første Aar 91 Rdlr. værd, i det andet 92 Rdlr. og saa videre, indtil det tiende, naar det hele Antal af overflødige Sedler er inddragen, saa faae de den paalydende Værdie af 100 Rdlr.

Det behøver vel ei at erindres, at mange Gange bliver Bankosedlers Credit af vindeslyge Mennesker udraabt for mindre end den virkelig fortjener at være, og disses Kunstgreb ere saa mange og saa indviklede, at det vilde være umueligt at onføre dem. Den bedste og den paalideligste Banqve kan komme udi Forlegenhed. Deraa tiener den engelske Banqve til Exempel. Med et Beviis deraa slutte vi

vi denne korte Afhandling, hvilket Beviis tillige lærer, hvad Snildhed kan udrette.

Da Prætendenten efter sit Indfald udi Engelland var kun to Dages Reiser med sin Armee fra London, frygtede man for, at han skulde overrumple denne Stad, og bemægtige sig det i Banqven nedlagte Guld og Sølv. Banqven vilde da ei blive istand til at indløse sine Sedler. Enhver ilede da hen for at faae Papiret omverlet med Mynt, men Banqven, uagtet den havde Værdie nok til Sedlerne, havde den dog ei Penge nok, siden den ei kunde udmynte Metallerne saa hastig. Den maatte imidlertid holde sit Ord, at indverle Sedlene, og for at vinde Tid, verlede den Sedlerne med den mindste Mynt. Udtællingen deraf medtog saa megen Tid, at Prætendenten imidlertid var forjaget. Papiernerne beholdt man da ligesaa gierne som Penge, og Banqven beholdt sin Credit.

Exempel paa Taknemmelighed.

Det er glædeligt for Menneskevennen at erfare, at Erkiendtlighed mod Belgiorere udøves uden Tanke om Belønning, uden Hensigt at erholde nye Anledning til at vise den. Man skylder sin Arts Ære at forevige de Beviser, som godtgjøre denne Dyds Udøvelse, man opmuntrer Medbrødre til at vedblive Godgjørenhed, hvorfra mange kunde ledes ved den ei stældne Utaknemmelighed, hvormed de beegnes af dem, som de tildeelte deres Godhed.

Salig Herr Treschow, Fader til Herr Conferentsraad Treschow og Herr Prof. Treschow, havde et

et Kald udi Norge, og i dette som siden her i Landet vandt alles Hengivenhed, baade ved hans Gaver som Lærer, og ved hans Godgjørenhed. Han understøttede sine Sognefolk ved Hielp, nu af Korn, nu af Foder, naar han havde Evne dertil. En Vinter indtraf det, at han selv kom til at mangle Foder til sine Creature, og derfor erindrede sin Karl om, at han maatte betimeligen advare ham om, naar der maatte indkøbes. Imod Formodning forlangte Karlen intet Foder, og da Tiden var gaaen saa langt hen, at Præsten vist troede, at Mangelen maatte vise sig, igientog han sin Erindring. Karlen svarede, at han nok skulde sige til, naar ham fattedes. Det var Præsten ubegribeligt, at det lidet Forraad kunde vare saa længe, og en Hændelse opdagede ham først Midlet, hvorved Mangelen blev forekommen.

En Nat, da han ei kunde sove, mærkede han nogen Bevægelse udi den yderste Gaard. Han stod op, og ved Hielp af Maanestinet saae, at man fra en Vogn aflæssede Foder og bragte ind i Huset. Morgenen derpaa undersøgte han Sagen, og erfarede da, at een af hans Sognefolk, som havde oppebaaren Godhed af ham, bragte om Natten det manglede Foder, og at denne tillige havde forbuden Præstens Karl at give ham det tilkiende.

Udi et af de sidste Aar, Herr Treschow havde Kald udi Norge, indtraf et Aar. Mangel paa Fødekorn var almindelig. Han havde forsynet sig med eendeel, og da hans Sognefolk trængte, men havde ei Penge til strax at betale, lod han dem erholde af sit Forraad, imod Lovte om Betaling. Han blev derpaa forflyttet til et Kald her i Danmark, og beholdt tilgode, hvad ham for Kornet skulde betales. Noget Tid efter sendes ham Beta-
ling

ling for alt det udleverede, haade til den Formuende og Fattige, thi da disse ei til den Tid kunde tilveiebringe Pengene, paatog hine sig Udlægget, og meldte tillige, at, endskjønt ei al Betalingen var indkommen, saa havde man søiet Anstalt til at erstatte ham det Tilgodehavende, da det var ubilligt, at han skulde lide for sin Godgjorenhed.

Paa Stiftelsens-Dag den 11te October 1791.
sunget af det Kongelige Baisenhuses Børn.

Pf. 72, 17. Den Retfærdiges Minde skal ikke forgaae, og hans Navn vedvare fra Slægt til Slægt.

Ei i høie Jubler lyder
Frelste Kingheds glade Røst ;
Men erkjendtlig er dens Brøst,
Og dens Sang fra Hiertet flyder.

Og vor Fryd fra Hiertet kommer,
Og den Tak vi Dig frembær ;
Du, som os en Fader er
End i Dødens stille Slummer.

Vi med første spæde Klage
Nød og Kommer hilset har ;
Men, o Fredrik! før vi var,
Tænkte Du paa vore Dage.

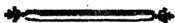
Skue da fra Dit lyse Sæde,
Store Konge! til vor Fryd —
Hver vor Lovsang, hver vor Dyd
Skal forherlige Din Glæde.

Borger = Bennen.

No. 8.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 21. October 1791.

Om Philosophen Seneca.

Sat bedømme hine Alderdommens Verdsligvise, har man omtrent opført sig, som i at bestemme Dyrenes Fuldkommenheder. Udi forrige Tider nægtede man disse Siæleevner, og ansaae dem for blotte Machiner, udrustede med den Kraft frem for andre Skabninger at kunne bevæge sig selv. I de sildigere Tider udlegger man deres Handlinger paa en Maade, at de synes at røbe en saa høi Grad af Overlæg, at mange af de raa Folkeslags maae staae tilbage for dem. Udi begge Tilfælde synes det at vise Mangel paa philosophisk Skarpsindighed, til at undersøge og veie de Erfaringer, hvorefter man fælder sin Dom. Man har antaget visse Begreber, som man ei har hentet fra Erfaringer, og de Erfaringer, som siden møde, betragter man kun fra den Synspunkt, som tiener til at understøtte den engang udvalgte Lærebygning. Denne urigtige Fremgangsmaade har man og fulgt, ved at bedømme hine Alderdommens berømte Mænd. De forrige Aarhundredes christelige Sædelærere have anseet disse Dyder som glimrende Laster, og man anvendte megen

Uma

Umage for at bevise, at Kilden var ureen, hvoraf de ædleste Handlinger udflød. Paa den anden Side gives især i de sildigere Tider dem, som sætte disses Moral og deres Handlinger lige ved den christelige Religions Sædelære og deraf følgende Dyder, og tvivle næsten om at denne har noget betydeligt Fortrin for hiin. For at holde Middelveien mellem begge, er det bedst at søge en upartist Esterretning om hines Handlinger, og deraf slutte sig til den moralske Carakteeer hos de Personer, der have udøvet dem; thi for det menneskelige Nie er intet andet Middel til at kiende de Dødeliges Tænkemaade, end ved at veiledes af deres Handlinger. Hiin romerske Philosoph Seneca er en af de Mænd, som nogle have ophøiet med de varmeste Lovtaler til den første Rang imellem Menneskene, andre derimod have nedsat hans Tænk- og Handlemaade meget dybt. Det vil derfor ei være upassende at optegne de Handlinger, som ere bevarede til Estertiden, og synes det, at den Levnetsbeskrivelse, der har leveret os samme, er meget upartist.

Lucius Annæus Seneca er født omtrent 13 Aar for Christi Fødsel, i Cordua i Spanien, medens August førte det romerske Septer. Familien, hvorfra han nedstammede, havde Smag paa Videnskaber, og han blev oplært udi den stoiske Philosophie, hvilken iblandt andet tillægger Mennesket den største Magt, at bringe sig selv til den Fuldkommenhed man attraaer, og at foragte, ja! trodse Livets Sienvordigheder.

Seneca var bestemt til Advocaturen, og han var meget hældig paa denne Bane. Hans Beltaalshed, men især hans Skarpsindighed, som ofte gif over til Spidsfindighed, hjalp ham til at udføre de vanskeligste Sager, og hvor ofte have ei disse
Egen

Egenskaber gjeldet mere end den gode Sag for Domsstolene.

Smidlertid havde han paadraget sig Keiser Caligulae Fortrydelse, som aldeles ikke kunde udholde hans Nærværelse eller Taler for Raadet. Dette Had imod Seneca gik saavidt, at da han sidste Gang talte udi Keiserens Nærværelse, skiftede denne Farve, uagtet han blev overvældet med Bærsømmelser af Taleren, og besluttede at dræbe Seneca. Dette voldsomme Forsæt blev hindret ved en Forestilling fra en af Keiserens Bolerker, som raadede ham fra denne blodige Handling, hvorved han vilde gjøre sig alt for forhadt, da den ei var nødvendig, siden Senecas mavre og flette Udseende var et Beviis paa, at han af sig selv maatte hastig forlade Verden.

For at faae Afgang til de høieste Embeder udi Staten, bestræbede hans Slægtninger sig for, at han kunde erholde Qvestoratet. Paa denne Vej til Bærdighed blev han standset, da der opspandtes en Sag mod ham, for at have havt utilladelig Elskovshandel med en vis Julie. Alle hans Medborgere vare overbeviste om hans Ukyldighed, og derfor tabte han intet af sin Agtelse imellem dem, da han blev forviist i Landflygtighed. Han opholdt sig paa Den Corsica, og forkortede Tiden, ved at skrive udi filosofiske Materier. Udi trende Aar forblev han der, uden at anvende nogen Umage for at komme tilbage. Siden søgte han Leilighed at faae Landflygtigheden ophævet, og til den Ende smigrede for Keiser Claudius, en Mand, som Historien foreviger til Advarsel for Regentere.

All den anvendte Umage uagtet maatte Seneca forblive i sin Landflygtighed indtil Agrippina havde saaet Kaisermagten i Hænder. Det var hende om
at

at gjøre at bibringe det romerske Folk gode Tanker om sit Forhold, og hun kunde altsaa ei lættre naae denne Hensigt, end ved at vælge til den tilvoksende Keisers Lærer Seneca, som for sine Kundskaber, og især sin strenge Afholdenhed, var synderligen agtet hos det romerske Folk. Seneca gjorde sig al Umagge for Neros Opdragelse. Han talte frimodigen imod de Laster, hvortil han fandt Nero tilbøielig, og tillige stræbte han at forekomme Uenighed imellem denne og hans Moder Agrippina, hvis Stolthed gav Anledning til Misforstaaelse hos hendes Søn. Den Snildhed, som til den Ende maatte vises af Seneca, oplyser blandt andre følgende Exempel.

En armeniansk Gesandt skulde have Audients ved det romerske Hof. Agrippina vilde indtage Sædet paa Thronen ved hans Modtagelse. Nero, der var egentlig den regierende Keiser, maatte det være meget ubehageligt, at see Agrippina med Magt at ville tilegne sig en Værdighed, som ham tilkom.

For at bevare Neros Værdighed og ikke sætte Moderen blot for den Ubehagelighed, at tiltvinge sig en formeent Rettighed, raadete Seneca den unge Keiser inden Gesandten's Ankomst at gaae Agrippina imøde, og føre hende ved Haanden til Thronen. De Tilstedeværende ansaae det allene som en Følge af Sonnens Høflighed, og ei som en Rettighed, at Moderen modtog Audientsen fra den Keiserlige Throne.

Den Frimodighed og den Nedelighed, hvormed han advarede Nero mod Lasterne og opmuntrede ham til Dyden, havde den behagelige Følge for Læreren, at see Nero elsket og agtet af sit Folk, saalænge han fulgte hans Anviisninger. Tidligen opdagede han dennes Tilbøielighed til Grumhed, og det gav

gav ham Anledning til at skrive en Afhandling om Mildhed, hvori han opmuntrede Keiseren til at beslitte sig paa en Dyd, som vilde forkaffe ham den reneste Lyksalighed.

Uldrig forledte Neros Magt denne Philosoph til at smigre for hans Laster. Han sagde ham: jeg vil hellere fornærme Dig ved Sandhed, end være elsket af Dig for Hyklerie. Beviis paa, at han iagttog denne Forsikring, beholdt Nero ved mange Leiligheder. Iblandt andre indtraf det, da Nero, hvis Ddselshed er alt for bekiendt, havde ladet sig forfærdige et meget prægtigt Telt. Hoffolket beundrede og talte meget om Keiserens Smag og Rigdom. Seneca derimod sagde: Dette Telt vidner meer om Din Fattigdom end Rigdom; thi naar Du engang mister det, kan Du ei anskaffe Dig saadan et igien.

Behiertet gif Seneca sin Keiser insøde, da denne havde i Sinde at dræbe enddeel af sine Undersaatter. Han sagde ham: Saa mange Mennesker som Du end udrydder af Verden, kan Du dog ei dræbe Din Eftermand.

Det er let at begribe, at en Mand, som talte Dydens Sag, maatte blive til Byrde for en Nero, hvor Grumhed og andre Laster har brændemærket hans Minde udi Narbøgerne.

Nero besluttede først paa en hemmelig Maade at bringe ham af Dage, ved at lade ham tilbringe Gift ved en af hans Frigivne, men dette Forsøg lykkedes ikke. Han faldt derfor paa at beskyldte ham for at have Deel i en Sammenrottelse imod sig, og dømte ham til at aflives.

Uden nogen fiendelig Frygt modtog Seneca det Budskab, som forkyndte ham Dødsdommen. Han forlangte, at et af ham forfattet Testamente maatte blive ham leveret. Dette vægrede man ham. Seneca vendte sig derpaa til sine Venner med disse Ord: „Nu velan! da man hindrer mig fra at vise min Taknemmelighed for det Gode, som J have beviist imod mig, saa overlader jeg Eder det eneste men og det bedste, som jeg eier, nemlig mit Exempel. J vil gjøre Eders Tænkemaade ædel ved at følge det, og vores Venskab vil derved blive ærværdig for Esterlægten.“ Hans Venner, rørte ved denne Afstæed, begræd end mere denne Mand's Skiebne. Han trøstede dem ved sin Bestandighed. „Hvor ere, sagde han til dem, de viise Grundsetninger, de Betragtninger, som i saa mange Aar har kunnet bevæbne Eder med Ulykker? Var Neros Grusomhed Eder ubekiendt? Efter at have dræbt sin Moder og sine Brødre, stod det endnu tilbage at aflive den, som havde underviist ham.“ — Denne Standhaftighed bevarede Seneca under Nærmelsen af sin Død, og ikkun den Gang, da han skulde sige sin Hustru Pauline, som han særdeles elskede, det sidste Farvel, gav han efter for de sørgelige Hølelser. Han stræbte dog at opmuntre sig og hende, ved at erindre hende om hans Uskyldighed. Paulina tilkiendegav ham sit Forsæt at døe tilligemed ham, og overtalede Bagten til at være hende behjælpelig i dette Foretagende. Seneca, der efter sine stoiske Grundsetninger ansaae en frivillig Død for en Ære, bifaldt hendes Forsæt: „Jeg har lært Dig, sagde han, det, hvormed Du kan forsøde Livets Bitterhed, men da Du foretrækker en frimodig Død, vil jeg ikke misunde Dig dette Exempel paa denne Dyd. Vi vil begge døe med lige Standhaftighed, og Du med en endnu større Berømmelse.“ — De lod hver slaae en Aars over, for at faae Blodet til at forløbe dem,

mer

men da Seneca erfarede, at Blodet løb langsomt, lod han flere Aarer overslaae paa Armene og Knæene. Han udstod mange og langvarige Smerter. For ei at gjøre hans Hustru mismodig, ved at være Vidne til hans Lidelser, overtalede han hende til at gaae ind i et andet Værelse. Selv kaldte han til sig en Haandskriver, som maatte føre i Pennen en Deel af hans Betragtninger om Evigheden.

Da det varede ham for længe, og Smerterne bleve ham for store, forlangte han en Givtdrik. Denne vilde ei heller virke til en hastig Død. Han lod sig derpaa bringe i et varmt Bad, udi det Haab at faae Givten til at virke desto hastigere. Da han satte sig deri, besprængte han sine Tjenestefolk med Vand, og sagde med en svag Stemme disse Ord: dette være den befriende Gud til Ære. Omfiden blev han bragt udi en Badstue, hvor han næsten kvaltes af Damp.

Nero, som var underrettet om Senecas Husstrues Beslutning, og frygtede at blive alt for forhadet, ved at være Aarsag i et saa dydigt Fruentimners Død, ilede med at sende Læger til at forbinde hende. Hun blev og holdt ved Live, men beholde stedse et sygeligt Udseende, da saa meget Blod var hende forløbet.

Af de saa Træk, som man har anført om denne Mand's Forhold, finder man, at han har sac megen, maaskee for megen Værd paa sine egne Fortienester. Hans Tiltale til de omkringstaaende, da han modtog sin Dødsdom, kan maaskee og være et Vidne derom. Men — naar vi kiende den Lære, hvori han var opdraget, naar vi lægge Mærke til, at denne sætter saa meget udi Menneskets egne Kræfter og Villie, er det ikke underligt, at den retskafne

ne Mand føler sin Værdighed noget mere end han ellers burde gjøre. En Grund, hvorpaa man især bygger sin Dom om hans overdrevne Forsængelighed, er den, at han iblant andet har udtrykt sig saaledes om Philosophernes og altsaa sit eget Værd, at det synes at ophæve dem over alt. Han siger nemlig: at Gud efter sin Natur er fuldkommen, men Philosopherne skyldes deres eget og naturlige Valg deres Fuldkommenhed. Naar man er noget bekiendt med Senecas Skrifter, vil man have modtaget mange Exempler paa, at han var tilbøielig til en vis Spidsfindighed, og mere en Følge deraf ere disse hans Ord, end at en saa oplyst Mand kunde sætte nogen over det høieste Væsen.

(Slutningen i næste Blad)

Et Exempel paa Patriotisme i vore Tider.

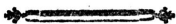
Udi et Skrivt, som Præsten Mourier ved den reformeerte Kirke her i Staden, har i disse Dage udgivet, angaaende en Opmuntring, hvilken hans Collega, Hr. Broka, havde givet til denne Mæenighed, om at bidrage ved en anstændig Pengesum til den Støtte, som bliver opsat til Minde om Kongens Velgierninger imod Bondestanden, finder man fortalt, at Præsten Hr. Broka vægrede sig ei allene for at ansøge om Befrielse fra at erlægge den Skat, der blev paalagt til at erstatte Krigsomkostninger ved Toget i Sverrig udi Aaret 1788, men og virkelig erlagte denne Skat, lige med de øvrige Borgere i Staten.

Borger = Bennen.

No. 9.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 28. October 1791.

Slutning

Om Philosophen Seneca.

(See forrige Blad)

Besad han end en høi Grad af Forsængelighed, saa eiede han tillige Strænghed i Sæder, Alvorlighed i Foretagender, Mod til at sige Sandhed, Kierlighed til Dyden, Frimodighed til at gaae Lasterne imøde. Den Standhaftighed hvormed han anhorte sin Dødsdom, og den Koelighed, hvormed han modtog den, er et Beviis paa hans faste Tænkemaade.

Han var ellers en Elsker af Rigdom. Han eiede store Haver, prægtige Lystgaarde, og en stor Mængde Slaver, som Nero tildeels havde skænket ham, men han gav det alt frivillig tilbage.

At Seneca smigrede for Claudius for igien at komme tilbage fra sin Landflygtighed, dette er en Plet, som vanzirer et smukt Malerie. Det stred mod det Udsagn, at han heller vilde fornærme sin Keiser ved Sandhed, end blive elsket ved Hyklarie.

Hans

Hans Forhold er ei at forsvare, men man kan undskyldte det. Den Sædvane, som har været, og som bestandig vil blive, at sige Overmænd Høfligheder og Smigrerier, har og bliver saa ofte anvendt, at det mange Gange synes en Forbrydelse at efterlade den, og hvor saa ere de Mennesker, som skulde ikke gribe til det Middel, for at reddes fra en Straf, som de finde besværlig. Sandelig! man maatte endda være fornøiet, dersom Smiger for Fyrsternes Laster ei fandt oftere Sted, end naar det var for at udvirke Straffes Ophævelse, men desværre! Begierlighed efter Formue, Higen efter Ære, og andre saadanne Fortrin, forlede alt for mange til denne Handling.

At Seneca var indviklet udi nogen Sammenrottelse mod Nero, er ikke beviist, men om saa end var, er det til mindre Bæmære for ham.

Følelsen af den Ulykke, som Nero tilbragte det romerske Folk, Asskye for de Laster, hvorved han tildrog samme, den eneste Udøigt at redde Fædrelandet, som bestod i et Middel, hvorved Nero blev sat uden for Stand til selv at hærste, maatte lettelig forlede ham dertil. Det var i Rom, saa Naar tilbage, intet usædvanligt, at Folket var deelt i Partier, og at enhver efter sin Overbeviisning traadte over til det, som stemmede med hans Ønsker. Hvad er rimeligere, end at Seneca, der var overbeviist om Neros uforanderlige Tilbøielighed til det Onde, bifaldt deres Beslutning, som vilde befrie Landet fra en blodtørstig Tyrann.

Oplysning om Kaffe.

Udi et af vore vndede periodiske Blade, hvor der blev handlet om Kaffens Brug her i Landet, og tildeels Kaffedrikken toges ndi Fersvar mod nogle Skribentere, som dadle den stærkt, baade fra den medicinske og oeconomiske Side, finder man anført, at Tabet for Landet er ikke saa meget betydelig, ved at anskaffe denne Vare, siden den for en stor Deel frembringes paa vore vestindiske Der.

Til den Ende vil man allene erindre, at de danske vestindiske Der, endskjønt de udi Jordbeskrivelserne anføres for at producere Kaffe, beslitte dem ikke synderlig paa denne Avl, og at den meget lidende Qvantitet, som der falder, er langt fra at være tilstrækkelig, til at forsyne Eilandenes egne Indvaanere.

Den Kaffe, som hjemkommer med vores Vestindiefarere, er fra de fremmede Der dertil indbragt, og derfor bortfalder den Undskuldnings Grund for Kaffeens Brug, at den er af vore egne Producter, og Landet taber da ligesaavel paa den amerikanske som levantiske Kaffe.

Et Problem, som ønskes opløst.

Alle Vahre, som her forbruges, forandre deres Værdie, deels efter Overflødigheden, hvori de ere frembragte, deels efter Maaden, hvorpaa man giver Erstatning derfor. Disse Forandringer ere meget idelige og mange Gange overmaade betydelige.
Der

Der er kun een Vahre, som udi en stor Række af Aar er bleven udi een og den samme Priis her i Byen, og det er de ordinaire Vine. Det synes, at paa denne Vare, som paa alle Naturprodukter, maatte den lykkeligere eller mindre heldige Host have Indflydelse, og at denne er meget forskjellig, derom er intet Spørgemaal. Ligesaa meget synes det og, at de Penges Værdie, hvori denne Vahre betales, maatte forhoie eller nedsætte Prisen, og dog afhændes Vinen her for samme Priis, uagtet, at Pengenes Værdie formedelst Coursen, har været meget forskjellig. Vi kunne ikke antage, at Forringelse af den afhændede Vahres Godhed er Aarsag dertil, thi det var en haard Beskyldning imod dem, som handle dermed. Det, som man med Rimelighed kan troe, i Mangel af bedre Oplysning, er, at Fordeelen paa denne Vahre har tilforn været overmaade betydelig, da den endnu, uagtet Pengenes mindre Værdie, hvormed den betales, kan give Fordeel nok for den Handlende Men — da man uden noie Kundskab om denne Handelsgreen, ikke kan med Visshed besvare dette Spørgsmaal eller opløse dette Problem, saa ønsker man, at en kyndig Mand vilde berige dette Blad med en forklarende Oplysning derover.

Noget om Haandværker.

At vi have udi vore Stater mange gode og duelige Haandværkere, er en Sandhed, og at disse meget have forbedret sig i de sildigere Aaringer kan man med Fornøielse tilstaae. Smidlertid bør man ei heller nægte, at nogle staae endnu temmelig langt tilbage imod Fremmede, og at opnaae, ja om muligt, overgaae hine, det var baade Fordeel og Ære for Nationen. At paa mange Stæder fremmed

Haandv

Haandværks- Arbeide gives Fortrin for vort, viser især den liden Udsørsel af forarbejdede Vahre herfra til Indierne, hvor det er bekiendt, at man indbringer en Mængde, især fra Engelland. Saavidt man har kunnet opdage Aarsagen til, at man giver det Fremmede, endskiønt dyrere, Fortrinnet for vort eget, da ligger den ikke udi Vahrenes egentlige indvortes Godhed, men deri især, at det egentlige Haandarbeide med mere Flid og Nøiagtighed anvendes af de Fremmede fremfor af vore Arbeidere. Der er ingen Tvivl om, at jo vore Haandværkere ere istand til at give deres Arbeider lige Fuldkommenhed med disse; og det er vel og en Sandhed, at mange iblant dem have Lyst og Drivt nok til at naae denne Fuldkommenhed. Men — hvilken er da Aarsagen, at det ei skeer, i det ringeste ei skeer med alle?

En almindelig Grund dertil kan den vel være, at man har ei ved Arbeidet seet saa meget paa at vinde Ere derved, som Fordeel, og det har igien sin Grund deri, at man tilforn ei ydede den arbejdende Klasse i Staten den Agtelse, som den med Grund fortjene. Det er de seeneres Aars Ere, i at man skionner mere paa de nærende Borgeres Værd end tilforn, og Haandværksmanden, ligesom Agerdyrkeren, bliver ei længere miskiendt fra at kunne bidrage ligesaa meget, som andre Borgere, til Statens Hæder.

Inden søie Tid, da flere og flere Leiligheder gives, hvorved den ringere Stand forsynes med almeennyttige Kundskaber, hvorved Opdragelsen forbedres, hvorved den arbejdende Stand ei skal stræbe efter at lade dens Ungdom forlade deres Haandtering, for at komme udi en mere agtet Forfatning, vil og Haandværkernes Fuldkommenhed tiltage.

Men

Men — en nærmere Grund til, 'at endeel af Haandværks Arbeidet ikke haver de ønskede Egenkaaber, ligger nok deri, at Arbeiderne ei kan bestaae ved at anvende mere Tid og Umage paa sit Arbeide, fordi han ei erholder en dermed passende Betaling. Det er unægteligt, at den længere Tid og den større Umage kan forhøje med Rette Prisen paa Arbeidet endeel Procent, og ingen uden en formuende Mand er istand til at lade denne Fordeel fare. I Tiden, naar engang Arbeidets Godhed blev beficndt at være lige med Fremmede, og altsaa Affætningen blive lige dermed, vilde Prisen kunde erstatte Arbeidet. Indtil dette skeer, da var det ønskeligt, at man kunde træffe nogen Indretning, hvorved Arbeideren kunde erholde saadan Betaling, hvormed han kunde bestaae.

De danske Borgeres ædle Patriotisme er Borgen for, at lig til Statens Gavn sigtende Indretning, vilde finde Understøttelse, naar man var heldig nok til at træffe en Plan, som kunde svare til dette Øimeed. Dette Blad tilbyder sig at modtage overlagte Forslag i denne Anledning, og det er en sand Borgerven, som meddeler samme.

Mueligen, at enhver Profession kunde indbyde Medborgere til at bidrage en aarlig Sum til dette Øimeed. Disse, som gav saadanne Bidrage, blive anseete som dem, der yndede denne eller hiin Profession. Af disse kunde nogle vælges, for tilligemed de dueligste af Mesterne at bedømme det Arbeide, som Mand enen af Laugene eller uden for samme indleverede, og tillige anmeldte den Betaling, som de troede at have fortient. Naar disse Dommere da fandt Arbeidet saa godt og forsvarligt, at det kunde sættes i Sammenling med det bedste af det fremmede, sigte man samme og derefter besørge det affat.

Bed

Med saadant Selskab kunde ogsaa en Hovedhindring afhielpes, denne nemlig: naar Arbeideren ikke haver Evne til at anskaffe sig de fornødne Materialier, af den beste Sort, til sit Arbeide. Saadan Fond, som sligt Selskab maatte besidde, kunde forstrække den duelige Haandværksmand med de fornødne Penge, til de raa Materialiers Indkjøb, og faae samme, saasnart Arbeidet blev solgt, erstattet af Arbeiderne.

Udi Engelland ere adskillige formuende private Folk, som paa saadan Naade ophielpede Haandværkerne. Skulde ei det samme her være mueligt?

Anneldelser.

Med Fornøielse kan Administrationen nu bekiendtgjøre enhver retskaffen Borgerven den glædelige Tidende, at Udkastet til Selskabets nye Foundation er bleven færdig, og af Lov-Commissionen lovet at blive Administrationen tilsendt inden denne Maanedes Udgang. Der skal da strax blive besørget Affkriver til Circulation, imellem de Herrer Repræsentantere, ligesom den og, saavidt mueligt, skal blive at igiennemsee af de øvrige Medlemmer, som dertil haver Lyst, førend den i Repræsentant-Forsamlingen, som er berammet Mandagen den 14de November, bliver antaget og stadfæstet.

Følgende nye Obligationer, a 70 Rd. Styk-
ket, ere indkøbte under følgende Nummere: N. 46.
1088, 1089, 1893, 1958, 1960, i alt for den
Summa 420 Rdtr.

I Anmeldelsen af den af Bestyrelses-Commis-
sionen for Ugebladet vedtagne Plan, indført i No. 31.
forekomme paa første Side Lin. 7. 8. 9. de Udtryk:
„ at denne Plan ved Administrationens og Lov-
Commissionens Bifald, har faaet Lovs Kraft “
o. s. v Da disse Ord let kunne misforstaaes, saa
bestemmes deres Mening herved saaledes: At denne
Plan, saa længe indtil Lov-Commissionen nærmere
har bestemt de Love, hvilke i Henseende til Uge-
bladet skulde iagttages, ansees som en Rettesnor,
hvilken Bladets nu værende Bestyrere ubrødelig vil
følge.

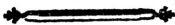
Forsatteren af et i September Maaned indsendt
Digt: Natten, vilde behage at lade samme afhente
hos Bogtrykker Holm i store Fiolstræde No. 218.

Borger = Bennen.

No. 10.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 4. November 1791.

Middel, til at bevare Biesker i Bygninger mod
at raadne.

Herr Brand-Major Bolmeister, som tilforn har beriget dette Blad med nyttige Anmerkninger udi Bygningskonsten, har havt den Godhed, til almindelig Bekjendtgjorelse, at give følgende Esterretning.

Det indtræffer meget ofte, at Hovederne paa Biesker, som ere nedlagte udi den tykke Muur, efter en kort Tids Forløb opraadne, uagtet den øvrige Deel af Biesken holder sig. Et Exempel derpaa har man udi Pakhuset, ved den afd. Baron Volten forhen tilhørte Gaard, i Gottersgaden, der kun har staaet i meget faa Aar, og hvor nu nye Biesker ere indlagte.

For at forekomme dette, anprises som et meget tienligt Middel, at man besugter Bieske-Hovederne med Saltlage, inden de indlægges, og de Muursteen, hvorpaa de skal hvile, lægges et par Timer, inden de bruges, udi Saltlage. Man lægger Muurstenen med

med den flade Kant omkring Bielkehovedet, saa Kalken ei kommer til at røre ved Sommeret.

Hadde denne Regel tilforn været fulgt, vilde det haade for private og især de store offentlige Bygninger været en stor Fordeel.

Nogle Bidrag til Menneſke-Kundskab.

For nogle og tyve Aar siden tildrog det sig her i Staden, at en Soldat, der stod som Skilbvagt ved en af Portene, bortstjal en Kiste af en Bondes Vogn. Da han aabnede den, fandt han deri et levende Dreungebarn. Han androg Sagen for den vagthavende Officier, og forklarede, at det var det første Børn, som han nogen Tid havde begaaet. Man raadede ham til at andrage Sagen for Dyrigheden, og overlade Børnet til dennes Forsorg. Han svarede, at han vilde dele sin Armod med den Spæde, og underholdt det og virkelig.

Der blev tilbuden ham Hielp til Opdragelsen under Vilkaar, at Børnet til sin Tid skulde tiene som Soldat. Fosterfaderen afflog dette Tilbud, paa Grund af, at han ingen Ret havde til at sælge Børnets Frihed. Han beholdt Børnet og opdrog det efter sin Evne vel.

Paa en Herregaard O— i Jylland, opholdt sig for endeel Aar siden een Jomfrue, navnlig G—, som med Eieren og hans Familie var reist til Snaps-tinget

tinget i Viborg. Da de skulde forlade samme, rei-
ste hun i Forveien med en Bognmandsvogn, hvori
var sat en Kiste med en anseelig Sum Penge. Rei-
sen var over en stor Heede, og da de vare komne
omtrent midtvejs, stod Kudskken ned af Bognen, og
tog en Haandsøre frem. Han gik hen til hende, og
spurgte: hvad hun troede, at han nu var istand til
at gjøre. Hun, som af Naturen var meget bestemt,
og maaskee blev modigere ved den Fare, som truede
hende, lod gandske ligegyldig, og sagde: Du vil
sætte Dig op igien at kjøre, hvad skulde vel saadan
en brav Karl vilde gjøre. Kudskken sagde: Seer
hun ikke at jeg her har Øren, med den kunde jeg
flaae hende ihjel, og flygte bort med alle Pengene;
men nu skal jeg sige hende, hvorfor jeg ei gjør det.
Kan hun erindre sig, at for 2 Aar siden kom en
Expresse til O — om Vinteren, i et forfærdeligt haardt
Veir, og at Herren da sagde, at man skulde give
ham et Kruus daglig Øl og noget Smørebørd,
men hun sagde, det var Synd at Expressen skulde
ei pleies bedre, og derpaa varmede godt Øl, og gav
dertil et godt Maaltid Mad. Da hun rigtig erin-
drede denne Omstændighed, vedblev han, fordi hun
var saa god imod mig den Gang, derfor vil jeg
lade mit Forsæt fare, men paa det Vilkaar, at hun
gør Eed paa, at hun aldrig vil aabenbare denne
Tildragelse saa længe jeg lever. At Fruentimret gav
denne Forsikring, er læt at begribe, og hun hold
den og indtil Karlen mange Aar efter var død.

Denne sandfærdige Tildragelse giver megen An-
ledning til Eftertanke. Den synes at godtgjøre den
Sætning, at Hiertets synderlige Tilbøielighed for
en vis Dyd er stærkere end alle Forbnd og Love til
at standse onde Tilbøieligheders Udbrnd. Ethvert
Menneske besidder unægtelig en større Beqvemhed til
en Dyd frem for en anden, til en Last frem for en
anden.

anden. Mueligen, at det vilde have en større og virksommere Indflydelse paa Menneskets moralske Forbedring, naar man udledte Grunden til at efterlade et Onde eller gjøre et Gode af den Overeenstemmelse, som Handlingerne erholdte med den Dyd, hvortil Mennesket er tilbøieligst. — Saaledes f. Ex. er det sangviniske Temperaments Hoveddyd at være godgørende, men Naturlast at være vellystig. Uagtet Advarstler og Formaninger opofres til den sidste lettelig enhver Eiendom, men dersom Tanken tidlig og idelig blev henvendt til den Forestilling, at Mennesket blev ei istand til at udøve den Dyd, som det har en synderlig Tilbøielighed til, naar det afgiver saa meget til sin Umaadelighed, torde dette maaskee have en stærkere Virkning end mange andre Grunde.

Jeg mener, nemlig, at fra Ungdommen af skulde man stræbe at gjøre Følelsen af Temperamentets Dyder saa levende og saa forædlet som mueligt, istæden for at mange lade den gaae ubemærket forbi, da man troer, at den vel blomstrer af sig selv. Naar man derimod meener, at Mennesket kan paa engang opnaae en lige stor Færdighed i alle Dyder, staaer man lettelig Fare for at bringe det dertil, at den naturlige Modstand, som det finder mod hin eller denne Dyd, kieder det fra at arbejde paa sin Fuldkommenhed, fordi det ei føler sig overbeviist om, at have nogen sær Beqvemhed til Dyden, da det ei kan sige sig udi denne eller hiin at have gjort synderlig Fremgang. Stærk og levende Følelse af en Dyd bliver det bedste Værn for det menneskelige Hierte, til ei at lade sig henrives af onde Tilbøieligheder.

En Anekdote om Keiser Joseph den Anden.

Hvad Nytte Omgængelighed og Medlædelse har for den aarvaagne Regent, hvor meget nyttig Kundskab den indbringer ham, derom vil jeg anføre af den moderne Historie et Exempel. Det er den sidst afdøde tydske Keiser det angaaer, og Beretningen derom findes i den franske Piece: *Notices interessantes sur l'Empereur Joseph 2.*

„ Denne Prinds, (siger Historien) paa en af
 „ Spadseregangene, hvor han skulde under en jævn
 „ Klædedragt ofte fornøier sig ved de Kundskaaber,
 „ som hans egen Erfaring kan lære ham, fandt et ungt
 „ Fruentimmer, som bar en Bylt i sit Forklæde,
 „ og forekom Keiseren at være nedstunken i en dyb
 „ Kummer. Hendes Ungdom og den kiendelige Sorg
 „ rørte Regenten. Med den ærbødige Medliden-
 „ hed, som Uheld indgiver gode Sieler, nærmer Kei-
 „ seren sig hende, og om han ikke derved gjorde
 „ hende imod, udbad sig at vide Aarsagen til hendes
 „ Bedrøvelse. Længe forbyd hendes Undseelse
 „ hende at udlade sig; men da Joseph blev ved,
 „ kunde det fulde Hierte ikke længere holde tilbage
 „ den Strøm, som brusede inden for. See her, sagde
 „ hun, det sidste, som min Moder eier, det skal
 „ jeg hen at sælge, og naar Prisen derfor er for-
 „ tæret, saa har vi, sagde hun med en Flod af Taarer,
 „ ingen Middell meere til vores Underholdning. Og
 „ denne Armod er os saa ganske ubevant. Min
 „ Fader var en klæk Officeer, som omkom i Krigen,
 „ og min Moder har ingen Pension kundt erholde.
 „ Man burde give en Begiering derom til Keiseren,
 „ svarede Joseph. Har de ingen Bekientere, som kunde
 „ foreskille Deres Sag. Hun nævnede derpaa en af
 „ de

„ de Hofmænd, som lover meget, og glemmer Løftet
 „ ligesaa hastig som det er givet; han havde længe
 „ opholdt dem med, at intet var at erholde. Endog
 „ om Keiseren havde hun ved saadan Anledning
 „ ikke de beste Tanker, og huu skulede dem aldeles
 „ ikke for ham. De ere bedragen, sagde Keiseren,
 „ og søgte at skule sin Forvirring; Joseph er ikke
 „ den, som De troer ham at være; jeg veed han
 „ elsker Retfærdighed, og om han vidste Deres Nød,
 „ ville han vist afhielpe den. Set op en Begie-
 „ ring til ham, jeg vil selv forestille den, og om
 „ Deres Foregivende er rigtigt tør jeg love Dem det
 „ beste Udfald. Den unge Vige udtømmede sit
 „ Hierte i Taksigelser for den Ubekiente; han lagde
 „ endnu til: De bør ikke sælge det som De har der,
 „ hvormegent ventede De at faae derfor? 6 Dukater
 „ svarede hun; Vil De tillade mig at laane Dem 12
 „ indtil vi faae at see Udfaldet paa Deres Ansøg-
 „ ning. Vigen sløy hjem til sin trøsteløse Moder,
 „ og da hun fik alle Omstændigheder at høre, kunde
 „ hun ikke tvivle, at den Ubekiente jo var Keiseren
 „ selv. Forvirret og frygtfom, at hendes Nabens
 „ hiertighed maaskee skulle have fortørnet Monarken,
 „ tør hun Morgenens efter neppe gaae op paa Slot-
 „ tet, og meget sildig lod hun sig mælde, og da
 „ hun saae Keiseren og kiendte ham, salt hun af
 „ Frygt i Afmagt. Kommet til sig selv igjen kal-
 „ der Keiseren hende og tvende hendes Bener som
 „ havde geleidet hende op i sit Kabinet, der Jom-
 „ frue, sagde han, har De et Brev paa, at Deres
 „ Moder skal beholde sin afdøde Mands heele Gold i
 „ Pension og dær hun, beholder De selv det halve;
 „ Tilgiv mig forresten, at mit Ophold har kostet Dem
 „ saa megen Uleilighed; De veed, at jeg ikke har været
 „ underrettet derom, skulle nogen herefter tale ilde om
 „ mig, haaber jeg at De vil tage Dem mit Forsvar paa.“

Dødens Billede.

Den viise Zoroaster var oplært i den himmelske Magie af Guden Oromazes. Rigtig om hans Viisdom havde loffet en ung Prinds fra Ganges Bredde til Persien. Philosophen opholdte sig eensom paa Bierget Tauris; Prindsen søgte ham der og fandt ham. Han anmeldte sig selv hos Zoroaster ved at sige sig Errende. Jeg er Første, sagde han. Jeg behersker et stort Folk; og jeg kommer for at søge Viisdom. Hvor skulle jeg vel søge den iblandt Menneskene uden hos dig, som besidder Gudernes Fortroelighed. Han opholdte sig hos Philosophen nogle Dage. Denne lærte ham om de tvende Grundvæseners Natur, det Onde og det Gode, om Jildens Dyrkelse, og da Prindsens Videlyst ikke herved kunde mættes, underviiste han ham endog i Magernes mystiske Kundskaber. Ved Haanden af sin philosophiske Beileder giennemvandrede han de ætheriske Væseners helligede Zoner; nu skulde han forlade Philosophen. Jeg har endnu en Bøn til Dig Zoroaster, sagde han, afflaae mig den ikke. Viis mig Dødens Billede! Den Viise slog med sin Elfenbeens Stok paa Jorden; strax aabnede sig en Afgrund og Rødselernes Første foer frem af et skrækkelig Svælg. Hvad seer jeg, raabte skælvende det unge Menneske. Et græffeligt Spørgsel som drager en blodig Dødt mod mit Bryst. O lad ham forsvinde Zoroaster, Helvede selv funkler i dette forfærdelige Billedes Dine. Min Søn! svarede den Viise meget roelig: jeg seer ikke dette Spørgsel hvorm Du taler. Jeg seer et angenemt Væsen i Maanens sølvfarvende Gevandt, som i sin Haand holder den gyldne Nøgle til Empyræum.

Døden er en Camæleon, den antager stedse Beskaffenheden af den Siæl som nærmer sig den; Og man seer den altid, som man tænker sig den.

En Fabel af Boileau.

Engang, saa skriver man, jeg mindes ikke hvor,
 Af tvende Rejsende en Østers blev opdaget.
 Og begge sultne var om Byttet stærkt i Ord.
 Just da Justitia med Vægt i Haand behaget
 At skille Trættten ad. Hver Part stod paa sin Ret
 Og med Omkostninger de begge vinde vilde.
 Guldinden hørte dem, betænkede sig lidt:
 Lad give Byttet hid, og for ei Tid at spille
 Den aabnet slugte og i Sagen kiendte saa:
 De tvende Skaller bør de Stridende at deele.
 Af andres Daarlighed Juristen leve maae
 Den Østers var ret god; forliig Jer kiære Siæle.

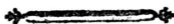

K—d G—r.

Borger = Bennen.

No. II.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 11. November 1791.

Administrationen giver sig atter herved den Ære at erindre de Herrer Repræsentantere om den forhen bekiendtgjorte General = Forsamling, som er berammet Mandagen den 14de November om Eftermiddagen Kl. 5. præcise, da Udkastet til den nye Foundation fra Lov-Commissionen, som nu circulerer imellem de Herrer Repræsentantere efter foregaaende nsie Overveielse, skal antages og stadfæstes. — Ligeledes bekiendtgjøres herved for de øvrige Herrer Medlemmer, at dette Udkast ligger til behagelig Eftersyn for enhver, som dertil haver Lyst, hos Pastor Thye i Fiolsstræde, hos Renteskriver Maus i Bimmelstakket, Professor Adler paa Christianshavn, og Selskabets Bogholder Hviid, fra Loverdag Morgen Kl. 8. til Mandag Eftermiddag Kl. 4.

Tanker

Tanker til nyere Eftertanke, om Amagerland.

Man maatte ønske, at Borgervennens formaaned og formuende Læsere ville bidrage ved deres Ansæelse, til at faae denne Skæfning af Land, saa nær ved Kjøbenhavn, vel opdyrket og bragt til Nytte.

Amager er uden for Christianshavn, en og en halv Miil lang, og tre fjerde deel Miil i Bredden, der er meer end 4000 Mennesker paa dette Land, men der skulle blive mange flere, dersom ikke to tredie Deel laae ubeboet, udyrket, i Overdreve, og ret som i en Ørk. Der seer man Tuer, Huller, Moos, hvor det er umueligt, at Græs eller Korn, eller Kjøkken-Urter kan vore, og nu først begynder man nærmest ved Vorten at føre sig dette velsignede Land til Nytte.

Men aldrig kan sand virkelig Forbedring skee, uden de ørkenmæssig Fællede optages, inddeles i Lodder, tildeles hver i Parter, a 5, a 10 Td. Hartkorn i Gaardspart, og forholdsmæssig, $\frac{1}{2}$ eller 1 Td. Hartkorn til Huusmænd, som vilde bygge, beboe, og dyrke den anviste Lod.

Hidintil har dette Land for det meeste lagt ubeboet og udyrket, og Marsagen er vel denne, at ingen har ønsket sig sin Part ret opmaalt, ret afdeelt, indsamlet og indgrøftet. — Taler man herimod om gamle forældede Privilegier, saa taler igien den sunde For

Fornuft og Menneſte = Forſtand og Erfaring imod diſſe.

Man erindrer vel, hvorledes de Bernſtorffſke Bøndermarker laae i forrige Tiid udyrkede, ufrugtbare, ret i Amager, Overdrev. Man ſee nu diſſe Marker, ſiden de bleve deelte. Enhver fik ſit ſamlet, indgroftet, bygger og boer derpaa. Aarlig giødes og forbedres, aarlig avles mangefold af Klee, Korn, Kartoffer, Bønner og alt ſtaaer i ypperlig Flor. Det ſamme ſeer man uden Øſter Port, hvor Marker og Enge, langs ad Veien til Charlottentlund og længere ud, frembringe gode Frugter, efter at de bleve indhegnede og dyrkede, da de før vare, ſom Ørkenerne paa Amager, uduelige henvisnede og ufrugtbare.

Saa meget lettere og bedre kunde Amager Land, der har meere end 5000 Tønder Land udyrket Jord, opdyrkes og forbedres, ſom det aldrig kunde mangle paa Giødning fra Kiøbenhavn og Chriſtianshavn, et at nævne hvad Latrinerne *) og Strandbreddene kunne give til nyttig Blanding; Veiene til at hente og forſkaffe ſig det, ere korte, ved Hliid ſkulde diſſe Tuer og Huller da ſnart kunde giøres frugt bærende.

Ligesom andre Landboere og Agerdyrkere, ved at ſee Fordelene, aarlig ſøge, at faae deres Marker ſamlede for ſig ſelv, for ſelv at bygge og boe der, og ved Nærheden at være bedre i Stand til at forælde deres Eiendom til Fordeel; ſaa ſkulde man vel ikke tvivle paa, at fornuſtige Amagere jo længes efter

*) Eieren af den ſaa kaldte Ladegaard ved Taarnbye lader derfra figre 5 Læs hver Dag. d. 31 October 1791.

efter, at faae deres Jorder opmaalte og, saa let paa Sted, tildeelt enhver for sig, med Eiendoms-
 Ret. Kunde de da ikke, eller vilde de ikke dyrke
 den heele Gaardemark selv, saa var en Trediedeel
 eller en Halvdeel deraf let at afhænde til andre Lyst-
 havende. Kjøbenhavn og Christianhavn ligger saa
 nær, at der ikke kunde fattes Kjøbere til saadanne
 Lodder; Lystgaarde og Nylsgaarde vilde man da faae
 at see paa dette, for nærværende Tid usle, Land;
 Amagerne, eller Sælgerne, vilde uden Tvivl faae
 meere for den solgte Halvpart af deres Jorder, end
 Gaarden kunde koste dem at udflytte paa Lodderne.
 Desuden naar de fik deres Jorder udfiskede og til-
 maalte hver for sig, kunde de desbedre dyrke og føre
 sig dem til Nytte, som de bedst vidste og kunde.
 Orkenen forvandlede efterhanden til et Paradiis;
 Tæplantning, Hekker og Gierder, Eugenes, Mar-
 fernes og Havernes Dyrkning, skulde blive et lyst-
 ligt Syn, og inden tyve Aar giøre Landet ukiende-
 ligt for den, som i den Tid ikke hørte eller saae
 noget af disse Forbedringer.

For endnu at giøre Amagerlands muelig
 Forbedring rimeligere, tør man og anføre i Haabet:
 at der kunde ventes nogle Aars Skattefrihed af de
 opmaalte Jorder: at Eieren efter Ansøgning og
 Beviis, der, som andensteds, hvor Jorderne er ud-
 maalte og bebogte, kunne faae Laan og Hielp af den
 Kongelige Kasse (Credit-Kassen) til 2 pro C. i visse
 Aar, og derefter ordentlige Renter, under den Betin-
 gelse, at intet af det tilmaalte Stykke maatte være
 ubenyttet eller ligge til Fælledskab.

Fremdeles maatte det blive en Folge af denne
 Forbedring, at nye og formuende Beboere Tid efter
 anden indtog fra Solmene; eller Grundene i Søen,
 som ved lav Vand ligge tørre, en og anden Stræk-
 ning

ning og gjorde dem, som i Marsslandene frugtbaerende til Høe, Korn, Kapsaat. Gliid og eget Arbeide understøttes altid, og den Formuende lader intet gaae af Dine, hvor Velstand viser sig, til at gjøre den endnu suidkommere.

Man kan da haabe, om saadan Forbedring snart kom i Stand, at Priserne blive billigere paa Melk, Smør, Kjøkken-Urter, Kartofler, ja endog paa Slagtervarene. Den egentlige Hoveddyrkning med Frugttræers Plantning og Frugternes rette Behandling skulde og befrie Hovedstaden fra den Skam, at kiobe det for Penge, som vi kunde skaffe os selv.

Amager skulde da med Rette kaldes: Frugt- og Kjøkkenhauge for Kiobenhavn og Sielland.

Nu er det derimod at beklage, at der til Hovedstaden og de fleste Stæder i Rigerne, maae indføres fra Holland, Pommern, Mecklenborg o. s. v. udenlandsk, alle Slags Frugter, og Træer til Plantning, tørre Kirsebær, friske og tørre Æbler, Valnødder, botfeldske Roer, hele Partier Svibler og Blomsterløg (man solgte nyelig ved offentlig Auktion paa Børsen hollandske Svibler for 600 Rdlr.) og vi har dog i Riget berømte gode Gartnere, som baade kunde selv og ville ansøre andre til at frembringe alle disse Ting, burde de da ikke belegges med svær Told, (det er med Straf for Vedkommendes Dovenhed og Indolence)?

Pengene gaae ud af Riget for det, som indens rigs villig voxer, plantes og forskaffes, naar man vil. Patrigdøm tager til, fordi der er ikke nok at fortjene for de Arbeidende. De behaves ikke, fordi Jorden, alles nærerige Moder, mangesteds (saasom paa Amager) maae savne Dyrløse.

Virkelig føde vi paa denne Maade de fattige arbejdende Hollændere og Tydskere, vi give vore Penge for Skoebørster, Tiekoster, Malerpenler, Lunter, Flintesteene og flige Vare, som Jsenboderne ere fulde af, ei at nævne det, man maatte ønske var umueligt, at Tønder Guld aaaa udenrigs for raffinerede Sukkere, fabrikerede Tobakker, Skriv- og Trykpapiir, Øste o. s. v. Man tænke sig allene Arbeidslønneu for at forædle de raae Materialier, om end ikke disse vare her, eller vare her ikke i den fornødne Mængde, hvad Tab er dette for Landet, for de mange Fattige vi have! hvad Binding overlades ikke herved de fremmede Nationers Arbeidere.

Og om disse endda skignuede paa, at de nærede sig ved at lade os betale deres Haandgierning, om de igien tillode os at hente Fordele hos dem paa andre Maader, saa var der ikke saameget at anke paa. Men de beleer os meget mere, og indskrænke os i vore Handelsveie, som Hollænderne, der nyelig have viist sig saa uvenlige, for ei at sige utaknemmelige, at forbyde, imod Lovte og Traktat, vore Theers Indførsel i Holland.

Og var det da kommet saavidt, at Amager fortiente allevegne Navn af Risikken og Urtehaage; kunde da ikke Norge, hvor lidet eller intet for den tidlige og sildige Vinters Skyld kan komme til Guldkommenhed, forsynes fra dette lykkelige Land, i det mindste for en Deel med de behøvende grønne Vahre, hvorfor Holland og Engelland atter igien trækker en betydelig Sum fra Norge, især nordensfields. Fra det skionne veldyrkede Syhn hører man, at en og anden har nu begyndt at føre til Norge, Kaal, Urter, Rødder o. s. v. Maaskee Borgervennen kunde vente sig ønskelige Esterretninger i Tiden om, hvad de øvrige Provindser i Dannemark og Holsteen nu kunde produce

bucere, ved deres Markers og Jorders Forædling, imod forhen, og hvad de baade i større Mængde og i større indvortes Værdie kunde sælge til Nædborgerne: Islænderne, Færøerne, Nordmænd —

Dog! vi kom fra Amager ind i Handelshistorien. Overgangen tilbage er let at gjøre. Handelen blomstrer, Velstand vindes, hvor Jorden dyrkes og alle dens muelige Produkter benyttes vel. Man kan da umuelig nægte, at det blev Binding i Staten, om de to tredie Dele af dette Land, som nu ere øde, bleve nødte til at give Frugter af sig. Saa nær ved Kjøbenhavn var det vel værdt at gjøre sig Umage med Opdyrkning; Anviisning til at fabrikere eller raffinere de forskjellige Produkter kan her ikke savnes; Forskud i smaa Summer kunde endog mangen privat Mand findes villig til at gjøre; Folkemængden, som nu er —4, vilde stige til —6; og enhver Forsøgelse af arbejdende Mennesker er Statens Gavn.

Amager! du Stifbarn blandt de Danske Sletter! Du moesbegroede, udyrkede Jordplet i Kongestadens Diesyn! det er Fordomme, som hindrede dig hidindtil fra at blive en Guds Hauge, Fjøn for Synet, nærerig for Dine Dyrkere, frugtbar for Dannemark. Men frygt ei længere Fordommenes Magt? Tiden nærmer sig, da Dine Ørkener skulde blomstre, og Najaderne forundre sig over Din Skønhed.

I det mindste ønsker Patrioten, at denne Spaadom maatte komme i Opfyldelse, og gan tør haabe, at det skal skee. Leve de ikke endnu, vore velbekjendte sande Patrioter: en Reventlow, en Plessen, Hansen o. fl. hvis formaerende Evne til at udvirke dette Lands Forædling; efter de andre danske Sletters Exempel og Maade, er ligesaa bekjendt, som

som deres Kierlighed til Landmanden og Lyst til at befordre hans Frihed og Velstand. Ja! man maatte feile meget, om der ikke endnu skulde leve en Mand, der, som Bernstorff fordem reiste sig et taknemmeligt Minde i Hjertet, for en anden Egn's Forbedring uden for Kjøbenhavn, vilde erhverve sig Esterstratens Roes for disse Orkeners Forvandling til paradisiisk Frugtbarhed. !!!

Anekdoter.

Krigen hælder Mennesket.

1. En Korporal af Regimentet Bourbonnois mistede en Arm i Løbegravene for Mailand. Med den anden han endnu havde tilbage, kom han sin Majors saarede Søn til Hielp. Han vilde paa ingen Maade lade Haandlægen røre sig, førend han saa, at den unge Officier var forbundet.

2. I Beleiringen for Philipsburg bleve Løbegraverne fyldte med Vand. Soldaterne vadede til Lønderne. En Officeer, som var for ung og lille til at vade igennem, lod sig lætte fra Haand til Haand. „Sæt ham paa min Ryg, sagde en gammel Grenadeer til sine Kammerater, kommer der en Kugle, saa taer jeg den op for ham.“

Borger = Bennen.

No. 12.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 18. November 1791.

Herved erindres de Herrer Repræsentantere om den i sidste Mødetagne Beslutning, at der atter holdes General-Forsamling Mandagen den 21. Novemb. Kl. 5. præcise; da de øvrige Capitler af de nye Love komme under Ventilation, ligesom og de indkomne Ansøgninger om Laan og Understøttelse blive, om mueligt, forestillede til endelig Afgjørelse.

Hr. Drewsen er gaaet over som overordentlig Medlem, og herved forøget sin Godgjærenhed imod Selskabet.

Som ordentlige Medlemmer ere i sidste General-Forsamling følgende Herrer anmeldte og udvalgte:

Cofardie-Capt. Kealf Olsen.

Madame Anna Sophie Olsen.

Fors

Forvalter Johan Henrich Bruun?

Urtekrammer Biering.

Oberst von Leth, Chef for Hans Kongel. Høihed
Kronpr. Regim.

Justitsraad Falbe.

Professor Anders Gamborg.

Snedkermester Jens Koch.

Mad. Kisling.

Cancellieraad Westengaard.

Cofardie-Capt. Duus.

Bogholder Jacob Seeler.

Skipper Martin Fr. Franck.

Risbmand Niels Hvidt.

Assessor Bang.

Varykmager Bernhardt.

Høiesterets-Sekretair Collier.

Varykmager Petersen.

Kammerraad og Renteskriver Hansen.

Varykmager Chr. Mouritzen.

Da Hr. Professor Bandal haver udsagt sig af den Commission, som bestyrer Ugebladet Borgervennen, og Hr. Pastor Plum formedelst Forflyttelse, som Sognepræst i Corsøer, ei heller kan paatage sig dette Arbeide, saa ere i deres Sted i sidste General-Forsamling valgte, som Medhielpere til Bladets Bestyrelse, ved fleste Stemmer:

Hr. Studiosus Hassing.

Hr. Studiosus Liebenberg.

Samtale

imellem en Præst og en Skomager. *)

Præsten. God Dag, min gode Mester! vil han tage Maal?

Skomageren. Meget Gerne.

P. Men net og godt Arbeide veed jeg, han under mig.

SE. Deres Velærværdighed behøver ikke at erindre mig herom. Som jeg gjør min Kliid for alle, saa meest for de gode Mænd i den Stand.

P. Jeg veed, at han kan lide Præster, jeg erindrer endnu hvad han talede med mig for nogle Aar siden, til det gode Præsteskabs Berømmelse.

SE. Ja! af samme Tanker er jeg endnu. Det er, synes mig, den nyttigste Stand, fordi de gode Mænd, ved Leilighed, lærer os saa ret, hvad der er Christendom, hvorved en fattig Mand, som jeg, kan faae Glæde i Hjertet, uden at have Penge at tælle, eller Skillinger at gaae til Kroen for.

P.

*) Personerne leve her i vort Fædreland, Uldbragelsen er altsaa dansk, og da disse ikke kunde indse vende noget imod den, er den Sandhed.

P. Det er vel sagt. Er det og sandt, at han har havt nogen Hjerteglæde ved at efterleve det, vi tale?

Sk. Deres Belærverdighed vilde, at jeg skulde tage Maal til et par Skoe? — D. B. synes mig er noget mistroisk: Kast dit Garn ud paa Dybet, sagde Herren.

P. Nei, kiere Mand! men det fornøier Een altid, at tale med den, som kan forstaae ham. Siig mig dog, bliv ikke vreed! — Han talede om Hjertens Glæde, uden at være riig?

Sk. Ja! den har jeg havt og takker dem, som anviste mig, til at see Nød Dne for Dye, for at røres desto inderligere til at afhjælpe den. Jeg har Glæde af at tænke paa, hvor Godt den ene kunde leve i Verden med den anden, naar man kun vilde see den Nødlidende og spørge ham ud, for at faae at vide, hvorledes han stod til at hjelpe.

P. Han taler, min gode Mester! som jeg tænker. Han roser den personlige Godgjørenhed, som andre have lastet.

Sk. Det kan jeg ikke strax forstaae.

P. Men siig mig da noget om den, eller de lykkelige, som mødte hans ædle Hjerte og traf saa heldig paa saadan en Karakter.

Sk. Jeg forstaaer saameget, at D. B. vil, jeg skal fortælle det, jeg ikke gierne taler om. Selv roes stinker, siger man, men imellen os kommer det vel ikke videre?

P. Lader eders Lys skinne for Menneskene, sagde Herren.

SK. Nu det er da ligemeget. For nogle Aar siden kom en Student ind til mig med Strømperne uden for Skoene og bad mig gjøre sig et par Støvler. Han vilde betale noget strax og Resten siden. Han saae mig saa bekymret og saa ærlig ud, dog vilde jeg ikke ret til at give ham Kredit. Jeg nægtede det, og han var nær ved at gaae ud af Døren, da der rørte sig noget hos mig, som om jeg skulde græde med den Grædende — „Ja vel da“ jeg tog Maal og lovede Støvlerne inden fjorten Dage. Alt som han imellem kom og spurgte, om de ikke vare færdige, holdt jeg meere og meere af ham, gav mig i Samtale med ham, og syntes det mig stedse, som det var En, jeg kunde gjøre godt.

P. Han fik da Støvlerne?

SK. Ja! han vilde flye mig Halvdeelen af det, de skulde koste. „Det maae De beholde selv, Støvlerne med, og saa maa De komme en Dag om Ugen, eller to, og spise hos os til Middag.“

P. Det var vel meget for en fattig Mand?

SK. Nei! Deres Belært! Jeg havde ham saa kær, da jeg gav ham Støvlerne — og Pengene — og saae hans taknemelige Dine — at jeg maatte deele mit Brød med ham.

P. O! Du gode Mand! bliv ved — —

SK. Saa kom han efter mit Tilbud. En Dag siger jeg til ham: „Kære Ven! De skulde tage sig noget alvorligt for, hvad har De vel Lyst til?“
jeg

jeg tænker, at gaae som *Volontair* paa Renteskammeret.

P. Det vilde blive en lang *Bei* til *Befordring*,

SE. Det sagde jeg ham og. „Kiere! De er yderlig fattig; jeg arbejder og for Folk, som sidde i Kammeret, men enten havde de selv *Midler*, da de gik ind, som *Volontair*, eller de beklage, at de kummerlig maatte ernære sig ved *Extrasfortienester*. Kan De ikke meget hellere studere *Theologien*? naar De er flittig, faaer De snart *Examen*, siden tiener de noget ved *Conditioner*, indtil der aabnes en *Leilighed* til et lidet *Præstekald*.“

P. Raadet var godt og velmeent, men, min fiere *Mand*, det er saa let at raade. En stakkels *Student*, som har intet i den ene og intet i den anden *Haand* — —

SE. Maa jeg fortælle videre? „Vil De følge mit Raad, sagde jeg, saa skal De ikke allene faae *Kosten* her hver *Dag*, men jeg vil endog betale *Deres Kammer*, da jeg merker De er et ærligt og flikkeligt *Menneske*.“

P. Det var en uventet og herlig *Hielp* for den *Fattige*, og en *Gere* for hans *Hierte*, min gode *Mand*.

SE. Han gik nu ret flittig paa *Theologernes Kollegier*, men jeg ønskede, at han ikke skulde blive *tied* af sin *Flittighed*, og jo meer jeg tog mig af ham, desmeere syntes mig han fortiente det. Jeg gik hen og fik opspurgt en *Manufakturør*, som jeg afforderede med, for at hielp ham — — mangen *Gang* i *Tusmørket* tog jeg en *Dragt Brænde* paa min

min Nyg og bar til ham, som min Kone ikke maatte vide, fordi vore Kaar have altid været maadelige.

P. Net, min Ven! det skulde en riig Mand ikke kunde giort. Den Fattige føler bedst sin fattige Broders Trang.

SE. Ja! jeg troede, det var en god Gierning, og altid kom jeg saa glad hjem, naar jeg havde hiulpet ham, og naar hans Manuduktør havde sagt mig, at han gjorde god Fremgang. Den glædelige Dag kom da og, da han fik sin Attestats.

P. Det har været en sød Belønning for Studentens Flid og hans ædelmodige Omkostninger.

SE. Jeg betalte Manuduktøren og blev ved at deele mine fattige Smuler med ham. Noget efter aabnedes en Leilighed, hvor jeg var saa lykkelig at tale for ham hos — — , som jeg arbejder for, og han blev kaldet til personel Kapellan.

P. Held Dig, min Medchristen! ere dog ikke Guds Veie usporlige?

SE. Ja, D. Velærværdighed! det glæde mig, men atter igjen stemme Udgifter — hans Ordination, hans Præstedragt o. s. v. gif virkelig over min Evne, men hans taknemmelige Hierte og smukke Forhold var mig Erstatning nok.

P. O! det er herligt! Staaer han da endnu paa den Post?

SE. Nei! min Glæde blev fuldkommen, da han kort efter blev besordret til et godt Sogneald.

Da

Da han havde faaet det, var han strax betænkt paa at giengielde den Godhed, han havde nydt af mig.

P. Og det var ikke meere end billigt?

SE. Han kom til mig, saae mig an med sin ærlige Mine, græd af Taknemmelighed og sagde: „Tiid efter Tiid vil jeg vederlægge alt, hvad min Belgiorer har forundt mig.“ Nei, svarede jeg, intet vil jeg have, Deres Tak er mig nok, Deres Lykke er min Glæde, hav mig altid i Erindring, som Ven — Dog, min kiere Præstemand! en Ting vil jeg fordre og det er: at, om jeg skulde blive trængende i min Alderdom, og den gamle Skomager saa kom til Deres Præstegaard, De da vil deele Deres Brød med ham.

P. Mand! ædle Mand! hvad svarede han?

SE. Saa svømmede han i Taarer og kunde ikke svare, og jeg græd med. Det var mig saa blidelig, saa himmelsk en Følelse, som jeg aldrig har havt i mit Liv.

P. Gud velsigne Dig, Du Ædle! Du Sielene blandt Mennesker!

SE. Tak, D. B. for Samtalen. Den fornyede mig Glæden over min Præst. For kort Tiid siden gjorde jeg ham Brudgoms Skoe — Adieu.

Borger = Bennen.

No. 13.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 25. November 1791.

Da Lovene i sidste General-Forsamling bleve antagne og stadfæstede, som derfor kan ventes trykte med det første, saa skulde Administrationen ikke undlade herved offentlig at anmeldte dette til behagelig Efterretning for enhver sand Borgervæn. Men da alt om Laan og Understøttelse for Tidens Korthed ei kunde blive foretaget, blev end videre besluttet, at en General-Forsamling endnu desangaaende skulde holdes den 28de November om Aftenen Kl. 6 $\frac{1}{2}$ præcise, da Forsamlings-Saalen ei før kan overlades Selskabets, fordi der holdes Forelæsninger over Naturhistorien fra 5 til 6. Saa anmodes alle de Herrer Repræsentanterne, til samme Tid at møde, da denne vigtige Sag om Laan skal foretages.

Fremdeles kan Administrationen til Glæde for Selskabets Medlemmer denne Gang bekiendtgjøre,

at de Herrer Repræsentantere i sidste Forsamling har bestemt aarlig Understøttelse, til de af Selskabets hidtil værende Medlemmer, som havde ansøgt samme, saa længe som de kan bevise, at de dertil ere trængende og værdige, hvilke nærmere i næste Blad skal blive nævnte, tilligemed Forklaring over enhver's Trang.

Som overordentlige Medlemmer ere indtraadte:

Grosserer Lytken.

Kammerjunker de Benzon.

Som ordentlige Medlemmer bleve forestillede og valgte:

Slotspræst Koefod.

Assistent Bang.

Justitsraad Weidenhaupt.

Forvalter Paulsen.

Provst og Pastor Høier.

Borbleger Rømer.

Statsraad Tetens.

Madame Bosenhardt.

Solpop Vithuusen.

Kunstdreier Graumann

Noget af Moralen om Klædedragt.

Anledningen til dette lidet Stykke fandt jeg i Bording's danske Merkur for Martii Maaned 1671, hvor dette Mønster for Holberg i den danske Poesie haver skrevet følgende Linier:

Enddog hans Majestet vel kunde Lov orsette
 Paa hvad Maneer os bør vor Klæderskik at rette:
 Med sit Exempel han dog heller for vil gaae
 Og viise Dansken, hvad en Dansk kan vel anstaae.

Var det Udstadighed enhver at efteraae?
 Var det og Dungens Tarv, sig hver Dag om at staae?
 Nu paa sin Velst og Fransk, nu paa sin Polst og Spanst?
 Nei Dannerkongen vil, en Dansk skal klædes Dansk.

Hans Naade derfor sig lod nyelig selv behage
 En egen Form og Skik paa Klædning op at tage,
 Som passer ziirligen og dog er tarvellig,
 Vil derhos og, at den ei skal forandre sig.

De store Kongens Mænd, som hver Dag gaaer til Hove,
 De følge samme Skik. De mindre det og love,
 Saa snart dem mueligt er. Saa gaaer det gierne til,
 Er Kongen tarvellig, hans Folk ei bramme vil.

Moralen tør dog vel i dette tidt omtvistede Spørgsmaal giøre den bedste Virkning. Thi man meener med Rette: Det kan ikke nytte enten hans Majestet og de store Kongens Mænd klæde sig saa eller saa, enten en Dansk skal klæde sig Dansk, eller en Indfødt klæder sig udlændisk. Men vel var det,

om

om man betænkte i sin Klædebragt sine Pligter mod sig selv og sin nærmeste Næste. Moral er Menneskets fornuftige Begreb om Ret og Uret og Drift af denne Overbeviisning til at handle derefter. Denne Handlemaade lader sig ikke tvinge efter visse Forme, men den sikker sig efter det Begreb, der er fattet om, hvad der er Ret og Uret.

Altsaa maae sund Sands og Menneskesølelse give, ved Betragtning over Klædebragt, disse simple Formaninger:

Man maae vogte sig for at anvende mere paa sin Klædebragt end Standen fordrer, eller Formnen tillader. I hint Tilfælde udsetter man sig for andres Spot og Misundelse, i dette for egen Qual og daglig Græmmelse. Jeg kan endog uden Betænkning Klæde mig ringere, end andre i min Stand, der have større Formue og Indkomster; thi det kommer ikke an paa Kostbarhed, men meget meere paa Reenlighed og et godt Valg i det, der klæder mig. Lad en Klædning være mindre dyr, men reen og net og veldannet paa et veldannet Legeme, det er et langt fordeelagtigere Syn, end at see en stolt Nar i sin kostbare og smagløse Pragt.

Men Efterabesses-Lysten er saa sterk og lader sig saa vanskelig tvinge. Sandt nok, de positive Love tvinge den ikke, men om den medskabte Følelse af Ret og Uret, af Pligt mod sig selv og andre, var noget meere forfinet, var blevet ommere ved Underbeviisning — den vilde dog nok sette en alvorlig Skranke for det ubetvingelige Dyr. Og blev der saa i Huuseue holdt en lille Erfarings-Lektion over de Følger, man paa sin Bei i Verden saa tidt blev vaer, som af al Slags Efterabesses-Syge, saa og af denne — over al den Bimsen, Snaf, Spøg eller

eller Skiedsord, og alt det heele Tidspilde, som Abetysten i Klædedragt kommer afsted — over Ueenighed imellem den sparsomme og den ødse Egtesælle, imellem denne og de ulønnede Tienestefolk — over Assistentfødder, over Borg og Bedrag; over de reyne Klæder, der i det fyrrethvende Aar ere væmmelige Levninger af Kaseriet i det tyvende — Den Lektion vilde gjøre Myte, den vilde række den sunde Sands og Mennekesfølelse-Haanden, og gjøre Lovene for det enkelte Huns, om Overdaadigheds Indskrænkning i Klædedragt, gandske undværilige. Men naar hver Mand i Byen dyrker sin Hauge vel, saa roser man Byen for god Havedyrkning og saa behøver Byesogden ikke at lade Trommen gaae for at modificere deres Arbeide i Hangerne, ved at lade læse saadan en Plakat: „i Aften skulde I alle paa engang sette Eders Kaaflplanter, og alle paa denne Maade: Planterne maae staae in Qvicuncl ::

Fra en anden Synspunkt tilbyder Moralen igjen sin Tieneste i denne Sag, ved at forbyde al den Klædedragt, som røber Forsængelighed, eller fornærmelse Blufærdighed. Forsængeligt er det, naar jeg læser i din Anstand, hvormeget Du er vigtigere end andre, naar din Dragt er mere modens og kostbar. Ikke at tale om de mange unyttige Udgifter, din Trang paa reellere Ting, som hermed forarsages, eller om de Trudsel, Gieldsdomme, o. s. v. dem din Forsængeligheds Tienere drage Dig paa Halsen, naar Du ikke engang kan betale dem, som Eivind Skaldespiller den yngre „af mig Du for to Emses Laar, en Ode faaer“ — ikke at tale om de Pligters Overtrædelse, som Du, paa gammel Danst, er din Næste Skyldig; men dig selv da? Skader Du ikke herved dit eget elskværdige Jeg? Du vil gjøre Dig vigtig ved en udmerket fræppant Klædedragt, Du røber derved, at Du søler, hver smaa, hvor saa
dine

dine andre Fortrin ere imod dette. Du kan aldrig paa en flettere Maade handle imod dine egne Hensigter.

Hvad er Mennesket? hvad skal det være sig Selv — og Andre? Det er disse Spørgsmaal, hvis Besvarelse igien maa forbyde al Blufærdigheds Fornærmelse. Klædebragten, siger Du, er dog min frie Villie aldeles overladt, Ja! dersom din Følelse af Ret og Uret er rigtig, dersom din Broders Chastol og Pung derved kan blive ligesaa velhavende, som hans Ære, Dyd og Rydskehed uantastet; dersom Du forstaaer dig noget paa Virkningerne af din moralske Opførsel — saa maa Du for min Skyld klæde dig, som Du vil.

Lovene af Lykurg ere ikke at anvende i vore Tider eller vore Stater, og jeg kan ikke troe Plutarch, hvormeget jeg end elsker ham, naar han fortæller: „at Gomsruerne gif blotte, var ikke skammelig, da Blufærdighed bestandig ledsagede dem og al Bøllyst var forjaget. Det gav dem Smag paa Simpelt og gjorde dem omhyggelige for en udvortes smuk Anstand; Qvindelignet vænnede sig til mandlig Tapperhed og vovede at rose sig af deres Ære; som Gorgo, Leonidas Gemalinde gjorde, da et udenlandsk Fremtimmer sagde hende: I Lacædæmonske ere de eneste Kustruer, som herske over deres Mænd. Ja, svarede hun, men vi ere og de eneste, som bringe Mænd til Verden.*)

Imidlertid troer jeg tillige, at Spartanerinden altid blev mindre farlig, end den skionne Seraphina

*) Plutarchs Biographie af Schiract. S. 190. første Deel.

i Gris, October. S. 16. Psykologen veed, hvor sandt det er:

Nitimus in vetitum, cupimusque negata.

„ Vi stræbe efter det forbudne, og ønske helst det, som er os nægter. “

Seraphinas Klædedragt er den ærbare Verden mishagelig og enhver ublufærdig Klædedragt paa drager Evas yndige Døttre i det mindste Foragt. Den Dydige trækker Dinene til sig eller vender Ryggen til, som Sem og Jarbet; den Raade tænker strax paa Erobring; og ligesom Ezechias viiste de assyriske Gesandter sine Skatter, som Staten siden bitterlig maatte beklage, saa bærer den ublufærdige Datter i sin Klædedragt sin Kydsfærd frem, som en Skat, der kun engang kan tabes, til Skue for enhver. Indvortes Ureenhed og Koldfindighed mod Dyden ere de eneste beskrevne Blade, saadan en Bog giver os at læse.

Jeg veed vel, at dette er kun Strøetanker, trivielle Ting, ufornudden Moral for mange; men det skader dog ikke, at samme Slags Vare komme i Omløb igien, og maaskee i et meere almindeligt Omløb ved dette Blad, end paa nogen anden Maade.

Hvo som ønsker noget meere bestemt om National Klædedragt, som synes at være et unyttigt Problem, og rimeligviis aldrig blandt os kan blive indført; Han eftersee Recensionen herom i dette Aars Kjøbenhavnske lærde Efterretninger No. 41. og læse saa de der anmeldte Priiskrifter, om han har Lyst.

Til Ungdommen.

O! Ungdom følg dog ei dit vilde Egen Sind!
 Men i de rare Aar tænk dig forsigtig om,
 Hvad om din Aften i din beste Morgen kom?
 Og Vintren i dit Liv i Foraarstid faldt ind? —
 End milde Sommer selv for Storm ei sikker er;
 Ja om den visse Død Du Timen ikke veed.
 I bedste Flor tid saae Du Blomstret loed —
 Sn der af Ungdoms Tiid det sande Billed seer.
 Vie ei til Alderdom, at leve Gud til Ere!
 Da Svagheds haarde Lov, du bliver underlagt;
 I Dagens Morgenrød' og Livets beste Magt
 Lyd Gnd! og troe: at han vil Støvets Fader være!

Anekdoter.

1. Julius Cæsar var ædrue og maadelig.
 Cicero sagde: „Cæsar er den eneste, som ædrue arbejder paa Statens Undergang.“

2. Bias, den viise Græker, var paa et Skib med nogle ryggesløse Mennesker. Da han hørte, at de i en Storm bad meget alvorlig til Guderne, sagde han: „Beder sagte, fiere Børn! at Guderne ikke skal merke, I ere her.“

Borger = Bennen.

No. 14.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 2. December 1791.

Administrationen kan ikke undlade herved at anmælde for den Ubenvante, hvis velmeente Erindringer den haver modtaget, at de Grunde, som ere anførte mod Bekjendtgjørelsen i Bladet af deres Navne, som vare bestemte til at nyde aarlig Understøttelse, allerede længe forhen nøiagtig ere overveiede i Repræsentant = Forsamlingen, hvor det ved fleste Stemmer blev besluttet, at de, som nød aarlig Understøttelse, ved Navn skulle bekjendtgjøres i Bladet, paa det enhver af Selskabets Medlemmer derom kunde blive vittelig. Derimod skulle de, som have faaet Forskud eller Laan, ikke ved Navn anmeldes; men for at dette ei heller skulle være en gandske skielv Sag, bliver en nøiagtig Liste paa disse Medlemmer og den Summa, de have erhholdet, underskrevet af Administrationen henlagt hos Bogholderen til Forevisning.

viisning for enhver af Selskabets Medlemmer, som maatte forlange herom at blive underrettet.

Efter saadan Repræsentationens Beslutning bliver da herved anmeldet, at de, som have faaet aarlig Understøttelse, saalænge de dertil ere trængende og værdige, ere følgende:

1. Maler Arenz blev tillagt aarlig	25 Rd.
2. Den gamle Studiosus og Skoleholder Kioldorph	20 —
3. Den gamle Snedkermester Gehrchen	20 —
4. Muurmester Brunskovs Enke	20 —
5. Mægler Winges Enke	20 —
6. Skipper Kleve	20 —
7. Skoemaagermester Farenholts	20 —
8. Maler Wulfsberg	20 —
9. Tolder Jacobsens Enke	20 —
10. Præsten Valeurs Enke	20 —
11. Skibs-Capt. Mørchs Enke	20 —
12. Skræder Berdorphy's Enke	15 —
13. Skræder Arenz's Enke	15 —
14. Handskemager Lund	15 —
15. Skoleholder Schönbergs Enke	15 —
16. Jomfrue Mølsted	15 —
17. Benjamin Webers Enke	10 —
18. Borger og Tømmersvend Mørch	10 —
19. Handskemager Lindqvists Enke	10 —
20. Jomfrue Finn	10 —
21. Anna Riær	10 —
22. Eske Jørgensens Enke	10 —
23. Forrige Bud Seizbergs Enke	10 —

i alt den Summa 370 Rd.
som uddeles til aarlig Understøttelse.

Blandt

Blandt de mange indkomne Begieringer om Forskud og Laan, som umuelig alle kunde opfyldes, uden at overtræde de nu antagne Love — haver General-Representationen nøie overveiet enhvers Trang og Forsætning, samt de derover indhentedede Oplysninger — og derefter besluttet, at 14ten af disse Medlemmer burde uden Renter tilstaaes Forskud og Laan af Capital 1180 Rdlr. imod antagelig Sikkerhed, for hvad enhver har erhholdet over 50 Rdlr., hvilke Penge saaledes igien afbetales, at af ethvert 50 Rdlr. erlægges til Afdrag 1 Rdlr. Maanedlig.

Selskabets ordentlige Medlemmer

Hofflagter Fredelund, og

Urtekrammer Hans Kierumgaard,

ere overgaaede som overordentlige Medlemmer.

Som nye ordentlige Medlemmer ere atter forrestillede og valgte i sidste Forsamling:

Klædekrammer P. Gleerup.

Capitain Hafner.

Major Bedelsfeldt.

Ekræddermester Rhode.

Procurator Schiellerup.

Hofhattemagee Lyders.

Juveler Frontein.

Grosserer David Amsel Mejer.

Risbmand Bendix Goldstiker.

Risbmand Levin Marcus Kallisch.

Secretair Hee Wadum.

Bager

Bager Bentin.
 Snedkermester Bentin.
 Klædefræmmer Petersen.
 Frue Wiberge.
 Skrædder Hildeman.
 Baron og Kammerherre von Knuth.
 Møllere Povelsen.

Om Børdlæsning af Børn.

Bønnen, fremført til den Høieste, kan dog aldrig kaldes andet end Pludderverk og Sniksnak, naar der ikke er Fornuft og Estertanke og Følelse i Samfund med den Tale, der kommer frem fra Munden. Mesterne i Opdragelseskunsten har derfor raadet til, at lade Børn ei bede, førend de kiendte Gud; ei bede, førend de havde følet den Uhylliges Godhed; ei bede, førend de af denne Kundskab og denne Følelse kunde lade Hjertet yttre sig paa en for sande Gudsdyrkere værdig Maade.

Og dette Raad af Mesterne i Opdragelsen skal den sunde Fornuft og Erfaringen billige.

Det er derfor modbydeligt for en tænkende Mand, at høre to, tre, til femten, sexten Bønner opramses af de Oliegrene, som sidde om Faderens Bord. Lad dem voxer uden at bede; thi den himmelske Fader sørger og for det Græs, som staaer i Dag og i Morgen fastes i Dønen; men lad dem ikke forsømme at tiltale Gud i Tanker og Ord, naar de ere voksne; det sømmer og anstaaer, det nytter og glæder den Skabning, som er bedre end Fæet og Planterne.

Fader

Fader Roderik var en herlig Mand. Hans Hustru hed Birgitte. Hans Ven var Præsten Zober. Det var Moderens Fødselsdag, som skulde celebreres, Forældrene havde nyelig talet med hverandre om den Vigt, der paalaae dem begge, at føre deres Børn ved Bønnen nærmere til Gud. Fader Roderik tænkte paa, at gjøre Geburtsdagen høitideligere ved at opfylde dette sølles Ønske.

Fire Børn — Karl, Frits, Karoline, Frides rike — vare, efter hverandre fra 10 Aar og ned ad, Forældrenes Glæde. I en Lovhytte havde Roderik første Gang havt den Glæde, at see sine Børns børnlige Hierter til Gud, denne Lovhytte var hans og deres Tempel; de ældste kunne der knæle for Gud og bede af egen Drift og med egne Ord.

Til Geburtsdagen blev Zober og Kone og nogle af deres voksne Børn indbudne. Da alle vare samlede og Maden var fædt paa Bordet, bød Roderik Taushed og sagde: Fra denne Dag af vil jeg indføre Børdbønner i min Familie, dog saa at den ikke bliver en tom Sædvane. Snart vil jeg, snart skal det være en af vore ældste Børn, der udtaler den høit og lydelig. De øvrige bede da med i Stilhed og Andagt.

I samme Dieblik foldede Zober sine Hænder og talte en kort, ret hiertelig, Bøn. Selskabet, som allerede var stemt til Glæde, Birgitta især, blev derved end gladere. Man sad nogle Timer til Bords, som vel var første Gang man der saa længe havde spist til Middag, Birgitta var især glad og snaksom, man drak Skaaler, talte om gode Tider, „aldrig, sagde Roderik, har jeg dog seet dig saa fornøiet siden vi flyttede fra Hovedstaden.“

Da de stod fra Bords, gav Roderik sin Søn Karl et Bink, at han skulde bede og tale. Karl samlede sin Estertanke og bad med lydelig Stemme:
 „Alle Gavers Giver! Du har nu rigelig besviist og lædsket os, glade ere alle de, som bleve møtte ved dette Bord. Vi takke Dig for al Belsignelse paa denne Dag. Giv os nu og Styrke af denne Mæring! velsigne os, naar vi anvende Kræfter deraf i at opfylde vort Kald! Velsigne især i Dag Huusets og vores Moder!“

Keen og sand Fornøielse var det for enhver af de Nærværende, at see den Andagt, hvormed Karl, den deilige Dreng, bad høit, og hans Sødskende efter ham i Stilhed. Fader Roderik saae ud i dette Dieblif, som en Mand, der paa det lykkeligste har udført en længe igiennemtænket Plan. Det havde han ønsket, at faae i Stand, at, naar der skulde bedes ved hans Bord, det da maatte see alvorligent og altid saa, som denne Gang. End og Karoline, som vanskelig kunde lade sine Tanker sætte paa en Ting, traf ei paa nogen Mine og syntes at tage Broderen Ordene ud af Munden. Medens han endnu tænkte herpaa og just vilde lade Hænderne falde, mødte ham et ubehageligt Intermezzo.

Birgitte, ret som Karl holdt op at bede,
 „Nu Karoline — Vi takke dig, Herre Jesu Christ, at du vor Giest har været vist — nu gesvindt — —

Karoline. Vi takke dig, Herre Jesu Christ —
 Roderik. Et!

Birgitte løb først til Karl og omfavnede ham; Roderik hvistkede Zober nogle Ord, og bød sin Kone velkommen til Maaltid i det han sagde saa jevnt; min Birgitte ligner sig stedse.

Om Eftermiddagen gik Selskabet i Haugen. Børnene fornøiede sig med hverandre, og de Gamle sadt sig i det grønne Lysthuus. Ro

Roderik til Birgitte. Gode Moder, i Børnens Nærværelse var der ikke Leilighed; nu vil jeg bede dig, begier du aldrig af vore Børn, at de skulde bede til Bords, men lad mig gjøre det, og lær ingen af dem saadan en sædvanlig Bordbøn.

B. Men det er dog saadan en fin Bøn, som Karoline skulde have læst; Hun kan den ret saa smukt uden at støde.

Mod. Det vel, men naar mine Børn bede, maae de tænke derved. Hvad kunde nu Karoline tænke sig, da hun læste den Bønformular? I alle hendes Dage har hun ikke havt andet Begreb ved disse Ord: der er en Giest ved Bordet, end dette; der er een, som spiser og drikker med os. Saa kunde hun jo nu ikke tænke andet, end dette ved denne Bøn, og naar hun nu ikke saa den Giest, hun talede om, saa har hun intet tænkt ved Ordene. Hvad siger du, fornuftige Moder?

B. Ja hun skulde kun bede om, at Herren vilde velsigne vor Maaltid.

M. Det er noget ganske andet, som ikke ligger i Ordet, da maatte det hedde: vi takke Dig, at du har været vor Vært. Overalt, Moder, jeg veed, at Du meener det vel, naar du selv læser saadan en Bøn, jeg veed og, at man kan forklare de uegentlige Ord, og saae nogen god Mening ud af dem. Men hvorfor skulle vi gjøre vore Børn Bønnen vanskeligere? Lade vi dem bruge tydeligere Ord, saa ere vi og vissere paa, at de ikke forseile Meningen, og herpaa vil alt beroe i denne vor fælles vigtige Pligt, at ansøre vore Børn til at bede.

Zaber. Dette er en rigtig Bemærkning. Og overalt duer den Beden efter visse Formularer ikke meget. Have vi Forstand og Mening og Høielse af det, Hierttet vil fremsøre for Gud, saa kommer nok
de

de Ord af sig selv, som vi behøve at udtrykke det med. Uden at jeg skal tale om mig selv, som saa tidt har bemærket det, ved at læse de sædvanlige Formularer af Alterbogen, mange af dem fra 600 til 1400 Gange i nogle saa Aar; vil jeg allene sige, at det er den rette Vej, at faae Børn til at bede uden Andagt, at man lærer dem at læse Børdbønner uden ad. De vilde vel anstrenge sig for ikke at ublade noget Ord, men det vil og have den Virkning, at alle deres Sielenkræfter staae stille ved dem og der tænkes intet. Og have de nu saa ofte sagt saadanne Bønner op, at de kunde ramse dem i Sovne, saa er de med Tankerne langt andensteds, eller, om de seer paa Bordet, saa veed jeg vist hvor deres Tanker ere — —

Rod. I Gødet, Hr Pastor! I Gødet.

Zober. Net. Man kan strax høre det, at de bede uden Forstand og man kan see det, naar Kammen er færdig. Det vilde jeg raade, at man i gode Familier ikke lod de smaa Børn føre Ordet ved Bønnen, men at Faderen kunde skiftes med de ældre Børn til at bede og takke ved Maaltider — kort — men hiertelig — og med egne Ord.

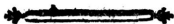
(Dette kan være en Prøve af Indholdet i den meget nyttige, lærerige og muntre Huusbog: Vater Roderich unter seine Kinder, som ikke i et halvt Sekulum vil tabe sin Værdie. Man lovede de Danske en Oversættelse af den, 1786, men den kom ikke. Vel sandt, Originalen kunde hist og her forkortes, men kom den og forkortet i dansk Tryk — maaskee der endda var ingen, som havde Tid til at læse den.)

Borger = Venner.

No. 15.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 9. December 1791.

Indsendt.

S Borgervennens anden Aargang No. 30 og 31. og tredie Aargangs No. 25 og 27. er bleven meldt indskilligt om danske Edelsteene, og i tredie Aargang ved Fortegnelse over Afættningen, givet Løster til vores opmærksomme Patrioter, om ligeledes en Fortegnelse over hvad som i dette Aar maatte være bleven affat.

Det første var et stort Livbaandspende til Grevinde B....., med 52 stk. Bornhol. Demanter, og et Guld = Ornament uden om, lagt paa Sølvgrund, til Grevinde S.... Et Livbaandspende med 2 Karer Demanter, store og smaae i Tallet 127. Grevnen selv til en Ring i Ametist og 10 Topaser, og til samme endnu 1 stor Topas; til en udenlands Cavaleer 3de Topaser af forskiellige Størrelser, som veiede tilsammen 46 Karat. En Cavaleer fra Fyhit til en Ring, 1 Topas og 44 Bornhol. Demanter, af 3de Størrelser; til en Kongl. Embedsmand til en Dame-Ring, 1 Topas og 17 smaae Granater; 2de ovale Brystnaale, dertil 2de Islands Calcedoner og

og 30 Demanter, 1 ditto som en Sommerfugl med 32 Bornhl. Demant., 2de Grønlands Granater og 1 Jaspis; til Kammerherre C.... 1 Grønlands Røy Topas 16 Karat, 1 Mel. Topas 2 Karat, 1 huul fleben Islands Calcedon, 1 blaae Convex fleben Spagt, med et Naturspil som et Bust; til Conferentsraad H..... flebet en Ametist og leveret dertil 7stk. Bornhl. Demanter, og til Juveleer T..., 3de forskjellige Grønlandske Opaler.

Her sees heele Negotien for Aaret 1791. 292 Bornhl. Demanter, 18 Topaser, 19 Granater, 3 Calcedoner, 3 Opaler, 1 Jaspis og 1 Spagt, tilsammen 339 Stykker; saalænge vi ikke kan komme høiere i Tnsindtallet, endnu i Hundrede, er det kun lidet, men lægger vi forrige Aars Affætning til er den dog ikke saa aldeles ubetydelig; mine Medborgere og Landsmænd maae nu spaae hvad de behager, de seer i det mindste heraf, hvor meget af vore egne Lands Produkter paa denne Maade er bleven forædlet, de vil tillige indsee, hvor megen Vre det er for de Danske, paa en fornustig Maade at giøre Brug af hvad Naturen har skienket dem; at drage for Lyset de Ting, som har været omhyllet af Mørke, end ogsaa paa denne Maade at spare Penges Udlob af Landet, og at understøtte deres egne Medborgere, isteden for at betale en vanærende Skat til Fremmedes Vindskibelighed.

Vores elskede Staalpynt begynder nu temmelig at tabe sig; men see hvor snildt den fremmede Vindskibelighed, ved at forekomme vor Trang, tiener os nu med Uhrkieder, Uhrbaand, Drenringe, med mere, af Glasperler, som de behager at kalde Kristaller; jeg har ved denne Leilighed ikke kundet undgaae at tænke paa de vilde Folkeslag, som sælge deres Brødre for Glimmer.

Glasperler som her er forfærdiget kan jeg forevise Prøver af, men at anvende Arbejdsløn paa Glas, til forbeholdte eller anden Pynt, troer jeg er heel ubilligt, da det er af ligesaa ringe Værdie, som Værdighed; men Perler af ægte Krystal, som baade har Haardhed og Glænde, saavel som Værdighed, ville vel ikke blive saa vanskelig at bringe tilveie, det kommer an paa om Liebhabere dertil melde sig.

Tvende af vore Juvelerer fylder jeg megen Roes, de har skienket mit Foretagende den Opmærksomhed, som den fortjener, at det meget vil befordre denne Industriegreen, naar de øvrige med lige Virksomhed ville følge deres Exempel, er der slet ingen Tvivl om; og dette vil jeg saa meget mere vente, siden det lader sig gjøre uden Tab eller Skade, men vores Modehandlere, hvad Forslag skal jeg gjøre dem? hvilken ædel Handling, naar de fremkom, og sagde: Her, her, dette, eller disse Stykker, har jeg forskrevet som Modeller, levere nogle Dussin, jeg vil end ogsaa, naar det skulle behøves, sælge dem under Navn af fremmede, skulle slikt ikke fortjene Sted imellem store og gode Handlinger, allerhelst naar Manden var en Udlænding?

En af vores endnu levende meest bekiendte Chymister og Mineraloger, har tilstaaet den Bornholmer Demant Rang imellem Edelsteenene, og Mineralogen Klein, har forlænge siden sat den ved Siden af Ametisten, som er den 7de i Ordenen. De sælges sledne de mindste for 24 Sk. Stykket, og de større 2, 3 til 4 Mk. Stykket, og de allerstørste til Mittelstene i Ringe, 2, 3 til 4 Rdlr. som er $\frac{3}{4}$ under Ametistens sædvanlige Priis, hvad andre Sorter Edelsteene jeg har, sælges ogsaa under de fremmedes Priis, af samme Sort.

Engelskmanden er bekiendt for at vælge de bedste Materialier til hvad han forfærdiger; til Signeter og anden Greenaraveur: Arbeide er den Islandske Calcedon formedelst sin udmærkede Haardhed, den bedste, hvorfor samme og mest søges; af disse Calcedoner til Signeter og meere, kan jeg ligeledes tiene, saavelsom af Carneoler og Kristaller, for ligesaa billig Priis som de bekommes udenlands.

J Anmeldelsen for forrige Aar, har jeg tilbuddet at opvarte med Tegning, til hvad der maatte ordineres, og tillige at besørge Indsætningen naar forlanges; Tiden kan endnu være tilstrækkelig for dem som maatte finde Behag i, til nogen af deres Bønner, af saa udmærket og bestandig en Vahre at gjøre Nycaars Present. De høie Herstaber og andre Patrioter her i Staden, som med deres Ordres befordre denne nye Handelsgreen, vil jeg alle tider blive Tak skyldig, saavel som næste Aar gjøre bekiendt i Borgervennen, hvor mange Grader den er enten stegen eller falden.

Kjøbenhavn den 8 December 1791.

J. Karlebye,

boende i nye Kongensgade ved
Slottet No. 333. sidste Gaard
imod Volden.

Indsendt.

Efter den bekiendtgjorte Plan for Borgervennens Indretning havde man Ret til at vente Biographier

phier over de udi Selskabet afdøde Medlemmer. Man tillade mig derfor at spørge: om intet Medlem er afdød, om hvis Levnet man har nogen Efterretning?

X.

Svar.

Bestyrelses-Commissionen for Ugebladet har antaget, at samle de afdøde Medlemmers Navne, naar Fødsels- og Dødsdags-Datum, tilligemed enkelte Karaktertræk indsendes, ved ethvert Kvartals Slutning; og følgelig skal de allerede indleverede Navne ved dette Aars Udgang, med alt hvad der i den Tid indkommer, til Nyeaar blive indført.

Den 14 November 1791.

Som Lilien ved Bækkens saure Bredde
 Udaander Bellugt for Naturens Ven,
 Og spredter rundt omkring sig idel Glæde;
 Og ved sin Duft forfrisker Vandrerens;

Saa var vor Yndling, nys vor Fryd, vor Hæder,
 Uskyldig, kierlig, reen som Lilien
 Opfyldte hun vor Barm med blide Glæder,
 Og hver, som hende saae, var hendes Ven.

Vi saae vor Yndling meer og meer tiltage
 I Kundskab, Tække, og Uskyldighed,
 Og Haabet malte os en Raad af Dage,
 Forsøbede ved hendes Kierlighed.

Vi saae — men af! vi see det ikke mere —
 Den er forbi — den Drøm, der var os kjær!
 Hvi tænke vi derpaa — hvi vil vi nære
 Den fordums Fryd, som nu vor Kummer er.

Det er forbi — fra disse kolde Læber
 Vi høre ei den hulde Stemme meer,
 Ei længer hendes blide Dje stræber
 At tolke hendes rene Følelser.

Hvad har vi nu? — en Skygge af vor Glæde!
 O oasaa den vil Graven røve os!
 Den lukker sig, og vore Taarer væde
 Det Muld, som og engang skal Kiule os.

Gud! hvo er den, som dine Raad vil laste?
 Dit Forsyns Bei kan ingen grandstke ud!
 I Støvet vi os for din Trone kaste,
 Selv naar du straffer, er du Godheds Gud.

Men disse Taarer, vi Naturen yde,
 Kan ei fornærme dig, som gav os dem;
 O de skal villige paa Graven flyde,
 Og vore Hjerter skal fortolke dem.

O naar engang i hine bedre Egne
 Vor Yndling os igien imøde gaaer,
 Naar uforandret Glæde allevegne
 Omgiver os — da læges vore Saar.

M. S. L-g.

Newtons Begravelse.

Sontenelle fortalte, Aar 1727, i det franske Videnskabers Akademie herom saaledes:

Newtons Liig blev sat paa Paradeseng i det (saa kaldte) Jerusalems Kammer, paa den Side, hvor man pleier at begrave Folk af første Rang og undertiden kronede Hoveder. Man bar ham ind i Westminster Abbadie. Himmelen (le poêle) blev baaret af Milord Stor-Kanzleren, af Hertugerne Montrose og Northborough, af Greverne Pembrock, Suffer og Mashfield. Disse sex Pairs af England gjorde denne Handling høitidelig, og man kan deraf slutte, hvilken Mængde Folk af Distinktion der har forøget denne prægtige Liigskare. Biskoppen af Rochester forrettede Sørgetiøenesten, i Selskab af Kirkens hele Geistlighed. Liget blev nedfadt strax ved Indgangen til Koret. — Man maae henviise til de gamle Græker, om man vil finde Exempler paa saa stor og almindelig Høiagtelse for en Videnskabs Mand; (uden man maaskee kunde nævne de yngre Danske, som begrov Gerner med en ligesaa fielden Høitidelighed?) Newtons Familie kom Grækerne og nær i at lade et Vreminde opsette over ham, hvorpaa de anvendte en betydelig Sum. Deskanuca og Kapitelet i Westminster tillod at opreise det paa et Sted i Abbadiet, hvor man før ofte havde nægtet den høie Adel at opsette Epitaphier. Fædrenelandet viiste ham samme udmerkede Erkiendelighed, som Familien.

p. p—n.

Anekdoter.

Krigen lærer Mennesket.

1. I den nederlandske Krig 1745 fandt en Troop Ryttere paa Boien nogle Grenaderer. Mange vare allerede døde, andre laae i sidste Mandedræt, andre vare kun saarede. Af Medynk standsede de i deres Trav. „Ach! sagde een af de Saarede, riid kun over os, om det er nødigt, for at komme til Fienden.“

2. I en Skiermydsel paa Minorcka, 1756, blev den høire Arm affkudt en Konstabel i det Die; blik han vilde tænde. Han greb sin Lunte med den venstre Haand: „De got Folk troer nok, at jeg har kun een Arm“ sagde han, i det han tændte.

3. En Grenadeer af Regimentet Svissens mistede i Batallien imellem Detouches og Arbutnot 1781 sit Been med en Kanonkugle. Han fik sin Kniv fat, skar Scenerne af, hvorved Beenet endnu hængte, og slængte det i Havet. „Gud ske Lov! sagde han, i det han satte sig til at lade en Kanon, at jeg endnu har to Arme og et Been til overs til min Konges Tjeneste.“

p. p—n.

Anmeldelse.

I sidste Nummer blev forglemt at anføre: General-Adjutant Aboe som ordentlig Medlem; ligeledes meldes, at Hofhattemager Lyders er indgaaet som overordentlig Medlem.

J. S.

Borger - Bennen.

No. 16.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 16. December 1791.

Tækkelighed, en selskabelig Dyd.

Da Selskab og Omgang med andre Mennesker er uundværlig for enhver, som ønsker at vedligeholde Sinds Munterhed til at opfylde sit Kalds Pligter, og som tillige attraaer at nyde den uskyldige Glæde i Livet, han kan nyde, saa maae det og være vigtigt for enhver i denne Hensigt at besitte sig paa alt det, der kan aabne ham Udgang til selskabelig Omgang. Hertil udfordres en vis Tækkelighed i Bæsen og Forhold. Vel kan denne ikke egentligen henregnes iblandt de moralske Dyrer, men de største Fuldkommenheder, som et Menneske kan besidde, ville vist uden denne Egenskab tabe deres Anseelse. Ja! jeg vover at sige: at Tækkelighed er lige saa nødvendig for den Mand, der beklæder en anseelig Høies Post, som for den ringere, der staaer i nogen Forbindelse med hiin, og ønsker at erhverve sig hans Yndest. Hos vor Overmand kalde vi denne Dyd Medlidenhed, og, dersom vi ellers tænke fornuftig og billig, da vil vi besvare den med redelig Hengivenhed. Vor Ligemand bliver os saa meget behageligere, naar han med sine øvrige gode Egenskaber

for

forbinder et takkeligt Bæsen, og den, der er os underordnet, vinder ved samme Middel vort Hierte saa meget snarere, saafremt han i det øvrige fortjener vor Belvillighed. Hvor denne selskabelige Dyd er almindelig, der kan Forskiel paa Stand og Vilkaar ikke have de ubehagelige Virkninger, som den ellers saa ofte kunne drage efter sig. Det kan ikke falde den Mægtigere ind at lade sine Undermænd føle paa en uædel Maade Begten af sin Balde, saalænge han har den faste Overbeviisning, at selv, Jordens Guder ere Støvet's Søner" og saalænge ham ydes den sande Agtilse, hans Stand fortjener. Og hvad kan mere berolige den ringere i det Diablik, da han anstiller Betragtninger over den Afstand der er imellem en anseeligere Mand og ham, end den Trøst, at han uagtet sin Ringhed dog imodtages af denne Mand med al den Mildhed og Godhed han kan ønske sig? — Iagttages denne Takkelighed i Selskaber af Ligemænd, da er den et sikkert Middel til at gjøre Omgangen behagelig imellem Personer af forskjellig Gemytsbeskaffenhed. I ethvert saadant Selskab kunne Personer møde hverandre, hvilke ikke allene ville forspilde den Glæde de selv kunne nyde, men endog Selskabets almindelige Glæde, dersom de paa Grund af Ligheden imellem deres Stand og Kaar ansaae sig berettiget til at følge hver sin egen Grille. Hvad er det som giver den Frygtsomme Mod til at tale i Selskaber, og at yttre sin Meening der, hvor han kan vente Modsigelse? eller hvad er det, som bringer den af Naturen Hidside til at blive taalelig i Selskaber uden at forstyrre den almindelige Fornøielse ved Grovheder, som Overilelse ellers kunne aftrvinge ham? Er det ikke Takkelighed? — Den første veed, at saalænge han iagttager denne Dyds Regler, kan han ikke fortørne nogen Fornuftig i Selskabet, og de samme Reglers Udøvelse lære den Sidste at betvinge sin opfarende Lidenskab.

Kort, Tækkelighed er en Dyd, som leder til en venkabelig Omgang imellem Folk af alle Stænder, og gjør enhver skicket til at høste den Nytte af det selskabelige Liv, som samme tilbyder. Hvor den savnes, der søger man forgieves den Samdrægtighed og Orden, som bør udmærke et Selskab af sædelige Personer fra en Hob af raae vilde Mennesker; der udbreder den Mægtige Bekymring og Mismod rundt om sig ved sit haanende Forhold imod de Ringere, og der roser igien een eller anden iblandt disse, stolende paa sine indbildte eller sande Fortienester imod hiin, og troer gandske urigtig at skulle dæmpe hans Stolthed ved at nægte ham den Agtelse, hans Stand fordrer.

Ja! dersom man nœiagtig nok kunne indsee Grunden til mange af de Uordener, som have Sted i een og anden Familie-Cirkel, man skulle da blive vaer: at Mangel paa Tækkelighed ikke sielden er Hoved-Uarsagen til den Misforstaaelse og Ueenighed, som forstyrre den Overeensstemmelse, der burde herske i disse Selskaber. — Vigtigt bliver det altsaa for enhver at beslitte sig paa denne Dyd, hvilken vi kunne beskrive saaledes: at den er en bestandig Bestræbelse for at behage dem, i hvis Selskab vi befinde os, for saa vidt vi kunne opnaae denne Hensigt uden at tilfidesætte høiere Pligter. Dette sidste er en Betingelse, uden hvilken vor Lyst til at behage, kunne udarte til Hyklerie, en Last der er saa meget meere affænelig, som den tilintetgjør al Ærefierhed og Nædelighed.

At i øvrigt den sande Tækkelighed, saaledes som den oven for er beskrevet, er det bedste Middel hvorved et Menneske kan befordre sin Lykke, da den aabner os Adgang til de Stores Undersæt, og giver vore øvrige Fortienester, om vi ellers besidde nogle,

en

en Yndighed, som de uden denne Egenkab aldrig kunne erholde, derom vil ingen tvivle, som er opmærksom paa hvad den daglige Erfaring lærer. Addison, hos hvem jeg har læst de fleste af de her anførte Tanker, paastaar, og det ikke uden Grund, at selv denne Tækkelighed anbefaler os langt bedre til dem, paa hvis Velvillighed vor Lykke beroer, end Videnskaber eller hvad anden Fuldkommenhed et Menneske kan besidde. For at oplyse denne Meening fremsætter han en arabisk Fortælling, hvormed jeg vil slutte disse Betragtninger.

Schacabac var geraadet i stor Armod, og da han i 2de Dage iutet havde havt at stille sin Hunger med, saa besluttede han at besøge en fornem Barmecide i Persien, som var bekiendt for sin Giestfrihed, men var for Resten meget særfindet. Han kom, og Barmeciden sad just ved sit Taffel, som var dækket, men Maden var endnu ikke bragt ind. Da Schacabac nu havde fortalt ham sin Nød bad han ham sidde ned ved Bordet og tage for sig. Barmeciden rakte ham derpaa en tom Tallerken, og spurgde ham, hvoriledes Suppen smagde ham? Schacabac, der var en klog Mand, og hvis Forsæt var ved denne Leilighed at finde sig i alle Barmecidens Griller, svarede, den var usforlianelig, og løfede i det samme med tilsyneladende Fornøielse den tomme Ske til Munden. Barmeciden spurte ham derpaa, om han vel nogensinde havde seet hvidere Brød? Skiont han nu hverken saa Brød eller anden Spiise paa Bordet, svarede han dog: dersom det ikke smagte mig saa vel spiiste jeg ikke saa begierlig deraf. I fornøier mig ret hiertelig, sagde Barmeciden, tillad mig at jeg maa forelægge jer et Paar af denne Gaas. Schacabac rakte sin Tallerken hen og imodtog med megen Høflighed — intet — paa samme.

Da han nu med megen Appetit spiste af denne indbildte Gaas, og roste i Særdeleshed Saucen, bad Barmeciden ham, at han ville tilbageholde noget af sin Appetit, for at kunne nyde et Stykke af et stegt Lam, der havde været opsødt med Pistacier. Schacabac udbad sig dette, som om det virkelig var indbragt, og den anden sagde; dette er en Ret, som I ingensteds vil finde uden paa mit Taffel. Schacabac stillede sig gandske henrykt ved at smage det, og forsikrede, at intet af hvad han nogenstunde havde spist, kunne settes i Ligning dermed. Paa samme Maade bleve flere Retter fremsatte i Indbildningen og begge anstillede sig, som om de spiste med megen Appetit.

Endeligen kom og en usynlig Desert, hvoraf intet Stykke behagede Schacabac saa meget, som en vis firekantet Figur, om hvilken Barmeciden sagde; at det var en Konfekt af hans egen Opfindelse. Da nu omfider Barmeciden meget høfligen beklagede, at Schacabac ingen Appetit havde, og spiste intet, denne tllige var blevet kied af ideligen forgieves at bevæge sine Rivebeen, saa bad han, at Barmeciden ville forskaaene ham, thi han var nu saa mæt, at han ikke kunne nyde det ringeste mere. Velan da, svarede Barmeciden, Duoen skal altsaa tages bort, I maae og smage mine Viine, om hvilke jeg tør, sige, uden at rose dem, at de ere de bedste i heele Persien; han fyldte derpaa begges Glas af en tom — Flaske. Schacabac undslog sig vel for at drikke saa meget paa eengang, thi, som han sagde, han blev gierne ved Vinen noget trættekier, men da han blev nødt dertil, tømte han Glasset og roste saavel Viniens Farve som dens Smag. Endnu blev han paa lige Maade plaget med to til tre saa kaldte fulde Glas af andre Viine, der vare liicsaa kostbare. Til Slutning, da han var blevet drillet med dette

dette indbilte Maaltid, og vilde gjøre en Ende her paa, saa lod han, som om han var blevet beskienket, og gav, i det han ville gaac, Barmeciden et dygtigt Drefigen, men fattede sig strax og sagde: min Herre! jeg beder Dem meget om Forladelse, men det er som jeg tilforn sagde, naar Vinen har gjort mig varm i Hovedet, saa er det min Ulykke at jeg gierne vpper Klammerie. Barmeciden maatte lee af dette sin Giestes Indfald, og i Sredet for at blive vreed paa ham, sagde han: Jeg finder at Du er en sœielig tœkkelig Karl, som fortienner at forsyrges i mit Huus. Siden Du saa godt har kunnet rette Dig efter mig, saa vil vi nu ret for Alvor spise med hverandre. Hvorpaa han befalte, at man skulde bringe Maden ind, og Schacabac spiste nu virkelig af alle de Retter, hvormed hans Indbildningskraft alleens tilforn var blevet underholdt.

Var Schacabac en Høfler? jeg vover ikke at beskylde ham derfor, imidlertid behager Lœseren at dømme indtil videre efter sin egen Overbeviisning, maaskee jeg en anden Gang skal faae Leilighed til at gøtgjøre, at han ikke fortienner saa haardt at bedømmes.

Hyvad man ikke gjør og hvad man kunde gjøre.

(efter Voltaire)

At lade Verden jevne sig selv, at gjøre sin Pligt saa halv, og altid at sige ja, er en gammel Munte-Grundsetning, som lader alting blive i sin maadelige og forœgtelige Tilstand, der bærer et mærkeligt Præg af doven Skidde-slœshed. Naar ikke Skappelyst opmuntrer Mennesket, saa ligner det Esellet der driver lang'omt ad sin Vej, standser ved den første mødende Hindring, og æder roelig sine Tidfler, uden at forsøge paa, hvorvidt Hindringen er overvindelig; men hører det Lyden af en Stemme der ansporer det, eller opvækkes ved nogle Pidskesnært, da

først

først faaer det Mod, løber raske som Hesten, og springer over alle Vanskeligheder — Der gives ofte Mændesker, som uden at have kjøbt sig Næst til at dømmes deres Lige, elske det almindelige Bedste ligesaa meget, som dette undertiden forsømmes af dem, der have forskaffet sig Magt til at gjøre Ondt og Godt, ligesom man kjøber et Mejerie.

En romersk Borger, hvis inderligste Ønske var at gjøre alt sit til at bringe Fædrelandet i blomstrende Ansæelse, forlangte engang i Republikens ældste Tider at tale med den første Borgemeester; man lod ham sige: at denne sad til Bords med andre af Vurigheden, nogle Raadsherrer, deres Maitresser og deres Narre; han overleverede derfor til een af de nærværende Tjenere, som vartede op ved Tasselet, et Brev omtrent af følgende Indhold: „ Da Tyrannerne have „ gjort over hele Jorden alt det Onde, som de „ have kundet, hvorfor befalte da I Eder ikke paa „ at gjøre alt det Godt, som staaer i Eders Magt, „ da I dog rose Eder af at være Gode? Hvoraf „ kommer det, at der vrimler omkring Eders Tempel og ved Hjørnerne af Eders Gader af Fattige, „ som fremvise en Elendighed, der gjør dem ligesaa „ unyttige for Staden, som de ere til Skiendsel for „ Eder paa en Tid, da deres Hænder kunne anvendes til de offentlige Arbejder? Hvad gjøre i Freds „ tider disse ørkesløse Armeer, som kunne forbedre „ Landeveiene og Fæstningerne? Om man udtørrede „ de store Moradser, de skulle da ikke længe e anstikke Luften i en heel Provinds, men blive frugtbare Jorder. Disse uordentligen anlagte Gader, „ der give Staden et barbarisk Udseende, kunne jo „ omdannes til prægtige Pladser; disse Marmorstene, „ som unyttede ligge Hobevis ved Tiberflodens Bredde, „ kunne jo hugges til Støtter, blive Belønning for „ store Mænds Bedrifter og opmuntrende Undervisning til ædel og tapper Daad. Eders offentlige Torve skulle snart blive baade bequemme og „ an

„anseelige, om I vilde anvende nogen Flid derpaa.“
 Efter saaledes at have igiennemgaaet meget meere,
 som han sandt værdigt Dyrighedens Opmærksomhed,
 tilføiede han følgende: „Forgæves vil Eders Efter-
 „ladenhed maaske formaae Eder til at svare mig:
 „at man behøver formange Penge til at raade Bod
 „paa saa mange Misbruge og Ufuldkommenheder.
 „Hvad? Skulle I give Massagaterne og Cimbrerne
 „disse Penge? Kunne de ikke vindes af Romere,
 „af Eders Bygmestere, Billedhuggere, Malere, kort
 „af alle Eders egne Kunstnere? Disse lønnede Kunst-
 „nere ville see sig i Stand til at leve bedre, at be-
 „stride større Udgifter for sig selv, og saaledes ville
 „de give Staten de fortlønte Penge tilbage, de
 „skionne Videnskaber og Konster ville holdes i Aag,
 „paa eengang skulle de baade udgøre Statens Ære
 „og Rigdom, thi det rigeste Folk er altid det,
 „som arbejder meest. Besieles derfor af en ædel
 „Kappelyst og lader ikke Grækerne, der begynde at
 „agte Eders Mod og Tapperhed, længere, bebreide
 „Eder, at I ere saa raa og udannede i alt som
 „angaaer det Skionne!“

Man læste Borgerens Brev ved Tasselet, Borg-
 gemesteren sagde ikke et Ord; man forlangte at drikke;
 en af de Tilstødeværende sagde, at der var noget Got
 i den Skrivelse, men man talte ikke meere derom.
 Samtalen gik ud paa Wiinenes forskellige Godhed,
 man holdt Lovtale over en berømt Kok, udgrundede
 Opfindelsen af en nye Sauce til Støren, drak Skaa-
 ler, hørte to eller tre smagløse Fortællinger, og man
 sov endelig ind. Imidlertid anlagde Raadsherren
 Appius, som hemmeligen var blevet rørt under Bre-
 vets Læsning, nogen Tid derefter den Appiske Bei;
 Flaminius den flaminiske Bei, en anden zitrede Ka-
 pitolium, en tredie byggede et Amphitheater, en
 fjerde anlagde offentlige Torve. Den ubekjendte Bor-
 gers Brev blev en Sæd, som lidt efter lidt spirede
 frem i de store Mænds Hoveder.

Borger = Bennen.

No. 17.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 23. December 1791.

Fortsettelse af forrige Blads Indhold.

Der gives i Livet saa mange Tilfælde, i hvilke vi bør vogte os for at falde til een Yderlighed, medens vi stræbe at undgaae en anden; saare let kan den, der skyer Armod, forfalde til Sierrighed, eller den, der frygter for Skin af Sierrighed, blive en Odeland. Lykkelig er derfor den, som treffer den rette Middelvei.

Med den selskabelige Tækkelighed har det sig paa lige Maade, den kan paa den eene Side overdrives indtil Modbydelighed uden derfor at være grundet paa Uredelighed, og paa den anden Side kan den misbruges som et Dække over een blandt de skammeligste Laster.

Modbydelig bliver enhver, som plager os i Selskaber med utidige Komplimenter, som med megen Bidtøstighed beder os om Forladelse, fordi han vover at spørge om vort Befindende, eller efter mange Omsvøb beder om Tilladelse at fortælle en Anekdotte eller noget, hvortil Samtalen i Selskabet kunne

kunne give Anledning. Kan det vel være underholdende, at tale med en Person, som ved hvert andet Ord er vor underdanige Tjener, han nøder os ders ved til at drage vor Opmærksomhed fra Tingen selv hvorom der tales, til hans idelige ydmyge Bevægelser, hvilke vi ikke aldeles kunne lade gaae ubemærkede forbi, at han ikke skal tilregne os vor Uagtsomhed som Uhosflighed.

Enhver Fornuftig vil strax føle, at en saadan Hosflighed er unaturlig, og paa Grund heraf opvækker den Mishag, thi i vore Handlinger kan intet behage, uden det, som nærmer sig Naturen, og bærer Præg af en vis Simpelted, hvilken Kunsten alleene har forædlet, uden at til intet gjøre den. Ligesom man i Almindelighed vil finde mere Fornøielse ved at spadserere i en behagelig Skov, hvor Kunsten alleene har igiennemhugget hist og her nogle Alleer, end i en Lysthave, hvor ethvert Træ, enhver Plante paa det nøiagtigste efter Maalestokken har faaet sin Plads og sin Hvide; man beundrer denne sidste, men iler dersfra for at forlyste Diet med Naturens mere utvungne Afsværlinger.

En overdreven Hosflighed er altsaa ingen Hosflighed; en Person, som troer derved at blive takkelig, forsejler gandske sin Hensigt, thi han bliver Selskabet besværlig, omendskönt hans Diemeed kan være gandske uskyldig, thi ikke Hensigten alleene men og Maaden, paa hvilken man søger at opnaae den, kommer i et saadant Tilfælde i Betragtning; alt, hvad hans gode Hensigt kan udrette, er, at man just ikke hader ham, skönt man ugterne er i hans Selskab. En saadan Person skulle snart erfare, hvor uraaleligt hans eget Væsen maae være, dersom alle de, med hvilke han omgaaes, ville besvare hans alt for yppige Komplimenter med ligesaa mange paa
des

deres Side: længe varede det vist ikke, førend han kiededes ved sig selv og Selskabet, han befandt sig ubdi, thi saa vel hans egen overdrevne Artighed som hans Opmærksomhed i at besvare de Andres Komplimenter ville gøre det saare vanskeligt for ham at udføre en fornuftig Samtale.

Denne katterlige Høflighed passer sig lige saa lidet for Unge som for Gamle, den undertrykker den væsentlige Karakter af enhver Alder. En vis utvungen Munterhed er Ungdommen egen, og anstaaer denne Alder meget vel, saalænge den ikke udarter til Letsindighed; saasnart der imod et ungt Menneſke ſtedſe i ſin Omgang med andre vil underkue denne Munterhed for at kunne iagttage alle ceremonielle Regler, ſaa bliver der noget fiendeligen tyungent i hans Væſen, ſom røber den Frygtsomhed hvormed han taler og handler, og denne gjør ham ligesaa ubehagelig, ſom den modsatte tøileløſe Frækhed ville gjøre ham foragtelig. For den modnere Alder ere overdrevne Komplimenter ligesaa upaſſende; en Mand af Nar maae være Mand i ſin Tænkemaade, og dette maae yttre ſig i et viſt ſædeligt alvorligt Væſen, det Ceremonielle med Forſtand anbragt klæder ham vel, og han vil ikke føle ſaa megen Evang ved at iagttage det i denne Alder ſom i den yngre, men overdriver han det, ſaa røber han en Svaghed, der er hans Alder uværdig, thi han maae ſom Mand have andre Fortienester, der anbefale ham til Selskabet, og ſaa meget ſom diſſe foreenede med en anſtændig Høflighed vil gjøre ham behagelig, hvor han kommer, ſaa meget vil han tabe af den Agteſe, han ellers fortiente, derſom han ved alt for ſtor Høflighed ſynes at gjøre det Ceremonielle til ſin Hovedſag.

Alvorlighed er Oldingens naturlige Karakter, han har paa en vis Maade Ret til at fordre Ærefrygt af de Yngre; de graa Haar erindre os om, at den Mand, som bærer dem, har meere Erfarenhed end vi, at han har prøvet meere i Verden, igennemgaaet flere Besværligheder end vi, og hvad er naturligere, end at vi maae føle, om vi ellers tænke ædelt og ret, at vi skyld ham megen Hviagtelse? For Oldingen er det nok til at være behagelig i Selskab, at han ikke er stolt eller vranten, det er med andre Ord: at han erkjender Fortienester hos andre, hvor han finder dem, og at han overalt afholder sig fra at forstyrre de uskyldige selskabelige Glæder, som hans Aar ikke tillade ham selv at tage Deel udi. Vil Oldingen i sit Forhold vise den samme Ydmyghed for de Yngre, som disse vise imod ham, saa bliver han dem i Almindelighed betragtede besværlig, og hans alt for galante Væsen kan let paadrage ham de Letfindigeres spotfulde Latter.

Denne var den eene Yderlighed, til hvilken Tæffelighed kunne drives, den anden er endnu farligere, naar man nemlig misbruger denne selskabelige Dyd, for under dens Maske at kunne bedrage andre. I det Dieblif, den saaledes misbruges, horer den op at være Dyd, og bliver en saameget skændigere Last, som den fører større Ulykker med sig, end den forhen beskrevne Yderlighed.

Enhver vil let begribe, at jeg her sigter til Smiger eller Hyklerie. Denne Feil har sin Grund enten i Dumhed eller Ondskab. Der kan gives Mennesker, som paa en taabelig Maade rose og beundre alt lige til det Ubetydeligste, hvad de see eller høre; disse ere ikke meget farlige, thi det kan let hælde sig, at de uforsigtigviis sige noget, som kommer Sandheden for nær, paa en Tid eller et Sted,

Sted, hvor man ikke ville høre Sandheden, og saa er alting tabt for dem. Saaledes gik det den eensfoldige Smiger, som traf i et Selskab den gamle forsængelige Pais; efter at han i nogen Tid havde ydet hende mange Berømmelser for hendes Skønhed, som alle bleve besvarede fra hendes Side med venlige Diekast, var han taabelig nok til at spørge gandske pludseligen: ved hvilken ulykkelig Hændelse hun havde taget Skade paa det eene Nie? og dermed var den hele Sag fordærvet.

Den rette farlige Smigrer er den, som har Forstand nok til at iindsee, hvad der er ret eller frumt, smukt eller hæsligt, klogt eller taabeligt, men som desuagtet gjør sig ingen Betænkning over at tale og foregive at han tænker om Tingene gandske anderledes, naar han er hos andre, der tænke og dømme urigtigt. Han retfærdiggjør sig med den Undskyldning: at Folk ikke vil have det bedre. At oplyse saadanne Folk om deres Bildfarelse, er ikke hans Sag, thi han finder sin Regning ved at bestyrke dem i deres Uvidenhed, og dersom han træffer for Personer, som selv kunne tænke noget dybere, saa veed han, at ethvert Menneſke har sine Skøbeligheder, han gjør sig derfor al muelig Umage for at opdage deres svage Side, paa det at han fra denne desto lettere kunne angribe dem. Han er en virkelig Proteus, som kan forandre sin Skikkelse, naar og hvor det skal være. I et alvorligt Selskab seer man ham som een blandt de alvorligste, der ivrer han uden Forſkiel imod alt hvad den syrige Ungdom kan falde paa, men følger man med ham derfra til et andet muntre Sejskab, strax er han en anden Person, og det maae ikke sette os i Forundring, om vi her see, at han ikke alleene selv tager Deel i alt det, som han nogle Dieblikke tilforn kaldte Daarligheder, men at han endog anfører de

Tilfødeværende dertil. Hvorfor dablede han saadant for? eller hvorfor opmuntrer han nu dertil? Han har knns een Bevæggrund for begge Deele, nemlig denne; Han vil behage — Men kan denne Attraae være ædel, da han tilfidesætter al Medelighed for at opnaae sit Diemed?

Foruden den Lyst at behage har Smigreren i Almindelighed andre Hensigter, hvilke gaae ud paa visse egne Fordele, som han gjør sig Regning paa at erholde, naar han først har vundet de Personers Yndest, for hvilke han kryber, disse hemmelige Hensigter ere som oftest de, der mest overtale ham til at vælge et saa uædelt Middel som Hyklerie.

Herfra kan man temmelig sikkert udlede Grunden til den Taalmodighed, hvormed Hykleren nu og da tager imod Fornærmelser, han er i Stand til at kalde dem Gunstbeviisninger, saafremt han befinder sig i Selskab med Personer, i hvis Magt det staaer at kunne gjøre noget ham til Fordeel; disse troe, at de have en Toffe for sig, med hvilken de kunne handle efter eget Godtbefindende, men denne forstilte Toffe vil snart føre dem bag Lyset, og da i sit Hierte belee dem glad over sit vel udførte Bedragerie.

Theophrast har i sine moralske Karakterer efterladt os et Skilderie af en Hykler, som viser denne fra den sande latterlige og foragtelige Side, og skönt Maleriet, han har gjort, er ikke i alle Dele saa blødt, som vore Tidens forfinede Sæders Natur kunne udfordre, for at tilveiebringe en fuldkommen Righed, saa viser det dog de Muskler, som ere væsentlige hos Figuren, men som en delikatere Leve-maade siden har dækket med en for det sandfelige Die behagelig Mundhed. Jeg vil her meddele en Kopie deraf;

„ En Hykler er et Menneske, som, naar han
 „ gaaer med en Mand paa Gaden, viser denne i
 „ Øret: Bliver De vaer, hvorledes alle Folk see
 „ efter

„ efter dem, den Lykke vederfares ingen i den hele
 „ Stad uden dem alleene. I Gaar roeste man Dem
 „ meget i et vist stort Selskab, der vare flere end
 „ 30 Mennesker samlede, og da der blandt andet
 „ blev talt om: hvo der vel var den værdigste
 „ Mand iblandt Folket, var De den første og den
 „ sidste som man nævnede. Han plukker ligeledes
 „ Duunen af sin fornemme Belynders Kiøle, og
 „ dersom Binden har blæst denne nogle Avner i
 „ Haaret, saa søger han dem ud, og siger smilende
 „ derved: Seer De vel, fordi jeg i 2 Dage ikke
 „ har havt den Lykke at være hos dem, er deres
 „ Hoved blevet fuldt af graae Haar, skjønt De,
 „ efter Alderen at regne, maae have saa smukt sort
 „ Haar, som noget andet Menneske. Naar denne
 „ Herre taler, saa byder Hyklerin alle Tilstødevæ-
 „ rende at tie og beundre ham, og naar han har
 „ udtalt, giver denne dem Tegn til at klappe i Hæn-
 „ derne; bringer han endog et smagløst Skiemt frem,
 „ saa stopper dog Hyklerin sit Tørklæde i Munden,
 „ som om han ikke kunne hemme Latteren. Noder
 „ han noget, saa noder han dem til at staae stille,
 „ imedens hans Patron gaaer forbi. Væbler og an-
 „ dre Frugter kisher han til Børnene, og passer
 „ vel paa, at Faderen seer, naar han giver dem
 „ det, han kysser dem med det samme, og siger:
 „ Oh! I allerkiereste Børn af en velsignet Fader!
 „ Naar denne presser en snever Skoe paa sin Fod,
 „ siger Hyklerin: en saadan Fod er smukkere end
 „ den netteste Skoe. Gaaer hans Belynder hen at
 „ besøge en Ven, saa løber han forud, melder ham,
 „ løber hurtigt tilbage og siger, jeg har allerede
 „ meldet dem. Han glemmer ikke sin Verbødighed
 „ for Fruen i Huset, og løber gierne paa Torvet
 „ for at kisher hvad Tjenestepigen skulle besørge ind-
 „ købt, saafremt han veed, at Fruen har Tillid
 „ til hans Skønsomhed; Der er ingen Forretning
 „ saa ringe, at han jo paatager sig den, og den
 „ „ Mand,

„ Mand, hvis Yndest han higer efter, er ikke sikker
 „ paa at han jo vidsker Støvet af hans Skoe med
 „ sin Kiøleflig. I Komoedien snapper han Hyndet
 „ fra Tieneren og breder det selv ud for Herren og
 „ Fruen. Der er intet af alt det, en saadan
 „ Mand eier, som jo Hykleren finder at være det
 „ skønneste og bedst valgte af alt hvad han har
 „ seet. Kort, en Hykler er et Menneske som kan
 „ sige og gjøre hvad det skal være, baade Ondt og
 „ Godt, naar han allene troer at kunne behage
 „ noaen dermed. ”

Paa Grund af det hidtil anførte vil man kunne indsee at intet retsindigt Menneske kan blive en Hykler, helst naar man tillige vil betænke hvor megen Ulykke denne Last fører med sig. I Almindelighed ere de Store og Mægtige udsatte for Hyklerens Angreb, og jo større Magt de have, jo skadeligere er det for det Almindeliges Vel, naar de blive førte baa Lyset af bedragende Smigrere. Fyrster og store Mænd ere satte i en Virkekreds, hvor de ikke allene skulle tænke for sig selv, men ogsaa for et heelt Folk eller en betydelig Deel deraf, deres Indfald kunne altsaa ikke alleene virke paa dem, der ere dem nærmest, men endog paa dem, som ere i en stor Afstand fra dem; blive de nu ved smigrende Forestillinger af dem, der jevnlig omgaaes dem, forblindede, saa skader den Hykler, som bedrager dem, ikke allene dem selv ved at bestyrke dem i Vildfarelser, men han fører Ulykker over Fyrstens Undersaatter og den store Mand's Undergivne, endskjønt Hykleren er klog nok til at indsee, hvorledes han selv skal undgaae Følgerne deraf.

Lyst til at behage i det selfkabelige Liv har saaledes tvende Yderligheder hvoraf den første falder mere i det Latterlige, den anden derimod forbinder det Latterlige med nedrig Ondskab.

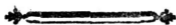
(Fortsættelsen følger)

Borger = Bennen.

No. 18.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 30. December 1791.

Slutning af forrige Blads Indhold.

For at kunne behage eller vinde andres Yndest i det selskabelige Liv paa en ædel værdig Maade, maae man gaae Middelveien imellem de omtalte Yderligheder. Men denne Middelvei træffer alleene den Mand, som har et godt Hierte og god Forstand. Et godt Hierte er fornødent for at kunne bringe et uskyldigt aabent Væsen med sig i Selskaber, uden hvilket den ædle Munterhed ikke kan finde Sted. Den Mand, som ikke tænker ædelt og vel, som stedse i Forveien har udregnet hvorledes han vil betiene sig af den Eenes Uvidenhed eller den Andens Troskylighed for at opnaae et eller andet skult Diemeed, han kan ikke have dette indtagende aabne Væsen, thi den store Forsigtighed, han maae bruge for ikke at røbe sine Hensigter, gjør hans Adfærd tvungent, om han end gjør sig den største Glid for at være behagelig. Vel sandt, ikke enhver opdager dette Tvungne, men træffer han for opmærksomme og fornuftige Folk, saa er al hans Kunst forgievet. De fatte Mistanke til ham og slye hans Omgang, saavist mueligt. Kun den, som tænker vel, kan have dette

dette ædle Væsen, thi han har intet andet at iagttage, end hvad Beskedenhed og den Hgt, han skylder andre Mennesker, fordre, og disse Fordringer ere ikke vanskelige at opfylde for den, der oprigtig elsker og ærer sine Medmennesker.

Men foruden et godt Hierte maae man have en god Forstand for at kunne være behagelig i Selskab; jeg forskaaer ikke her ved god Forstand dybe Indsigter i Videnskaberne; undertiden svækker den Møie, hvormed disse maae søges, den Sindsmunterhed, som er nødvendig i det selskabelige Liv, og Videnskabsmanden, om han ikke i Tide vogter sig derfor, kan let faae noget Strengt Mærkt i sit Væsen, som gjør, at man ikke ynder hans Selskab, saa meget, som man høit agter hans Indsigter og øvrige gode Egenheder.

God Forstand vil altsaa her sige saa meget, som Evne til ikke alleene at kunne tænke og tale fornuftig om forekommende Materier, men ogsaa at give den Materie der kunne synes tør, en behagelig opmuntrende Bending. Den Person, som besidder denne Evne, er os altid kierkommen, thi vi have i hans Selskab ingen Grund til at befrygte, at Samtalen skal blive kiedsommelig, eller at vi ikke kunne indlade os med ham uden i det Fag alleene, som han har lagt sig efter. Under god Forstand indbefattes tillige de rigtige Begreber om Forskiellen imellem uskyldige muntre Indfald og stiklende Bittighed — imellem ædel Frimodighed og uanstændig Paa-staaenhed.

En Person, som har en levende Indbildningskraft og et oprømt Væsen, kan ofte finde passende Leilighed til at oplive Selskabet, hvori han befinder sig, ved et eller andet muntert Indfald; men han
maa

maae vel vaage over, at det ikke skeer paa Nær-
 værendes eller Fraværendes Bekostning. Vittighed
 er saa en egen Sag; gjør man det til sin Hoved-
 bestræbelse at anses som vittig i Selskaber, saa staaer
 Hiertet saa ofte Fare for at henrives af den spillende
 Indbildningskraft og at glemme sig selv; bliver det
 først en Vane, at fornøie sig selv eller søge at for-
 nøie andre med bidenbe Skiemt, saa kommer den
 Person, der gjør sig Flid herfor, omsider saavidt,
 at han ikke faaer sin bedste Ven, at han endog
 ikke selv altid føler det virkelig stillede, som ligger
 i hans Ord. Men modbydelig bliver han i Stedet
 for behagelig; bringer han os skont nu og da til
 at lee over hans vittige Indfald, saa vil vi dog
 efter noget Overlæg føle, at der ligger en vis Ond-
 skab forborgen under hans Skiemt, vi vil altsaa,
 om vi ellers tænke retskaffent, bebreide os selv, at
 vi vare svade nok til at lade os forblinde af det Klyg-
 tige uden at betænke det Uædle, og vi faae just ikke
 det fordeelagtigste Begreb om den Person, der gav
 Anledning til denne vor Bildfarelse.

En vis Frimodighed udfordres ogsaa til sand
 Tækkelighed, denne bestaaer i at sige sin Meening
 med en vis Anstændighed, som gjør Sandheden be-
 hagelig for dem, hvilke vi ville bibringe den.
 Skont Selskabs Lovene udfordre, at vi ikke altid
 og paa ethvert Sted skulle sige vor sande Meening,
 men at vi derimod undertiden maae tie, fordi vi
 ved at tale staae Fare for at bringe Selskabet op imod
 os, uden at fremme Sandhedens Udbredelse, saa
 fordre dog de samme Love ikke, at vi overalt skulle
 biesalde andres Tanker uden at turde gjøre Indven-
 dinger imod dem, som stride imod vor Overbeviis-
 ning; Vi ere vel forpligtede til at lempe os efter
 de Personer, med hvilke vi omgaaes, men derfor ville
 det dog være baade uredeligt og uanstændigt, at sam-
 tykke

tykke alt uden Forskiel, hvad der bliver sagt af andre, ret ligesom vi lode al Fornuft og Estertanke blive tilbage, saasnart vi komme i Selskab.

Det er altsaa ikke alleene antageligt men endog vor Pligt, med en anstændig Frimodighed at yttre vore Tanker paa en Tid og et Sted, som ere passende, lad dem endog være forskiellige fra andres Tanker. Vi kunne derved ikke alleene give andre Anledning til nyere at overvoie deres Meeninger, men vi kunne tillige ved samme Veilighed lære at prøve vore egne Tankers Rigtighed eller Urigtighed. Vor Forsæt bør altsaa være enten at oplyse andre, hvor de slemmeligen tage Feil, uden derfor at høre os over dem og bruge Magtsproget, eller, hvor Sagen er meere ubestemt, at uddrage af Sammenligning imellem Andres og vore Meeninger et fornuftigt Resultat.

Men saa maae vi vist ikke være paastaelige paa vor Meening. Det er virkelig utaaleligt for Selskabet, naar een iblandt de Tilstædeværende har saa urigtigt et Begreb om selskabelig Frimodighed, at han troer den berettiger ham til at ivre sig for at binde Munden paa alle dem, der kunne synes at have noget imod det han føler at være Sandhed. Paa en saadan Maade overbevises ingen, i det Højeste ikkun meget Faa. Langt snarere skal den blide Mine og Tone, med hvilken man imodtager endog uoverlagte Indvendinger og besvarer disse, forskaffe os deres Opmærksomhed, som tænke anderledes end vi, og gjøre dem villige til at imod tage og veie vore Grunde. En myndig Tone kan vel bringe andre til at tie, saafremt de ere Hadere af Trætte, men det kunne vel hælde sig, at nogle taag af Høflighed ikke af Overbeviisning. En myndig Tone har tillige det Modbydelige i følge med sig, at den paa en vis

Maade

Maade giver tilkiende, hvor høie Tanker Personen, som bruger den, har om sig selv, og hvor megen Forrang i Henseende til Forstand og Indsigter han giver Fordring paa frem for alle andre, eller i det mindste frem for dem, han taler med; Og hvor denne Higen efter fortrinlig Anseelse ytrer sig, der taber Selskabet en af dets væsentlige Fordeele, nemlig den Ligevægt, som er nødvendig, at ikke fortredelig Misundelse skal indsnige sig og forstyrre den almindelige Munterhed.

Som almindelige Regler for den anstændige selskabelige Tækkelighed kunne man maaskee antage følgende :

Man maae aldrig fornærme noget Menneske, end ikke den Ringeste; man maae ikke tale ilde om nogen, men af et got Hierte bære over med andres Svagheder, overalt lade Fortienester vederfares den Ret, som tilkommer dem, og være beskeden imod alle, med hvilke man omgaaes.

Man maae ikke prale af sine enten virkelige eller indbildte Guldkommenheder, meget mindre i Utide søge at legge dem for Dagen. At tale med Folk af ringe Stand om sin fornemme Familie eller sine Ahner, det er: at ydmyge dem; at tale med sine Ligemænd derom, det er det samme som at ville maale sig med dem. At tale som Lærd med Lægsfolk om lærde Sager, det er at drive Giek med dem, og som Lægmænd at blande sig i lærde Disputer, dem man ikke forstaaer, det er at udsætte sig selv for Spot.

Enhver som giver sig saadan en vis høvende fornem Mine, der let mærkes, bliver anset for ung og ufornuftig, eller for stolt og forsængelig.

Man maae vogte sig for, ikke gierne at høre sig selv eller udgive alt det for Orakelsprog, hvad man siger. Det er Mangel paa Besheden, naar man falder andre ind i deres Tale, ligesom det er Mangel paa Fornuft og Overlæg, naar man altid selv vil føre Ordet i Selskaber. Derimod kan den siges at have Levemaade, som giver andre Leilighed til at tale, og taler selv med i rette Tid. Derved bliver Selskabet behageligt, nyttigt og tillige fornøieligt for alle, naar ingen udelukkes fra den saa billige Nødsigtighed, at kunne tage Deel med i Samtalerne.

Det er bedre at ophøje en andens Jndfald, end vort eget. Vi vise derved, at vi skønne paa hvad som fortjener Agtelse, og at vi ere villige til at yde enhver den fortiente Nøds; at vi ikke vil falde besværlige ved at paanøde andre vore egne Jndfald, heller ikke ere saa forgabede i disse, saa at intet andet kunne behage os uden hvad der er udflettet i vor egen Hiern, som om vi allene ville have Forstand, uden at tilskaae andre nogen med.

Man maae stedse viise sine Overmænd den Erbødighed, de have Fordring paa, være besheden og artig i Omgang med sine Ligemænd, blid og smidmod de Ringere.

Det bieder ikke lidet til at gjøre os behagelige i Selskab naar vi kunne lempe os efter dem, vi der finde for os; tænke disse i det meeste godt og rigtigt, saa er dette ikke saa vanskeligt, thi enkelte Særheder, som de nu og da yttre, maae vi dog som Fornuftige kunne overse, og som Billige bære over med. Er deres Tænkemaade derimod meget forskjellig fra vores, og vi ere nødte til for een eller anden Aarsags Skyld at pleie Omgang med dem, saa maae vi vogte os for, med Hidsighed at paatrænge dem

dem vore Meeninger, og saavidt mueligt, det er, saavidt det kan bestaae med Dyd og Redelighed, give efter for dem. Vi have derfor ikke Behov at anstille os, som om vi vare fuldkommen af samme Meening, men det er nok, naar vi, efterat have sagt dem vore Grunde, og hørt deres, tie, dersom vi ikke have fundet noget Overbevisende i deres Argumenter, og mærke, at de ere paa den Tid ubevægelige til at forandre deres Meening.

Man maae tage sig vel i Agt, at ikke muntre Indfald blive bidende, stiklende paa een eller anden, man bliver derved en Skræk for de Tilstedeværende, og fornuftige Folk, som tillige ere opmærksomme, faae temmelig Grund til at troe om denne bidende Bittighed, at den kommer fra et ondt Hjerte.

Kort, naar man altid søger at være sig selv liig, altid viser fornuftig Redelighed og er velvillig, naar man ikke fornærmer eller ophidser nogen, naar man altid og paa ethvert Sted er beskedent, altid beredt til at lempe sig efter andre, saavidt Dydet tillader det, naar man aldrig med Hefstighed slaar paa sin Meening, men giver saa meget efter for andre, som Fornuften tillader, naar man skaaner overalt de forskiellige Gemytter man treffer paa, er om over at dadle andres Forhold, og hvor man ikke kan nægte det Urigtige deri, lader Billighed fremføre alt, hvad den formaaer, til Undskyldning; saa giver man intet Menneske Anledning til at være utilfreds, saa er man behagelig i Selskab, selv urimelige Folk kan man da omgaaes uden at paadrage sig Uleiligheder, og man fristes da mindre end ellers til den Svaghed, at ærgre sig over andres maaskee noget sære Grundsetninger, en Svaghed, der, naar vi plages af den, gjør det heel vanskeligt for os at komme disse Personer nær eller at taale dem omkring os.

Selskabelig Tækkelighed er altsaa en virkelig Dyd, som forudsætter et godt Hierte og god Forstand, naar den udøves, og dens herlige Nytte er: at den aabner os Leilighed til uskyldige Glæder i Omgang med andre Mennesker, giver os tierkommen i ethvert Selskab af fornuftige velopdragne Folk, og ophæver den Tvang, som denne Dyds Foragtere sole, naar de nodes til at iagttage endog de almindeligste Selskabs Love.

Den unge Ulv.

(En Fabel efter Meisner.)

En ung Ulv, som i et Slag mod Leoparden af Feighed forlod sit Geled, blev fort for Lovens Domstol, og af den fortørnede Monark tilkiendt 12 Slag og at miste det eene Dre.

„ Den Dom over mig? ” raabte den Anklagede,
 „ og knælede, mig! hvis Fader engang i et farligt
 „ Oprør understøttede den vaklende Throne, og til
 „ Belønning blev bæret med den høieste Adel! ”

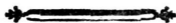
„ Du har Ret ” svarede Løven: „ Sønnen af
 „ en saadan Fader fortjener Udmærkelse; man give
 „ ham fire og tyve Slag, og skiere begge Drene
 „ af ham. ”

Borger = Bennen.

No. 19.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 6. Januar 1792.

De 19 Rdlr., hvormed en ubekjendt Belgierer aarlig forøger Understøttelses Selskabets Kasse, ere ogsaa for det forløbne Aar tilsendt Administrationen ved Hr. Statsmægler Thomsen, hvorfor skyldigst takkes.

De Herrer Repræsentantere anmodes herved at møde i den efter Lovene fastsatte Generalforsamling, Mandagen den 9de Januari førstkommende, Kl. 6. paa det sædvanlige Sted; hvor der vælges nye Repræsentantere i de Afgaaendes Sted, som ved Lovene er bestemt; Ligesom og nye Administrationsvalg foretages. — Man tør haabe, at saa mange af de Herrer Repræsentantere, som Tid og Leilighed vil tillade det, ville bivaane Forsamlingen, da disse Valg altid ere af megen Vigtighed.

Om

Om Klager over Verden,

(oversat)

Saa re let opdage vi hos vore Medmennesker, at de som oftest overlade Bestemmelsen af deres Begreber til Videnskaberne og derved giøre Skaar i deres Lykke. Indsaae vi lige saa let vore egne som andres Svagheder, saa skulle vi ikke afvige saa langt fra den Bane, der ville lede os til vor egen Lykke. Naar vi vil lære at kiende Dyden, saa vælge vi gierne Videnskaberne til vore Læremestere deri; og blindt hen antage disse Underviisninger som rigtige, fordi deres Læresystem om Dyden har udvortes Ansæelse af at være rigtig, og for Resten er just saaledes, som vi ønske det. Efter vore Videnskaber foreskille vi os ofte Gud, og betragte da hos ham alene de Egenskaber, som stemme overeens med vore egne Attraaer. Mange Kristne troe endnu paa Gud, som Hedningene paa deres Jupiter skiont de ikke give ham dette Navn. De meene, han laader sig saaledes overvinde og formilde ved smaa Almisser, Bønner og aandelige Stiftelser, som Jupiter ved høitidelige Offeringer og Løfter. De overlade ham hans Evighed, Almagt og Alvidenhed, fordi disse ere Egenskaber som de gierne selv ville besidde; Men hans Villies Fuldkommenhed forglemme eller forandre de, fordi de frygte for hans Retfærdighed og Hellighed, og fordi de Dyder, som Menneskene skulle udøve i Forhold hertil, ere saa besværlige efter deres Følelse, saa at de ikkun ønske at besidde et Skin deraf.

Hvor ofte gjøre vi ligeledes Videnskaberne til Hygmestere af en nye Verden? Saasnart denne Verden er færdig i vore Tanker, saa sammenligne vi den med den virkelige. Meget vel kunne vi forud vide, at hiin indbildte og den virkelige Verden, ikke kunne stemme overeens, thi da vi ikke ere Gud lige, saa er det ogsaa langt over vore Evner at skabe en Verden; Men dette betænke vi ikke i det Dieblik. Finde vi nu nogen Forskiel imellem disse tvende Verdener, saa fordre vi Gud til Regnskab for denne Forskiel. Saavidt gaaer vor Egenkierlighed, at vi ofte foretrække vore egne Opfindelser frem for Guds viise Raadslutninger. Det falder os da lettere at troe, det viieste Bæsen har feilet, end at vi kunne have bedraget os selv, skjønt vore daglige Bildfareiser burde have lært os, at det er gandske almindeligt for os at feile.

Saadanne philosophiske Projektmagere ligne fuldkommen de politiske Projektmagere. Saasnart disse sidste troe at have opdaget een eller anden tilsyneladende Feil i Staternes Regjering, saa bilde de sig ind at være kaldte til at rette og afhjælpe den. De gjøre strax Anlæg til at efterkomme dette Kald, uden at have igiennemtænkt Staternes heele Indretning, de vide altsaa ikke, om og det virkelig er en Feil, som de ansee derfor, eller, i Fald de have dømt rigtig, om ikke denne Feil bliver nødvendig formedelst et eller andet betydeligt Gode, som den har i Følge med sig.

Saaledes og med hine; af enkelte tilsyneladende Ufuldkommenheder, lade de sig forlede til den Dumdriftighed at dadle Verdens Indretning, og at omstøbe den efter deres Hoved. Og dog indsee de langt fra ikke Tingenes heele Sammenhæng, denne komme de ikke til at indsee, saalænge de ere Men-

nesser, folgelig ere de heller ikke de Dommere som kunne afgjøre, hvilket Onde der er uundgaaeligt i Verden, og hvad man virkelig kan kalde Usuldkommenheder i samme. I Stedet for at slutte af Verdens nærværende Beskaffenhed, at ikke alt det er virkelig Mangel, som synes at være saa, saa dragede deraf den Slutning, at Verden ikke er godt indrettet, paa Grund af disse indbildte Mangler.

Hvilke besynderlige Anslag ville vi dog faae at see, dersom disse skulle optegne deres Tanker!

Den Tungtsindige, som harmer sig over andres uskyldige Glæder, hvis Blod endnu ikke er fordærvet, han, som ikke veed, hvorfor Gud dog ikke standser den overhaandtagende Nyggesløshed, ville danne en Verden i hvilken der vare færre Anledninger til Forførelser, i hvilken man endog mod sin Villie maatte faste, og hvor der var Overflødighed af mørke Huler. Menneskene fandt der deres Baaninger allerede bygte, og kunne da ikke undskylde deres Forfængelighed, saafremt de besejlede Havet eller giennemgæve Jorden, for at samle Materialier til at opføre Bygninger, svære af Marmor og glimrende af Guld. Vødder da de som danne Strafferedskaber, ville noget nær blive de eeneste Kunstnere i hans Verden. Vinteren ville han forlænge, og forvandle saa mange frugtbare Jorder, som han kunne, til Sand-Ørkener. Om hans Verden endog blev nok saa fuld af Mennesker saa vilde disse dog blive lige saa mange Eremiter. Men hvilken riig Anledning til Suk og Graad! hvilken skion Leilighed til at øve sig i Dyden!

Den Belystige derimod, for hvem det synes alt for haardt, at ingen sand Fornøielse kan findes uden ved Arbeide, han ville anvende al sin Bittighed

hed for at gjøre sig Nydelsen af Livets Glæder saa let som han ønsker. Hvor langt ville ikke hans Foraar blive. Skovene ville han betage deres glubende Dyr og i deres Sted besætte dem med lutter Nattergaler. Intet Uveir maatte trække op paa hans Himmel. I hans Verden ville man hverken finde Drkener, eller Sædelærer eller Kirker. Man kan let forestille sig at han frygter for Døden, derfor maatte hans Mennesker heller ikke døe. Med hvor mange Kofke, Konfektbagerer og Biintappere ville han ikke opfylde sin Jord! Maaſkee ville Lucian ikke have gjort sin sande Historie usandsynlig nok i hans Dine, og det var meget rimeligt, at vi der vilde bekomme Biin-Floder og Eder af Melk. Hans Jords Beboere ville udgiøre ret et lystigt Svireselskab, og ikke blive ulige Beboerne af de elysæiske Marker, hvor efter Lucians Beskrivelse de milde kiselende Vinde varte op, Skovenes Susen er musikalsk Belklang, og Biinbægerne fylde sig selv. Af Glæde over sine herlige Opfindelser indseer denne Bellystige ikke, at han paa denne Maade betager sine Fornøielser, til hvilke han saa gandske er hengiven, deres heele Behagelighed, i det han anbringer saa mange af dem i sin Verden og saa lidt af Arbeide.

Omtrent saaledes maatte Planerne blive, som disse Misfornøiede hver for sig ville leage til en nye Verdens Dannelses, men ikkun maadeligen ville de blive tilfreds med hverandre, ligesom de politiske Projektmagere, der snart indsee det Latterlige i de Anslag, som ikke ere efter deres Sind. Imedens den Tungsindege sukkede over den Bellystiges Indfald, ville den Bellystige ikke kunne bære sig for at lee af den Tungsindeges Planer.

De i Livet usformodentligen modende Omstændigheder give som oftest Anledning til Klagerne over
 Vers

Verdens Indretning, men Kulle vi vel høre saa mange deslige Besværinger, dersom vi alle havde lidt mindre Tillid til vore egne Indfald?

Aleon gjør sig megen Umage for at erholde den rige og smukke Karolines Haand. Alt hvad han udtrænker for at opnaae denne indbildte Lykke, alle hans Anslag staae ham feil. Han klager over sin Skiebne, Gud, siger han, har bestemt ham til idel Uheld, og er uretfærdig imod hans Dyd; Kort Tid derefter forbinder han sig med en anden lige saa smuk og riig men tillige dydig Kone, og nyder i denne Forbindelse en ubeskrivelig Lyksalighed. De kummerfulde Dage, som bleve den elskværdige Mands Lod, der siden fik Karoline til Ægte, vise Aleon, at hans hele Ulykke bestod alleene deri, at han blev hindret fra at ægte en smuk Furie, og derved opnaaede den Lykke at komme i et gladere Ægteskab. Maatte ikke denne Begivenhed lære ham, hvor ubillige hans Klager over Forsynet vare, og hvor meget han bør vogte sig for at yttre saadanne Klager i Fremtiden? Ikke desto mindre sukker han igien over sin Skiebne, da han ikke kan erholde en farlig Prespost, som han begierligen søge. Han misunder Arist den Lykke at blive ham foretrukket; dog Arist falder snar't i Unnaade, uden at have forskyldt det, og nu indseer Aleon, at han ogsaa har feilet i dette Stykke; at maaskee det ligeledes var blevet hans Ulykke, om han i denne Henseende havde opnaaet sit Ønske.

Ænekdoter.

Da Vatinius kun i faa Dage havde forvaltet Borgemeſter-Embedet i Rom, ſagde Cicero i Skiemt: Der er indtruffet et ſtort Under i Vatinius Regierings Aar, thi i ſamme har hverken været Vinter eller Sommer eller Høſt eller Foraar.

Da en anden Borgemeſter kun beholdte ſamme Embede i 6 Timer om Eftermiddagen, gjorde Cicero ſig lyſtig derover med diſſe Ord: Vi have havt ſaa ſtreng en Borgemeſter, at i hans Embeds Tid ingent hverken har ſpiift til Middag eller Aften eller ſaaet Lov at ſove.

Man fortalte engang Henrik den fjerde, at en vis meget tapper General, ſom han havde beviift mange Belgierninger, dog ikke elſkede ham. Kongen ſvarede: jeg ſkal gjøre ham ſaa meget Got, at han imod ſin Villie ſkal blive nødt til at elſke mig. Paa ſaadan Maade vandt han de meeſt Haardnakede, og ſagde til dem, ſom forundrede ſig derover: Man fanger flere Fluer med en Skeefuld Honning end med mange Lønder Viineddike.

Da denne ſtore Konge engang ſtod ſærdig at levere et Stag, ſagde han blodt diſſe Ord for at opmuntre ſine Soldater: Jeg er Eders Konge, I ere Franſke, og der er Fienden.

Da Dr. Bugenhagen reiste fra Lybek, hvor han havde indrettet Kirkerne paa lutherſk Maneer, fik han til Reisevogn en Kareth med 4 Heste for. Over denne prægtige Equipage tog Rudſken sig den Frihed at spørge Doktoren, om Apostlene ogsaa kom ſaa prægtig frem, eller om de ikke, ſom han havde hørt, gik til Fods omkring i al Verden? Bugenhagen ſvarede: min Son! lad dig ſige: naar Apostlene kom til ſlige brave Folk, ſom dine Her- rer ere, ſaa bleve de ligesaa vel ledsagede; men derimod, naar de kom til ſlige Folk, ſom Du og dine Liige ere, ſaa maatte de gaae til Fods.

P. P—n.

Anmeldelse.

Endſkiønt Beſtyrelſes-Commiſſionen i ſit Svar paa det anonyme Brev i No. 15. havde lovet at meddele Selskabet i nærværende Blad, Eſterretning om de i afvigte Aar afdøde Medlemmer ſor ſaavidt ſamme ikke tilførn vare anmeldte, ſaa ſeer den ſig dog nødsaget til at opſætte dette Loſtes Opfyldelse indtil næſte Blad da den ſavner nødvendige Underretninger om nogle blandt de Afdøde, hvilke den uagter al anvendt Flid endnu ikke har kunnet erholde; Commiſſionen haaber derfor, at Selskabet paa det beſte undſkylder denne Opſættelse.

Borger - Bennen.

No. 20.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 13. Januar 1792.

Sidste General - Forsamling den 9de Januari er Understøttelse - Selskabet end videre bleven forøget med flere Medlemmer.

Frue Grevinde Friis de Merciere er indgaaet som overordentlig Medlem.

Følgende bleve proponerede og af Repræsentationen antagne som ordentlige Medlemmer:

General - Adjutant Aboe.

Boghandler Chr. L. Buch.

Doctor og Professor Hornemann.

Secretair Eldersen.

Informator Brorson.

Præsten Jørgen Fogh.

Skoemager Martin Leisner.

Bager Hertlov.

Parykmager Carl Wegner.

Madame H. M. Navors.

Slip.

Skipper Lars Lyche.
 Skoemager Holte.
 Skoemager Nahl.
 Kjøbmand Lihme.
 Forpagter Jens Malling.
 Skipper L. C. Møller.
 Skoemager Ewanstrøm.
 Kasserer Møller.
 Consul Gustmeier.
 Kobbersmed Ernst Holm.
 Commissionair Hans Nissen.
 Commandeurinde Budde.
 Banqueur Lazarus Ballich.
 Kjøbmand Salomon Amsel Meyer.
 Kjøbmand Hartvig Samson Popert.
 Kjøbmand Simon Marcus Herer.
 Kjøbmand Isaac David Adler.
 Supercargo Clausen.
 Kammer-Secretair W. Chr. Claesen.
 Forvalter Otto Koch.
 Bertshuusholder Nicolai Kirrulf.
 Knapmager Smidt.
 Justitsraad og Committeret Tønder Lund.
 Oberauditeur og Advocat Rosenstand Goiske.
 Assessor Wedege.

Fremdeles vedtog Repræsentationen, at saavel
 Repræsentations- som Administrations-Valget skulle
 opsettes til næste Generalforsamling i Februaris Maa-
 ned,

ned, paa det al muelig Forsigtighed herved kunde blive iagttaget; da man og til samme Tid, om muelig, kan vente Lovene trykte, som nu ere indleverede til Kongl. allernaadigst Confirmation.

Efter Representationens Bestatning bekiendtgøres herved, at af de trede første Hargange endnu haves en Deel Exemplarer tilovers, som kan overlades de af Selskabets Medlemmer, som mangle samme, en Hargang for 3 Mk., indtil Udgangen af Februarii Maaned, og kan afhentes hos Administrationen, da de Exemplarer, som efter den Tid blive tilbage, skal sælges til Maculatur.

I Følge den 6te §. af den Plan, som Bestyrelses-Commissionen har bekiendtgjort i denne Hargangs No. 3, og dens senere Bestemmelse (see No. 15.) anmeldes herved saa mange af Understøttelse Selskabets Medlemmers Dødsfald, som til Commissionen ere opgivne. Vanskeligen har man kunnet samle nogle Beretninger til disse afdøde Medlemmers Biografier, derfor ere ogsaa mange af dem ufuldstændige; men Commissionen haaber i Fremtiden at kunne levere fuldstændigere Efterretninger af dette Slags, naar Dødsfaldene saa betimeligen blive indberettede, at de fornødne Oplysninger i Tide kunne indbr

indhentes, til hvilken Hensigt allerede Anstalter ere
fæiede.

Hr. Johann Just von Berger, Kongl. dansk
Konferents-Raad og første Livmedikus. — Denne
saavel for sit ædle Hierte som for sine store Videns-
skaber af alle høitagede Mænd var født i Zelle den
3de December 1723, og var den ældste Søn af
den Kongl. Storbritanniske Hofraad og Livmedikus
v. Berger. Hans utrættelige Klid og store Natur-
Gaver bragte ham snart saavidt, at han i sin Al-
ders 22de Aar erholdte Doctor-Graden i Medicinen,
paa Universitetet Göttingen, derpaa besøgte han Aka-
demierne i Holland og Engeland, gjorde siden en
Reise til Frankrig, og erhvervede sig, hvor han
kom, alles Hviagtelse. En saa agtværdig Mands
Rygte udbredte sig snart overalt, og han blev i
Junii Maaned 1751 kaldet til Kongel. dansk Liv-
medikus. I September Maaned samme Aar ind-
gik han Ekteforening med Frøken von Ramdohr,
en Datter af den Kongl. Storbritanniske Hofraad
von Ramdohr. I dette Ektekab avlede han 5 Børn
3 Sønner og 2 Døtre, af hvilke alleene den mel-
lemste Søn overlevede ham. Saa store hans Indsigter i
Lægekunsten vare, saa megen ædel Dinhed besieledede
ham og ved den Syges Leie. Ikke fielden saae
man Taarer bæve i hans Dine, naar Naturen var
gienstridig og tilintetgjorde hans alvorlige Bestræ-
belsler for at lindre Patientens Smertes, og disse
Taarer, o! de bevare hans Minde uudslættelig i alle
Ædles Hiertes, som kiendte ham. Til alles store
Bedrøvelse forlod han dette Timelige og indgik i
Evigbeden i Marts 1791.

Stads-Bedemand N. Møller fødte den 16de
Mai 1791 i sin Alders 64de Aar. Han havde væ-
ret

ret 2de Gange gift, 2de Børn som han avlede i første Egteskab og 1 Barn i sidste Egteskab, ere ligeledes indgaaede i Eviigheden. Selskabet tabte ved hans Død et værdigt Medlem, som ved at indgaae i Selskabet, bevidnede sin Beredvillighed til at besordre enhver almeennyttig Indretnings Fremvegt.

Urtekræmmer Hansen; denne meget agtede Mand var født den 17de December 1753, blev Borger her i Staden 1782; indgik i Egteskab med Jomfrue Anne Lucie Eberlin den 24de Februari 1786. I dette Egteskab avlede han 1 Søn og 2de Døttre, hvoraf de 2de Døttre overlevede ham, og begræde hans Død, der indfaldt den 19 Junii 1791, hvorved de tabte en søn og elsket Fader, ligesom Selskabet ved hans Død beklager Tabet af et Medlem; hvis Bestræbelser for at gavne sine Medborgere ogsaa fremskinne af hans Deeltagelse i at besordre Selskabets Hensigter.

Skærdermester Ahrents. Han var født her i Byen den 20de November 1739, blev Borger og Mester 1764; den 24de September 1767 indgik han i Egteskab med Jomfrue Christine Pierre, i hvilket Egteskab han avlede 12 Børn, af disse leve endnu 8te som tillige med hans efterladte Enke savne efter hans Død den 19 Junii 1791 en omhyggelig Fader og en stræbsom Mand. Som Repræsentant i Understøttelses Selskabet bevidnede har sin Iver for at virke til Nytte for sine Medborgere, hvorfor Selskabet herved yder hans Minde den fortiente Agtelse.

Slagtermester Otto Henrichsen, født i Risbøghavn Nar 1726. I Aaret 1760 blev han Borger; han var tvende Gange gift, i første Egteskab med Jomfrue Benthe Marie Swane blev han Fader til

kte Børn, i sidste med Jomfrue Anne Marie Thomsen avlede han 9 Børn. Han var overalt agtet som en retskaffen vindskibelig Mand, hvorfor ogsaa mange bedrøvedes ved hans Død, som berøvede Byen en værdig Borger og Understøttelses Selskabet et agtbar Medlem. Han døde den 13de Julii 1791.

Muurmester Brunshou, født her i Byen den 11te August 1744. I Maret 1780 blev han Muurmester, han indgik i Egtteskab med Jomfrue H. Lyders, og blev ved hende Fader til 10 Børn, af hvilke de 5 endnu levende beklage en kier Faders Død, der indgik i Evigheden den 19de Julii 1791.

Litteratus Palludan døde den 3die October 1791 27 Aar gammel. De theologiske Videnskaber vare Formaalet for hans Studeringer, og skjønt hans tidlige Død tilintetgjorde hans Hensigt, at aflegge den offentlige akademiske Prøve paa sin Fremgang i Theologien, saa havde han dog allerede udmærket sig ved fortrinlige Talegaver, og foruden den fortiente Roes for sin Flid og sine Talenter tillige opvakt det høiftrimelige Haab hos alle, som kiendte ham, at han i Tiden ville været blevet en duelig agtværdig Lærer. Selskabet beklager i Særdeleshed hans Død, fordi det derved berøvedes en Repræsentant, hvis Narvaagenhed og Flid, for at bidrage Sit til at fremme Selskabets Hensigt, fortjener en kiendtlig Erindring.

Risbmand Lorentzen; og

Architekt Sonstrøm. Om disse 2de Selskabets Medlemmer have ingen Esterreiningen været at erholde.

Litteratus Høiermann. Var født den 26de Octbr. 1765. opofrede sine første Ungdoms Aar paa Studeringer, og blev akademisk Borger 1782. Med Held fortsatte han sine Studeringer ved Akademiet, men til Forældres og Benners Bedrøvelse døde denne haabefulde Yngling i sin Alders 26de Aar den 16de October 1791.

Borger og Høker Iver Hansen, han var født i Vaarmarck den 28de September 1749, havde tienc ved Bryggeriet her i Byen i 6 Aar. I Aaret 1774. ægtede han Anne Marie Hviid, — og døde den 11te December 1791.

J. 3¹.

Anekdoter.

1. Keiser Maximilian sad engang i sit Kabinet og talte en Sum Penge. I Bælsset stod en af hans Tienere, paa hvis Dyne Keiseren kunde merke, at han nok havde Lyst til at gjøre et Greeb, ifald Keiseren vendte sig derfra. Keiseren satte sig til at sove, som om han var fied af Tællingen. Hurtig gjorde Tjeneren et Greeb i Pengene og stak dem i sin Lomme. Keiseren vaagnede og saae Tjeneren staae ubevægelig paa det samme Sted. „Jeg seer, sagde han, at du har Lyst til disse Penge, lad see, gjør et Greeb, hvad Du faaer skal være dit. Tjeneren gjorde et godt Greeb. „Kom, viis mig, tæl, hvormegget Du fik i dette Greeb.“ Tjeneren talte Pengene. „Tæl nu og de andre, Du har i Lommen.“ Med Skamme maatte han tage op,

op, hvad han havde staalet og ligeledes tælle dem i Keiserens Paasyn. Men denne var saa naadig at han lod ham beholde begge Deele. (Frederik den eneste efterlignede i sammes Omstændigheder Maximilians Skaansomhed; Anekdoten er bekiendt nok.)

2. En nforstammet Betler kom til samme Keiser, bad ham om en Almisse og bærede ham i sin Beltalenhed med Navn af Broder, fordi de begge nedstammede fra en Fader Adam; han var nu fattig, men Keiseren, som en riig Mand kunde hielpe sin Broder; o. s. v. Maximilian svarede: der er 4 Skilling, gaae nu hen til dine andre Brødre, og lad dem give dig ligesaameget, saa bliver du riigere, end jeg.

3. Philip den anden af Spanien havde en Dag forniøiet sig med Jagten og maatte om Natten drage ind til en Bonde for at søge Hus. Den arme Mand blev forbausset over dette Besøg og sov ikke den heele Nat for Angest. Om Morgenen gav Rougen ham Frihed til at udbede sig en Naade. „Jungen anden svarede han, end at vi to aldrig mere i vor Livstiid maae samles.“

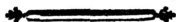
4. Ludvig den 13 blev Konge, da han endnu var et Barn. Efter le Ferrer's Død betroede man Hr. Rivault hans Opdragelse. Den lille Konge havde en lille Hund, som han elskede høit. Engang da han leegede med den i Læretimen, stødte Rivault den besværlige Yndling bort ind i Foden: Ludvig slog ham. Rivault maatte forlade Hoffet — og Sunden blev.

Borger = Bennen.

No. 21.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 20. Januar 1792.

De Herrer overordentlige Medlemmer bekiendtgjøres herved, at der nu, i Følge de nye antagne Lovve, begyndes med Incassationen for deres Contingenter, som herefter betales hvert Aar i Januari Maaned prænumerando, ligesom den for sidste halve Aar forfaldne Contingent ogsaa tillige herved affordres.

Menneskenes Skiebne er ofte besynderlig.

(oversat)

Johan Junker var en fortient og berømt Læge og Professor i Halle. Mændtlige Beretninger fortælle om ham følgende, lige saa sjældne, som mærkelige Tildragelse.

Han var Professor i Anatomien; og cengang overbragtes ham tvende hængte Misdæderes døde Leger:
gemer:

gemer. Det var imod Aften, og da Nøglen til den anatomiske Liigstue ikke var ved Haanden, lod Professoren dem henlægge i et Bærelse strax ved hans Studerestue. Imod Midnat, da han sad og arbejdede ved sit Skrivebord, hørte han en stor Støi og Bevægelse i Nabobærelset. Fri for Fordomme og uden mindste Frygt, var det første som randt ham i Tanker, at maaskee nogle Katte, hvilke, som bekendt, søge Liig, havde sneget sig i Bærelset; for imidlertid at erfare Sagens virkelige Sammenhæng, staaer han op, tager sit Lys i Haanden, og gaaer ind i Bærelset. Han blev noget opmærksom, da han ved at kaste sine Bine til det Klæde, som skulde bedække hine Ulykkeliges Legemer, fandt dette aldeles i Ulave; men ikke lidet bestyrret blev han, da han løfter Dækket tilside og savner det ene Legeme. Vinduene vare lukte; Dørrerne vel forvarede: der var ikke mindste Anledning til at formode enten Tyve eller Indbrud. Junker begynder nu at see sig nøie om i Bærelset, og en kold Gysen overfoer ham, da han i et Hjørne fandt det savnede Legeme siddende, som søgte saa meget mueligt at krybe sammen, for at unddrage sig hans Blik. Flere havde maaskee ved denne Leilighed tage Flugten; men Junker gik nærmere, og hvad han havde formodet, befandt han nu at være virkelig: Den Ulykkelige var atter kommen til Live.

Ved Junkers Tiltale faldt han ham til Fode, og skielvends baade af Kulde og Dødens Angest, anraabte hans Medlidenhed, og bad at redde ham, som ved en saa besynderlig Skiebne havde undgaaet en alt for haard Straf. Naturligt, at dette Syn, den Ulykkeliges Bøn og Mine, rørte den menneskefærlige Læge. Han bød sin Fange reise sig: adspurgte ham: hvo han var, og hvad han havde forbrudt? han erfoer: at han var en Udlænding, Sol-

dat og Deserteur; at han, som var en Søn af fornuende Forældre, engang i et uforsigtigt Dieblik havde begaaet den Daarlighed og ladet sig hverde; tvende Gange forgieves giort det Tilbud at købe sin Afsked, og derpaa i Fortvivelse fattet den uheldige Beslutning at undløbe. At han maaskee var sluppet derfra med at løbe Epid  rod, dersom ikke den paa samme Tid forefaldne hyppige Desertion havde fordret en exemplarisk Straf, for at afskrække andre. — Junker blev inderlig rørt ved denne Fortælling: han bestemte at vilde redde denne Ulykkelige; men paa hvilken Maade dette skulde skee, derom kunde han ikke i Hast blive eenig med sig selv. Dog efter nogen Overveielse fandt han en Udvei.

Han gav den arme M  gne de fornødne Klæder, b  d ham kaste en Kappe om sig, tage en L  gte i Haanden, og gaae foran for at lyse ham. Saaledes naaede de Stadens Port. Det Foregivende, at var kaldet til en farlig Syg i Forstaden, gjorde, at man uden Betænkning aabnede Porten for Junker, og hans foregivne Tiener fulgte uden mindste Indvending med. Neppe vare de komne uden for Staden, før denne paa sine Kn  e takkede sin Befrier, som gav ham nogle Gylden til T  repenge, tilligemed den Formaning, ikke at t  ve noget Dieblik, men være betænkt paa sin Nedning, hvorpaa denne forlod sin Befrier. Efter en temmelig lang Spadseregang — som Bevidsthed om en god Handling forkortede — kom D. Junker tilbage til Stadens Port: at hans Tiener ikke var mere i hans Følge, var en Omstændighed, som ingen lagde Mærke til; ligesaa liden Møie kostede det ham, at d  lge Savnet af den ene døde Krop. Ingen uden han selv vidste i lang Tid noget om den Tildragelse.

Ti eller tolv Aar derefter foraarstagede vigtige Anliggender, at Junker reiste til Amsterdam, og her, blandt andet, gif han engang paa Børsen. I den Summel af Mennesker han her foresandt, nærmede sig ham en midaldrende Mand, vel klædt og af et got Udseende, og som Junker strax erfoer, en af de rigeste og meest anseete Riismænd i Holland. Med megen Høflighed spurgte denne: om han ikke havde den Fornøielse, i ham at see den berømte Prof. Junker fra Halle? og da Junker hertil svarede Ja! gav dette Anledning til en venstabelig Samtale, som endtes med en Indbydelse fra Riismanden til Professoren, at denne vilde gjøre ham den Ære og spise hos ham til Middag. Han tog imod denne Indbydelse, og fandt et velindrettet Huus, et godt Maaltid, en forekommende Vært, en ung hollandsk Kone, og nogle raske Dreng, som vare deres Børn. Junker fandt sig i alle Henseender vel fornøiet med dette uventede nye Bekjendskab. Efter Maaltidet førte hans Vært ham om i sit Huus, og tilsidst i sit Skrive Cabinet, som han lukkede i, Laas: her adspurgte han Junker: om han ei kiendte ham? hvortil denne svarede Nei!

Dette kunde jeg vel formode, var Riismandens Svar, men desbedre kiender jeg Dem, og aldrig skal jeg glemme den Mand, hvilken jeg skylder mit Liv, min Redning, og min nærværende Lykke. — Erindrer De Dem hiin Deserteur, som i Deres Stue kom til Live og hvilken De saa menneskekierlig var behjælpelig at redde? denne er jeg! — Junker blev sat i en ikke ringe Forundring; thi at Udsaldet skulde blive saadant, havde han aldrig formodet. Hans Vært fortalte ham nu fremdeles sin Skiebne: hvorledes han mæsommelig havde hiulpet sig frem til Amsterdam; hvorledes hans Færdighed i at regne og skrive, maaskee og hans fordeelagtige

Legemsdannelse, havde forskaffet ham Tjeneste hos en rig Kjøbmand; hvorledes han havde vidst at erhverve sig sin Principals Gunst, Kundskab i Handelen, og sin nærværende Hustrues, hans Herres eneste Datters Kierlighed; hvorledes hun, skjønt søgt af flere Beilere, havde erklæret sig for ham; hvorledes han var blevet sin Principals Sviger-Søn og eneste Arving, og nu levede rolig og i Overflodighed.

Junker følte en sand Glæde ved den Fortælling; Omhyggelig søgde den nye Hollænder at gøre han hans Ophold i hans Huus saa behageligt som mueligt. Da de efter nogle Dages Forløb maatte skilles ad, paanedte han sin Belgijrer nogle betydelige Foræringer, som et Vidnesbyrd om hans Erkiendtlighed og Taknemmelighed.

Om Sneehandelen ved Ætna.

(oversat)

Ved Bierget Finochio, som er en Fortsættelse af det ildsprudende Ætna, har Vandet dannet en Grotte, ved at bortskylle den Pazzolana, som bedækker Lavaskorpen. Eieren af denne Biergstrækning fandt, at dette Sted var, fremfor ethvert andet, skikket til at anlægge et Sneemagazin. (Snee er i Sicilien, Neapel, Maltha, som overalt i Italien, en Fornødenhed, som i dette varme Klima, hvor Is er saa fælden, anvendes for at kisle Viin, Sorbets og alle Slags Drikkevahre; endog Tiggeren anvender sin Penning, for at kunne nyde den

Bel.

Beklyst, at drikke et Glas Limmonade, forfrisket ved Snee.) Denne Grotte blev overladt til Maltheser-Ordenen, som paa sin nøgne Klippe ikke kan samle Snee. Ved dertil bestilte Folk, lader Ordenen Sneen med megen Omhyggelighed samle og opbevare, og til visse Tider, ved egne Skibe, sende til Malta. Paa Ordenens Bekostning er Grotten meget vel indrettet; man har anlagt Trapper som føre til samme, og tvende Nabninger, som ikke allene tiene til at oplyse Grotten, men endog bruges, for igiennem den at nedkaste Sneen, som fortreffelig glemmes, uden nogensinde at smelte, da den tykke Lava Hvelving hindrer Solens Straaler fra at trænge derind. Naar Tiden kommer, at Sneen skal forsendes, pakkes den i store Sække, hvori den med Magt presses og stampes, at den bliver en haard sammenhængende Masse. Man bær disse Sække ud af Grotten, og lader dem paa Muulesler, som føre dem til Strandbredden, hvor Skibene modtage dem. Enhver Sneeklump bliver, inden den pakkes i Sæcken, omsøbt med frisk Løv og Græs, som forhindrer, at Solens Varme ikke paa Transporten angriber den. Disse Sneeblokke ere saa sammenkættede og Sneen saa ren, at de see ud som det klareste Kristall. Overalt i Sicilien er Sneehandelen saa betydelig, at den beskæftiger mange tusende Mennesker, Heste og Muulesler. Mangel paa Snee, anses som et ligesaa stort Onde, som Mangel paa Korn, Viin, Olie og andre Livets Fornødenheder. Hr. Houel som i Aaret 1777, opholdt sig i Syrakus, fortæller, at man netop i det Aar havde Mangel paa Snee. Man bragte i Erfaring, at et lidet med Snee beladt Kartsøi, seilede forbi Staden, og uden videre Betænkning gjorde man Jagt paa Skibet, for at anholde det og nøde Skipperen at udloffe sin Fragt i Syrakus. Da Skibsfolket ikke vilde opfylde denne Anmodning, skede et formeligt Angreb,

og efter en hidsig Fægtning, som kostede flere Syracusaners Liv, erobrede man Fartøiet, og førte det som et kierkomment Bytte til Havnen.

Om de Portugisfke Guldminer i Brasilien.

Disse Miner bleve opdagede i Aaret 1577. under Kong Sebastians Regiering; men først 60 Aar sildigere, efterat Portugal havde afkastet det spanske Nag, drevne paa behørig Maade.

Metallet ligger Jordens Overflade meget nær; Umagen at bearbejde Biergværkerne er derfor ubetydelig. Det findes ofte i store Masser, hvorpaa blandt andre, den uhyre Guldklump af 2,560 Pds. Vægt, som i Aaret 1782. fandtes ved Staden Bahia i Brasilien, kan tiene til Deviss.

Enhver nye Mine maae tilkiendegives Regieringen, som tilegner sig den femte Deel af alt det Guld som vindes. Denne Kongelige Andeel beløb sig i forrige Tider til 2,250,000 Rdlr. aarlig; siden er den bleven formindsket, og overstigerielden den Summa 1,265,615 Rdlr. Det øvrige Guld deles imellem Gouverneurerne, Intendanten, Opdageren af Biergværket og Biergsfolkene, og beløber sig i alt, Kronens Andeel iberegnet, til 6,325,625 Rigsdaler.

Den uhyre Mængde Guld uagtet, som aarlig føres til Portugal, forholder dette Metal sig til Sølv, ligesom i alle andre Stater, nemlig som 1 til 16, thi det meste Guld gaaer strax igien ud af Landet,

det, saa strenge end Forbuddene ere imod dets Udførsel.

I et Tidrum af 60 Aar, nemlig fra 1696 til 1756, er baade af Guld og Sølv indført til Portugal den uhyre Summa: 630,060,000 Rdlr. Dog alligevel beløb sig Summen af det Guld, som fandtes i hele Portugal, kun til 4,500,000 Rdl.: alt det øvrige var udført til fremmede Nationer.

Spanien faaer hvert Aar, efter Don Sanche de Noncades Beregning, 20 Millioner Piastre fra America, hvilke udgjør 22,266,265½ Rigsdaler. Beregner man efter denne Angivelse, det hele Beløb fra 1494 til 1782, saa har Spanien i 290 Aar hentet 6,457,216,995 Rdlr. i Guld og Sølv fra America. Ikke desto mindre er der stor Mangel paa klingende Mønt i Spanien — et Beviis paa, at Fremmede have draget den største Deel af denne uhyre Masse ud af Spanien, og det for Vahre og Fornødenheder, hvilke Spanien, ved sin egen Industrie og Arbeidsomhed burde og kunde have forskaffet sig.

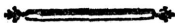
En fransk Forfatter har gjort følgende Beregning: Naar man med Neckers (for adskillige Aar siden) antager Mængden af myntede Penge, som vare i Omløb i Frankrig, til 600 Millioner Rdlr., saa udgjør denne Summe i Guld, en Masse i Firkant, hvis lige Sider ikke eengang ere fuldt 5 Alen hver, og i det fineste Sølv en ligesaadan firkantet Masse, hvoraf hver Side omtrent kun var 14 Alen. — Saa lidet Rum indtager altsaa den Materie, som, naar den er deelt, sætter 25 Millioner Mennesker i Bevægelse.

Borger = Bennen.

No. 22.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 27. Januar 1792.

De Herrer overordentlige Medlemmer bekiendtgjøres herved, at der nu, i Følge de nye antagne Lovve, bezyndes med Incassationen for deres Contingenter, som herefter betales hvert Aar i Januari Maaned prænumerando, ligesom den for sidste halve Aar forfaldne Contingent ogsaa tillige herved affordres.

En virkelig Tildragelse.

(oversat)

Erfaringen lærer, at uventede Tilfælde ofte forlede den Rettskafne til ulovlige Handlinger; men hvor kan nægte, at uventede Tilfælde ligesaa ofte standse Forbrøderen, paa Lasternes Bane, netop i det Øieblik, han er i Begreb med at gjøre et Skridt, som kunde forledet ham til et Fald, hvorfra han maaskee aldrig havde reist sig? Følgende Anecdote, som en berømt, nu afdød, Skuespiller, hvilken vi ville kalde

kalde St*, pleiede at fortælle sine Venner, naar han var ved et got Lune, kan tiene til at bevise denne Paastand.

St* Opsørsel i hans yngre Alder var ikke den sædeligste. Kun alt for ofte var han sine Forældres Formaninger ulydig, gienstridig mod hans Lærer og vilste stor Tilbøielighed til Udsvævelser. Nu og da gjorde han sig skyldig i smaae Syverier, saa eftertryffeligt end hans Fader pleiede at revse ham, naar han opdagede slikt. Han var omtrent 15 Aar gammel, da hans Fader døde, og skulde nu staae under sin Moders Optugtelse, som ikke kunde foreenes med hans Tænkemaade. Ofte havde han i sine Forældres Huus hørt en Onkel nævne, som boede 30 Mile fra hans Fødested; han beslutter at undvige fra sit Hiem for at drage til denne Slægtning: unæatelig et daarligt Indfald, men i den Alder, i hvilken vor St* var, pleier manielden at bruge Overlæg og Sindighed. Efter saa Dages Forløb sætter han sit Forhavende i Værk; at hans hele Formue ikkun bestod i nogle saa Gylden; at hans Fødder vare det eneste hvorpaa han kunde stole, ansaae han som Smaating som ikke burde komme i Betragtning. Den tredie Aften paa hans Vandring, da hans Penge alt vare forterede og hans Mave ligesaa tom som hans Pung, og kun den halve Vej var lagt tilbage, begyndte han at grunde en smule paa sin Daarlighed. Han var nær ved en Landsbys; en Kroe saa han ligge for ved sig: men hvorledes torde han vove at gaae derind, han som var aldeles blottet for Penge? I denne Forlegenhed falder hans Bine paa en Mølle, i hvis Dør han seer Mølleren staae: høflig byder han denne en god Aften, og Manden takker ham med saa megen Venlighed, at han tager Mod til sig, gaaer nærmere hen til Manden, fortæller ham (det forstaaer sig, med nogle forandrede Omstændigheder)

heder) sin Skiebne, den Forlegenhed hvori han var, og slutter med den Anmodning, at han vilde vise ham den Christenkiærlighed, og kun for denne Nat unde ham Huuslye.

Mølleren var, som hans Mine syntes at love, en veltænkende giestfri Mand. I nogle Dieblikke saae han stivt paa vor vandrende Ridder, og da hans Udseende stod ham an, gav han ham til Svar: Vær velkommen til mit Huus, min Ven! og tag til Takke med hvad Husets Leilighed formaaer. En Seng kan jeg ikke, saa gierne jeg end vilde, give Eder, da jeg ikke har noget Sengested tilovers; men vil I tage til Takke med et par gode Fiærdyner, som vi ville rede paa en Bænk ved Kaffelovnen, da skal disse ikke blive Eder nægtet. Naturligt, at et saadant Tilbud blev modtaget med Glæde og Taksigelse. Efterat vor St* havde spist vel til Aften, lagde han sig til Hvile paa den ham anviste Bænk i Kaffelovns-Krogen.

Værelset var rummeligt, Maanen skinnede ind ad Vinduerne og St* var her allene. Det uvante Bulder som Møllehjulenes Gang forarsagede; Sorger, Haab, Planer for Fremtiden, maaskee og stundom Fortrydelse over hans Ubesindighed, tillod ham ikke at lukke et Øie. I medens han ligger saaledes fordybet i sine Tanker, bliver han opmærksom paa en nærmere, og næsten umærkelig, men for hans Øren usædvanlig Lyd. Han lytter — og opdager, at denne Lyd var en Piffen af et Lommeuhr, som han ved Hielp af Maanens Skin, saae hænge paa et Skab, strax ved hans Leie. Lommeuhre vare paa den Tid hverken saa almindelige, eller saa lette i Prits som nu omstunder; saa Haandværksfolk, især paa Landet, havde Raad til at anvende 10 eller 12 Dukater, for at anskaffe sig sligt et Meubel. Ikke lidet blev

Blev vor St* forundret, da han her foresandt et Uhr, hvilket hans Uerfarenhed tillagde en dobbelt Værdie, og hans Trang vakte mange besynderlige Tanker i hans Siel. Han saae sig allene i Værelse; det var Nat; alting roeligt og hver Mand sov. Værelset vendte ud imod en Have, denne var omgiven af en lav Muur, og strax uden for Muren den almindelige Landvei. Han var blottet for Penge, og havde prøvet, hvor tungt det var at savne dem; dette Uhr kunde redde ham af hans Forlegenhed; i nærmeste Bye, hvor ingen kiendte ham, kunde han enten sælge eller pantsætte det og saaledes være betrygget for Mangel paa sin øvrige Reise. Alle disse Fordele vare saa betydelige; Gierningen saa let at udføre og saa vanskelig at opdage, at alle syntes at raade ham til, at vove et Skridt og bemægtige sig denne Skat.

Men paa den anden Side gjorde hans Samvittighed adskillige Indvendinger mod denne skionne Plan. Den Fremmede havde saa villig modtaget og saa giestfri bevarret ham: viist saa stor Tillid til hans E. lighed, at han uden Betænkning havde ladet sit Uhr hænge i et Værelse, han havde overladt til ham, hvilken han ikke kiendte; det var ikke alene Tyverie; men at brøde Giestfriheden; det var den skammeligeste Urafnemmelighed, at stiale fra en saa ædelmodig Vært. Vel sandt, at hans Trang kunde synes at undskyldte hans Handling; men dog aldrig frikiende ham i Verdens Dine. Kun den, som ved lignende Leiligheder har forsøgt, hvor haard Kampen er, naar Trang og Pligt, Laster og Samvittighed stride imod hinanden, kan gjøre sig en Forestilling om det, som foregik i hans Siel. Ti gange var han i Begreb med at gribe Uhret; og ligesaa ofte trak han sin Haand tilbage. I et lykkeligt Dieblik vandt hans Samvittighed Seier; han

indseer, at det er kun ved en hastig Flugt, han kan redde sig fra en Forbrydelse: i en Haandevending var han paaflødt, aabner Vinduet, springer ud, flyver over Muren og var nu paa Landeveien. En Tuv kan efter fuldført Gierning ikke flye hastigere, end han flyede, for ikke at fristes til at begaae en slet Handling.

Men ogsaa her see vi de menneskelige Lidenskabers sædvanlige Gang. Disse vaagne paa nye, og vende da med største Hestighed tilbage, jo mindre Muligheden er at kunne see dem tilfredsstillede. Neppe var Et* kommen over Muren — som paa den Side der vendte ud imod Veien var næsten dobbelt saa høi som inden for — neppe havde han løbet nogle hundrede Skridt i fuld Gallop, før han begyndte at fortryde sin taane Beslutning. Han bebreidede sig selv, at han havde været saa daarlig og ikke benyttet sig af en Leilighed, som kunde forbedret hans Vilkaar og lettet hans Reise. Alt var han i Begreb med at vende tilbage med det Forsæt at stige over Muren; men dens Hvide randt ham i samme Dieblik i Tanker; han hørte Hundene i Landsbyen at gise — og fortsætter nu sin Reise. Alt havde han vandret en Time, og i denne Tid lagt henimod en Miils Vej tilbage, da en nye Hindring standser ham.

Hidtil havde Luften været klar, men nu dalede Maanen; Himmelen blev overtrakt med Skyer, og det blev saa mørkt, at han ikke kunde see Haand for Dine. Ubekjendt med Egnen, forledt af Mørket, kom han snart paa Afveje. Træt og modig af Veiens Besværlighed, beslutter han at hvile paa en Høi, han kunde fornemme at være paa, men som Mørket ikke tillod ham nærmere at undersøge; her vilde han oppebie Dagens Komme, og derpaa videre fortsætte sin Reise. Atter fortrød han, at han havde været saa daarlig og ladet en saa skion Leilighed til
at

at forbedre sine Omstændigheder, slippe af sine Hænder. Mørket og Træthed lukker imidlertid snart hans Øine og han faldt i Søvn.

Henimod tre Timer havde han sovet. Solen var imidlertid staaet op, dens Varme og Fuglenes Morgensang vækker vor Vandringsmand. Han aabner sine Øine, vender sig, seer op imod Himmelen, og saae — hvo kan male hans Skræk og hans Følelser — saae, at han laae lige under Galjen. En for ikke lang Tid siden hængt Misdæder svævede over hans Hoved. Han seer, at de Stene, hvorpaa han for nogle Timer i Mørkningen havde troet at støde an, vare Menneskebeen, og Vædder af henrettede Misdædere. Hastigere kan Soldaten ikke fare op, naar han i tryk Noelighed sidder og gjør sig tilgode, og uventet seer et fiendtlig Sværd svinges over hans Hoved; en større Skræk kan han ikke føle end vor St*, som i en Hast var paa sine Been, Kjalvende over sit hele Legeme. Ikke allene det gyselige Syn der svævede for hans Øine; den Tanke, hvor nær han i denne Nat havde været ved en Forbrydelse, og hvad dens rimelige Følger kunde blevet; men ogsaa den Forestilling: maaskee det var Tyverie, der bragte hiin Ulykkelige til Retterstedet? hvo veed, om det han ranede fra andre, og som han maatte betale med Livet, ikke var af ringere Værdie, end det du var i Begreb med at tilvende dig? Alle disse Tanker virke med Magt paa hans Siæl; forbausset og stum bliver han staaende i nogle Minuter; faldt herpaa ned paa sine Knæ, takkede Gud, som havde bevaret ham fra en Misgjerning; svær høitidelig at ville herefter vogte sig for en Last, hvorfor han var bleven saa eftertryffeligt advaret — og han holdt ubrødelig sin Eed. — Hvorledes han siden fortsatte sin Reise, blev modtagen af sin Onkel, og hvilken hans Skæbne fremdeles blev, hører ikke til Hensigten af denne Fortælling.

Et Træk som skildrer Korsernes Karakter.

En Soldat som stod under et i Korsika til Besætning liggende fransk Regiment, undløb, tog sin Tilflugt til Biergene, og alle Bestræbelser at finde ham vare forgæves. Den udsendte Patrouiller, traf endelig paa en Korsikansk Hyrde, og da man havde Formodning om, at Deserteuren maatte opholde sig i denne Egn, adspurgte de denne: om han ikke havde seet en fransk Soldat? han svarede Nei! Man forsøger med Trudseler at tvinge ham til at aabenbare, hvad man med Grund kunde formode han maatte vide; men alle Trudsler havde ingen Virkning. Det udsendte Kommando gaaer videre frem, for at fortsætte sine Undersøgelser; men en af dem vender tilbage til Bonden, for at forsøge et andet Middel, som kunde formaae ham til at sige Sandheden. Han tager 5 Louisdorer frem af sin Lomme, hvilke han lover at vilde give Hyrden, dersom han vilde opdage Deserteurens Opholdssted. Synet af dette Guld satte ham i Bevægelse; i nogle Dieblikke var han tvivlraadig; men Guldet var alt for tillokkende: 120 Livres var en Skat han endnu aldrig havde eiet, og han fører dem hen til en skjult Klost i Bierget. Man leder, finder Deserteuren, tager ham med sig, og Korsikaneren bekom de ham lovede 5 Louisd'ors. Om Aftenen kommer vor Korsikaner hjem til sin Faders Huus og alle hans Minner vidnede om den Glæde, han følte ved den Skat han saa let havde erhvervet. Ingen kunde begribe Aarsagen til hans gode Humeur. Hans Fader som holdt Die med ham, overraskede ham netop i samme Dieblik, som han troede at være ubemærkt, og paa nye talte sine Penge. Den Gamle snyser af Brede, da han seer sin Søn at eie saa mange Penge, og hans første Tanke var, at hans Søn havde stjaa-

stiaalet dem; han Kræver Regnskab af ham, hvorledes han var kommen til denne Rigdom? Sønnen falder sin Fader til Fode, og fortæller ham, hvorledes han havde faaet dem til Belønning for Opdagelsen af en fransk Deserteur. Forbittret falder Faderen ham i Talen: hvorledes? Du er min Søn, og har kunnet gøre Dig skyldig i en saa skændig Gierning? Han griber i samme Dieblisk den Skyldige, og uden at agte paa, hvad denne forsøgte at fremsføre til sit Forsvar, bandt han ham til Sengestolpen, og overgiver ham nogle Vaarvændes Væretægt, indtil han kom tilbage. Han skynder sig herpaa til Staden, forlanger at tale med den franske Kommandant, og da han kommer for ham, falder han ham til Fode, omfavner hans Knæ, og med grædende Taare bad om Naade for Deserteuren; hvilket Kommandanten reent ud afflog ham. Jeg udretter altsaa intet med mine Bønner! sagde den Gamle! Vel, I skulle snart erfare, hvad Hevn en Korse kan tage over en Søn, som vanærer sit Fædreland og sin Familie, og I skulle heraf lære, at vor Ære er os for kær, til at vi skulle kunne taale denne besmittet ved et nedrigt Forræderie. Han gaaer hjem til sin Hytte, lader sin Flint, løsner sin Søn, slæber ham med sig, og vinker hans Vaarværende at følge med ham. Da han kom Staden nærmere, til det Sted, hvor hans ulykkelige Søn havde forraadet Deserteuren, befaler han ham at knæle, skyder ham for Panden, og da han falder død ned, kaster han de 5 Louisd'orer paa det døde Legeme med de Ord: der, Uværdige har Du Lønnen for Dit nedrige Forræderie!

Borger = Bennen.

No. 23.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 3. Februar 1792.

De Herrer overordentlige Medlemmer bekiendtgjøres herved, at der nu, i Følge de nye antagne Lovve, bezyndes med Incassationen for deres Contingenter, som herefter betales hvert Aar i Januari Maaned prænnumerando, ligesom den for sidste halve Aar forfaldne Contingent ogsaa tillige herved affordres.

I forrige Aar indbøde vi Medborgere at bidrage til et Monument, for de Bøndestanden tildeelte Belsgierninger; Hvorvidt dermed er kommet, er det os Pligt nu at forklare.

Det til Figurerne fornødne Marmor er indkøbt og venter i Livorno paa Skibsleilighed, naar indtages een Blok, som her var at saae, og som
alle

allerede er tagen under Bearbejdning. Paa Mobel-
ler til de øvrige Figurer arbejdes imidlertid. Den
Bornholmske Steen til Obelikken var ei heller her
paa Oplaget at faae af fornøden Størrelse. Men
Vestamentet er under Arbejde og snart færdigt. Plads
for dette Mindesmærke er allernaadigst bleven udviist
midt i Runddelen, strax uden for Stadens Vester-
port. — Af Medborgere er indtil nu blevet tegnet
til en Sum af noget over 10,000 Rdlr., efter de
hidintil tilbagekomne Subskriptionslister, og skal det
i sin Tid blive bekendtgjort, hvormeget enhver, saa-
vel enkelte Personer, som Selskaber og Laug have
ædelmodigen bidraget.

Med Koraaret begyndes der da med at lægge
Grundvolden for Monumentet, og deraf at opføre
saavidt det er, og efterhaanden som det bliver færdigt.

Suhm. Lund. Fabricius. Malling.
Colbjørnsen. Abildgaard.

(Indsendt)

En nye Opdagelse, tienlig til Ølets Forbedring.

En Brygger i Newcastle er Ophavsmanden til
en meget nyttig Opdagelse, der er af saa simpel en
Natur,

Natur, at man billig maade undres over, at den ikke tidligere er skeet, især da den angaaer Øllet, en Artikel, som giver nogle tusende Familier i England Underholdning. Brygger: Kiedlerne var sædvanlig under Rogningen aabne, eller ikke tæt lukte, hvorved de finere aromatiske Dunster af Humlen bortdampede, og bleve de grovere allene tilbage. Den vittige Brygger lod forfærdiae en Kobbermaskine, som tæt sluttede paa Bryggerkiedlen, og af saadan Indretning, at han i den kunde samle de olieagtige Dunster, som uddampede under Rogningen, og denne Extract, efterat den var blevet tykkere, blandede han med Øllet, medens det stod i Gæring. Virkningen overgik hans Forventning; thi ikke allene blev Øllets Smaag meget listigere, men Øllet var endog mindre udsat for at blive suurt end det paa den sædvanlige Maade bryggede. Hertil kom endnu den Fordeel, at han sparede den fjerde Deel af den sædvanlige Mængde af Humle. Denne Maade at brygge Øl paa, blev i Maj Maaned 1790 indført i Herham.

Hvor betydelig en Næringsgreen det engelske stærke Øl, som man kalder Porter, er, kan sees af følgende Fortegnelse paa det Øl, som allene i London og Egnene omkring Staden er brygget, fra Julii Maaned 1788 til Julii 1789.

Brygger Whitbread	havde brygget	171461	Fade
F. Calvert	:	140605	—
Ehrle	. .	123938	—
Gessards	. .	95,222	—
Grant	. .	93,863	—
J. Calvert	. .	80,537	—
tilsammen		705,626	Fade.

Enhvert af disse Fæde indeholdt sex og tredive Gallons, og hvert Gallons havde et Maal af fire store Flasker.

Forskjellige nye Opdagelser.

Doctor Buchholz, i 2. Hefte, 2 Afdeeling, af et Skrift, hvis Titel er: *Muserlesene Sammlung vermischter oeconomischer Schrifften*. Dresden 1790. No. 1, giver et Bidrag for at lette den Methode, adskillige have brugt, for af Sukker at lave Honning. Honningen fortyndes med Vand, og dette blandes med fin pulveriseret Bøgful; denne Blanding koges en Tidlang, hvorved Honningsmagen, som mange ikke kunne fordrage, aldeles taber sig, og man faaer en braun Sirup, hvis Smag er fuldkommen den samme som Candis Sukker.

I samme Værk, under den Rubrik: *Neue Maade at brænde Brændeviin* (*Neue Art Brantwein zu brennen*) gøres det Forslag, at man i et stort Trækar indretter en Vindovn af støbt Jern, saa at Massen omgiver Ovnen til alle Sider (omtrent som Vandet i en Theemaskine) Laaget eller Hatten, er ligeledes af Træ, kun Røret er af Kobber. Fordelen af denne Indretning er ikke allene en betydelig Besparelse af Brænde; men endog en større og bedre smagende Quantum Brændeviin, end ved den sædvanlige Fremgangsmaade erholdes. Denne Opfindelse er bleven sat i Værk i Rusland, og bliver der daglig meer og meer almindelig.

En nye Maade at blege Lærreder.

I Engelland og Frankerig har man i de sidste Aar begyndt at blege, saavel Lærreder som Bomuldstøier, ved Hielp af phlogistisk Saltsyre. Man tager en af Brunsteen og almindelig Saltsyre udviklet dephlogistret Saltsyre, som blandes med almindeligt Vand, og lader derpaa de Lærreder og Tøier, man vil have bleget, efterat de tilførn have været blødte i Vand, ligge i nogle Timer i denne Luud, tager dem derpaa ud, og fylder dem med reent Vand. Denne Operation foretages tre til fire gange med Lærreder: Bomuldstøier behøve denne Dyppeelse kun tvende Gange. Den Luud eller Løge, som har været brugt til Lærreder, er endnu stærk nok, for at kunne anvendes ved Bomuldstøier.

Om Maalet for Menneskets Levetid, og Dødelighedens Forhold i Levealderens forskellige Perioder.

Overalt gives der, naar ikke tilfældige Sygdomme eller uadvortes Omstændigheder paa en voldsom Maade nedbryde vort Legeme, et vist bestemt Maal, hvilket Skaberen har sat til Grændse for den menneskelige Leve-Alder, som staaer i Forhold med den Tid, i hvilken vort Legeme staaer i Vert indtil det fuldkommen har udviklet sig: og dette Maal er 90 til 100 Aar. Denne Regel i Henseende til Maalet af vor Levetid, kan antages som almindelig: den gælder endog for de Lande, i hvilke Menneskene tidligere modnes, og ere fikkede til at forplante

plante deres Uffom. De Mauriske Qvinder ere alt Mødre i deres 10 eller 12 Aar, naar de ere 22 Aar Bestemødre, og naar de have fyldt deres 30 Aar, føde de ikke mere. Desuagtet opnaae de, efter Schæws Beretning, en næsten ligesaa høi Alder som Fruentimret i Europa. Undtaaelser fra denne almindelige Regel i Henseende til hule Nationer, maae skrives deels paa Klimatets Regning, deels henføres til deres Levemaade, deels fremkomme de af Udsvævelser og hyppig Elfskøvs Nydelse. Naar man derfor læser, at Negerne i Guinea alt i deres 40 Aar synes at være udlevede Mænd, og naar de opnaae det 50, ere affældige Oldinger, saa slunder man Aarsagen hertil i Ungdommens tidlige vellystige Udsvævelser, som alt i den spædste Alder, og uden at holdes tilbage af deres Forældre, svække deres Leegeme: man forstirer, at man sielden blandt dette Folkslag træffer paa en Pige, som kan erindre den Tid, i hvilken hun endnu havde sin Møedom.

Men uagtet den foransførte Regel giælder i Almindelighed om det menneskelige Kion, i Henseende til denne Levealder de Kunde opnaae; saa forlade dog de fleste Skuepladsen inden de opnaae den. Det spæde Barn døer ligesom Oldingen, og Yndlingen ligesom Manden, der er i sin beste Alder. De færreste Mennesker døe en naturlig Død, naar vi her ved forstaae en Død, som har sin Aarsag i de naturlige Kræfters Aftagelse, saaledes som de efter hans Tilværelses Periode burde aftage, indtil de tilsidst aldeles holde op at virke: de fleste Dødsmaader ere derimod tilfældige.

Smidlertid gives der dog, naar man seer hen til det Hele, almindelige Love for Dødeligheden.

So svagere og svædere Legemet er, desmere er det udsat for Farer, som kunne forstørre og standse Maskinen; det er derfor at de fleste Mennesker døe i deres Barndom. Naar et Barn er fød, kan man ikke vedde paa flere end 7 til 8 Aar: naar derimod denne, for de fleste saa farlige Periode, er overstanden, kan man med temmelig Næmhelighed vedde paa en Alder af 42 Aar.

Ungdommen burde, naar man seer hen til dens Fyrighed og Kræfter, være sikker paa at opnaae det Tidsrum, Naturen satte som Grændse for Menneskets Levetid; men overveier man, at denne Fyrighed er Aarsag til, at denielden holde Maade i Forlystelser og Nydelser, og hvor let det forrige Blod kan betændes, og Livsaanderne fortæres: saa undres man ikke over, at mange henvisne i denne Alder. Man kan, naar man vil følge de paa en lang Erfaring og Sammenligning af Dødslisterne, arundede Bemærkninger, paa en Ung af 12 Aar ikke vedde paa flere end 39, og paa en som har opnaaet sit 20 Aar, kun vedde paa 33½ Aar.

Manddoms Alderen som lykkelig er seilet forbi hine Klipper, som har Styrke og et fuldkommen dannet Legeme er den Alder, i hvilken man er sikkerst for Døden. Men fordi det meget ofte er Tilfældet, at en eller anden ond Sæd endnu er tilbage fra Barndoms Alderen, som kan lægge Grunden til en eller anden Fejl i Legemet: saa kan man, naar een har opfyldt sit 30 Aar, kun vædde paa, at han endnu oplever 28 Aar.

I Følge dette, maatte Næmhelighed at leve bestandig stige, dersom Mennesket ikke, ved at gaac frem i Alder, nærmede sig den Tidspunkt, i hvilken Legemets Kræfter, efter Naturens Love, maac fortæres.

res. So flere Aar vi altsaa have levet, des kortere er den Tid som er tilbage: en Olding som har naaet en Alder af 85 Aar, har kun den rimelige Udsigt, at kunne endnu leve i 3 Aar.

Betragter man Dødeligheden fra en anden Synspunkt: saa finder man:

1) at den almindelige Dødelighed, udm Hensyn til de forskjellige Aldere eller Opholdssted, er $\frac{1}{35}$ eller $\frac{1}{37}$; og altsaa, naar man antager, at Antallet af de Mennesker som paa tillige leve paa vor Jord, er 1000 Millioner, saa dør hvert Aar 30 Millioner, hver Dag 32,000, hver Secunde een.

2) Dødeligheden forandrer sig efter Beskaffenheden af Opholdsstedet, saaledes: at
 i Landsbyer og paa Landet dør $\frac{1}{40}$.
 i smaae Byer $\frac{1}{32}$.
 i større Byer, som f. Ex. Berlin $\frac{1}{28}$.
 i de folkerigste Byer som Paris, London $\frac{1}{24}$ til $\frac{1}{25}$.

Aarsagen til denne Forskiel i Forholdet slader sig let indsee, naar man betragter de mangfoldige Aarsager, som i store Stæder virke paa Menneskers Helbred: Fordarvelse i Søder, Uorden i Levemaaden, kunstige Næringsmidler, indspærret Luft, Haandværker, som fordre alt for stor Anstrengelse eller unaturlig Legems Stilling o. s. v. Paa Landet hvor Luften er reen, Levemaaden mere simpel og naturlig, ere Sygdomme ei saa hyppige, og Mennesket lever længer, fordi det er færre Sygdomme uunderkastet.

Borger = Bennen.

No. 24.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 10. Februar 1792.

Herved igientages den forhen skriftlig giordte Beskiendtgjørelse, at General Forsamlingen for de Herrer Repræsentantere bliver holdet den 13de Februar paa sædvanlige Sted Klokken 6. hvor det nye Repræsentations- og Administrations-Valg foretages.

Om Skoenes beste og beqvemteste Form.

(Et Udtog af Hr. Campers Abhandlung über die beste Form der Schuhe)

S høieste Grad besynderligt er det, at mange floge og indsigtsfulde Mænd til alle Tider have anvendt en synderlig Opmærksomhed paa Heste, Muul-ester og andre Lastdyrs Fodder, for at kunne indrette Beslaget saaledes, at det uden at beskadige Dyret kunde tiene at lette dets Gang og gjøre den sikker, og derimod aldeles forsømt at agte paa Mens

neste

nessenes Fodder, hvilke de have givet ukyndige Haandværksmand til Ppris, som, i Almindelighed tage, kun kiende den Kunst at sye Skoe af Banen og Dvelse, uden at tage Hensyn til at give samme den Form, som passer til Fodens Dannelse. Saaledes som vore Skoe sædvanlig forarbeides, maae de nødvendig fra vor første Barndom af fordærve Foden, frembringe Liigtorne og gjøre Menneskets Gang besværlig og usikker.

Erfaringen har lært mig, at den Maade, hvorpaa selv endog de dueligste Skoemagere pleie at tage Maal af Foden, er urigtig. Anatomien lærer; at vor Fod, imedens vi gaae, forlænges, og derjmod bliver kortere naar den hviler, sølgelig maae det Maal, som tages af Fodsaaalerne naar den hviler, forarsage, at Skoen bliver for kort naar vi gaae: den store Taae og Hælen spændes, indklemmes og alle Fodens Muskler hæves, fordi Skoesaalen er for haard til at give efter og danne sig efter Foden.

End videre har Erfaringen lært mig, at Skoehælene burde sidde længere frem under Fodsaaalen, for at kunne bære Kroppen rigtig. Jeg erindrer, at det i min Ungdom var Brug, at Skoen foran stod lidet i Veiret, og vore Tær vare da temmelig forvarede for at stødes paa Stenene. Vore unge Herreer som kom hjem fra Paris, medførte en anden Mode: man bar platte og flade Skoe med høie Hæle: Skoemagerne antog denne Mode, og den frembragte en heel Revolution i Skoemagerkonsten. Jeg selv brugte dem saaledes i lang Tid, indtil en bedrøvelig Erfaring lærte mig at blive opmærksom paa denne Form. Jeg undersøgte Fodens Dannelse efter Anatomiens Grundfætninger, og jeg troer, at jeg vil fortjene Tak hos mange, fordi jeg gjør dem opmærksomme

somme paa en Gienstand, som hidtil ei har været anseet vigtig nok, for at fortiene en nærmere Undersøgelse.

Menneskenes Gang ere forskjellig: Fruentimmerne gaaer anderledes end Mandfolk, fordi deres Hoster ere bredere: Børn gaae anderledes end voksne Folk, fordi deres Fødder ere korte: Gamle Folk, hvis Hoved og hele Legeme er bøiet fremad, ere nødsagede til at gaae med krumme Knæ, for at understøtte Kroppen, hvis Lyngsels Punkt falder paa Midten af Foden, paa det Sted, hvor Spændet sædvanlig pleier at sidde. Et frugtsommeligt Fruentimmer, især jo nærmere hun er Forløsnings-Tiden, bær den øverste Deel af Legemet tilbage, for at holde det i Ligevægt, da Fosterets Lyngde nøder det til en anden Stilling. I dette Tilfælde gaae de fleste Fruentimmer mere paa Hælen end paa Tærne. Høie voksne Folk have en anden Gang end smaae; deres Skoe bør altsaa have en anden Form.

Heraf følger, at en Skoemager som vil fortiene den Roes, at være Mester i sin Kunst, maae nøie agte paa alle disse Forskielligheder: at han tilige maae kunne være i Stand til at adskille en vel dannet Fod fra en slettere, og ved at sye Skoene, indrette dem efter de forandrede Omstændigheder som heraf maae finde Sted.

At Menneskets Fødder ere ligesaa vel som Hænderne skiftet til adskillige Arbeider, dersom man ikke, som i Europa, aldeles forsmættede dem, og fordærvede dem ved at presse dem i unaturlig dannede Skoe, beviser ikke allene Fodens Bygning, Knoglernes og Musklernes Form; men endnu mere den Brug man i Ostindien gjør af dem. Saaledes s. Ex. i Bengalen, hvor alle Indbyggerne, saalænge de ere hjemme, gaae med bare Fødder paa bløde Tæpper af Bom:

Bomuldstøier, og naar de gaae ud, bruge rummelige Tøfler af smidigt Løi, pleier man, naar man taber noget, ikke at bukke Legemet, for ved Hielp af Haanden at optage det; men man bruger Foden ligesaa beqvem og hastig som Europæerne bruge deres Hænder.

I Henseende til de blant vore Fruentimmer almindelig brugelige høie Hæle, bør anvendes den største Omhyggelighed, naar man ei aldeles vil forværre Fodens Bygning. Legemets hele Tyngde maae, naar Hælene enten ere for høie, eller staae for langt hen imod Midten af Foden, hvile paa Tærne, de fleste Fruentimmer have af denne Aarsag krummere og mere forvorne Tær, end Mandfolkene. Fruentimmerne staae aldrig saa fast paa deres Fodder, de ere oftere udsat for at forvrie Foden og falde. *) Hr. Andry har i sin fortreffelige Afhandling om Ortopædien, gjort den Bemærkning: at de høie Hæle ere Skyld i at unge Piger faae en krum Ryg, og ofte høie Skuldre, og at man, for at forebygge disse Legemets Feil, aldrig burde tillade nogen ung Pige, før hun havde fyldt sit 15 Aar, at bære høie Hæle. Han bemærker ligeledes, at de alt for trange Skoe have en usordeelagtig Indflydelse paa Talien, fordi den Smerte de foraarsage, nøde dem til at vrie og vende Kroppen til alle Sider, for at kunne lette denne Pine Skoen forvolder.

Uf

*) Det er en velgrundet Bemærkning, at de halte Fruentimmer hvilke have denne Legemets Mangel af en beskædiget Knæskal, næsten allene maae skrive den paa Regning af deres høie Hæle. Ligesaa unøvetligt er det, at alt for høie Hæle ofte foraarsage farlige og vanskelige Fodfeler, formedelst den unaturlige Stilling, hvori Legemet maae bæres, for at kunne holdes i Ligevægt.

At alle disse her fremsatte Bemærkninger flyder, at den Skoe, som skal have en god beqvem Form, maae have følgende Egenheder:

- 1) Saalens Længde maae nøie rette sig efter Fodsaalens Længde, naar den er i Bevægelse; den maae altsaa være i det mindste 1 Tomme længer end Foden, naar den hviler. Det er altsaa best, at en Skoemager, naar han først har brugt sit sædvanlige Træmaal, siden maaler med en Læderrem eller Papirstrimmel, naar Foden er ligesom i Gangen, bøiet og anstrengt: paa denne Maade er det allene mueligt at faae Fodens virkelige Længde.
- 2) Enhver Fod maae have sin egen Læst.
- 3) Fodens Bredde burde maales med en krum Cirkel med stumpe Spidser, (saaledes pleie Parykmagerne i Paris at tage Maal af Hovedet, paa det at Parykken nøie kan passe til samme) Meget almindelig er den Feil, at Saalerne tilskæres for knappe, i Haab om at Overlæderet skal give efter og bøde paa Saalerne: man vil og herved forebygge at ingen Folder skal vandre Fodens Overflade.
- 4) Snuden af Skoene maae ei være spids, men rund, paa det at Tærne kan have fri Bevægelse og ikke lægge sig paa hinanden og klemmes.
- 5) Hælen maae ikke være høiere, end omtrent saa meget, som Ujævnheden af Steenbroen kan udgjøre. Tillige maae denne Hæl ikke være for kort; men gaae saa langt frem, at Legemets Tyngde tillige kan understøttes ved samme.

- 6) Spænde-Remmerne maae være saaledes tilskaarne, at det i det mindste er en god Tomme dybere end Bøiningen af Foden oven for Bristen.

Disse ere de vigtigste Bemærkninger som indbeholdes i Hr. Campers Skrivt. Man seer at Gienstanden er betydelig nok, for at tages i nærmere Betragtning, og for i det mindste at anvende nogle af de her anbefalede Forsigtigheds Regler, og herved at undgaae de ubehagelige og for Sundheden skadelige Følger, hvilke Modens Trælle ere underkastede.

Skrivelse fra en Dame af den store Verden til hendes Veninde paa Landet.

(oversat)

De vil altsaa, min bedste Cousine, drage til vores glimrende Hovedstad? jeg kan ikke beskrive Dem min Glæde, ved at erfare denne Tidende. Men sandelig! paa denne store Skueplads paa hvilken De vil træde frem, og den stribige Bane, ad hvilken De skal vandre, trænge De til en Vejviser; og denne Bestilling, vil jeg efter Deres Begiering med Glæde paatage mig. Ræk mig kun tillidsfuld Deres Haand, vær overbevist om, at jeg kan og vil ledsøge Dem tryk og sikker: jeg vil begynde mit nye Embede med at give Dem nogle foreløbende Forsholds-Regler, og gøre dem bekendt med Modens Love, hvis Bud ikke allere angaae Vynt og Legeomets udvortes Anstand; men endog udstrække sig til Menneskets moralske, politiske og oeconomiske Forsatning.

Det

Det første og vigtigste af disse Bud, som tie-
ner alle andre til Grundlage, lader saaledes: Vær
hvad Du ikke synes, og synes det som Du ikke
er. De maae altsaa smile, skønt De i samme
Øieblik var stemt til Veemodighed, og klage medens
Deres Hierte flaaer af hemmelig Glæde. — De maae
smigre enhver, og forbinde sig med alt hvad som hø-
rer til den gode Tone; men vogt Dem for en saa
nøie Forbindelse, som kunde forlede Dem til at op-
ofre Deres eget Interesse, hvilket maae være Sie-
len af alle Deres Handlinger. — Mænd, som ud-
mærke sig enten ved Mang, Formue eller stor Ind-
flydelse, ere allene de som fortiene Deres Opmærk-
sømhed: De kan vel og undertiden nedlade sig til
andre, vare disse end under Deres Stand, naar De
troe, at kunne bruge disse til Deres Hensigter; men
saasnart De ikke længere trænge til deres Hielp, maae
De sætte Dem tilside, som gamle ubrugelige Møbler.

Søg at øve og skærpe Deres naturlige Vid,
skulde dette end skee paa Deres Venners Bekostning.
Vittighed gielder mere end grundig Forstand; og et
vittigt Indfald, som af alt for stor Betænkelse
holdes tilbage, er som en tabt Perle, man ikke saa
let finder igien.

Vær aldrig Slave af Deres Ord: Folk som
have hvad man kalder Verden, og forstaae sig paa
den gode Tone, have alt for lang Tid siden sat sig
ud over saadan gammeldags Tænkemaade: man retter
sig efter Convenance, og denne er foranderlig. —
Imidlertid maae De forstaae at krydre Deres Tale med
Vre, Dyd og Edelmødighed, dog uden at over-
drive Sagen; for at naae Agtelse og Anseelse af
Rettskaffen, er det nok at betiene sig af ædle Ord;
man seer mere paa disse end paa ædle Handlinger.

Hvad

Hvad jeg fremfor alt vil raade Dem, er, at De anvende den mueligste Omsorg paa Deres Udvores; thi det er herefter allene, ikke efter Menneskets virkelige Værd, at Verden dømmer om vore Fortienester. Saasnart De mærke, at en nye Gienstand begynder at tildrage sig andres Opmærksomhed, og at Deres Venner blive kolde og ligegyldige, da maae De snildelig vide at betiene Dem af de Midler hvorved De kan vinde Deres Venner tilbage. — Og herom skal jeg give dem nærmere Kundskab, naar vi tales ved.

De er riig, Deres Formue er anseelig; men desuagtet kunde det let hændes, at denne Levemaade, hvor man maae gjøre alting med, ja endog udmærke blant de andre, let kunde bringe Deres Finantser i Vorden. Men dette være Deres mindste Bekymring: Folk, som forstaae at leve, have ikke den gemene borgerlige Tænkemaade, at de betale til rette Tid. Naar De kun brillere i Verdens Vine, saa kan de let overse de smaae Soelformørkelser hiemme — og naar Pungen bliver tom og de har udspildt Deres Rolle, da vil De let, under Paaskud enten af Sygdom eller Riedsommelighed, kunde drage paa Landet, uden at nogen er i Stand til at kunne opdage Deres virkelige Bevæggrunde.

Mundtlig skal jeg sige Dem mere: tag imidlertid til Takke med dette lidet Udkast og kom snart for at glæde

Deres

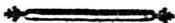
oprigtige Veninde *.

Borger = Bennen.

No. 25.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 17. Februar 1792.

S General, Forsamlingen den 13de Februarii indtraadte som overordentlige Medlemmer:

Herbergerer Bording.

Søe-Capitain Berger.

Negotie-Assistent paa China Ole Calmus Bech.

Grosserer Knud Christesen.

Som ordentlige Medlemmer bleve følgende proponerede og af Repræsentationen invoterede:

Slotspræst de Hemmert.

Cantor Kynde.

Birkedommer Bith.

Capitain og Brygger Kosob.

Madame Kosob.

Justitsraad og Professor Henningsen.

Bogbinder Hiort.

Sse. Capitain Arenfeldt.
 Bogtrykker Christesen.
 | Skræddermester Johan Adam Ehler.
 Lieutenant von Buchwald.
 Lieutenant von Staffeld.
 Lieutenant von Nestorphy.
 Skoemagermester Frank Peter Berner.
 Slagtermester Niels Petersen.
 Bertshuusholder Johan Friderich Reinhardt.
 Madame Eller.
 Studiosus Niels Møller.
 Suedkermester Valentin Kryger.
 Suedkermester Christian Leeman.
 Skoemagermester Kleve.
 Skoemagermester Brasch.
 Skoemagermester Viskbach.
 Secretair Malm.
 Lieutenant Vitus Rosencranz von Biering.
 Forpagter Niels Olsen.
 Tapetmager Christopher Andreas Møller.
 Informator N. Kosod,
 Candidat Svendsen.
 Candidat Pavels.
 Baandvæver Schönveller.
 Capitain von Albrechtsen.
 Chirurgus Schmidt.
 Skoemagermester Sylvek.
 Madame Koch.

Viinhandler Kofod.
 Fuldmægtig Hopman.
 Guldsmed Holm.
 Skræddermester Frølich.
 Berider Bahl.
 Secretair Kiærulf.
 Chirurgus Kryger.
 Hiulmand Johan Tranberg.

Derefter blev Administrations-Valget foretaget, hvor Pluraliteten af Stemmerne faldt i følgende Orden paa

Candidat og Vandconducteur Hassing.
 Pastor Nørbye.
 Sukker-Raffinadeur og Urtekræmmer Riøbke.

hvilke alle til Selskabets Fornøielse modtog Valget.

Endelig skreed man til den i de nye Love bestemte Forandring med de Herrer Repræsentanterne, hvorefter $\frac{1}{4}$ Deel aarlig skal afgaae og i deres Sted nye vælges.

I første Classification var ingen Afverling, da trende nye Repræsentanter i det forløbne Aare ere valgte.

Af anden Classification havde Justitsraad Uldahl udmeldt sig, og ved Lodkastning udgik Statsraad

raad Trant, i deres Sted bleve ved fleste Stemmer valgte:

Justitsraad Tønder Lund.

Kammerraad og Renteskriver Hansen.

I tredie Classification var samme Tilfælde som i første, men da Capitain Platou havde udmældt sig formedelst Bortreise, blev i hans Sted valgt

General-Adjutant Capitain Aboe.

I fjerde Classification var forhen udmældt Oberstlieutenant von Ross, og ved Lodkastning udgik General-Adjutant von Hafner. I deres Sted faldt Valget paa

Oberstlieutenant von Ammon; og

Capitain de Klauman.

Af femte Classification havde Doctor Münster ligeledes udmældt sig som Repræsentant, og ved Lodkastning udgik Prof. Hansen; i deres Sted bleve valgte

Provst Høier; og

Pastor Benzon.

Af siette Classificationens Repræsentantere vare Page-Hofmester Niegels bortreist og Studiosus Palludan død; i deres Sted bleve valgte

Doctor Ranse; og

Amanuensis Lund.

I syvende Classification skeedte ingen Forandring, da Tilfældet var her som i første.

Af ottende Classification udgik ved Lodkastning Urtekræmmer Lyngbye, Klædekræmmer Mumsen, Klædekræmmer Jessen og Hørkræmmer Hulevad; i deres Sted bleve valgte

Urtekræmmer Hansen.

Urtekræmmer Friborg.

Urtekræmmer og Conditør Aagaard.

Hørkræmmer Stæhr.

Af niende Classification havde Hoffslagter Frydelund og Sadelmager From udmeldt sig som Repræsentanter, men Capitain Beenfeldt og Tømmermester Psühner var gandske udgaaede af Selskabet; i disse fires Sted bleve valgte

Muurmester Qvist.

Bundtmager Liebenberg.

Snedkermester Harren.

Blikkenslager Løser.

I tiende Classification have udmeldt sig Agent Henriques og Riibmand Glückstad; i deres Sted kom

Stadsmægler Bessely.

Hof-Steengraveur Jacobsen.

Den velgiørende Masquerade.

(oversat)

Paa en Masquerade i Hannover indfandt sig en Maske, der var klædt som en Kapuziner Munk. Denne forklædte Mand gik nedbøiet omkring, og styttede sig ved sin hvide Stav; i Haanden bar han en Blikdaase, neden for hvilken der var fæstet en hvid linned Pung; paa Siden af denne hængte en Seddel, med følgende Ord paa:

„ Tænker i Eders Glæde paa en stakkels syg
 „ Barselqvinde, der ved hendes Mand's Død
 „ er geraadet i den yderste Armod, har fem
 „ umyndige Børn, tilligemed en gammel Mo-
 „ der. Alle disse anraabe om Eders Bistand. “

Ei allene de fleste Masker forsynede Daasen rigelig, men man bevilgede ogsaa Munken alle de Penge, som for den Aften kom ind ved Tilskuerne paa Galleriet, og hele Summen beløb sig i alt til over 112 Rigsdaler.

Paa næste Masquerade kom den samme Munk atter frem, efterat han kort for sin Ankomst havde ladet følgende Vers opslaae i Balsalen:

Jeg lagde det i Enkens Skjød,
 De første Glædes-Taarer flød
 Paa hendes Spæde ned.
 Fuldender Eders Værk i Dag,
 O Venner! — Gud med Velbehag
 Til Eder smiler ned.

Han samlede atter ind, forærede Damerne smaa udskaarne Billeder, og uddeelte Daaser af Horn til nogle af de anseeligste Cavalerer; og denne Aften fik han, uden Hielp af Galleriets Indkomster, noget over 138 Rdlr.

De kan let tænke, skriver en Mand, som var tilstede ved Maskeraden, at ingen var begierligere end jeg, efter, personlig at kiende den Menneſkeven, der ved denne ædle Gierning aſtørrede en ſtakkels forladt Enkes Taarer; og dette lykkedes mig ogsaa følgende Dag ved en Vens Hielp.

Kapuzineren er en velhavende Kiøbmand i Byen, ved Navn Breunner. Enken, som han indsamlede til, og som han ikke kiender videre, end at hun efter hendes Mandſ Død lod anholde hos ham om en liden Almisse, hedder Bergheim.

Hendes Mand var en riig Handelsmand, men blev forført ved ſlette Selſkaber, opførte ſig meget ilde mod ſin retſkafne Kone; forødt ſin egen og hendes Formue, og døde i ſtørſte Nødlidenhed nogle Dage førend Maskeraden. Neppe en Time efter hans Død, blev hans hielpeløſe Enke forløſt, og hendes Jammer blev derved dobbelt ynkeſtig. Medlidende Menneſkevenner beſørgede hendes Mandſ Jordſærd, og forſynede hende med alle Nødvendigheder.

At nu den indsamlede Summe, der ved anſeelige Bidrag blev større og større, kunde komme til ſand Nytte, ſaa anvendte Breunner den paa følgende Maade:

Han leiede en Vaaning til hende, lod hende anlægge en liden Krambod deri, og brugte en vis Summe til at indkøbe alle Slags Kramvare til hende.
Et

Et heelt Aar paatog han sig Ovsigten over hendes Handel. Hver Maaned maatte hun aflægge ham Regnskab for hendes Indtægt og Udgift; istedet for de bortsolgte Vahre skaffede han hende for det første nye, og saa længe, til hendes Handel kom ret i Gang, fik hun ugentlig noget vist til Underholdning. De øvrige Penge bleve satte paa Rente.

Hvor let er det ikke at gjøre en ulykkelig Familie atter lykkelig, naar vi kun stedse vilde gribe enhver gunstig Leilighed, og ikke lade det mangle paa Beredvillighed dertil —

For at undgaae enhver Anledning til Daddel, gik Breuner Dagen før Maskeraden til den derværende katolske Geistlighed, og forespurgte sig, om en Capuziner uden Forargelse torde lade sig see paa offentlige Steder?

De svarede alle ja, kun ikke paa Maskerader. Han tilstod, at dette just var Tilfældet, og aabenbarede dem sin Hensigt. En af de Geistlige tog Ordet: Det er ædelt; gjør det, min Herre. Med varm Følelse reev han sin skønne Rosenkrands fra Armen, gav den til Breuner, og sagde: Der, Ven! benyt Dem af denne.

En lige saa ædel Handling ved denne Leilighed, der ogsaa fortjener at blive bekiendt, er denne:

Da Enken Bergheim var bleven forløst, og ikke havde en Bid Brød for sig og sine: sendte hun i denne Nød Bud til en fattig Kone, der fortjente sin kummerlige Underholdning med at spinde Garn for Folk.

Den fattige Kone havde just faaet en Mark i Spindeløn, og stod i Begreb at kobe sig Hør og Brød derfor. Men da Budet kommer fra Bergheim, hungrer hun heller selv, og sender hende Marken.

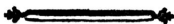
Denne ædle Kone fik, til Belønning for hendes fortreffelige Gierning, Indkomsten af en af de følgende Maskerade-Aftener, hvilken ligeledes var meget anseelig.

Borger = Bennen.

No. 26.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 24. Februar 1792.

Capitain Brygger Kosod og Madame Kosod var i forrige Nummer urigtig anført som ordentlige Medlemmer, da han allene er indgaaet som overordentlig Medlem.

Administrationen kan herved med Fornøielse tilmelde Selskabets Medlemmer, at Hans Majestet allernaadigst har confirmeret de nye antagne Love, hvilke desaaarsag om 14ten Dage kan ventes færdige til Omdeeling iblant Selskabets Medlemmer, imod 1 Marks Erlæggelse for hvert Exemplar.

Fremdeles har vor allernaadigste Konge ved en Cancellie-Skrivelse tilladet, at Beneficium Paupertatis maae søges i enkelte Tilfælde, og da efter Omstændighederne kan ventes bevilget. Ligesom og, at der ikke maae giøres Arrest eller Forbud i Selskabets Kasse paa den tilstaaede Understøttelse eller bevilgede aarlige Pension.

Det

Det modige Venſkab.

(oversat)

To Reifende, den ene en Spanier, den anden en Franſkmand, havde begge havt den Ulykke, at komme i det Algierſke Slaverie. Den første heed Antonio, den anden Roger.

Tilfældigviis bleve begge brugte til eet Slags Arbeider.

Venſkab er en Trøſt for Ulykkelige. Antonio og Roger vare forenede ved det nøieſte Venſkabs Baand; og ſmagte i denne deres ſorgelige Forfatning de ſødeſte Frugter af en fælleds Omgang og Hielp.

De klagede deres Nød for hinanden, og trøſtede hinanden verelviis. Under Arbeidet fortalte den ene den anden om ſin Familie, ſit Fædreneland, og de Glæder, de vilde føle, hvis de nogensinde ſkulde faae den Lykke, at blive fri igjen.

Da udøſte enhver ſin Smerte over ſin nærværende Elendighed i den andens Harm, og den Lettelse, de følte derved, gjorde dem ſtarke nok til med Taalmodighed at bære deres Lænker, og de møisommelige Arbeider, man paalagte dem.

Nu var deres Arbeide, at anlægge en Wei, der ſkulde føres igiennem en klippefuld Egn.

En Dag standsede Spanieren i sit Arbejde, lod sine udmattede Arme synke, og kastede et opmærksomt Blik paa Havet.

Pludselig faldt han sin Ven om Halsen; og raabte med Henrykkelse: „seer Du, Kiære! hist langt borte ved Horizonten lader et Skib sig see.“

Roger kastede Diet derhen, blev Skibet vaer langt borte, men kunde endnu ikke begribe, hvorfor hans Ven var saaledes ude af sig selv af Glæde derover. Han spurgte ham derom, og Antonio svarede:

„ Dette Skib, haaber jeg, er et christeligt. Af dets Raas at slutte, vil det seile forbi denne Kyst omtrent i en halv Miils Fraastand, og efter al Sandsynlighed ikke lægge sig for Anker her.“

Roger. Nu da?

Antonio. Naar det nu kommer lige over for denne Kyst; saa styrter vi os fra Spidsen af denne Klippe ned i Havet, svømme hen til Skibet, og da, Ven! da har vor Elendighed Ende! Vi ere fri, og om kort Tid see vi vort Fædreneland, vore Kære ældre, vore Venner igien. —

Her kastede han sig atter i sin Vens Arme, og vædede hans Kinder med Glædes Taarer.

Men Roger deelte ikke denne Henrykkelse. Han sagde blot:

„ Naar Du kan redde Dig, min Bedste! saa skal jeg herefter bære min egen Elendighed roligere.“

Antonio. Hvorledes, Roger?

Roger.

Roger. Jeg selv kan ikke følge med; jeg maae blive her allene tilbage.

Antonio. Jeg forstaaer Dig ikke.

Roger. Hvor kunde jeg springe ned med Dig, da jeg aldrig har lært at svømme?

Antonio. Saa har jeg lært det! Ved mit Belte skal Du holde Dig. Det altformaaende Benskab skal styrke mine Nerver; jeg skal blive i Stand til at holde Dig og mig over Havets Overflade.

Roger. Det skal du ikke. Umueligt kan jeg tillade, at Du for min Skyld udsætter Dig for den siensynligste Livsfare.

Antonio. Sæt nu ogsaa, at jeg maatte bukke under for Storheden af mit dristige Foretagende; er det da ikke bedre, vi døe begge i et Dieblik, end at den ene bliver tilbage i Slendighed, og den andens hele Liv bliver forbeeskæet ved Erindringen derom. — Men hvortil disse ængstlige Sorger? Som sagt, vort Benskab vil styrke mig, vil sætte mig i Stand til, at gøre Under med mine veløvede Kræfter. Men jeg mærker, at vore Bødler betragte os; vi maae skilles ad, Kiære! Farvel! naar Skibet er nær nok, er jeg hos Dig igien.

Med disse Ord forlod han ham.

Hans Ben følte de heftigste Sindsbewægelser. Kierlighed til Frihed, og længselsfuld Attraae, at see sin Slægt og sine Venner igien, raadede ham at modtage hans Bens høimodige Tilbud. Men Tanken om den fordoblede Livsfare, som denne maatte under

underkaste sig for hans Redning, bragte ham til at gysse.

„Nei, nei! sagde han endelig ved sig selv — om den Nød var endnu engang saa stor som den virkelig er; om ogsaa alt Haab, at udfries af disse Lænker, var for stedsse forsvunden: saa skal Du dog ikke tillade, at Din Ven vover sit ædle Liv for Din Skyld.“

„Antonio blive lykkelig, som han fortjener at være det. Jeg vil blive og lide, til Døden vil gjøre en Ende paa mit ulykkelige Liv.“

Disse vare Rogers Tanker. Imidlertid skar det nærmende Skib med gunstig Vind giennem Bølgerne, og efter nogle Timers Forløb var det næsten lige over for det Sted, hvor de to Venner forrettede deres Slave- Arbejde.

Antonio bemærkede det; til Lykke var hans haarde Paapasser gaaet noget til Side; han benyttede dette Dieblik, fløi til sin Ven, og sagde:

„Nu, kiere Roger, er det Tid: Din Haand, og da for evig bort fra denne forhadte Kyll!“

Roger. Nei, min Ven! aldrig skal jeg beslutte mig til, at modtage Dit ædle Tilbud. Gaae, Veste! red Dig allene, og erindre Dig i lykkeligere Timer vort Venstabs!

Med disse Ord faldt han i Antonios Arme, og udsøste en Strøm af Taarer.

Antonio. Du græder, Roger? Ikke Taarer, Mod og hastig Beslutning behøve vi her. Sæt dig ikke

ikke længer imod. Endnu et Par Minuter, og ingen Redning er tilovers. Vælg, min Ven: enten følger Du mig, eller jeg styrter mig for dine Dine ned i den dybe Afgrund, for at faae Ende paa mit Liv.

Roger kaster sig for hans Fødder; vil endnu engang gjøre ham Forestillinger; men Antonio seer ned paa ham med Æmhed, løfter ham op, slaaer sin Arm omkring ham, naaer i fuld Lob Spidsen af Bierget, og styrter sig tillidsfuld med ham ned i de skummende Bølger.

Begge sank til Grunde, men snart kom Spanien atter op paa Overfladen, og med ham hans Ven, hvilken han i Korveien havde besvoret, at holde sig fast ved hans Belte.

Antonio samlede alle sine Kræfter, og arbejdede med uirkelig Anstrengelse ud mod Skibet.

Til Lykke blev man denne Begivenhed vaer paa Skibet, dog uden endnu at vide, hvad det havde at betyde.

Men ogsaa for Opsynsmændene over de to Undvigte blev deres Flugt ikke skjult. De springe hastig i en Baad, for at indhente de flygtende.

Antonio mærker Faren, og fordobler sin Bestræbelse, at undgaae de Eftersættende. Ogsaa Roger har seet sig om, og da han forvovler om Mueligheden af at undslippe, saa raaber han til sin Ven:

„Red Dig, Kiære! jeg gjør Dig Dit Arbejde tungere!“

Med disse Ord slipper han Bæltet, og synker ned i Havets Afgrund. Antonio efter ham, griber ham,

ham, da han just vil opgive Manden, og begge blive en Tidlang usynlige.

Forsøgerne standse deres Baad, uviste, hvor begge de Svømmende ere blevne af.

Imidlertid havde man ogsaa fra Skibet sat en Baad ud, og roede nærmere.

Efter en kort Tids Forløb kom Spanieren frem igien over Bølgerne med sit elskede Bytte, og de, der vare affendte til deres Redning, ilede nu desto mere, for at naae dem.

Men nu ere Antonios Kræfter næsten gandske udtommende. Han hører, at man raaber til ham fra Baaden, fatter endnu engang Mod, kæmper, udmattes paa nye, og er just i Begreb at synke, da Baaden naaer ham, og en hjælperiig Arm forhindrer hans og hans Vens Undergang.

Man drager dem begge i Baaden. — Roger som en Død, Antonio som een, der ligger i sidste Mandedræt, og som der kun endnu er saa meget Liv i, at han kan udstøde: hjælp min Ven! jeg dør! — Med disse Ord faldt han asmagtig ned.

Man stræber at hjælpe dem begge. Roger kommer først til Live igien; men hvor stor var hans Skræk, da han seer den, der har opholdt hans Liv, ligge død for sine Fødder.

Han styrter sig paa den Elskedes følesløse Lege-
me, og opfylder Lufsten med sine Klagekrig.

Den forbarmende Himmel hørte hans Jammer, og Livskræfterne begyndte paa nye at indfinde sig i den Vedles kraftløse Lemmer.

Antonio drog et Suk, og Roger udfødte et høit Glædeskriig.

Man fordoblede sine Bestræbelser med Gniden og Varmen, indtil han endelig aabnede sine matte Dine igjen.

Hans Blik søgte efter Roger; det fandt ham, og dette glædelige Syn kaldte ham gandske til Live.

Begge holdt hinanden tæt omfavnede, og vadede Bennens Ansigt med søde Glædestaarer.

Nu naaede de til Skibet. Deres dydige Benløb indgød den haardeste Matros Ærbødighed. Man kappedes om at være dem til Tjeneste; og i kort Tid vare begge fuldkommen styrkede igjen.

De kom begge efter en lykkelig Seilads sunde og velbeholdne til deres Fædreland, Spanieren til Cadix, Franskmændene til Bourdeaux.

Skilsmiffen var smertelig, men formindskede ikke i ringeste Maade deres gienfides Omhed. De bleve til Døden de troeste, inderligste Venner, og erstattede, saa længe de levede, en personlig Omgangs Fornøielse, ved en kjerlig fortrolig Brevverling.

Borger = Vennen.

No. 27.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 2. Martii 1792.

Efterfølgende Avertissement har jeg funden mig besøiet at lade indrykke i de Kiøbenhavniske Adresse-Contoirs Esferretninger.

I Ugebladet Borgervennen er baade det første saavel som det meste om denne Industriegreen bleven meldt, og da samme Ugeblad mere opgiemmes for Esfertiden, og kommer i flere Hænder i fraliggende Stæder, maatte denne Bekjendtgjørelse der alterminøst være upasselig.

Efter at være kommen i Erfaring, at adskillige Prætiøsa, deels med Bøhmiske Kristaller, deels med Pierre de Stras eller Glas, debiteres under Navn af Bornholmske Diamanter; hvorved den Værdie og Agt, de indenlandske Steene fortjener, ganske tabes; saa for at efterkomme den Pligt, jeg skylder det danske Publikum, der ved deres Opmærksomhed saa villig har opmuntret min begyndte Handel med danske Edelstene, saavel som selv for Fremtiden at være befriet for Bebreidelse af Uorden, eller Salg af falske Værdie, maage jeg herved.

- 1) Offentlig erklære, at ikke en eeneste Bornholmer Diamant, eller andre Stene, af mig til Dato er solgt, enten til Juvelerer eller Guldsmede, Galanteriehandlere, Modehandlere eller Jøder, undtagen tvende Grønlandſke Stene til Hr. Juveler Trie.
- 2) Er heller ikke nogen ſlige Stene ſlebne af de tvende her værende Slibere, undtagen for mig, og hvad ſom af denne Materie fra Bornholm er her overbragt, ſiden de fremmede Stene blev forbudne, er mig ikke ubekjendt.
- 3) Alt hvad til Dato fra min Haand er ſolgt, er bekjendtgiort baade i Addres-*Aviſen* og *Borger-vennen*, og enhver Kjøber forsynet med Regning eller Atteſt, hvilken Naade jeg agter fremdeles at vedblive; og derforuden
- 4) Fra Dato af at forsyne ethvert Stykke Pretioſa, det maae være lidet eller ſtort, ſom af mine Stene forſærdiges, eller af andre Patriots hos mig (eſter fuld Overbeviisning indenlandſke) til Forhandling henlagde Edelſtene; med mit eget Stempel, ſom er et romerſk D. S.
- 5) Skulle derefter, ſom jeg ikke vil vente, findes Vahre debiteret med mit Stempel eſtergiort; til ſlige forbeholdes min Ret, lige ſaa fuldt ſom for Haans Eſterſkrift.
- 6) Falſhyder nogen ſlebne Stene, under Foregiveness at være kjøbte hos mig, og min Atteſt under Haand og Segl ikke følger med, er det aabenbare falſk.

Dette er alt hvad jeg som enkelt Mand, og uden Regjeringens Understøttelse formaaer at foranstalte til deres Betryggelse, som vnder Fædrenelandets Producter, følger de Kongl Anordninger, og helst lere ønsker uforfalsket Guld og Sølv, og Edelstene for deres Penge, end det saa kaldede Semidor, Tambak, Metal og Glas.

J. Karlebye.

boende i Nye Kongensgade
ved Slottet No. 333.

Nogle Efterretninger om Negerflaverne paa Guinea,
og om deres Tilstand paa Europæernes
americanske Colonier.

(oversat)

Naar skal dog den Tid komme, da Menneskene alle vil blive menneskelige, og atter knytte de hellige Broderkierligheds Baaud, som Uergterrihed og Vindsyge har sønderrevet?

Det veed ingen uden Du, al gode og alvise Verdens Styrer! Du, som efter Din uudgrundselige Raadslutning har sat et Maal for alle Ting, og tillader det Onde, for at lade det Gode udspringe deraf. Os sømmer det, at vente — og at tie.

Med dette Suk saae jeg ofte til Himlen, da jeg læste nogle nyere Efterretninger om Europæernes endnu vedvarende umenneskelige Omgang med vore sorte

sorte Brødre, som ere bragte under deres grusomme Herredømme Det er skrækkeligt, og overstiger næsten al Troværdighed, hvad de Rejsende i deres Dagbøger endnu stedse eenstemmig berette derom.

Jeg vil fortælle mine Læsere noget deraf, og vi ville med Gysen faae at see, hvorledes Mennesket, denne af Naturen saa milde og kjerlige Skabning, efterhaanden kan blive liget med det grusomste vilde Dyr, naar det ikke fra Ungdommen op omhyggelig bliver bevaret for, at ingen haarde, ukjerlige, og ubarmhertige Tilbøieligheder indsnige sig i dets Hierte.

Her er et Udtog af de nveste Efterretninger, om den umenneskelige Slavehandel paa Kysten af Guinea, og om de arme sorte Slavers Tilstand i Europærnes americaniske Colonier.

Noogle Menneskers Eiendoms-Ret over andre er i Guinea almindelig indført; dog med den Indsænkning, at ingen tør sælge sine Livegne, naar de ikke enten som Krigsfanger ere komne i hans Magt, eller ere forærede ham af en anden Eiermand, til Giengjæld for en eller anden tilføiet Forurettelse.

Denne Lov synes at være bestemt til Bæste for den, der er født Slave, paa det han kan blive i sin Familie og i sit Fædreland; men den bliver paa mangfoldige Maader ved List gjort frugtesløs. De Eiere, som har Lust at sælge deres Slaver til Europærne, gjøre Aftale med hinanden, opdygte en eller anden Stridighed, som de foregive at være opkomne imellem dem, føre paa Skrymt en lille Krig med hinanden, i hvilken den ene lader sine Slaver gjøre til Krigsfanger af den anden; eller og man slutter en Fred, hvorved den ene til Giengjæld for
den

den opdigtede Uret afftaaer den anden et vist Antal Slaver, og med disse kan da den anden gjøre hvad han vil.

De smaae Konger i Guinea føre af den samme affyelige Narfag næsten bestandig Krig med hinanden; og alle de Folk, den ene tager til Fange fra den anden, sælger han til Slaver. I en vis Frastand fra Kysterne opholde sig Herrer, der lade fange og bortføre alle dem, de kan faae fat paa.

Man kaster Børnene i Sække, binder Mændene og Qvinderne en Knøvl for Munden, for at hindre deres Skrig. Blive disse Røvere selv fangede af andre, og den, der har udsendt dem, bliver krævet til Regnskab, saa fragaaer han, at det er skeet efter hans Befaling, og til Beviis, at det er Sandhed, han fremfører, lader han dem selv, som han har udsendt til at røve Mennesker, bringe til Skibene for at sælges.

Denne affyelige Skik, at handle med Mennesker, blev først almindelig paa Kysterne, siden har den efterhaanden udbredt sig til nogle hundrede Mile længer ind i Landet. Transporten derfra til Skibene, paa hvilke disse Ulykkelige blive bortførte, skeer paa følgende Maade.

Slavehandlerne slaae sig sammen i Selskaber, for at udgiøre en eneste stor Caravane. Enhver Slave er forsynet med saa meget Vand og Føde, som han behøver til sit Ophold i de tørre Sandørkener, man skal giennemreise. Men for at hindre dem fra, at løbe bort, har man udtænkt følgende findrige Grusomhed.

Man

Man stikker hver Slaves Hals i en Træfork, der er otte til ni Fod lang. Denne Fork bliver bag til lukket med et ombøjet Jernsøm, saa at Hovedet ikke kan slippe igiennem. Skaftet af Forken, der er af meget tungt Træ, hænger ned foran dem, og hindrer den Fangne saaledes, at han hverken kan gaae eller opløste Forken.

Naar man nu vil tiltræde Reisen, saa blive alle Slaverne stillede i en Linie bag ved hinanden. Derpaa binder man Skaftet af hver Fork fast til Formandens Skulder, og saaledes fra en til anden, indtil den Fjorte, hvis Fork bliver baaret ved en af Anførerne. Paa denne Maade bliver det umueligt for nogen, at sætte sig i Frihed ved Flugten.

Enhvert medlidende Hierte maae gysede ved Forestillingen, at saa mange tusinde Menneſker blive aarligen paa denne Maade bragte i det grusomste Slaverie. I Aaret 1768 gik der i alt over 100,000 Slaver fra Afrika. Deraf købte

Engländerne for deres Der	53,100.
Deres Colonister i Nord-America	6,300.
Franskmændene	23,500.
Hollænderne	11,300.
Portugiserne	8,700.
De Danske	1,200.

Det ndgør i alt 104,100.

Som oftest dør en stor Del af disse Ulykkelige alt paa Overfarten til America, fordi de blive sammenpakkede paa Skibene, i snævre Rum, ligeſom Kvæg, man fører hen at sælges. Hvert Aar bliver vel ikke fuldkommen saa mange udført; men overhovedet kan man dog anfætte det aarlige Antal i det mindste til 60,000. For hver Slave betaler man i

Gui

Guinea 79 Rdlr. Africa faaer altsaa aarlig ved dette Menneskesalg 4,840,000 Rdlr.

Intet er affkueligere end den Levemaade, hvortil disse stakkels Sorte ere fordømte i America. Deres Vaaninger bestaaer i snevre, ubequemme og usunde Hytter. Deres Leie er et Knippe Vidieqviste, der snarere maae pine deres Legeme end skaffe det Hvile. Nogle Leerkar, nogle Træbrækker udgiøre deres hele Huusgeraad. Nogle Papper af grovt Linned, der bedække en Deel af deres Nøgenhed, beskytter dem hverken for Dagens uraalelige Hede, eller for Natens farlige Kjølighed. De nyde samme Spise som de ureneste Dyr; ja de faae neppe saa meget deraf, at de dermed kunde kummerlig opholde deres elendige Liv.

Ikke nok, at den uhykkelige Neger maae lide Mangel paa alting; i et brændende hedt Klima er han fordømt til uophørligt Arbeide under usølsomme Driveres Nidsk. Efter Solens Nedgang hviler alle Dyrene ud fra deres Slæb; kun det uhykkelige sorte Menneske gjør sig forgieves Regning derpaa, hans Arbeide bliver kun forandret. Ved Natens Indbrud maae han forrette mindre Arbeider, hvorved hans Taalmodighed gandske udtrættes, efterat Dagens Byrde alt har udømmet alle hans Kræfter. *)

De Colonister, der eier meget Land, giver dem gierne et Stykke Jord, hvoraf de selv maae stræbe, at

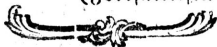
* Til Ære for vore Landsmænd maae her anmærkes, at de Sorte paa de danske Eiendomme, saavel i Henseende til deres Hviletimer som i Henseende til Joden, have bedre Kaar end paa nogen anden Colonie; dette bevidner blandt andre Hr. Rector West, i hans Efterretninger om St. Croix, som findes i Maanedskr. Iris for Mæret 1791.

at forskaffe sig noget til Livs Ophold. Men til at passe det, under man dem paa mange Steder kun en Deel af Søndagen, og de saa Dieblikke, de paa de andre Dage kunne afbryde fra deres Spisetid. I andre Egne tilstaaer man dem en anden Dag, for enten ved Arbeid eller ved Plyndring i de omliggende Vaaningsteder at forskaffe sig saa meget, som de behøve Ugen igiennem til deres Underholdning.

For at retfærdiggjøre disse Grusomheder, har de Hvide udbredet den Fordom, at de Sorte ikke vare som andre Mennesker, at man ved fornuftige Forestillinger intet udrettede hos dem; at de hverken havde Følelse for Gudhed eller Bønskab; at man altsaa maatte behandle dem som Umælende. Men hvor usandsfærdigt dette er, bevise de iblandt dem, der ere saa lykkelige, at have fornuftige Herrer, som omgaaes menneskelig med dem. Disse give hyppigst de beundringsværdigste Prøver paa deres Troskab og Kierlighed. Jeg vil anføre nogle deraf.

Hvor ædelt handlede ikke hiin Negerinde, da hendes Herres Hus styrtede ind ved et Jordstælv. De, som vare i Huset, mærkede Faren tidlig nok, til at kunde springe ud, inden det styrtede fuldkommen. Ogsaa Negerinden kunde have reddet sig paa denne Raade, men da maatte hendes Herres Barn, som hun var Amme til, været blevet tilbage. Men dette var hende umueligt. Denne ædle Kone vilde heller opofre sit eget Liv, end lade hendes Fosterbarns Liv blive i Fare. Hun bedækkede derfor Barnet med sit Legeme, og afskødede med utroeligt Mod alle de nedfaldende Stykker af Huset. Barnet blev reddet; men hun selv blev nogle Dage efter et Offer for sit ædelmodige Hjerte.

(Fortsættelsen følger)

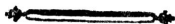

N. S. L-g.

Borger = Bennen.

No. 28.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 9. Martii 1792.

For indkomne Kontingenter den 21. Febr. sidste, den ere indløbte og behørigen paategnede, for at deponeres i Banqven, tvende Annuitets Beviser af Dato 10. Februar 1792., begge No. 2., det ene paa 300 Rdlr., og det andet paa 200 Rdlr., hvoraf svares Rente 4 pr. C. og beregnes Selskabet til gode fra 1. Januar 1792.

Den i sidste Generalforsamling den 13de Februarii valgte Administration har nu begyndt sine Forretninger for Selskabet, af hvilken Marsag det herved bekiendtgjøres til de samtlige Herrer Medlemmers behagelige Efterretning, at Hr. Sukkerrafinadeur Røsbke har paataget sig Inkassationen af den
ugents

ugentlige Betaling, som af Budeene indsamles ved Ugebladets Uddeling, ligesom Hr. Pastor Nørbye imodtager de overordentlige og Qvarta's Contingen-terne, saa at fra Dato ingen Qvitteringer gielde, uden de, der ere underskrevne af Hr. Nørbye.

Da andre Forretninger ikke tillade Administra- tionen dagligen at kunne være tilstede for Selskabet, og den tillige ønsker, at enhver, som har noget at anmelde eller afgjøre, Selskabet vedkommende, kan betrygges mod at gaae forgieves, saa er man bleven eenig om, at bestemme hver Tirsdag Formiddag fra Kl. 9 til 11, som den Tid paa hvilken Administra- teurerne i Fremtiden vil søge, saa vidt mueligt, at være hjemme; hvorfor man og herved udbeder sig, at enhver, som har noget at forestille for Admini- strationen, ville behage paa ovenmeldte Tid at hen- vende sig, enten til Hr. Pastor Nørbye, boende i Wiingaardstrædet, eller til Hr. Sufkerrafinadeur Kjøbke, boende i store Færgestrædet, eller Hr. Hassing, boen- de i Nagstrædet No. 37.

Fremdeles indbydes herved de Herrer Repræsen- tantere til at bivaane den næste General-Forsamling, som efter Lovene holdes Mandagen den 12te Marti paa sædvanligt Sted, om Aftenen Kl. 6.

Da Administrationen har erfaret, at enkelte Nordener finde Sted, ved et eller andet Buds Efterladenhed i at bringe Ugebladet, og den ønskede, at see deslige Nordener hævede, jo før jo hellere; saa anmodes enhver af de Hrr. Medlemmer, som maatte have noget i denne Henseende at giøre Erindring om, at de ville behage skriftlig at tilmelde saadant for een af fornævnte Administrateurer.

Fortsettelse af

Nogle Efterretninger om Neger-slaverne paa Guinea,
og om deres Tilstand paa Europæernes
americanke Colonier.

(oversat)

(See forrige Nummer)

Hvor standhaftig elskede ikke hiin unge Neger sin Herre! Han saae ham, at blive, paa Gouverneurens Befaling, bragt ombord som en Fange. Det var forbudet alle hans Betientere at følge med ham. Hvad gjorde nu den troe unge Slave? Han lod sig indsy i en Matrasse, og bedrog Vagtens Opmærksomhed, ved saaledes at lade sig bringe ombord paa Skibet, ligesom det var en Pakke.

Et engelsk Fartsi, der i Maret 1752 hande lede paa Guinea, blev nødt til at lade sin Saar- læge

lægge blive der tilbage, siden han for sin flette Hæls breds Skyld ikke kunde taale Egen. Murray heed denne Mand. Medens han orholdt sig der i Landet, kom et hollandsk Skib til den samme Kyst. Hollænderne tillode sig den Uretfærdighed, at bemægtige sig nogle Sorte, der var gaaet ombord til dem, lagde dem i Lænker, og skyndte sig derpaa bort med deres Bytte, det hastigste de kunde.

Forbittrede over denne grusomme Uretfærdighed, løb de Bortstiaalnes Slægtninge og Venner hen til Murrays Bert, for at giengielde Grusomhed med Grusomhed. „Hvad ville I have;“ spurgte Bersten, i det han holdt dem tilbage ved Indgangen til sit Huus — „Den Hvide, der er hos Dig, fregede; han maae miste Livet, thi hans Brødre har raadet vore Brødre!“ Men den ædelmodige Bert svarede:

„De Europæer, der har slæbet vore Medborgere bort, ere Barbarer; dræber dem, naar I finde dem. Men den, der boer hos mig, er et godt Menneske; han er min Ven; mit Huus er hans Kastel; jeg er ingen Soldat, men jeg vil forsvare ham. Førend I kan naae ham, maae I træde over mit døde Legeme. O! mine Venner! hvilken retskaffen Mand vilde vel tage ind hos mig, naar jeg taalte, at min Baaning blev besmittet med den Ustyldiges Blod?“

Disse Ord stillede de Sortes Brede; de gif, skamfulde over den Hensigt, hvori de vare komne, og nogle Dage efter bevidnede de Murray selv, hvor kiert det var dem, at de vare blevne hindrede fra at fuldføre en Forbrydelse, der vilde have foraarsaget dem stedsevarende Samvittigheds-Nag.

Kun endnu eet Exempel af dette Slags, og som iblandt alle fortjener den største Beundring. En portugisisk Slave, der havde reddet sig selv af Slaveriet, og var flygtet til Skovene, erfarede, at hans forrige Herre var sat fast, og skulde straffes paa Livet for et Mord, man beskyldte ham for. Bludselig opvaagnede Følelser af den ædelmodigste Kierlighed hos ham, og opflammede hans Hierte med usædvanligt Heltetmod. Han løb tilbage til det Sted, hvor hans Herre sad fangen; her traadde han frem for Retten, og anklagede sig selv for den Forbrydelse, for hvilken hans Herre var lagt i Lænker. Hans sindrige Ædelmodighed vidste at gjøre Sagen saa sandsynlig, at man troede ham, lod hans Herre løs, og førte ham selv til Døden.

Naar vi Europæer og Christne undertiden ikke faae det her i Verden just som vi ønske det, med hvilke Klager og Bebreidelser bestorme vi da ofte Himlen! Den ulykkelige og beskedne Neger derimod lader den guddommelige Bestyrelse vederfares mere Ret, og tilregner sig selv Skylden for sine Lidelser. Han troer i sin Enfoldighed, at Gud havde i Begyndelsen skabt de Sorte og de Hvide med lige Fortrin, eller om han havde givet en af begge Arterne noget forud for den anden, saa havde det været de Sorte. Gud havde derpaa viist dem to forskiellige Arter af Lyksalighed — paa den ene Side Guld, paa den anden Kunster og Videnskaber. De Sorte havde valgt Guldet; og til Straf for deres Gierrighed vare de derpaa blevene fordømte til, evig at være de Hvides Slaver.

Desuagtet synke de ofte under Byrden af deres Glendigheder. Af Længsel efter deres Fædreland, og af Fortviivelse over deres ynkværdige Tilstand, falde de ofte i en dyb og stum Tungtsindighed. Det
Midt

Middel de da gribe til, er enten at hænge sig, eller og at æde Jord, Kalk, Aske og andre Ureenligheder, hvoraf følger, at de omsider bekomme en uædelig Blandsot, og døe. Derhos sætte de deres hele Lid til, at de efter Døden skal komme tilbage til deres Fædreland, og see Forældre, Slægt og Venner igien. Er det først kommen saavidt med dem, saa er hverken Mildhed eller Trudsel og Straffe i Stand til, at bringe dem fra deres Forsæt, at døe. Den Tanke, at de skal faae deres Venner igien at see, er stærkere end alle modsatte Bevæggrunde.

En engelsk Major Crips, paa Den St. Christoph, faldt paa en besynderlig Cuur for denne Hiemsmejsge, og som ikke kunde udtænkes mere passende. Næsten alle hans Slaver vare angrebne deraf; daglig hængte sig nogle af dem, i Haab om at leve op igien i deres Fædreland; og til Slutningen fattede de alle den eendragtige Beslutning, i en bestemt Nat at flygte til Skovene, og der at hænge sig i Selskab, for paa eensgang at samles igien hos deres Fædre og Paarørende.

Majoren fik dette at vide; han lod strax en Mængde Kiedler og andre Kar, som hørde til et Sukkersyderie, pakke paa Vogne og Karrer, og iilte hen til den Plads, hvor hans Negre just belavede sig til at reise ind i den anden Verden. Han nærmede sig til dem med en Strikke i Haanden, bad dem gandske rolig, ikke at lade sig forstyrre; sagde dem, han havde besluttet, at følge med dem, siden han havde kist en Sukkerplantage i deres Fædreland, hvor han meget bedre kunde bruge dem, end deres Landsmænd, der endnu ikke vare vante til slige Arbeider. Naar de saa vare ankomne der, hvor de slet intet Haab havde til mere at undflye, saa vilde han lade dem arbejde Dag og Nat, uden at give dem

en

en eneste Hylledag. Desforuden skulde han nok, naar de kom derhen, vide at hævne sig paa dem for deres strafværdige Forsæt, at forlade ham, ved at paalægge dem større Besværligheder og Plager. Hans Opsynsmand, som han havde sendt i Forveien, havde alt bemægtiget sig alle dem, der vare undvigte, og lod dem indtil hans Ankomst arbejde med Lænker om Benene.

Den rolige Mine, hvormed Majoren talde, de ankommende Vogne med Riedler og Kar, tillod Negerne ikke den ringeste Tvivl. De begyndte først at tale hemmelig med hinanden, fastede sig endelig for Majorens Fødder, og lovede paa det helligste, aldrig mere at tænke paa, at vende tilbage i deres Fædreland.

Han gjorde i Begyndelsen Vanskeligheder, men lod sig dog endelig ved sine hvide Betientere overtale til, igien at tage dem til Naade; dog under den Betingelse, at dersom en eneste fik i Sinde at hænges sig, vilde han sende alle de øvrige samme Wei, for at straffe dem ved haardere Arbejder i hans Sukkerplantager i deres Fædreland. Efter den Tid faldt det ingen af dem nogensinde ind, ved Selvmord at ville komme til sine forrige Venner igien.

En anden Indvaaner paa samme De brugte et lignende Kunstgreb, der gjorde ligesaa god Virkning. Han lod nemlig hugge Hoved og Hænder af alle dem, der havde hængt sig, kom dem i et Jernbuur, og lod dem ophænge i et Træ, nær ved sit Huus, til Skue for de øvrige Negre. De kunde, sagde han til dem, hænges sig saa tidt og saa meget de vilde; men han skulde dog mage det saaledes, at de evig skulde komme til at gaae omkring i deres Fædreland uden Hoved og Hænder.

Negerne tvivlede imidlertid slet ikke paa, at jo de Afsøde vilde komme og hente deres Hoved og Hænder; thi de troede, at Sielene efter Døden tog deres jordede Legemer op af Graven, og bragte det med sig til deres Fædreland. Men de bleve ikke lidet forundrede, da de saae, at de afhugne Hoveder og Hænder bleve ved at ligge paa samme Sted; og holdt nu op at hænge sig, af Frygt for at komme til deres Landsmænd som Krøblinger.

Behøves der mere, end at læse den ynkelige Historie om disse ulykkelige Africaneres Gienvordighed, for at blive overbevist, at der forestaaer et andet Liv, hvori Guds evige Retsfærdighed vil forvandle Uskyldigheds Taarer til Fryd, og kræve Undertrykkeren frem til velfortient Straf? —

Dog, Gud ske Lov! den Tid synes at nærme sig, da vore sorte Brødre skulle, om ikke gandske befries fra Slaveriet, dog i det mindste nyde en Lettelse i deres Tilstand. Alt er der gjort en lykkelig Begyndelse hertil: og hvad kan man ikke vente af vore Tidens milde Tænkemaade, da man alt mere og mere lærer at kiende og ære Menneskenes uforkrænelige Rettigheder. *)

* Og hvilket glad Haab maae især opfylde ethvert følelende dansk Herte, der seer, at vor gode Kynte gjør ogsaa denne Sag til Gienstand for sin veldædige Omhu, og har udnævnt Mænd, af hvis Tænkemaade og Duellighed man kan vente saa meget, til at undersøge de Cortes Tilstand paa de danske Eilande i Vestindien!

Oversætt. Anm.

(Fortsættelsen følger)

Borger = Bennen.

No. 29.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 16. Martii 1792.

S General - Forsamlingen sidstafvigte 12te Martii bleve følgende Beslutninger tagne af Repræsentationen:

- 1) Efter Lovens 4de Kap. 19 §. bleve 3 Repræsentanter valgte, i hvis Overværelse Leverancen af alle Selskabet vedkommende Documenter skulle overdrages til nærværende Administration: nemlig Hr. Grosserer Brock, Hr. Bundtmager Liebenberg og Hr. Isenkræmmer Lassen, som alle imodtog Valget.
- 2) Dernæst anmeldtes af Administrationen, at Grosserer Lars Larsen indtraadde som Selskabets overordentlige Medlem; Ligesom og Konsul Frid. Ludv. Gustmeier gik over fra ordentligt til overordentligt Medlem.

Som

Som ordentlige Medlemmer bleve proponerede
og af Repræsentationen antagne:

Chr. Frid. Bay.

Kongsted, Brændeviinsbrænder.

Fenger, Regiments-Chirurgus.

M. J. Schielle, Skoemagermester.

Gamst, Ritmester i Bordingborg.

M. O. Bjørnø, Brødbager.

Frøken Böttger.

Jomfrue Else Ancherfen.

Lars Berth, forhen Grosserer.

Madame Plockrose, Præste Enke.

Gronenberg, Instrumentmager.

Madskiær, Studiosus.

Wolff, Capitain i Søe-Staten.

Holbeck, Riibmand.

Malling, Boghandler.

Baadt, Isekræmmer.

Bohn, Urtekræmmer.

Sartorph, Præst.

Schønning, Porcellainshandler.

Lorenzen, Riibmand.

Jomfrue Birgitte Prom.

Jomfrue Clausen.

Chr. Neeve, forhen Sølopp.

Frid. Wilh. Gericke, Dreiermester.

Chr. Frid. Holm, Fyrbøder.

Kohbe, Doktor paa Balløe.

O. J. Wiset, Fyrbøder ved Banken.

J. L. Steenholdt, Brændeviinsbrænder.

H. C. Konning, Brændevbr.

Casp. Mortensen, Nagelsmed.

D. Bøchsen, Smedker.

Hansen, Studiosus.

Ernst, Sukkerraffinadeur.

3) Efter Lovenes 4 Cap. §. 10. om Revisorer, som skulle vælges, bleve Hr. Grosserer Colstrup og Hr. Grosserer Beck af Repræsentationen valgte til Revisorer for afvigte Aars Regnskab, og behagede at imodtage Valget.

4) I Anledning af en Ansøgning fra Selskabets 4 Bud, om Tillæg i deres Løn, blev af Repræsentationen besluttet, at ethvert Bud maatte nyde et Tillæg af 20 Rigsdlr. aarlig til sin nu havende Løn, i Betragtning af, at ligesom Selskabet voxer i Størrelse, saa formeres og disse Budes Arbeide, saa at det paa nærværende Tid er dem vanskeligt, og maaskee i Fremtiden vil blive dem umueligt, at have nogen anden Næringsvei, dog behagede Repræsentationen at tilføie Bevillingen denne Betingelse: at intet vie dere Tillæg i Fremtiden maatte finde Sted.

- 5) Hr. Studiosus Lund havde i et Brev anmodet Repræsentationen om, at overlade ham de ældre tildeels ukomplette Hærgange af Ugebladet, men da Repræsentationen havde forhen besluttet, at dette Overskud skulle sælges til Makulatur (see Borgervennen No. 20. 4de Hærgang), saa kunde den ikke bevilge Ansøgningen, men bestemte, at Bogholderen H. Hviid maatte erholde ovenmeldte Makulatur for 3 mk. 8 β. pr. Riis.
- 6) Blev vedtaget, at Administrationen i Fremtiden maanedlig skulle anmeldte de afgaaede Medlemmer.
- 7) Ligeledes blev af Repræsentationen bestemt, at intet Medlem maatte komme i Betragtning til at nyde Understøttelse, førend efter 2 Aar at have været Medlem, med mindre usfordentlige Uheld i denne Mellemtid indtraf, hvilket i saa Fald fuldkommen maatte bevises og godtgøres.

Da nu de forrige Hærgange af Ugebladet blive at bortselge, saa anmoder Administrationen Selskabets Medlemmer om, at anmeldte for Bogholderen H. Hviid, hvis nogen fattes enkelte Blade, og ønskede at faae dem, da man endnu i denne Hensigt holder Oplaget tilbage i 4 Uger fra Dato, hvortil

Ad:

Administrationen troer sig forpligtet, saa meget mere som Hr. Professor Adler, hos hvem det hidtil har lagt i Forvaring, har viist den Godhed at tilbyde, at Op'aget endnu i de ovenmeldte 4 Uger maatte forblive hos ham i denne Hensigt.

Endeligen kan Administrationen nu have den Fornøielse at tilkiendegive Selskabet, at der er begyndt med at ombære og uddele Lovene, og at dette saa hastig som mueligt, skal blive tilendebragt.

Slutning af
Nogle Efterretninger om Neger-slaverne paa Guinea,
og om deres Tilstand paa Europæernes
americanske Colonier.

(oversat)

(See forrige Nummer)

I Nord-Amerika ligger, som bekiendt er, et Landskab, der hedder Pensylvanien. Dette Land er, under Ansørsel af en Mand, ved Navn Ven, bleven bebygget ved et Selskab af Christne, der fornemmelig udmærke sig fra andre derved, at de leve mellem hinanden som virkelige Brødre, søge at slye al Pragt og Yppighed, og besitte sig paa streng Retsskaffenhed og Fromhed. Man har givet disse Folk

Navn

Navn af Quakere, det betyder Skælvere, og det af følgende Marsag.

De have ingen egentlige Geistlige eller Præster iblandt sig, men enhver af dem, enten det er et Mandfolk eller Fruentimmer, har Ret til at træde frem i deres Forsamlinger, og tale over det, der synes at være vigtig for Menigheden. De har derhos den Troe, at Gud selv hver Gang indgiver dem det, de skal foredrage. Denne Troe og den Jver for det Gode, der driver dem, oppvarmer deres Hjertes i saadan Grad, at de ofte under Talen skjelve over hele Legemet.

Nu fremstod for nogle Aar siden en Mand i denne Quakerforsamling, og begyndte, som om han var virkelig begejstret, paa følgende Maade at tale;

„Hvortlænge, mine Brødre, ville vi beholde to Samvittigheder, dobbelt Maal, dobbelt Bægt, den ene for vores Fordeel, den anden for vor Næstes Elendighed, og som begge ere lige falske? Tilkommer det os — siger, mine Brødre! tilkommer det os i dette Øieblik at klage, fordi det engelske Parlament vil bringe os under Naget, vil paalægge os Slavelænker*), medens vi selv i meer end et Aarhundrede har udøvet, og endnu udøve, et tyrannisk Herredømme, ved at holde Mennesker, der ere vore Lige, vore Brødre, i de haardeste Slavelænker?“

„Naturen satte et frygteligt Skillerum — det umaalelige Verdens Hav — mellem os og disse Ulyk-

*) Det var just i Begyndelsen af de Stridigheder mellem England og dets amerikanske Colonier, hvoraf disses Frihed og Uafhængighed omsider blev en Følge.

Ulykkelige ; hvad have de gjort os , at vor Glorihed skulde opsoge dem i deres brændende Sandarkener , og hente dem hid fra deres Skove blandt Eikarene ? Hvad var deres Forbrydelse , at de skulde drages bort fra et Land , hvor Naturen selv tilbød dem sine Skatte , for siden ved os at henflyttes til en anden Himmeleegn , hvor de maae døe under Trældommens tungeste Arbejder ? ”

„ Hvilken Familie har Du da skabt , himmelske Fader , hvor de Ældste først have ranet deres yngre Brødres Eiendomme , og siden endog med Svøbert i Haanden ville tvinge dem til , med deres Navers Blod , med deres Ansigts Sveed , at giøde den Avvedeel , man har berøvet dem ? ”

„ Unkværdige Slægt , som vi fornædre til Lighed med Dvæget , for at tyrannisere derover ; hos hvilket vi quæle enhver Evne i Sielen , for at nedtrykke dets Legeme ved Byrder ; hos hvilket vi giøre Guddommens Billede og Mennekelighedens Stempel ukjendeligt ! En Slægt , hvis Siels og Legems Evner , hvis hele Basen er forsvækket ! ”

„ Og vi ere Christne ? Og vi ere Englændere ? Et Folk , som Himlen har betegnet med sin Yndest , og gjort frygtet til Søs ! Hvorledes vil Du være fri og Tyran paa engang ? ”

„ Nei , mine Brødre ! det er Eld , at vi arbeide sørenede sammen ; lader os frigive disse ulykkelige Offre for vort Stolthed og vor Vindesygge ; lader os skænke Negerne den Frihed , som det ene Menneke aldrig uforskyldt burde berøve det andet . ”

„ Maatte dog alle christelige Selskaber , efter vort Exempel , lære at erstatte en Vret , som igiennem

nem tvende Aarhundreder har ved Man og Forbrydelse været indgroet! maatte endelig disse saalange fornødrede Mennesker engang opløste deres fra Lænker befriede Hænder, og deres med Taknemmeligheds Taarer opfyldte Dine mod Himlen! Ak! disse Ulykkelige have hidindtil ikke kiendt andre end Fortvølelsens Taarer! —

Saa talte den vakre Qvæker: og hvad blev Virkningen? Hans Brødres Samvittighed vaagnede, og i hele Pensylvanien bleve alle Slaver erklærede for fri. Held den Menneskeven, hvis Stemme vækfedede hans Brødres Følelse, og Held det fromme Broderkab, der kun behøvede at erindres om sin Pligt, for strax at bringe den i Opfyldelse!

Intet godt Exempel bliver spildt. Det er et Sædeforn, der udstrøes, og som vist, om ikke strax, dog engang vil bære tusindfold Frugt.

Ja! man har alt seet en nyttig Følge af Qvæernes menneskekierlige Daad. Dronningen af Portugal skal have givet en Forordning for alle hendes udenrigske Besiddelser, at Slavernes Børn, der hidindtil ogsaa vare Slaver, skulde erklæres for frie.

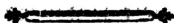
Altsaa igjen en Uretfærdighed mindre i Verden! O lader os glæde os ved ethvert Skridt, som leder Mennesket nærmere til sin sande Bestemmelse, og sin sande Lyksalighed; og lader os nedbede Forsynets Betsignelse over ethvert Foretagende, som sigter til at gjøre de Lidendes Antal mindre, at tale den Forurettedes Sag, og at udbrede Held og Fryd mellem vore Lige!

Borger - Vennen.

No. 30.

Fjerde Aargang.

Fredeagen den 23. Martii 1792.

Min kiære Hr. Borgerven!

Udi Bladet No. 7. af Borgervennen, hvor der handlede om Banquer, lovede De at give Tid efter anden Oplysninger og Forklaringer over adskillige Ting, som bør forstaaes af den Ustuderede ligesaavel som den Lærde, af den ringere ligesaavel som af den forneemere, af den fattigere ligesaavel som af den rigere Borger, fordi almindelige Indretninger i Statterne vedkomme ligesaavel hine som disse, og rigtige og sande Begreber bør være fælles for alle. Dette Løfte, synes mig, at De ei har opfyldt meget af indtil denne Tid, og jeg setter Ordholdenhed for en saa nødvendig Egenskab hos en sand Borgerven, at jeg ingen Betænkning gjør mig over, at sige frimodigen, hvor jeg troer at savne den.

Smidlertid vil jeg være retfærdig og billig imod Dem. Jeg vil sige Dem oprigtig, hvad jeg troer at tale til Deres Undskyldning. Naar Deres Blad indeholder simple og almindelige Sandheder, saa hører De formodentlig den Dom af mange, og rimeligviis især af de mere Oplyste, som De omgaaes,
at

at saadant Blad fortæller intet Nyt, at disse første Begreber ere alt for bekjendte til at igientages, at mange henlægge Bladet uden at læse det, og set er vel for en Forfatter det ubehageligste, ikke at blive læst? Med temmelig Visshed tør jeg sige Dem, at det var Tilfældet med det, som De skrev om Bangen; thi jeg har hørt saadan Dom derover af adskillige. Men kiære Hr. Borgerven! dersom dette er Marsagen til Deres Tilbageholdenhed, saa maae jeg sige Dem, at De bør tænke efter, at De have imellem saa stort et Antal af Læsere mange, der ikke have Leilighed til at lede vidt om efter deslige Underretninger, og at for dem er det behageligt at finde dem udi et almindeligt Blad. Forfatteren af slige Skrifter maae bære sig ad, som man fortæller om en Præst, der havde en blandet Menighed af Lærde og Enfoldige. I den første Deel af Talen underholdt han Tilhørerne med mere kunstige og vanskelige Materier, i den sidste sagde han: Nu vil vi afhandle det enhver kan forstaae.

Jeg regner mig hen til de sidste Tilhørere, og jeg ønsker derfor, at man vil blive ved, undertiden at behandle almindelige Materier paa en simpel og tydelig Maade. Om Aftenen, naar jeg ikke længer kan arbejde, (thi jeg er en Haandværksmand) da læser jeg, og Deres Blad maae tiene mig til en Afveksling. Det vilde meget fornøie mig og mange andre med mig, naar man undertiden fandt en eller anden liden Afhandling om de Materier, som meest tales om, og hvorpaa Regieringen arbejder.

Mangen Gang kunde saadan Kundskab tiene til, at man erholdt en god og fornøielig Time, ved at indsee og kiende de mange gode Foranstaltninger, som skeer i vore Riger, hvilke man ofte bliver ei nære nok underrettet om, fordi de gode Mænd, der have

have udrettet det, ikke kan eller vil indlade sig i at detaillere det, paa det at man ei skal udlegge det derhen, at de gjøre det for at vinde sig Roes, og de andre, som ei ere af Mening med dem, ikke vil gjøre sig den Umage, eller finde Regning derved.

Undertiden saa synes nogle Sandheder at være saa bekiendte, at de ei behøve Forklaring, men meget ofte tale Folk om Ting, ligesom de forstode det, og dog have de ei de første Begreber. Kiære Hr. Borgervæn! De kan altsaa let forestille Dem, hvad jeg forlanger, og er De endnu tvivlsom, om hvilke Materier det angaaer, saa vil jeg for Ex. Skyld anføre nogle. Man taler saa meget i denne Tid om Species Mynt og Courant Mynt. Mange vide ingen Forskiel derpaa. De have ei Tid og Leilighed til at give sig af med at kigge og læse store Bøger, som man maaskee ei forstod. De spørge sig mellemstunder for hos andre, men træffe ei altid paa dem, der ere bedre underrettede, og Følgen er, at man laster det, fordi man ei forstaaer det. Var det da ei godt at Borgervænnen fortalte os noget derom.

Nu klynker og klager man over at Sukkeret er saa dyrt, nu raaber man paa at det burde være i lettere Priis; nu troer man, at det enten er Fabrikantens eller Riismandens Skyld, og nu ønsker man Forandring og Indskrænkelse. Mener De ikke, at det var godt, dersom man fik at vide den egentlige Aarsag. For min Deel er jeg ei meget bedrøvet over den høie Sukkerpriis, da jeg føler med Glæde, at ved Guds Velsignelse have vi de mere fornødne Fødevarer til billige Priser, men andre troe at det er Uret, naar en Værelse bliver dyr. — Der ere mange andre af lige Slags Materier, som vel ere værd at tales om i Borgervænnen. Lad Navnet paa Ugebladet erindre Dem om Deres Pligter, som

Ven,

Ben, nemlig at op'lyse, vejlede og underholde. Det var Uretfærdighed at beskjylde Bladet for at have tilfidesat sine Pligter, men den sidste Pligt synes at have gjældet mere end de første.

Da jeg nu er kommen i Færd med at skrive Dem til om Deres Blad, saa maae De ei tage fortrydelig op, at jeg endnu gjør en liden Erindring, som er denne. Bladet er trykt med smaa Bogstaver og Linierne tæt sammen. Dette er Aarsag til, at jeg og andre, som skal læse det ved Lys, kan ei komme ret afsted dermed, men lide derved paa Synet. Er det ei mueligt at den kunde erholde større Bogstaver og større Rum mellem Linierne, saasom i Tilskueren eller Professor Todes Blade. Jeg beder om Forladelse for at have opholdt Dem, kiære Hr. Borgerven! saa længe, og haaber at De ei tage det fortrydelige op, at jeg siger Dem min Meening.

Jeg henlever Deres r.

N. N.

Svar.

At man har været betænkt paa at afhandte nogle af de omskrevne Materier, det viser herester følgende liden og simple Betragtning, at man vil tage udi nærmere Overveielse Forslaget om Bladets nye Form, det lover man herved; at man har ladet være sig ikke uvigtigt at udbrede almindelig nyttige Kundskaber, det have adskillige Nummere af dette Blad udviist, at det ei er en let Sag for Mænd, hvis

Dane

Bane gaae meget ud fra de Materier, hvorom man forlanger Efterretning, at bringe dem tilveie, lader sig let indsee, at meget saa uden for Commissionen af dette Blad have meddeelt Bidrag, tienlige til det omhandlede Diemed, at det er Kiøbmanden, Kunstneren, Haandværkeren, som kunde bidrage dertil meget, saare meget, er uden for al Tvivl. At det imidlertid ei er Commissionen ubehageligt, at modtage Forfatterens Erindring, det forsikkes herved.

Almindelige Begreber om Mynt.

I denne Tid, da Species Mynten bliver ved den nye Banque meer og meer almindelig, kommer man ofte til at tale om Myntvæsenet.

Man nævner Courant Mynt og Species Mynt, Mynt Fond o. s. v., men undertiden bliver cendeek af Samtalen uforstaaelig, fordi man ikke altid har tydelige og klare Begreber om disse Kunst, Ord, og denne Mangel paa disse Begreber misleder ofte til at betragte almindelige Foranstaltninger fra en urigtig Synspunkt. Det er dette Blads Hensigt denne Gang at udvikle de almindelige Begreber om denne Sag.

Naar Mynt først er indført, hvorledes den har været dannet? dette Spørgsmaal lade vi ubesvaret, fordi ingen kan gjøre det med nogen Visshed. Saameget kunne vi alene sige, at saasnart Handelen blev almindelig, maatte man have Mynt, det er en Ting, hvorefter man kunde maale andre Tings Værdie, og hvorved man kunde tilbytte sig alle Slags Væhre. Man indseer lettelig, at det maae have
 have

havt utallige Banfeligheder, naar nogen vidtløftig Handel skulde skee, ved at ombytte Vahre mod Vahre, thi det kunde meget let indtræffe, at den, som besad de Vahre, hvortil en anden trængte, behøvede ei den Ting, som han vilde give for hines Eiendom. Man er derfor faldet paa, at antage Metaller, til at forestille alle Slags Vahres Værdie, og det for medentlig, fordi de af alle Ting ere meest varige og formedelst deres Sieldenhed, endog udi smaae Dele beholde en forholdsmæssig betydelig Værd og tillige handeliger, og temmelig nødvendige. Nu kunde Sælgeren fastsætte Værdien af sine Vahre til et Quantum af Metal, og for denne Vahre kunde han igien indkøbe det som han sandt fornødent.

Nimeligviis har man først bestemt Metallet efter Vægen, men det er indtruffen, at Egennytte og Bindesøge har blandet sig i denne Handel, og man har fundet Exempler paa, at Metallet er bleven forringet ved at blande de ringere Sorter med de ædiere.

For at hindre dette, og for at faae Visshed om, at Metallet virkelig indeholdt den Værdie, som det burde, har man fundet det nødvendigt, at ved offentlig Myndighed blev bevidnet, hvormegen Værdie dette Metal indeholdt, og dette er Anledningen til, at paa Metaller blev præget, hvormegent hvert Stykke skulde gielde, eller sat et Mærke, som viser, at Mynden er antagen af Regenten, til at gielde i Handelen.

I Førstningen have Mynterne været af et Slags Metal, enten af Guld eller Sølv eller Kobber allene, men da man troede, at af de fine Metaller, nemlig Guld og Sølv, slides formeget ved Bruugen, sandt man paa at give dem mere Styrke, ved

ved at tilføje noget af andre Metaller, især Kobber; hvilken Tilføjetning ofte er brugt til Myntherrens Fordeel, da han har ansat Mynten til en større Værdie, nemlig efter Vægten til den dyreste Metal, uagtet en ringere var blandet dermed. Denne Blanding af Metallerne udi den Masse, hvoraf Mynten slaes, kaldes i Konstsproget Legering, og efter det Forhold, som er imellem Quantiteten af de forskjellige Metaller der findes i Mynten, bestemmes deres Lodighed, eller med andre Ord, hvor mange Lod af hvert Slags Metal, Myntmassen indeholder.

Sølvet forarbejdes lovmæssig f. Ex. i Nuasburg, Wien, Kiøbenhavn 13 lodig, det er: $\frac{1}{2}$ Dele ere Sølv og Tilføjetningen $\frac{3}{2}$ Dele. I Hamborg og overhoved Nedersachsen i Almindelighed 12 lodig, hvoraf $\frac{1}{2}$ Dele ere, lig $\frac{3}{4}$, virkelig Sølv. Man kalder det Prøven.

Saaledes er Kiøbenhavns Prøve 13 lodig. Species udmyntes af 14 lodig Sølv.

Ved denne større eller mindre Blanding af de ringere med de ædlere Metaller erholdt Myntherren erstattet Omkostningerne ved Mynternes Udarbejdning, som ei ere ubetydelige. Den Fordeel som ved Mynternes ringere Indhold tilflyder den, som har udmyntet samme, maae Indvaanerne betale ham, thi Fremmede tage ei Mynten efter den Værdie, som Præget siger, at den indeholder, men alene efter det virkelige Quantum af Metallet, som den indeholder.

I Henseende til Fordelen, der i Almindelighed tilfalder Regenten ved Udmyntningen, og som kaldes Slagkat, gjør England en Undtagelse. Nationen betaler her aarlig til dens Erstatning en betydelig

delig Summa, som omtrent anslaaes til 15000 Psterl., og dette er Aarsagen, hvorforsø det ikke er tilladt at udsøre Myndt af Landet, thi ved enhver udført Penge taber Nationen Slagskatten.

Guld og Sølv ere de Metaller, hvoraf de fleste Mynter bestaae. Man inddeeler begge Dele her udi 288 Dele; Gullet nemlig udi 24 Karat, og hver Karat igien udi 12 Gran. Sølvet udi 16 Lod og hver Lod til 18 Gran. Ved 24 Karat Guld forstaaes en Mark Guld, og ved 16 Lod Sølv en Mark Sølv.

Mynt: Soden fastsætter 1) Forholdet imellem Guld og Sølv; 2) Prisen paa den fine Mk af de ædle Metaller; 3) Legeringen; 4) Omkostningerne ved Legeringen og Udmyntningen; 5) Antallet af Stykkerne, som skal udmyntes af enhver Mk. Den senere Tid har den fine Mk. Sølv i Danmark været beregnet til $11\frac{2}{3}$, undtagen i 2 Skillinger til 12 Rdlr. og 1 Skill. til 16 Rd. 89 Skill. Species. Mynten beregnes til $9\frac{1}{4}$ r. Mk. fin. Denne er meget forskiellig, ei allene i forskiellige Stater, men endog udi et og det samme Land. Saaledes f. Ex. her i Danmark have vi af Marken fin af Sølv flagne 11 Rdlr. 32 ß. udi Otteskillinger, og nogle Slags fire og tyve Skillinger, de 12 ß. som gielde for 10 ß. af Marken fin 13 Rdlr. 32 ß.; de reducerede to Skillinger 12 R. af Marken fin, og Species 9 Rd. 24 ß.

(Fortsættelsen følger)

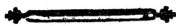

R—D G—e.

Borger = Bennen.

No. 31.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 30. Martii 1792.

Regnskab

for det

forenede Understøttelses Selskabs Midler

fra 18. Februarii 1791.

(vide Ugebladet No. 30. tredie Aargang)

til ult. Februarii 1792.

Inde

Indtægt.

Rd. R.

1. Efter Administrationens Møde Protocol pag. 8. 10. 12. og Ugebladet No. 33 og 34 er modtaget:

a. Hr. Justitsraad Müllers Penge-Beholdning til ult. Octbr. 1790. efter hans Kasse Extract	84 R.
b. videre indkasseret Contingenter til ult. Oct. 1790. Rd. 467. 48 R. hvoraf i Obligat. 210 Rd.	
c. Bogholderens Beviis for	8. 37.
d. af Hr. Hof-Billed- og Steen-
hugger Karlebye	13. "
e. af Hr. Agent Meinig	9. 37.

499. 14.

2. I Bladet No. 34. og i Møde-Protocolen pag. 13. er ved Administrationens Tilrædelse modtaget Qvitteringer for Contingenter til ult. Oct. 1791. nemlig
721 Stk. af Beløb Rd. 455. 61 R.
9 Stk. a 5 Rd. 45.

500. 61.

hvorom følger en ved Administrationens Tilrædelse optagen Restance-Liste Litr. A.

3. Contingenter fra 1 Novbr. 1790 til ult. Martii 1791. hvorfor Qvitteringerne under eet ere udfærdigte. vid. Bladet No. 33. nemlig:

Lateris 999. 75.
For

Udgiøvt.

1. De af Justitsraad Müller leverte Kongelige Obligationer, som strax i Banqven bleve deponerte, vide Litt. b. under 1ste Indtægtspost og No. 34. af tredie Aargang

Rtd. 6.

210. .

2. For Tid efter anden indkøbte Kgl. Obligationer, anmeldt i Ugebladene No. 36, 45, 46, 50. og i Litt. B. D. af 3die Aargang; samt af 4de Aargang i No. 3. 9. 28. og bestaaende:

a) i 44. a 70 Rtd. Rtd. 3080.

b) tvende Annuiteter paa 500.

c) I Banqven er mod Beviis bleven deponeret . 500.

da disse Penge ikke mod Kgl. Oblig. eller Annuiteter have været at gjøre frugtbringende.

 4080. .

3. For de af Obligationerne og Annuiteterne til Indkøbs-Dagen forfaldne Renter, som ere forskudte, og hvilke igien i Decbr. ere modtagne og beregnede under 10de og 13de Indtægtsposter: deels blive til næste 11 Junii Termin at modtage og beregne Selskabet til Indtægt

52. 16.

Derover følger en Forklaring under No. 1. for Overladdelsen af de indkøbte tvende Annuiteter betalt efter Qvitteringer No. 2.

6. 24.

 Lateris Rtd. 4348. 40

4.

Indtægt.

	Transport	999.	75.
	For 1235 Qwitteringer efter Bogholderens Contrabog Litr. B. og de med Buddene holdte Contrabøger Litr. C. fra No. 1 til 4.		
		1170.	46.
4.	Contingenter for April Kvartal 1791. beløbende efter Bogholderens Contrabog Litr. B. og Buddenes Bøger Litr. C. for 1222 Qwitteringer	685.	30.
5.	— for Julii og Octb. Kvartal 1791., for saavidt ikke ugæntlig er blevet betalt, efter Professor Adlers Kaffe-Extrakter Litr. D og E med 3de Bilage No. 1, 2 og 3.	222.	!
6.	— ugæntlige, fra 1ste Julii 1791. til ult. Febr. 1792. efter Repræsentationens Beslutning pag. 335. tredje Aargang og Anmeldelsen i No. 48. af Borgervennen, nemlig:		
	ved Budet Hornemann R.	439.	55.
	Myhlenbrok	587.	21.
	Schougaard	441.	2.
	Høier	566.	7.
		2033.	85.

hvorom til Beviis følger under Litr. F. G. H. og I Ekstrakter af Regnskabsbøger, stemmende med Buddenes Bøger, og attesterte af den Administrator, som har besørget Bladenes Uddeling til Buddene.

7. — velgjørende; fra 1. Aug. 1790. til 1 Aug. 1791.

Det høifongel. Herstabs:

Læteris 5111. 44.
a. 58.

Udgift. Rd. §.
Transport 4348. 40.

4. Buddene ere betalte:

a. for Indfordring af de til 1ste Novbr. 1790. udestaaende Restantsfer efter Repræsentationens Beslutning pag. 331. af tredie Aargang, og mod Qwittering No. 3. Rd. 22. 6ß.

b) Løn fra 1ste Martii til 18 April for 2de af Buddene er 7 Uger a 8 mk. 9. 32.

c) fra 18de April 1791. til 4 Martii 1792. er 46 Uger for 3 Bude, hver 1 R. ugentlig efter Repræsent. Beslutning p. 342. af 3. Aarg., er for dem alle 3 138. "

d. for Mühlenbrock i samme Tid af 7 mk. ugentlig 53. 64.

e) efter Repræsentat. Beslutning p. 342. og vedlagte Forklar. No. 5. er dem betalt 2 pC. af den Sum 5241 Rd. 7ß. som efter deres Bøger er indfordret af Conting. forfaldne si den 1. Novb. 1790. 104. 80.
mod Qwittering No. 6.

327. 86.

5. Den 31. Martii 1791. betalt Bogbinders Bergmann efter attesteret Regning No. 7. 7. 68.

6. Bogtrykker Holm for Ugebladets Trykning, Papiret dertil og for Billetter ic. efter vedlagte Note med Bilag No. 8. 398. "

Interis Rd. 5082. 2.

7. Bøger

	Indtægt.	Rbd. f.
	Transport	5111. 44.
a. Hans Majestæt Kongen	R. 50.	
b. Hans Kongel. Høihed Kronprindsen	20.	
c. Hendes Majestæt Dronningen	20.	
d. Deres Kongel. Høiheder Ar- veprindsen og Gemahlinde	30.	
e. Hendes Kongl. Høihed Prind- sesse Lovise Augusta og Ge- mahl	20.	

140. *

Rigtigheden heraf viser de Admini-
strationen overlevereede Subskriptions-
Lister.

Overordentlige Contingenter ;

- a) Efter Bogholderens Forklaring Litr.
K. og Budenes Bøger udstædt 118
Qwitteringer af Beløb 640. *
- b) fra 1. Aug. 1791 til 31 December
1792. efter Litr. L. 119 Qwitteringer,
I beløbende 949. 48.
8. Ved Høitideligheden i Frue Kirke den
9. Junii 1791. indkom i alt efter den
i Møde s. Protokollen attesteerte, og i
Ugebladet No. 47. gjorde Forklaring 403. 44.
9. Budet Schousgaard har betalt ved An-
tagelsen, efter den i tredie Mørgang af
Bladet pag. 342. tagne Beslutning 100. *
10. Til 11. Junii 1791. hævet :
- a) Indholden af tvende Selskabets Oblig-
ationer No. 3544 og 4792 a 75
Rbd., som til Betaling ere udtrukne
Rbd. 150. * f.

Eteris 150. | 7344. 40.
b)

Udgift:	Rd.	ß.
Transport	5082.	2.
7. Bogholderen er mod Qwittering No. 9. betalt sin Løn fra 1ste Martii 1791. til Februarii 1792. incl. a 26 Rd. 64 ß. er for 12 Maaneder . Rd. 320. ß. samt for Februari Maaned 1791. til Rest efter Hr. Agent Meinigs Kasse. Exrakt af 28de Febr. 1791. i Bladet No. 33. 10. 64.	330.	64.
8. For 4 Qwitteringer, som fra Hr. Justitsr. Müllers Tid ere blevne forglemte at leveres tilbage mellem andre uindløste Qwitteringer, mod Qwittering No. 10.	2.	20.
9. Ved Høitideligheden i Frue Kirke, efter den sseete Forflaring i Ugebladet No. 2. af 4de Mergang og vedlagte Note med Qwitteringer No. 11.	219.	42.
10. Til Muurmester Ondrup og Skoemagermester Hofmeier, det afg. Bud Seibergs Giæld efter Repräsent. Beslutning vide Ugebladet pag. 341. mod Qwitteringer No. 12.	83.	56.
11. Ved Repräsentations: Forsamlingerne for Lys, Brænde ic. efter Qvitt. N. 13.	8.	68.
12. For adskillige Udgivter ved Administrationen og Commissionen til Bladets Bestyrelse efter Forflaring og Qvitt. N. 14.	16.	16.
13. For de nye Love at trykke paa Skrivpapiir med Papiret, betalt efter qvittet Regning No. 15.	87.	.
	<hr/>	
Lateris	Rd. 5829.	76.

	Indtægt:	Rd. §.
	Transport	150. 6 7344. 40.
b)	Renten 2 prC. af 49 Stkr. Obligationer paa Capital 3675 Rdlr.	73. 48.
c)	Renten 4 prC. af 1890 Rd.	<u>75. 57.</u>
		299. 9.
11.	3 November Maaned er bleven aabsnet den hos Hr. Pastor Manthey fra forrige Directions Tid værende, og i sin Tid afleverte Fattigbøsse, hvori fandtes vide Møde-Protocolen pag. 41.	3. 18.
12.	Til 11 December 1791. hævet:	
a)	Rente af 47 Stkr. Obligationer, a 75 Rd. er Capital 3525 Rd. a 2 prCent . . . Rd. 70. 48 §.	
b)	Rente af 1 ditto paa 100 Rd. . . . <u>4. .</u>	74. 48.
13.	Til 31 December 1791:	
a)	1 Aars Rente af tvende Annuiteter, som Selskabet da eiede, paa 200 Rdlr. . . . 8 Rd.	
b)	ved Hr. Mægler Thomsen indleveret efter hans P. M. Litr. M. fra en ubenævnt Belgier den sædvanlige aarlige Gave <u>19.</u>	27. .
14.	Afdrag paa de bevilgede Forstude, hvorum følger Forklaring Litr. N. <u>25. .</u>	<u>25. .</u>
	Summa Indtægt	Rd. 7,773. 19§.

	Udgivet.	Rd.	ß.
	Transport	5829.	76.
14. Efter Repräsentationens Beslutning i Bladet No. 14. 4de Aargang maatte af Selskabets Midler rentefrie udlaanet som Forskudde 1180 Rdlr. Deraf er efter Forklaring No. 16. udgivet		980.	=
Bedkommendes derved udstædte Reserver ere blevne den nye Administration leverte.			
15. I Følge samme Beslutning er 23 af Selskabets Medlemmer tilstaaet aarlig Understøttelse 370 Rd. Deraf have til Dato 18 meldt sig, og faaet betalt efter vedlagte Forklaring No. 17. med Bilage for Januarii Kvartal		76.	24.
16. Af overordentlige og Kvartal-Contingenterne udestaaer til Restants i alt efter vedlagte Liste No. 18. nemlig:			
a) af de os ved Administrationens Tiltraedelse leverte Restantser	Rd. 305.	27.	
b) og fra 1ste Novb. 1790.			
ult. Febr. 1792.	479.	44.	
		784.	71.
pro Balance bliver Beholdningen nu at aflevere		102.	40.
	Summa, Udgivet	Rd. 7,773.	19ß.

Nota 1. Selskabets Formue til 21 Februarii 1791. var:

a. Kongelige Obligationer deponerte i
Banqven Rbd. 4605. 8.

b. Beholdning af rede Penge og Obligationer efter 1. Indtægtspost 499. 14.

2. Selskabets Formue til ult. Februarii 1792. er 9,802 Rbd. 40 $\frac{1}{2}$.
nemlig:

a. 3 Obligationer og Annuiteter med Kongelig Garantie, og deponerte i Banqven Rbd. 8245. 8.
efter vedlagte Forklaring Litt. O.
Bank-Recipisserne, i alt 17 Stkr.,
ere med øvrige Documenter afleverte til Administrationen.

b. Rede Penge deponerte i Banqven 500.

c. Selskabet havde tilgode ved afvigte Mars Udgang for Laan eller Forskudde Rbd. 980.
derpaa er, som ved Indtægten er forklaret, afbetalt 25.

955.

d. Beholdning i Penge 102. 40.

3. I Henseende til Restantserne er at mærke:

- a. At 305 Rdlr. 11 f. deraf er en Rest af den under 2den Indtægtspost anførte Sum, for hvilken Selskabets forrige Directeurer overleverte Administrationen 730 Stykker Qvitteringer. Deraf vil ikkun lidet eller intet indkomme, da de hidrøre fra Medlemmer, der deels ere ubekjendte, bortreiste eller bortbøde: deels have erklæret dem uvillige eller usformuende til at betale, hvilke derfor af Selskabet ere udelukte.
- b. Af de 479 Rdlr. 44 f., som derefter blive tilbage, ere 81 Rdlr. 78 f. for de allerede ved Administrationens Begyndelse forfaldne Contingenter fra 1ste November 1790. til ult. Mart. 1791. De kunne altsaa ikke til Restantsjerne i Administrationens Tid hensøres, og de ere ellers af lige Beskaffenhed med dem under Littr. a.
- c. Restantsjerne for den første og nu afgangne Administrations Tid blive da egentligen ikkun af Beløb 397 Rigsdlr. 62 f. Deraf hidrøre circa 300 Rdlr. fra de overordentlige Contingenter, som efter Lovens 1 Kap. 11 S. skulle betales prænumerando, og hvis Betaling formodes at være udsat indtil Lovene udkomme. — Da disse nu omsendes, Selskabets almeeennyttige Diemed og dets sande Forfatning ogsaa synes at være sat uden for al Tvivl — har man Grund til at haabe, at de alle ville blive betalte.

De øvrige 97 Rd. 62 $\frac{1}{2}$ ere for Kvartals-Contingenter, hvoraf nogle kunne ventes at indkomme. Dette Slags Restantser ophøre, siden den Tid det blev vedtaget at erlægge de ordentlige Contingenter ved Bladets Modtagelse: Altsaa eet Beviis mere for Nyttens af denne mod den forrige Betalingsmaade.

4. I Ugebladets 3die Aargang No. 24. er for Administrationens Tid anført tvende indkøbte Obligationer No. 1148 og 1149 a 75 Rdlr., hvilke atter i Bladet No. 29. findes indførte under den Sum 300 Rdlr. Disse saaledes tvende Gange indførte Obligationer kunne da ikke regnes med, og ere under forestaaende Sum ei heller regnte til Selskabets Formue.

Kiøbenhavn den 20 Martii 1792.

M. Thye. Muus. Adler.

Fornævnte Kasse-Beholdning 102 Rd. 40 $\frac{1}{2}$ er udbetalt til nærværende Administration, og Regnskabet afgivet til Revision efter Lovens 4 Kap. 10 $\frac{1}{2}$.

Datum ut supra.

J. S. Sassing. Kørbye. Købke.

Borger = Bennen.

No. 32.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 6. April 1792.

General-Forsamlingen som efter Lovene skulle holdes næstkommende Mandag den 9de April, bliver formedelt de indfaldende Helligdage udsat indtil den 16de April, hvilket til de samtlige Herrer Repræsentanteres behagelige Efterretning herved bekiendtgøres.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Fortsettelse af
Almindelige Begreber om Mynt.

(See No. 30.)

Det er en meget vigtig Sag at Mynterne hverken ere for gode eller for slette, thi i første Fald gaae de, som Bære betragtede, ud til Fremmede.
Bel

Det vinder Nationen da Lagien, det er, hvad de indeholde meere end hvorfor de circulere bliver betalt af Fremmede, men Myntherren taber den Fordeel han bør have til Erstatning for Udmyntningen, og i sidste Fald indbringe Fremmede estergiorde Mynter.

Paa det første havde man Beviis her, da det truede med Krig mellem Danmark og Rusland. Her bleve udmyntede Ducater, men paa den Tid var Berelcoursen i Hamborg paa vore Bankoscedler 20 proC. ringere end paa Ducaterne. Man indvefede da Ducaterne med Bankoscedler, og Danmark maatte igien kibe Guldet af Hamborgerne. Naar Mynten er for slet, finder andre Nationer god Regning ved at efterlaae dem. Saaledes forsynde England Frankrig med en stor Capital af Louisdorer, da man der havde slaget af denne Mynt til en alt for ringe Vaerdie, og Holland gjorde det samme mod Rusland, da der engang vare slagne en Mængde ringhaltige Copiker.

Ligesaa vigtigt og endnu vigtigere er det, at der er Proportion, et rigtig Forhold imellem de forskjellige Slags Mynter i et Land, det er at saae at om jeg haver 10 Rdlr. udi Rigsorter eller Specier, at jeg da eier i begge Myntsorter en lige Quantitet af den ædle Metal. Nødvendigheden deraf er let at indsee. Indeholder f. Ex 10 Rdlr. i Specier meer virkelig Sølv end 10 Rdlr. i Rigsorter, saa gives altid vindesyge Folk, som see at indvefle Specier: Mynten med den ringere Myntsort, og da denne Handel mange Steder drives af Fremmede især ved Søder, saa taber Landet anseeligt derved, at den meere Vaerdie gaaer ud af Penge og den mindre bliver tilbage.

Naar man søger Mærke til disse tvende Omstændigheder, da indseer man og priser vor Konges Wiisdom ved at have udi Holsteen allerede indført Speciesmynter og ved at ville fremdeles sette Myntvæsenet her paa samme Rod. Fremmede kan ingen Fordeel finde ved at efterslaae denne Mynt, thi den indeholder saa megen sand Værdie, at Legeringen eller Tilsetningen ei betaler meer end Omkostningen. Dernæst kan ved Species Myntens almindelige Indbringelse ingen Gevinst til Landets Skade have, ved at indvekle den ene Mynt med den anden, thi ethvert større Stykke af denne Mynt har det samme Forhold af den ædle og mindre ædle Metal undtagen Skillemynten.

I Almindelighed indbeeler man Mynten udi grov Courant og Skillemynt. Til det første Slags hører vore Kroner, Rigsorter, Specier, Ti- og Ottefillinger o. s. fl. og bruges de til at afgjøre store Regninger med udi Handel. Skillemynt eller smaa Mynt kaldes de Penge, som allene ere forfærdigede til at rede for sig i smaa Quantiteter, saasom Toftefillinger, Eenestefillinger, Halvfillinger &c.

Endskjønt efter det, som tilforn er anført, at ingen Mynt bør være for flet, fordi den da enten eftergives af Fremmede, eller bruges til at indvekle de bedre Myntsorter for, saa er det dog ei saa vigtigt, at Smaamynten er ligesaa god, som den grove Courant, fordi den ei bruges til Handel med Fremmede, og fordi Omkostningerne ved at mynte den ere saa store, at det ingen Fordeel bliver for Fremmede, undtagen at de ere meget dybt neden for den Værdie, som de skal gaae for.

Udi adskillige Lande har det været et meget stort Uheld for Indvaanerne, at Myntherren har
for

forandret, det ~~er~~, enten forhøjet eller nedsat Værdien paa Mynten, uden at det er skeet af den Aarsag, at Metallernes virkelige Pris har meget forandret sig. Udi dette Tilfælde er Myntens Forhøielse eller Forringelse en naturlig Følge af, at Varen, hvoraf den bestaaer, er dyrere eller lettere s. Ex. Naar en Mynt, som indeholder 2 Lod Sølv, er udmyntet, da Sølvet galdt 3 mk. Loddet, er Prisen derved bestemt til 6 mk. Men — naar Sølvet stiger til 4 mk. Loddet, da har Mynten en indvortes Værdie af 8 mk.

Over denne Forandring af Myntens Værdie har ingen at klage, thi denne Forandring har den tilfælles med enhver Vare, der bliver enten mindre eller mere værd efter Omstændighederne. Derimod er det høist ubillig, naar Mynten uden saadan Aarsag forandres. Frankrig og Preussen haver Exempler paa denne skadelige Indfydelse. Naar Regieringen var pligtig at udbetale Penge, forhøiede den Værdien af Mynterne, og naar den derimod skulde have Penge af Borgerne forringede den samme. Heraf fulgte den største Forvirring og Mistillid udi Borgernes Pengehandling og Eiendommene bleve meere og mere indbildte end virkelige.

Enhver Mynt har saaledes en virkelig og indbildt Værdie. Den virkelige bestaaer i den Mængde af Metal den indeholder, og Fiinheden af Metaller. Fiinheden af Metallen heder i Konstsproget Korn og Vægten af Mynten kalder man Skrot. Naar altsaa nogen vil kobe en Mynt efter den indvortes Værdie, maae han deels prøve Fiinheden, det er: opdage, hvormeget af ringere Metal der er blandet med den ædlere, deels naar han undersøge Vægten af de udi Mynten samlede Metaller. Dersom alle Landes Mynter vare saaledes udmyntede, at de virkelig in-

beholdt

beholdt saa megen og saa ædel Metal, som de efter Præget burde, vilde man kunde spare at vrie og prøve Mynter.

Endda foruden denne virkelige og indbildte Værdie have Mynter undertiden en tredie Slags Værdie, som hidrøre fra, at paa en Tid kan den ene Mynt sort søges meer end den anden. Denne Værdie, eller denne Stigen og Falden af Værdie, har Mynten sælles med andre Vare. Saaledes f. Ex. naar Handels-Spekulationer fordre til Indierne rede Penge af spanske Piaastre, og Mængden deraf ei er tilstrækkelig til at forsyne med det nødvendige Quantum, saa overbyder den ene Liebhaber den anden, hvorved Værdien af denne Mynt stiger for nogen Tid.

Den virkelige Værdie af Mynten har Bedrageriet paa mange Maader forringet. Den almindeligste bestaaer i at afklippe nogen Deel deraf, hvilket man meget ofte seer paa Guldmynterne især. En anden Maade har man at berøve Mynterne af deres Værdie, ved at lægge Mynterne i det stærkeste Skovdevand, hvorved nogle Dele af Metallen opløses, som siden samles. Nogle tilstjæle dem endeel af Myntens Dele, ved at kaste den mod en meget haard og skarp Kant af en Staalplade, hvorved smaa Partikler af Metallerne affødes.

Disse Bedragerier finde egentlig kun Sted ved Guld- og Sølvmynter, og vi have indskrænket denne liden Afhandling til disse Slags, fordi Kobbermynten er blot at betragte som en Skillemynt, og for medelst denne Metals ringe Værd anvendes ei disse Mynter til Handelen i det Store. Ligesaa lidet have vi her handlet om Medailler, om Nødpenge, thi de komme ei heller synderlig i Betragtning i Handelen.

Udi nogle Lande Hayes, foruden de offentlige eller almindelige Mynter, visse Mynter, som allene gielde for et vist Distrikt. Seales gives i Sverria paa adskillige Steder, især udi Omkredsen af Biergværker, Penge, som allene have Værdie i det Distrikt der hører til samme, men uden for have ingen Værdie. En Rejsende maae derfor paaagte at skille sig ved dem og faae dem omveksede, inden han forlader saadan Egn.

Andre Landes Penge have derimod den Fordeel, at de blive antagne som god Mynt udi de øvrige Stater. Saadanne ere hollandiske Dukater, Albertus Dalere o. s. f. Det er derfor nødvendigt at vide deres Værdie mod det Lands Penge, hvor de bringes i Omløb. Gandste nøie at bestemme saadan en Værdie kan man ikke, da Landenes Vexelcours altid gjør nogen Forandring, enten til at forhøje eller nedsætte Værdien.

Efter at have forudsendt disse almindelige Anmærkninger, ville vi, i Henseende til vore egne Mynter, endnu legge Mærke til, hvad Værdie vore danske Mynter have.

Den danske Guldmynt er enten Christiaand'ors eller Species eller courante Dukater.

Species-Dukaterne have ingen vis Priis, fordi de, ligesom alle andre Species-Dukater, rette sig efter Coursen, men, naar man sammenligner deres Indhold med de courante Dukater, kan de regnes til 15 mk. De courante Dukater derimod have en fast Priis til 2 Rdlr.

Christiansd'ors ere af Gehalt 21 Karat 8 Gr.
 Species. Dukaterne ere af Gehalt 23 Karat 6 Green,
 og de courante Dukater 21 Karat.

Den danske Solvmynt er :

Specier	14	lødige	Mk. f.
Kroner	13	lød.	6 Gr.
24	Skill.	9	lød.
12	Skill.	9	lød.
8	Skill.	9	lød.
4	Skill.	5	lød.
2	Skill.	5	$\frac{1}{2}$ lød.

Desuden er der udmyntet

Danske Piastrer	14	lød.	8 Gr.
Alberts Dalere	13	lød.	16 Gr.
Bestindiske	24	Skill.	8 lød.
— —	12	Skill.	8 lød.

Middel, til at gjøre Børn mistroiske imod sig.

(Efter Salzman)

Fixer og bedrag dem ofte, saa vil de ikke
 mere troe Dig.

Den første April aftalte en Moder med Pi-
 gen og Læredrengen, at de vilde stikke Christiane
 April. Anslaget blev snart besluttet, og Christiane
 fik det Vrende, i en stor Potte, der blev givet hende
 i dette Piemed, at hente Lygtemandsfett paa Apo-
 theket.

theket. Strax, kiære Moder! sagde det uskyldige Barn; jeg vil kun først tage min Erøie paa. Nu sprang hun affted, fuld af Glæde, fordi hun skulde vise Moderen en Tieneste. Men da hun kom paa Apotheket, blev hun udlect. Bedrøvet kom hun tilbage og vilde erkjendige sig hos Moderen, om hun ogsaa havde forstaaet ret? Nu slog Moderen, Læredrengen og Pigen en høi Latter op, og raabte hende i Mode: veed Du ikke, at det i Dag er den første April? Misfornojet vendte Christiane sig om, kastede et Blik fuld af Foragt paa Moderen, som om hun vilde sige: Uværdige Kone! fortjener Du vel ogsaa at jeg herefter skal kalde Dig Moder?

Naar Moderen fra den Tid sagde hende noget, eller varede hende for noget, saa tænkte hun: hum! hvem veed ogsaa om det er sandt.

S. 3.

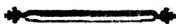

R—d G—e.

Borger = Bennen.

No. 33.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 13. April 1792.

Til de samtlige Herrer Repræsentanteres behagelige Efterretning bekiendtgøres herved, at General-Forsamlingen, som i sidste Blad blev anmeldt som udsat formedelst Helligdagene, holdes næstkommende Mandag den 16de April paa sædvanligt Sted, om Aftenen Klokken 6. Administrationen anmoder ærbødigt de Herrer Repræsentantere, at ville bivaane denne Forsamling, til fornævnte Tid og Sted.

Da Administrationen i denne Tid har imodtaget forskjellige Breve fra nogle Selskabets Medlemmer, saa finder den nødvendigt, herved at bekiendtgøre for Selskabet:

At Ugebladet herefter som hidtil, skal, efter at hver General-Forsamling er holdet, indeholde en Extract af hvad i samme er foretaget og besluttet; men

skulle

Skulle nogen, hvis Forestillinger til Repræsentationen i en Generalforsamling ere bievne fremlagte og Resolution derpaa tagen, ønske videre Underretning, saa haaber Administrationen, at enhver i saa Fald henvender sig til een af Administrateurerne.

Hvad enkelte Mænds Ansøgninger om Laan angaaer, da maae Navnene efter Repræsentationens Beslutning ikke bekiendtgjøres i Bladet, men da Lovene nu bestemme, til hvad Tid Ansøgningerne maae forelægges, nemlig i den første Generalforsamling i September Maaned, saa kan enhver Ansøgende den næste Dag derefter hos Administrationen erfare, hvad Beslutning Repræsentationen har taget hans Begiering vedkommende.

Til Svar paa det anonyme Brev som Administrationen har imodtaget bekiendtgjøres herved, at efter Lovens 2 Kap. §. 3. kan det Ansøgte ikke forelægges Repræsentationen eller nogen Beslutning desangaaende tages førend 1. September næstkommende, og Administrationen forventer, at Brevets Forfatter forinden behageligst nayingiver sig, saafremt han ønsker, at hans Begiering til den Tid skal blive forestillet.

End videre har Administrationen besluttet, at i Fremtiden enhver iblandt de Herrer-Medlemmer, som savne et eller andet Blad af denne nu værende Aargang ikke førend Aargangens Slutning kan erholde samme, da først et vist Antal komplette Exemplarer maae henlægges, og det Overskydende saavidt mueligt til saadan Komplettering anvendes, ligesom Resten sælges.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Bidrag til Kundskab om Dyrene.

Pastor Goetze fortæller i sin Bog *Nützliches Allerlei* det snorrige Syn at faae en Høne til at ligge stille paa et Bord, naar man trækker en tyk Kridtstreg foran Næbet. Den Enfoldige troer at Hønen er forheret, men at han ikke skal blive i denne Troe, er Goetze tillige saa god, at forklare dette Særsyn. —

Jeg tager Hønen, fortæller han, og legger den for mig paa et Bord, helst paa et sort Steenbord, hvor Kridtstregen kiendes tydeligst. Den maa ligge paa Brøstet, og Fødderne trekkes bag ud. Dette kan en anden gjøre, at jeg foran desto bedre kan behandle Hovedet. Det trykker jeg lige ned med den venstre Haand, at Næbet kommer til at ligge i
lige

lige Linie med Kroppen. Medens jeg nu holder Hovedet ned med den venstre Haand, farer jeg med den høire langsom fra Hovedet ned over Næbet med et Stykke Kride, og trækker fra Næbet af en bred tyk Streg hen foran paa det sorte Bord, saa langt jeg kan række. Er dette skeet, saa holder jeg med Hænderne Hønen ned endnu i fem Minuter, især den venstre Haand paa Hovedet, siden tager jeg den gandske sagte bort, og Hønen bliver liggende ubevægelig, saaledes som Kroppen, Halsen, Hoved og Næb laae henstrakt, og saa stirrer den bestandig med Øinene hen efter Kridtstregen.

Saaledes ligger den ikke allene i nogle Minuter, nei i hele Timer. Man kan imidlertid gaae omkring i Stuen, støie, lee, larme, som man vil, den staaer ikke op, naar den ikke røres eller stødes.

Her maa man prøve Omstændighederne for at forsøge, om man ikke kan opdage den naturlige Nær- sag til dette Særsyn.

Dersom jeg ikke trykker Hønen's Hoved og Næb ned, og ikke farer den med Kridtet saaledes over Hovedet, at Kridtstregen gøres med det samme i dette Træk, saa kan jeg gjøre nok saa mange Streger, den bliver ikke liggende; eller om jeg vil gjøre Stregen paa tværs og ikke ud efter Næbets Længde; saa faaer jeg den ligesaa lidet til at ligge. Og om jeg ikke derefter holder Hovedet ned i nogle Minuter med lige Trykning, og ikke drager Haanden langsom bort, saa vil den strax flyve op med et Skrig.

Heraf seer man, at Sagen gaaer gandske naturlig til uden Herxerie. Medens jeg trykker Hønen's Hoved ned og holder Haanden derpaa, saa har den deraf en Fornemmelse, som naturligt er. Farer jeg nu

nu med Kridtet langsom ned over Hovedet og Næbet, og gjør Kridtstregen i et Træk hen for Næbet, saa giver jeg den en dobbelt Fornemmelse; ved Hjælpelse af Trykningen, og strax med det samme ved Synet af Kridtstregen. Ved disse Fornemmelser opstaae Tanker i Hønsens Siel. Den forestiller sig, at der ligger noget paa dens Hoved, og anseer Kridtstregen for en Vielke, der trykker den ned, at den ei kan staae op. Jo mere den stirrer paa Stregen, desto sterkere blive disse Fornemmelser, desto større dens Frygt, at den ikke kan komme op. Derfor bliver den hele Timer liggende i denne Stilling, og lader sig ei forstyrre af noget, indtil en sterkere Fornemmelse, for Ex. et Stød, svækker de forrige, da den flyver op i Skræk, og løber med Skrigen hastig derfra.

Tænker ikke, at jeg fortæller dem noget Spøg. Hvo som gjør det med tilbørlig Forsigtighed, kan overbeviise sig derom af egen Erfaring.

Indbildningens Magt.

Som en Høne under foransførte Behandling kan ligge roelig paa et Bord, medens man sværmer og støjer omkring den, efterdi den troer, at have en Vielke tyngende paa Hovedet, saaledes lader Mennekket, der dog skulle være lidt meere, end en Høne, sig og drille af sin Indbildning, ligger tidt ved den ligedan under en Vielke, som er ikke meere, end en Kridtstreg, og reddes ligedan fra sit kvalfulde Leie, som Hønen, ved et andet modsadt Stød. Et Exempel:

En Læge paa et lidet Universitet i Tyskland ønskede at gjøre sig berømt; ved at indbilde Folk, at han forstod mere end det sædvanlige i Lægekunsten, at han ved den havde lært at see ud i Fremtiden, og forstod at spaae, hvordan det skulde blive med hans Patienter.

En Student, hvis Fader laae syg ikke langt derfra, spurgte ham om Raad. Han gav ham en Seddel af dette Indhold: Denne Gang skal den Syge gandske vist komme sig, men efter tre Aar — paa den og den Dag, — den og den Time paa Dagen — skal han døe.

Saa snart Seddelen kom, bedres det med Manden, han bliver frisk og tænker: nu har Du i det mindste tre Aar endnu at leve. Var det ikke Indbildning, som her virkede hans Helbredelse?

Men Hønebielfen ligger dog immer paa ham. Jo nærmere Dødssterminen er, som var forudsagt, desto angsteligere bliver Manden, — i den sidste Uge bliver han ret døvelig syg og venter sit Endeligt. Hvad gjorde ham da syg igien? intet andet, end Frygt og Indbildning,

Dagen før den spaaede Dødsdag gif Sønnen igien til Lægen, og melder ham sin Faders Tilstand. „De tre Aar vare forbi, alt var rigtig indtruffet, Faderen laae nu i sidste Aandedræt.“ Lægen kan ikke strax besinde sig paa hvad det vil sige, endelig falder det ham ind og han skriver igien saadan en Seddel:

„Aldrig havde jeg forestillet mig, at Mennesker med sund Forstand vilde troe, at jeg var i Stand til at forudsige noget eller spaae. Den Gang skrev jeg det kun for at give Manden Mod til at troe,

troe, han skulde ikke døe, som og er seet. Saa snart han nu faaer denne Seddel, maae han staae op, spise et godt Smørrebrød, og drikke et Glas Viin. Han skal endnu leve længe."

De'te var, som Kontrastødet paa Hønen, Redning fra den lange Frygt; dette havde en ønskelig Virkning. Da Manden havde læst Seddelen stod han op, fulgte Lægens Anviisning, og levede mange Aar siden.

Hadde han seet Experimentet med det frygtfomme Dyr, da havde han uden Tvivl leet og sagt: o den toffede Søne! — —

En Læge fik en Patient i Kur, som bildte sig ind, at være blevet forvandlet til en Hane, han gaalede og idelig, som Hanerne. Lægen lover at helbrede ham. „Jeg, siger han, har seet slige Forvandlinger før, og jeg forstaaer den Kunst, at standse dette Slags Trolddom, I maa komme til mig den — Dag, det Klokkeslet!" Da han kommer, finder han Lægen i et gandske tomt Kammer, siddende for mange Instrumenter paa et Bord, hvor han regner i sine dybe Tanker, og svarer Patienten paa alle hans Spørsmaal ikke et Ord. Han gaaer bort med sin Ledfager. Efter nogle Dage maa han paa den bestemte Time komme igien, og finder alting, som forrige Gang. Dette igientages saa tidt, at Mennesket er færdig at blive til et rasende Gaining — fra en Hane.

„Nu kan jeg ikke længere holde det ud, De maa dog sige mig, hvad De beregner? hvorfor De aldrig svarer mig?"

„Ja

„Ja jeg har fundet det! Nu sandt jeg den Time, i hvilken Hanerne igien Skulde blive forvandlede til Mennesker. Ved det Klokket, Overmorgen, skal han og blive et Menneske igjen, og ikke mere kunne gale.“ Mennesket studer, og jo nærmere Timerne gaar frem til den bestemte Termin, desto større bliver hans Haab. Timen kommer. Nu kan han ikke mere gale, og bliver igjen fornuftig. Indbildningen er en Hønebielte.

Anekdoter.

1. Da Gustav 3. var i Frankrig, søgte man meget at overtale ham til at besøge den store Franklin. Forgieves. En af dem, som havde fortrøstligst Adgang til ham, ledede Samtalen til Marsagerne for deane Bægriug. „Ingen, sagde Sverrigs Konge, kan agte Doktorens Talenter og Skarpsindighed meer, end jeg; men en Konge hykler, hvis han foregiver at have Høvyagtelse for en entusiastisk Ven af Friheden. Jeg elsker Doktoren, som Philosoph, jeg hader ham som Statsmand, Jeg vil derfor, saameget mueligt, undgaae at komme sammen med en Mand, som jeg maa flye, saavel efter mine Grundsetninger, som for den Plads jeg beklæder.

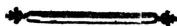
2. Lucius Sylla, som tilsidst blev Diktator perpetuus i Rom, fik denne Gravskrift: „Aldrig har nogen Ven gjort ham saameget godt, og aldrig nogen Fiende saameget Ondt, at han jo med Rente har belalt det.“

Borger = Bennen.

No. 34.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 20. April 1792.

S Generalforsamlingen den 16de April sidstleden, blev:

1) Den forrige Administrations Regnskab for afvigte Aar fra 18. Februar 1791 til ult. Febr. 1792. fremlagt for Repræsentationen, efter at det tilføit af de Hrr. Grossererene Colstrop og Bech, som udnævnte Revisorer, var igiennemseet og forsynet med følgende Paategning:

„ Forestaaende Regnskab over det forenede Un-
„ derstøttelses Selskabs Midler, fra 18. Febr.
„ 1791 til ult. Februar 1792, have vi Un-
„ dertegnede, som Revisores, i Følge Repræsen-
„ tationens Valg i sidste Generalforsamling,
„ igiennemgaaet, og finde i det Hele den øn-
„ skeligste Orden og Nøiagtighed; kun dette maae
„ vi erindre: at Regnskabsføreren i Indtægten

„ 4de Post, Bilager Litr. B. Kvartalet fra
 „ 1ste April til 1ste Junii 1791, har beregnet
 „ sig til Skade for en Qwittering i Nidl. 8 f.,
 „ hvilke ham af Selskabets Kasse bør tilsvares.
 „ I øvrigt da Regnskabet indeholder en fuld-
 „ stændig Esterretning om Selskabets i Behold-
 „ værende Midler; samt den nu værende Ad-
 „ ministrations lovformelige Qvitttering for at
 „ have imodtaget samme, saa skønne vi ikke
 „ rettere, end at Selskabet skylder de fratraadte
 „ Herrer Administrateurer den varmeste Takse-
 „ gelse og Erkiendtlighed for den utrættede Flid,
 „ hvormed de have arbeidet paa at fremme
 „ Selskabets gode Viemed, og have søgt at
 „ befordre og vedligeholde Orden i Sagernes
 „ Indretning og Udførelse, hvorpaa vi iblant
 „ flere ikkun her vil nævne dette eene. den nu
 „ værende bedre Indretningsmaade i Henseende
 „ til Ugebladets Betaling, hvoraf Nyttens al-
 „ lerede tydeligen har viist sig, da Restancerne
 „ derved formindskes.“

Kjøbenhavn den 10de April 1792.

Andr. Collstrop. J. Bøch.

I Følge Lovens 4 Cap. S. 10. blev altsaa
 af Repræsentationen i Protocolen qvitteret for
 Regnskabet, og tillige besluttet, at dette i Ugebla-
 det

det skulle bekiendtgjøres, samt at i næste Generalsforsamling en Gienpart af Regnskabet med paa tegnet Qwittering skulle forelægges Repræsentationen til Underkrift.

2) Fra de Hrr. Revisorer var tillige indkommet et Forslag, angaaende de fra ældre Tider hidrørende Restancer, om hvilke Administrationen i Regnskabet, vide Borgervennen No. 31. Pag. 249. Litr. a—b, gjør den Forklaring: at lidet eller intet deraf kunne indkomme; dette Forslag blev oplæst og bestod i følgende tvende Poster;

a. Om Repræsentationen ville bifalde, at disse Restancer eengang for alle i Bladet bleve indfordrede med 4 Ugers Barsel, saafremt noget kunne erholdes, og at Resten i Fremtiden af Regnskabet maatte udgaae, til Lettelse for Regnskabsføreren.

Da de forrige Hrr. Administrateurer gjorde her ved den Forklaring, at de omtalte uindløste Qwitteringer maatte bevares som Bilager til Directiøns Regnskab, fra hvis Tid de hidrørte, saa blev vedtaget: at Sagen skulle forblive som hidtil, men, at de Restancer, som hvilede paa dem, der enten allerede nyde, eller i Fremtiden komme til at nyde Pension, skulle indeholdes af den dem tilstaaede Pension og saaledes afgjøres.

b.

b. Om en Termin af Aar og Dag efter Forsalds-Tiden i Fremtiden maatte bestemmes, efter hvilken Tid de Døsterende, naar de, uagtet tilbørlig Anmodning, ikke havde indfriet deres Døttinger, skulde ansees som udgaaede af Selskabet.

Da Lovenes i Kap. §. 13. har Hensyn til samme Tilfælde, saa bliver denne Paragraphs Indhold herester at iagttage, naar det udfordres.

3) Som overordentlige Medlemmer indtraadde i Selskabet:

Madame J. M. Dreier, Enke efter afg. Sognespræst for Farø Menighed A. Dreier.

D. D. Lorenzen, Klædefræmmer og Oberformyndet. Secretair Rosenwinde Kollerup.

Smith, Kleinsmedmester.

Ligesom og Hr. Materialforvalter H. Hassing gik over fra ordentligt til overordentligt Medlem.

Som ordentlige Medlemmer bleve proponerede og antagne:

Brændeviinsbrænder og Chirurgus Kisp.

Skoemagermester D. Hammer.

Doctor Medicinæ Böttcher.

Skreddermester Mørk.

Uretkræmmer E. Bang.

Snedkermester Brøstrup.
 Madam Casse.
 Varykmagermester J. C. Brock.
 Varykmagermester E. M. Schiendler.
 Bager Breslau.
 N. Hald, Eier af Roeskilde Kroe.
 Fuldmægtig P. Olsen.
 Premierlieutenant v. Breuningk.
 Skoemagermester E. Ring.
 Snedkermester F. A. Kold.
 Kammerraad J. With i Holbeck.
 B. Keigel, Oldemand for Handskemagerlauget.
 Kammerraad Rasmussen.
 Kammermusicus Schjørring.
 Hoffmed J. Møller.
 Fuldmægtig Dræcher i det jydskke Stifts Contoir.
 Rittmester Funk i Næstved.
 Doktor Theol. P. Smith.
 Frue Etatsraadinde Topp.
 Brygger Rindom.
 Bager Rasmussen.
 Justitsraad Kolpin.

(Fortsættelsen følger)

Man kan trøste paa mange Maader.

Ofte er det mueligt, at gjøre et vranten Menneske munter, ved at vise ham, hvor liden Bigtighed det har, som han sørger og bekymrer sig for, og hvor meget mere de ere at beklage, som sukke under de mere virkelige, mere smertende, mere nagende Sorger. I mange Tilfælde kan en Trøster, som har nogen Menneskekundskab, hielpe den, som behøver Trøst, ved at sige: det er godt, at Du lider paa denne Maade, det er bedre, end om Du leed paa en anden, som var smerteligere og værre. I de alvorlige Sorger maae man med denne Trøst være forsigtig; i de mindre alvorlige kan man spøge lidt, for at give Svar til saa mange Medmennesker, som klage saa vrantne over ingen Ting.

Her ere nogle Exempler paa denne Trøstemaade:

„ Jeg har kun een Kiol, det er saa fattigt. ”

Nei, det er ei saa fattigt, det er bedre, end om Du skulde gaae i Trøien og havde ingen Kiol.

„ Min Søn har faaet en slem Blækplet paa sin bedste Klædning, det er mig en fortredelig Sag. ”

Thi! det er godt. Thi det er dog bedre, end om Klædningen var reent opslidt.

„ Jeg har saamange Sorretninger, at det er forstrækkeligt. ”

Nei! det kan ikke være forstrækkeligt, det er bedre, end om Du havde ingen.

„ Jeg

„ Jeg taber græffeligt i dette Spil. Jeg har al-
 „ drig været saa uheldig.“

Dette er dog bedre, end at faae et Drefigen
 af sin Ligemand.

„ Jeg er gandske utaalmodig over, at jeg fik in-
 „ tet Brev med Posten fra min Ven.“

Det er godt, det er bedre, end om Du havde
 faaet Brev, at han var død.

„ Vi levede kun ved Smørrebrød i det Gieste-
 „ bud, jeg var budet til i Aftes, det var saa
 „ Fiedsommeligt.“

Det var godt. Det var bedre at spise Smør-
 rebrod, end at foræde sig.

„ Madamen nødte mig den tredie Kop Kaffe paa,
 „ men det maatte jeg betale — — “

Oh! det var dog bedre, end om hun havde
 faaet Dem til at drikke den fierde.*)

„ Det er ilde, at min Gienboes Suus er saa
 „ høit.“

Det er godt, det er bedre, end om Glden
 fra hiin Bagboe skulde i Gldbranden fare over
 for at antænde Deres.

„ Aldrig kan dog min Mand, hvor tidt han
 „ gaaer over Børsen, bringe mig saadant hiem.“

Ma

*) Den samme Maade brugte Bessel for at troste Reeb-
 slageren, som klagede over den Hede, Natfjorten
 og Mansketfjorten forarsagede om Sommeren:
 „ to Skjorter er m. G. og G. formeget “ Hvad
 siger han da om tre?

Madam! det er bedre, at han bringer intet, end at han skulde komme hjem med nogle Væbreidelser.

„ Sy! hvor Vesterbroe lugter i November, det er dog stygt, naar man vil spadserere.“

Det er bedre at blive hjemme, end at soite ud i de korte Dage.

Dette er en irriterende Trost, men mange ere de Tilfælde, hvor den er ligesaa gavnlig, som den formiddende; Uvidenhed og Forsængelighed behøve Nævselse, for at forkorte det lange Register over Klagerne paa Jorden.

Anekdote.

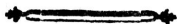
Da Keiser Karl 5. paa sin Reise til Nederlaudene besøgte Franz den første, Konge i Frankrig, lod denne ham ved sin Minister anmode om Mailand til Forlehning. Keiseren svarede: Hvad Kongen af Frankrige vil, det vil jeg ogsaa. Da Kongen siden lod Keiseren ved hans Vortreise erindre om Løftet, forklarede Karl sine Ord saaledes: Hvad Kongen af Frankrig vil, det vil jeg ogsaa; Du vil Kongen have Mailand; Derfor vil jeg og have det.

Borger = Bennen.

No. 35.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 27. April 1792.

Fortsat Beretning

over hvad i sidste Generalforsamling blev foretaget.

- 4) Administrationen havde imodtaget et Forslag fra een af Selskabets Repræsentantere, betreffende Maa- den at foreslaae nye Medlemmer, hvilket Forslag blev forelæst Repræsentationen, som i denne An- ledning tog følgende Beslutning: at Proposition- nerne skulle herefter see som hidtil, men at ens hver, som ønskede at indtræde i Selskabet, enten skulle skriftlig indsende sin Begiering og deri godt- giøre, at han var qualificeret efter Lovens 1 Kap- s. 7. til at optages som Medlem, eller og propo- neres af en Repræsentant eller anden bekiendt Mand i Selskabet, som paa hans Vegne meddeelte Re- præsentationen denne Forsikring.

5) I Anledning af 2de indløbne Breve, blev i Følge Lov. 4 R. S. 7. fremsat det Spørgsmaal: hvorledes de i Banqven deponerede 500 Rigsdlr., og hvad mere herefter maatte indkomme, skulde givres frugtbringende for Selskabet, saalænge Kongelige Obligationer vare i saa høi Pries? — Repræsentationen besluttede: at i det Kongelige Finantskollegio skulde ansøges om at faae den ovenanførte Kapital, og hvad videre indkom, indsat i Hans Majestets Kongens Kasse, for saavidt disse Penge henhørte til Selskabets faste Fond efter Lovens 2 Kap. S. 1. men skulde dette ikke bevilges, da maatte Kongelige Obligationer indkøbes.

6) Fra Kommissionen for Ugebladet var indkommet et Forslag, om „ at vælge et Medlem af hver „ Klassifikations Repræsentantere, som ville erkyn- „ dige sig om de i hans Klasse afdøde Medlem- „ mer, og enten selv eller ved Bogholderen under „ sit Opsyn og Ansvar optegne det, Lovene, i „ Henseende til Biographier, befale, for deref- „ ter at indsende det til Formanden for Ugebla- „ dets bestyrende Kommission Hr. D. Birch.

Herpaa blev besluttet: at dette Forslag skulde cirkulere til de samtlige Hrr. Repræsentanter med Anmodning om, imellem sig at udvælge de Mænd, som vilde paatage sig denne Forretning.

7) Dernæst indhentedes Repræsentationens Beslutning, at et høitideligt Møde som sædvanlig i Aar skulle holdes, hvis Indretning, saavelsom Tiden, Administrationen nærmere i Bladet, saasnart mueligt, skal bekiendtgjøres.

8) Efter Vedtægt i forrige Generalforsamling anmeldte Administrationen de Medlemmer, som siden den Tid vare døde, havde udmeldt sig, eller vare efter Lovens I Kap. §. 12. udslattede formedelst Restance.

Antallet af Selskabets Medlemmer, ordentlige saavelsom overordentlige og velgjørende var, da forrige Generalforsamling holdtes den 12. Martii, iberegnet de nye den Gang valgte 1664.

deraf vare døde I.

udmeldte 2.

udslattede form. Restance 8.

II.

Selskabets Antal var altsaa 1653.

hvortil kommer de i denne General-

forsamling antagne nye Medlemmer 31.

i alt 1684.

Foruden ovenansførte, bekiendtgjøres tillige til Selskabets behagelige Efterretning, at den i Lovens

4. Kap. S. 16. paabudne Leverance af alle Selskabets Papirer, Protokoller, Obligationer og Pengebeholdning til nærværende Administration skede den 29. Mart. sidstleden, i Overværelse af de tre Hrr. Repræsentantere Grosserer Brock, Bøndmager Liebenberg og Isenkrammer Lassen, som i forrige Generalforsamling vare valgte (vid. Borgerv. No. 29. 1.) og blev da udstødt til de fratrædende Hrr. Administrateurer en Qvittering, forsynet med Administrationens og ovenmeldte 3 Hrr. Repræsentanteres Underskrift.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Efter Vedtægt af Commissionen for Ugebladet skulde ved denne Tid her indføres Efterretninger om de udi afvigte Qvartal afdøde Medlemmer. Men af forestaaende Bekiendtgjørelses 6 §. maae det behagelig erfares, at Commissionen har ved Administrationen foreslaaet, at en Maade maatte udfindes, hvorved man blev istand til at meddele saa udførlige og paalidelige Data, som billigen udfordres. Saa længe indtil dette opnaaes, maae Commissionen, skjønt imod sin Villie, udsætte slige biographiske Underretninger.

Efterretninger om Jamaica.

Sukkerøerne i Vestindien bliver mere og mere bekendte ved Europæernes Tilhold og Handel med dem. Og eftersom den Handel er og vedbliver for de danske Folk vigtig i Vesten, som den islandiske er det for nærværende Tid i Norden, saa kan et lidet Uddrag af de nyeste Efterretninger (Account of the Island of Jamaica by W. Bechford) være for almindelig Mand, som Handelsmand, underholdende.

Sukkerøernes Klima er ikke Europæerne gunstig, det virker strax ved Ankomsten paa den Reisendes Helbred, svækker Virksomheden, og frembringer en almindelig Kraftestøthed eller Mæthed i Siel og Legeme. Den sundeste Deel af Øen er en vis Egn i Kirkesognet St. Elisabeth, hvor man neppe mærker den hede Zones Værd, og kan til alle Tider paa Dagen gjøre sig stærk Bevægelse, uden at afsmattes. I de øvrige Dele skræmter man vel mere; dog skal Mortaliteten ikke være større, eller ikke ens gang saa stor, som i Europa.

Ingen Bort er saa mange Farer og Vanheld underkastet, som Sukkerøret. I blandt denne Plan-tes Fiender henhøre og Rotterne, som ere der, ligesom alt andet Slags Udsi, i saa stor en Mængde, at der paa en eneste Plantage i 5 til 6 Maaneder blev fanget 39000 Stykker. I nogle Egne bleve Rotterne fordrevne af Myrerne; hvor dette skedte, var Lægemiddelet værre, end det foregaaende Onde; i det man endnu mindre kunde forsvare sig imod de alt giennemtrængende og fortærende Myrer, end imod
 Rotte

Rotterne. En af de skrækkeligste Plager for de vestindiske Øer ere Orkanerne. Naar Luften er ligesom antændt af en vedholdende Hede, saa kan der, i det man ei mærker det mindste Vust, med eet opkomme Hvirvelvinde, som omkaste hele Sukkeragre, oprykke de stærkeste Træer med Roden, og splitte deres Grene fra hinanden.

Negerflaverne blive nu holdt meget bedre, end fordem, hvilket man især har Nværernes Exempel at takke. Man overlader dem ikke allene Søndagen men og Loverdagen, og i Regntiden mange hele og halve Dage; de arbeide ikke saa idelig og ikke saa meget som flittige Bønder eller Daglønnere i Europa. Over af 1200 Punds Bægt ere ikke sieldne, Svines og Saare-Kiødet er her bedre end i Europa.

Man regner, at der i Aarene 1780—1787 ere omkomne 15000 Slaver allene ved Orkanerne; for medelst denne Aarsag til Negernes Afgang, som ligger i Sukkerøernes Klima, er en bestandig Importation af Slaver nødvendig og Koloniernes Fald uundgaelig; om man paa engang vilde forbyde Slavehandelen. (Med flere Grunde, som tildeels ere vigtige, viises Skaden af Negerhandelens Ophævelse; men ligesaa fordervelig, som en pludselig paafarende Menneskekierlighed vilde være en Stat, saa viiselig gaaer den danske Regiering Middelveien, og ophæver først Handelen efter 10 Aar; i dette Mellemrum kan der udrettes meget til at have Banskellighederne.)

Man gjør sig en overdreven Forestilling om Negernes Elendighed, man slutter fra enkelte Tildragelser til deres heele Skiebne. Intet er urimeligere end at troe, Slaverne skulde i deres Slaverstand føle sig ligesaa ulykkelige, som Europæerne i den

den maatte føle sig, Negeren har intet Begreb om Frihedens Behagelighed, hans Ønsker ere ligesaa forskellige fra Europæernes, som hans Trang og hans Fornemmelses Evner. Hvor lempelig og vel de fleste Negere behandles, viises endog ved deres Liigbegiængelse. De Dødes Liig blive omhyggelig rensede og pantede, Kisten behænges med fint Kammerdug og Tresser, foruden det kostbare Liigteppe. Tugt og Afske er paa Jamaica ikke saa haard, som Straffene i den engelske Armee, eller paa den engelske Flaade. Og om Retsfærdigheden undertiden blev fornærmet ved disse Straffe, saa kunde jo Lovene forekomme denne, som anden Misbrug af Rettigheder. Til saadan Misbrug hører det rigtig nok, at man paa Jamaica lader de syge eller gamle Negere, som man ikke kan sælge eller bruge, aldeles uden Hielp; forladte af deres Eiermænd ligge de da her og der paa Gaderne og omkomme af Hunger, Sygdom og Fortvivlelse.

De hvide Kreoler due intet (Kreoler ere Blandinger af Slaveherren eller hans Søn eller hans Venner med Negerinderne). De ere dovnne, ustadige, uduelige og uvillige til alt Slags vedholdende Arbejde, de ville ikke anstrenge sig til noget, og aldrig har Kreolerne vlist sig i nogen Kunst eller Videnskab.

I en statistisk Liste over Jamaica angives disse Tal paa Eiendomme og Produkter:

1061 Sukkerplantager: 2018 andre Plantager:
255700 Slaver: 224500 Stykke Qvæg:

Sukkerplantningerne levere: 105400 Fade Sukkere og 52700 Fade Rum. Silverten, saavel i Slavesmængden, som Produkterne, er til Været 1786 anseelig forøget. Værdien af de engelske Sukker-
Der,

Der, eller den Kapital, som staaer i Plantager, Slaver o. s. v. statteres til 70 Millioner Pund Sterlings Værdie. Slavernes Værdie kan allene beregnes til 22,500000 Pund Sterling.

En Advarsel.

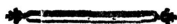
Man kjober en Pæke Oblater til at forsegle Breve med, de ligge alle i heilig Orden og ere alle røde. Saa ofte man vil sende en Billet bort, smører man den lille Rinddeel paa Tungen, og dette kan vel skee mange Gange om Dagen. Har man Børn, komme de og tidt til at lege i Kontoret eller Faderens Kammer med disse røde runde Tingester. — Ja hvad farligt er der da? Meel og Vand; det er aldrig farligt, naar begge Dele ere som det sig bør. Men disse smaae Tingester indeholde, hver for sig, et par Knappentaals Hoveder af Blye, som ligger i Minien (det mineraliske Blyekalk, hvormed de farves). Man kan overbevise sig derom, ved at lade Blæserøret paa Kul fortære dem. Det er altsaa farligt, at slikke paa, eller nedsynke dem. Børn maae især skaaes for de røde Oblater.

Borger - Bennen.

No. 36.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 4. Mai 1792.

S Anledning af det forestaaende høitidelige Møde, som man ønskede saasnart mueligt at kunde holde, finder Administrationen uundgaaeligen nødvendigt, at en Generalforsamling forinden holdes, for at kunne indhente Repræsentationens behagelige Beslutning paa nogle Punkter dette Møde vedkommende. Administrationen giver sig altsaa den Frihed herved at indbyde de samtlige respektive Hrr. Repræsentantere til et Møde næstkommende Mandag den 7de Mai, om Aftenen Kl. 7. paa sædvanligt Sted.

* * *

Da Budet Høier er bleven sengeliggende, saa at han ikke selv kan bestride Ugebladets Ombærelse, saa finder Administrationen fornødent at bekendtgjøre dette, og at anmode de respektive Medlemmer, som af denne Aarsag ikke have erhholdet No. 35., at de ville undskylde det indløbne Ophold, da man saasnart mueligt skal søie Anstalter for at bringe denne Sag i Orden.

En Samtale,

som berører lidet af Naturhistorien.

Der er dog ingen Glæde fuldkommen, hørte man sige i et Selskab, som vilde fornøje sig paa en skøn Sommerdag, Himmelen er saa klar, Lusten er saa oplivende varm, det speilglatte Vand, Lys og Skygge paa alt det Grønne her i Skoven fryder vore Øine, og de høit gienlydende Fugleslag vore Øren; men nu skal de næsvise ærgerlige Mya endda forfølge os allevegne, en foragtelig Hær af Skabninger er udsendt, ligesom for at gjøre os en Streg i Regningen, og komme vi hjem, saa er Stuen fuld af Fluer, og vort reene Melkesfad bestrøet med dette druknede Udsi. Hy! — — Jeg veed dog ikke, hvad alt det Kram skal til, uden just for at forstyrre den smule Fornøielse, man ønsker sig paa saadan en Dag.

I Selskabet befandt sig en fornuftig Mand, som havde læst om, og selv undersøgt en Deel Insekter. Han elskede denne behagelige Tidsfordriv og kunde ikke vel fordrage Hr. D.'s Beltalenhed.

„ De ærgrer sig, og er strax saa vranten, naar ikke alting er traadret efter Deres Ønske. Sandt nok, jeg veed ikke heller saa gandske bestemt at sige, hvortil den Mængde Fluer og Myg er skabt, men Skieldsordet: Kram skurrer: om De tillader det, i mine Øren, og at de ere til allene for at forstyrre os, modsiges jeg gandske. En Mya, skulde De troe det, er mig virkelig en agtværdig Skabning.“

B. Da var jeg tilfreds, at jeg kunde knuse alle disse Sværme med et Haandslag, eller at Korlus vilde laane mig et Pustør, for at kortsprede dem, som Høner for Binden, hvad rart skulde der vel være ved en Myg?

Det vil jeg dog fortælle — ifald mine Venner og Veninder ville hjælpe mig i mit Forsvar mod Hr. B.! Jeg har fundet denne fine Legemsbygning overordentlig beundringsværdig, og jeg kunde vise Dem i mit Forstørrelses-Glas Under over Under i en Myg."

„ Det var meget. Vi andre høre gjerne til, om Hr. B. vil tillade det og tie."

„ Myggens Hoved har en Fierbust, Legemet er bedækket med fine Skiel, Uld og Haar, derved bevogtes den baade mod Vædsker af Luften og Vandet og mod Støvet, som møder den paa Jorden og i dens Flugt. Den har en Næsesnabel (det Organ, hvormed den søger sin Næring) overmaade fin; i Midten er der en Nabning, og af den komme tre til fire smaa Spidser frem, som den kan trække frem og tilbage. Der ligger en Hud om Spidserne, som en Skede, og Enden af Skeden er Myggens Tunge. Trækker den noget, som er sugtigt, saa suer den; kommer den til noget, som er haardere (en Menneskes haand o. s. v., et Blad, et andet Insekt o. s. v. en Melkehinde, Fløde o. s. v.) saa borer den først igiennem med Braaddene, trækker dem saa tilbage, og suger Blodet eller Vædskan til sig igiennem Skeden, som igiennem et Rør. Den er rød, grønblakket, sortagtig efter de forskjellige Vædsker, den suger til sig. Og paa Siderne har jeg bemærket to Huulninger, som jeg troer den vifter paa med Vingerne,

gerne, naar den saa kiedsommelig synger os i Sovn om Sommeraftenerne.

B. Hvor kan De gjøre sig den Umage, at betitte saa uselt et Insekt? Deres Tid — — Jeg maae gaae paa Rentekammeret fra Kl. 9. om Morgen en til Klokken 9. om Aftenen, hvor kan De med Deres bestemte Forretninger faae Leilighed til at besee en Myg?

„ Deres Rentekammergang varer dog virkesig ikke i tolv Timer om Daaen. Tag Morgenstunden, Mellemstunden, og Aftenstunden i saadan en Sommerdag til Nytte, og naar De da har Lust til at betragte Skaberens Underkraft i de skabte Ting, saa skal De ikke bebreide mig Tidsspilde, men anssee selv den Granstning i Naturens mangfoldige plastiske (Skabende og dannende) Kraft for den behageligste Tidsfordriv.“

„ Det vidste vi nok, at Hr. B. kunde ikke lade være at afbrude Dem, han er endnu lidt vreed over Myggene — Vi ikke. — Det, De fortalte os var meget behageligt. Men mon de komme af Egg, som Bierne, saavidt jeg har hørt, frembring's? eller avles de, som man og siger, af det raadne stillestaaende Vand. Jeg har seet Millioner svømme for mine Dine i Pytter og Moradser?“

„ Myggen lever i Vandet, paa Jorden, og i Luften. De gamle Mygge, som om Vinteren have opholdt sig i Kieldere og Huller, gjøre om Foraarret noget tilrette af Sliim eller Skum, som ligner et fladt Hartoi, i stillestaaende Vand; paa dette lille Skib lægge Myggene en Mænade Egg, og befæste det paa nogen Maade i Soelsiden af det Vandsted, de have valgt. Soelvarmen gjør da sit til at ud-
ruge

ruge Eggene, og naar der kommer Liv og Udbrud, vælter den lille Skabning sig ned i Vandet, synker til Bunds og finder sin Næring, (en liden Portion) indtil den voxer, og Halen hjælper den at lette sig op til Vandets Overflade. Ved denne Hale, som den stikker oven over Vandet og drager Luft med, faaer den sin tilbørlige Størrelse, svulmer op, afkaster Huden og forvandles til en Puppe, hvori man kan see alle de fine Myggedeele. Hovedet, som før hængte ned i Vandet, viser sig, og to Følehorn stikke frem. Efter nogle Dage springer Huden imellem Følehornene, Insektet breder sine Vinger ud, lader dem tørres og flyver op i den fri Luft."

B. Det er artigt nok, men al denne Fornøielse maac dog ikke kunne kildre Dem, min Herrel! naar De faaer et eneste Myggestik, og De saa tilslige Skalde svare mig, hvad al den øvrige Mængde af det Kram, som jeg endnu vil kalde de Insekter, Skal til om Sommeren.

„Klag dog ikke saa ørgerlig over et lille Dyr, hvis Virkning er saa ubetydelig, og saa let kan forbygges.“

„Men Vindver, sagde Selskabet, maac vi jo dog have aabne om Sommeren for fri og frisk Luft? Hvor kan man da undgaae den Aftensang, de saa gierne opvarte os med?“

„Myggene have en meget fin Følelse og merke Luftens Trykning og Veirets Forandringer let. Vil det regne, saa trækker Sværmene sig til Løe og flyve ind ad Deres aabne Vindver. Dem kan man jo da i Forveien lukke i, eller sette en Glorramme for. Men ved klart Veir, For- og Estermiddag, indtil en Time eller to før Solens Nedgang, kan man
gierne

gjerne lukke Vindverne gandske op, der flyver ingen Myg ind, og de, der ere, flyve ud. Det er Dem heller ikke ubekjendt, at lidt Citronsaft eller Ved-dike svale den Kløse og Hede, som et Myggestik virker, og bedre er endnu en Priis Tobak af Salt, det er: saameget man kan holde i to Fingre, gjøre det fugtigt med Spyt og gnide Stiffet dermed. Det har man jo dog allevegne? "

B Ja man har det allevegne — bedre dog! at alle Myggene tilhobe vare paa Blosbiery, for den Nytte, de gjør.

„ Jeg har saat, om De erindrer det, at jeg ikke veed saa gandske rigtig at angive Aarsagen, hvorfor de tallose Sværmer sværme her og der, nær ved deres Høvested og Næringspæds. Saameget har jeg dog seet, at Svaler og andre Fugle streife igien nem dem og fluge i Flugten vel en halv Snees eller mere i hver Karr, ligesom Hvalen tager en halv eller heel Lønde Sild af Gangen i sit Gab ved en gandske kort Bevægelse. Dette vide vi og, at andre større Insekter leve ved Myggene, og at en Vedderkop glæder sig ved dette Rov, som den Lækkerfulne ved en Ret Østers. Det ene i Naturen er til for det andet, det mindre for det større; og saa tør jeg ikke sige, at der er skabt en eneste Myg for mange, der er, som jeg troer, hverken flere eller færre, end der skal være. "

„ Ja, det troede jeg og, sagde en anden, dersom disse Insekter skaffede os den Nytte, som Bien eller Silkeormen, men Myggen? — jeg er næsten færdig til at kalde denne Slægt med Hr. B. noget ærgerligt og utaaleligt Kram, og at sette alt det øvrige Uroi, som De kalder Insekter, under samme Rubrik. "

„ De

„ De maae tillade mig, denne Deres Farvighed kommer af Deres Bankundighed i de Ting, De taler om. Jeg kiender endnu noale flere Insekterarter, end den, De nævnede, som skaffe os Rotte. Rigtig nok er Nyttens og Fordeelens af den flittige Bie vigtig og erkjendt iblandt os, ligesaa vist er det, at vi klæde os, naar vi ere meest stadselige, i Ormespind. Men om jeg gjør Dem et par Spørgsmaal: hvorfra faae vi Lak til at beseale vore Breve og Obligationer? hvorfra faae vi Blæk til at skrive dem? hvad vilde De da svare?

„ Det var herligt, nu faaer vi noget mere at høre (hvistkede man) Hr. B. og Hr. U. veed intet at svare.“

„ Saa maae jeg sige Dem det. Der er en Fedme ved et Slags Myrer, hvoraf man forstaaer at berede en Klebighed eller Fernis, som er det første og fornemste i Lakket. Det er et lidet Insekt, som danner det Galæble, vi bruge til Blækket. Bladlusen stikker Hul paa et Egeblad, legger sit Egg deri, Ormen drager Saften til sig, Bladet krumpes, Bædsken med Bladgrenene danne en Skal, og naar Ormen har nok, borer den sig igjennem. De seer derfor intet rundt, fuldt Galæble, uden det har et Hul, som om det var boret med Jern. Desuden — hvor megen Rotte gjøre Insekterne ved at opjuge eller opgrave de raadnende Aadler her og der, nær og langt fra Menneskenes Boliger? hvad sige De om de spanske Fluere, som ved en rigtig Brug formindsker Smerter, og redde maaskee mangen Gang fra Døden? hvad sige De om Farverne, der drives til den hvieste Glands allene ved Insekter.“

Hvilken Farve mener De? spurte en Dame i dette Skovselskab. Jeg har selv farvet meget, baade

baade Uldent og Pinned, hvor vil De hen med Deres Fluere og Myg? nu kommer De til kort. Hr. B.! hold med mig, vi skal snart fange ham med alle hans Insekter.

„Madam! jeg bør have Taalmodighed og overbære med den Uvidende, som det sommer den, der veed, hvad han siger; Insekterne, sagde jeg, skaffe os den skønneste røde Farve. Man har i Podolien og Ukraine et Insekt, som findes paa Rødderne af visse Bærter, man farver meget vel rødt med det, ei at tale om Cochenillen.“

Røksenellen, siger De, vil De nu narre os med deres Kundskab? det er jo Pulver, Røksenellespulver, som jeg saa tidt har brugt, baade mine Børn og jeg har Tøi, som jeg selv har farvet dermed. Man faaer det paa Apoteket eller i Urteboden, jeg troer det maa findes i Jorden, eller de kan lave det der. ha! ha! hvor kan Røksenelle og Insekter settes sammen?

„Madam! Mødrene ere Vre værd, naar de spinde og farve, sye og strikke, bevare og berede Mad, alt efter deres bedste Kundskab. Men, om De tillader det, vil jeg dog endnu fortælle Dem, at jeg ikke har taget Feil, da jeg sagde: den skønne røde Farve faaes ved et Insekt, som hedder Cochenille.

(Slutningen i næste Blad)

Kredagen den 11. Mai 1792.

S Generalforsamlingen den 7de Mai bleve følgende optagne som Selskabets ordentlige Medlemmer:

Sekretair Pram.

Somfrue Charlotte Amalie Smidt.

Jens Keimert Smith, Urtekræmmer.

Corfirin, Fuldmægtig i det syhnske Stifts Contoir.

Madame Madsen, Skibs-Kapitain Balkar Madsens Hustru.

Fribager Klitsoed.

P. S. Stolp, Spekhøker.

Chirurgus H. M. Schuck i Thorshavn paa Færøe.

Madame Birgitte sal. Prokurator Hansens Enke fra Store Hedinge.

Statsraad og Livmedikus Nassow.

Premier-Lieutenant G. S. v. Bille i Søe-Staten.

Sernæst blev forelæst et Brev fra Kiøbenhavns-
Magistrat af 2den hujus, hvori den Kongelige An-
ordning om Fattigvæsenet blev bragt i Erindring, &
Tilfælde: at Selskabet ved extraordinaire Leiligheder
indsamlede noget til de Fattige, da der med saadant
skulle forholdes efter Anordningen.

Da saadanve Indsamlinger ikke finde Sted i
Selskabet, uden for saavidt de ere anordnede i Lo-
vene og henhøre under Selskabets egen Kasse, hvis
Bestemmelse, tilligemed Lovene, af Kongen allernaas-
digst var konfirmeret, saa kunne den Kongelige An-
ordning om Fattigvæsenet ikke sigte til at forandre
Selskabets Plan, hvorfor der blev besluttet: at Ad-
ministrationen skulle tilmelde Kiøbenhavns Magistrat
dette, og til fuldkomnere Efterretning om Selskabets
Plan og Indretning skulle et Exemplar af Selska-
bets Love vedlægges Svaret.

Ligeledes blev fremlagt et Brev fra det Kon-
gelige Finants-Collegio. Administrationen havde nem-
lig, i Følge Repræsentationens Beslutning, i forrige
General-Forsamling tilskrevet bemeldte Collegium og
ansøgt om Tilladelse at indbetale i den Kongelige
Kasse de i Banken deponerede 500 Rdlr., samt
200 Rdlr., som siden vare indløbne, i alt 700 Rdlr.
Ligesom og ansøgt om at maatte indfette paa lige
Maade, hvad Tid efter anden maatte indkomme.

Paa

Naar denne Ansøgning var indløbet ovenmeldte Brev til Svar med den Erklæring: at de nu værende 700 Rd. kunne indbetales og blive imodtagne, men at man ikke kunne forsikre Selskabet om flere Kapitals Indtagelse i Fremtiden.

Videre blev og i Henseende til det forestaaende høitidelige Møde vedtaget, at Billetter allene skulle udstædes til Selskabets Medlemmer, som igjen kunne overlade til Familie og Venner efter Behag. Prisen blev bestemt til 1 Mark pro Persona.

Administrationen har bestemt, at dette høitidelige Møde skulle holdes den 23 Mai, saafremt det ellers er mueligt at faae alt ordnet til den Tid. I næste Blad haabe vi altsaa at kunne give Selskabet en fuldstændig Efterretning om Indretningen og Tiden, naar Billetter hos os kan blive at bekomme.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Fortsættelse af

Samtalen,

som berører lidet af Naturhistorien.

(See No. 36.)

„ De har dog vel bemærket paa Deres Nipsstræer og Mellikestængler en Mængde Urter, som sidder ligesom Klinet paa hinanden langs op ad, man kalder det for den Lighed, det har med Luus i Danmark, i Størrelse og Levemaade, Bladluus. Under denne Slægt henhøre adskillige Arter, men to ere især mærkelige: Skarlagensbærret og Cochenillen. Den første kaldes og Kermesbærret, seer ud som røde blaaliggilindsende Bær, og ere næsten saa store som en Ert, naar de ere fuldvorne. Tallet af de Egg, som en eneste Huusluus kan lægge, er ofte to Tusinde. Naar de have naaet deres fulde Størrelse, afkradsfer man dem af Træerne, da de godt kan bruges i Farveriet. Karmesinfarve *) kommer af disse Kermesbær og har Navnet af dem. Kermesbær er det samme som Ormebær; thi Navnet Kermes er arabisk og betyder en Orm.“

„ Den egentlige Cochenille er en amerikansk Blad- eller Rørluus, som findes i Mexico paa de
saa

*) Karmesin, paa engelsk crimson, fransk cramoisi. Endskerne og vi følge mere Etymologien; rigtigst Karmesin.

sa kaldte indianiske Figener. Dette Insekt har et fladt Legeme, besat med Tverstræger, et purpurfarvet Underliv og sex korte sorte Fødder. Hølehornene ere spidse, en tredie Deel kortere end Kroppen. Hans lusen har to Traad-Ender i Halsen, den spinder sig ind og faaer saa Binger. Det er for den herlige Farves Skyld, som man faaer af dette Insekt, at Indianerne søge paa alle Maader at formere dem. Man fører over 800,000 Pund deraf aarlig til Europa. Betænker man nu at der høre i det mindste 70,000 af disse Insekter til et Punds Vægt, saa maae det være en uhyre Mængde, Indianerne saa omhyggelig samle."

Det var noget gandske andet, end det Pulver, Madamen talde om, det er altsaa en animalisk *) Farve og graves ikke op af Jorden?

„Saavel den mørkere, som den højere røde Farve tilveiebringes ved dette Insekt. Af Indigo **) og Cochenille faaer man det kørbareste og deiligste Violet.

*) Dersom Chymister og Farvere gjør Forskiel imellem den mineraliske, vegetabiliske og animaliske Farve, saa tilgive vi lettere denne Feil, end andre uvidende Critikaster.

**) Indigo er, om nogen ikke veed det, en Plante eller Stilkevegt, som vøxer fornemmelig i Ostindien, den bliver omtrent halv anden Alen høj i Stængelen, som er en Finger tyk og træagtig, oven til fra den gaaer mange retstaaende Grene ud, og disse ere besadte med flerede Blade. Man skærer den af for den blomstrer, og væder den saalænge i Vand, til hele Massen gaaer i Forraadnelse. Det blaa Vand heraf lader man løbe i et andet Kar og rører det saalænge om til de blaa svømmende Smaadeler sætte sig sammen i Klumper. Man lader Vandet derfra, og det, som sætte sig paa Bunden, Indigo, tørres i Skyggen.

Violet. Opløser man Tin i Skedevand og blander Opløsningen med Cochenille, giver det Skarlagens Farve, og svækker man denne Blanding, kan den endnu due til mange Slags andre højere eller mættede Farver. Endnu vil jeg bemærke, at Cochenillen kan tørres og forderves ikke lettelig, ja over hundrede Aar er den ligesaa kraftig til at farve med, som i det Aar, den blev sanket."

Hr. B. saae suurt, som naar Een ærgrer sig over, at en anden veed Tingene bedre, og taug. Madamen knippede lidt fortredelig, fordi hun havde farvet saameget og ikke vidst, hvad hun farvede med, hun hørte, at der var et plus ultra i hendes høie Kundskab og hun taug med. Det øvrige Selskab takkede Insektmanden og blev ved at være fornøjet.

Overtroe med Bøger.

Man vælger sig den eller den Andagtsbog, læser immær, studerer med sin bedste Klogskab i den, bliver derved et sieldent Billed paa Fromhed og roest for at være en Ven eller Veninde af Bøger. Dronningen af Portugal var, sårend hun blev forvildet, forelsket i Læsning, og tog Bøgerne med sig, efter at hun havde befalet, at Een i det mindste af hvert Huus skulde ved Feskdagene indfinde sig i Kirken, for at smage Religionens Glæder. — At Bøgerne ei virkede noget hos hende, er bekiendt. — Men om der ikke ere skedte Mirakler med Bøger for et halv hundrede Aar siden, er et andet Spørgsmaal.

Dette

Dette har man seet optegnet : „ For tyve
 „ Aar siden, (det er i Midten af det attende Se-
 kulum) kom der Ild i et Huus, hele Huset brændte,
 „ alt gik op i Røg, men Arndts sande Christen-
 „ dom og Paradises Urtegaard, Cristophili Lys
 „ i Mørket og Lygten i Saarestien, som vare
 „ bundne i to Bind tilsammen med Spender i,
 „ bleve ufortærede; Bindet havde lidt i Ilden, men
 „ indvendig var ikke et Bogstav borte af Ordene,
 „ man har seet det selv med sine Øine, og Folk
 „ have ikke nok kundet forundre sig over, at Guds
 „ Ord saa underlig blev reddet og bevaret.“ —
 Derefter gav man disse Bøger om i Konventiklerne
 (korte Bøde- Samlinger) som [mirakuløse Ting,
 man var særdig at tilbede de paa Skindet brændte
 Bøger.

Hvorfor reddede Gud disse to Bøger af Ilden?
 Ja det veed jeg ikke — var det de eneste Bø-
 ger af det Slags, som han vilde opholde, saa vare
 der jo i Bogladerne og Husene Exemplarer nok at
 faae, uden at disse to skulde reddes. — Var deres
 Indhold saa saare vigtig, at ikke en Tøddel maatte
 svies i Branden, saa tænker jeg dog Bibelen er vig-
 tigere, men Exemplarer af den er mange Gange op-
 brændt, baade hændelsesviis og forsetlig. — Eller
 skulde de Bøger just nu være bevarede, for at faae
 Menneskene til at troe?

Nei, det er Sagen. Bøgerne vare godt ind-
 bundne og tet samlede med Spender, i et langagtig
 Format, og trykte paa tyndt Papiir. Bladene ligge
 saa tet at ingen Luft eller Vædske kan komme imel-
 lem; de bliver da i Ilden snarere til Kull, end de
 fortæres af Luften. Og naar Ilden slukkes snart, el-
 ler noget andet Kalk og Gruus, eller Bret og Bieske
 falder

falder paa de Bøger, saa blive de, som andre Bøger, hele og holdne.

Bogen Uglspil og Bogen Bibelen, ere i Hedebrand lige Fare underkastede.

p. p—n.

Anekdote.

I den bekjendte 7 Mars Krig i Sydskand findes følgende ædelmodige Træk af General St. Andre's Karakter: En preussisk Drægon af Regimentet Plestenberg trængte sig saa dybt og saa længe ind i de fiendtlige Batailloner, indtil han blev dødelig saaret og styrtede ned af sin lige saa farlige saarede Hest. Nogle Soldater vare just i Begreb med at gjøre Ende paa hans Liv, da Generalen kom til, og standsede deres Forsæt med disse Ord: man maae redde en saa fiek Mand af et saa bravt Regiment. Han lod ham derpaa optage, og befalede, at man skulde anvende alle muelige Midler for at bevare hans Liv. Saasnart han var igjen helbredet, gav Generalen ham en Foræring af nogle Penge, hvorpaa han sendte ham uden Ranzion tilbage til Regimentet.

Borger - Bennen.

No. 38.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 18. Mai 1792.

Administrattonen kan i Dag have den Ære at tilfænde give samtlige Selskabets ærede Medlemmer, at den i forrige Blad anmeldte høitidelige Forsamling holdes næstkommende Onsdag den 23de Mai i Vor Frue Kirke, om Eftermiddagen præcise Klokken 5.

For at gjøre denne Høitidelighed fuldkommen har Hr. Doktor og Professor Lauritz Smith med megen Beredvillighed paataget sig, efter vor Anmodning, at holde een, til Forsamlingens Niemed, passende kort Tale. Med lige Beredvillighed have Hr. Kapelmester Schulz og Hr. Frankenau forfattet en Cantate, som opføres for Talen; efter Talen opføres den saa almindeligen yndede Hymne, hvortil Texten er af Hr. Thaarup og Musikken af Hr. Kapelmester Schulz. Til at udføre denne Musik have vi formaaet saavel de Kongelige Sangere og Sangerinder som det Kongelige Kapel, hvilke alle have havt den Godhed at love, ligesom i forrige Aar, at ville bidrage med deres Talenter til Dagens Høitidelighed.

Fors

Forvissede om, at denne Indretning i det Hele fuldkommen vil blive til Selskabets Fornøielse, smigre vi os med, at Forsamlingen vil blive talrig, da disse aarlige Møder ere de eneste Leiligheder, som efter Selskabets anseelige Størrelse kan gives dets Medlemmer, til samlede at kunne glæde sig over deres fælles ædle Bestræbelser og sammes Fremgang.

I Betragtning heraf og i det Haab, at den største Deel af Selskabets Medlemmer vil deeltage i denne Høitidelighed, har Repræsentationen i Generalforsamlingerne den 16de April og den 7de Mai besluttet, at ingen Bækkener denne Gang skulle udsættes for Kirkedørrerne, og, at Billetter allene skulle udstædes til Selskabets Medlemmer, dog saaledes, at ethvert Medlem kunne foruden de til egen Familie udfordrende Billetter, paa Forlangende, erholde nogle flere til sine Paarørende eller andre Venner.

Med disse Billetters Udlevering begyndes Mandagen den 21. Mai, og blive de at erholde denne og paafølgende Dag den 22., om Formiddagen fra Kl. 8 til 11., og om Eftermiddagen fra Kloften 3 til 6., ligesom og Onsdagen den 23de om Formiddagen fra Kl. 8 til 10.; hos Hr. Pastor Korbbye i Biinggaardstrædet No. 185, hos Hr. Raffinadeur Købke i store Kærgestrædet No. 80. og hos Hr. Hassing paa Nørregade No. 55.; Enhver af Selskabets Medlemmer, som vil bivaane Høitideligheden, behage altsaa at henvende sig til et af anførte Steder, for at erholde de fornødne Indgangs Billetter, thi for at forekomme muelige Uordener, kan ingen, hvem det end maatte være, indlades i Kirken ved denne Leilighed, uden de som ere forsynede med Billetter. Vi have derfor formaaet nogle af de høifæredede Hrr. Repræsentanterne til at imodtage Billetterne ved Indladsen i Kirken.

Paa

Paa det alle kunne være samlede forinden Klokkeren 5 blive 2de af Kirkens Dørre aabnede præcise Klokkeren $3\frac{1}{2}$, nemlig den store ud til Nørregaden, og den paa søndre Siden ud til Klokkeren, den 3. Dør paa Kirkens nordre Side bliver ikke aabnet, førend ved Høitidelighedens Ende, for at gjøre Udgangen bekvemmere.

Saa gjerne som Administrationen ønskede at forskaffe enhver, der bivaaner Høitideligheden, god Plads til Fornøielse, saa forudseer man dog, at det vil blive umueligt at anvise alle lige gode Pladser, hvorfor vi haabe, at enhver, ligesom i forrige høitidelige Møde, vil være fornøiet med den Plads i Kirken, som kan erholdes ved Ankomsten. Ligeledes ville vi ikke undlade, herved at bringe i behagelig Erindring, at de blandt Selskabets Medlemmer, som have Stole i Frue Kirke, ikke kan forbeholde sig samme paa denne Dag, uden i det Tilfælde, at de komme saa tidlig, at deres Stole endnu ikke ere optagne, og ere saa mange samlede, at der ingen Plads bliver tilovers for flere.

Saa vel Cantaten af Hr. Frankenau, som Hymnen af Hr. Thaarup, findes indrykkede i nærværende Blad, Selskabets Medlemmer ville altsaa behage at medtage Bladet ved Høitideligheden, da man derved har søgt at indskrænke Antallet af de Exemplarer af disse Sange som skulle afstrykkes for sig selv, dog kan saadanne Exemplarer erholdes naar flere Billetter afhentes.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Sassing. Rørbye. Røpke.

For Talem.

Coral.

Texten af Frankenaus

Musikken af Schulz

Wil du at sagtelig og sød
Den lange Svov engang skal være
Med alle Undertryktes Nød
Du stedse kjerlig Medynk bære
Giv vel! saa lyder Mildheds Buds
Og du skal nyde Løn hos Gud

Tenk! medens du i Lykkens Skib
Bortstyrt Liden under Glæde
Saa mangen een sit muldne Brød
Med Kummers bitre Graad maa vøde;
O! skue hans Lod! og kom ihu!
Han er jo Menneſke ſom Du.

Hver Armod's Træl din Broder er
Og Himlens Gud er eders Fader
Som huld og kjerlig til enhver
Sin Godheds milde Haand oplader;
Og hvad er større Hæld for dig
End Godheds Gud at være liig?

For kſtelig at raade Bod
Daa nogen Armod's tunge Smerte
Gav Gud den Rige Overſlod
Og Mand med Qvinde ſølsomt Hierte
Og hvo ei Medynk lader ſee
Skal Gud ei heller Medynk tee

Men hver som til den Armes Braae
 Med taareblandet Dje iiler
 Og som den Uffe fra sit Straae
 Med takfuld Aand imøde smiler:
 Tilfredshed, Roe og Salighed
 Fra Gud til ham skal strømme ned

Saa mangen Skiæbnen søde lod
 Til Raar som ei hans Daad fortiente
 Imedens mongen From og God
 Af Livet kun dets Taarer kiendte:
 Og var det vel vor egen Daad
 Om Glæde blev vor Lod for Graad?

I Taage svøbt er hvert et Fied
 Som Herren lader Støvet træde
 Ugranskeligt er hvert et Leed
 I hiin den store Skabnings Kiæde
 Den Armes Dialter, Riges Guld
 Og jordisk Hæder alt er Muld!

Kun Dyden varer evig ved
 Langt over Død og Grav den svæver
 Dens Datter er Belgiørenhed,
 Som Støvet's Siæl til Engle hæver:
 Gjør vel saa lyder Dydens Bud
 Og du skal nyde Løn hos Gud.

Efter Talem.

Hymne.

Af Hr. Thaarup.

Gud Jehovah! vi prise dig!
 Til dig vort Hierte hæver sig
 O du! som var og er og bliver:
 Lyksalighedens runde Siver:
 Hvo er, som du, o! Jehovah?
 Du er vor Gud! Halleluja?

Ved Glintet af din Herlighed
 Seraphers Chore knæle ned;
 Og Evighedens Harmonier
 Og Himlens Jubler daaner, tier —
 Ei Lyd til Stemme aandes ud:
 Alt tier og tilbeder Gud!

Gud! Himle zittre for din Magt:
 Og Sole svinde for din Praegt:
 Og alt er opfyldt med din Ære;
 Dig love alle Himles Hære
 Og Jord og Havet stemmer i!
 Og alt! og alt! er Harmonie!

Du vink'de — straalende frembrød
 Hver Soel af Mørkets Moderkjød;
 Og Verd'ner deres Kreds begyndte:
 Det store Alt din Magt forkyndte:
 Almægtig er du Jehovah!
 Hvo er, som du? Halleluja!

Omstraalet af sin Herlighed
 Seer Herren fra sin Trone ned:
 Seer trindt om Livets Hære vrimle;
 Men Sole, Verdner, Himlens Himle,
 Hvad ere I for Almagts Aand?
 Det Draaben er i Mandens Haand —

Bryd Jord, bryd Himmel vældigt ud!
 Syng: Hellig! Hellig Hellig! Gud!
 Du overstuer Jordens Riger:
 Seer Tanken, som i Hiertet stiger;
 Alt er dig lige stort og nær;
 Gud er hos alt — vor Gud er her!

Knæl Folkets Fyrste ydmygt ned!
 For Herrens Afsyn og tilbed!
 Gud Jehovah velsigner Kroner:
 Gud Jehovah henaander Trouer:
 O Jordens Gud! kom det i Hu!
 At han er Herren! — Støv er du!

Knæl Folk med eders Fyrste ned
 I tillidsfuld Erhødighed:
 Gud Jehovah! du er vor Fader!
 Selv, naar du revser, er du Fader!
 Men hvo, som lyder dine Bud,
 Den, Fader! lønner du, som Gud!

Dit Bud er Fred og Himlen Haab;
 Thi høve sig vort Kryderaab:
 Dig Herre vorde Priis og Ære!
 Du Sandheds Bei os vilde lære:
 Hvo er, som du, o Jehovah!
 Vor Fader! Gud! Halleluja!

Alt levende forsamler sig
 Og haabende seer op til dig,
 Naar du din milde Haand oplader,
 Du Ormens og Seraphens Fader!
 Din Godhed gryer med hver Dag,
 Du mætter alt med Velbehag!

Fra dig gaaer Vaaren yndig ud
 At smykke Jorden som en Brud:
 For dig det fulde Ar sig bøier:
 Dig Høstens Kryderaab ophøier:
 Og mod den mørke Vinters Kuld
 Du klæder os med Lammets Uld!

See! stolte Fyrster ruske sig,
 Og true Undergang og Krig:
 Nu Stridens Tordenrøst sig hæver:
 Og Hytter falde, Slotte bæver:
 I Blodstrøm Næret trædes ned:
 Da vinker Gud — og der er Fred! —

Orkaner prise dia, O Gud!
 Og Tordner bulbre: du er Gud!
 Naar Havet sig mod Himlen hæver,
 Og Jordens faste Grundvold bæver,
 Det er dit Bud o Jehovah! —
 Dit Bud er Hæld — Halleluja.

Ekue naadig til vor Samfund ned!
 Opsyld hvert Hjerter med din Fred!
 Hør Tvillingrigets Millioner
 Du Herre! som befæster Troner!
 Velsign med Lykke Kongens Daad;
 Velsign med Viisdom Kongen Raad.

Alt Folkets Haab, vor Kongeslægt
 Tag Herre! i din Baretægt:
 O! lad den aldrig savnet være,
 Som skal dit Folk med Hæld regiære:
 Velsign vort Land med Frugtbarhed:
 Vort Mod i Krig, vor Flid i Fred:

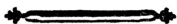
Alvældes Gud, vi prise dig!
 Algodheds Gud, vi takke dig!
 Bær Jord et Altar til hans Ære!
 Du Himmel skal dets Hvalving være!
 Alt Livets Haab er Jehovah!
 Al Livets Røst Halleluja!

Borger , Bennen.

No. 39.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 25. Mai 1792.

Det forenede Understøttelses Selskab har nu tredie Gang holdet sin høitidelige Forsamling sidst afvigte 23de Mai i Frue Kirke. Anseeligt var deres Antal, som behagede at deeltage i denne Høitidelighed, og derved bevidnede deres Varme for Selskabets. Kun et Blik over denne talrige Forsamling maatte allerede indgyde enhver glade Følelse, naar man forestillede sig Hensigten, i hvilken de vare samlede, for ved en kort Udsigt over Selskabets Fremgang og Virksomhed at glædes og bestyrkes i Beløvilighed til at befordre Selskabets gode Hensigt. Fuldkommen er Administrationen overbevist om, at ethvert Selskabets Medlem som bivaanede denne Høitid, har sølt sig giennemtrængt af den ædelste Iver for Selskabet. Hr. Doktor og Professor Smiths værdige, rørende Tale, og den til at fremme Dagens

gens Høitidelighed saa vel passende Musik, have useilbarligen bevirket dette. Men ikke allene Selskabets Medlemmer, ogsaa deres Venner, som med dem deelstoge i Forsamlingen, have sikkerligen med rorte Hjerter erkjendt det ædle Diemed, hvortil Selskabets forenede Bestræbelser sigte; have erkjendt, at Selskabets nærværende Forsatning giver de gladske Udsigter i Fremtiden til at kunne udstrække dets Virksomhed alt mere og mere efter dets Bestemmelse.

Administrationen havde ønsket at kunne meddele i dette Blad en fuldstændig Efterretning om alt til denne Høitidelighed hørende, men den maae opsætte dette indtil næste Blad, da Tiden er for kort, siden Bladet ufortøvet maae udfærdiges til Trykning, i næste Blad skal altsaa en noiagtig Beretning, om alt ved denne Leilighed passerede, blive indrykket; imidlertid ville man ikke undlade, her at anmelde Beløbet af alt hvad for Billetter og Kantater er indkommet, som udgør den Summa 398 Rdlr. 2 mk. 4 Skill., hvorover i dette Kvartals Regnskab skal blive givet fuldstændig Forklaring.

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

(Oversat)

Georg Granville, som af Dronning Anna i Engelland blev ophøiet til Baron af Landsdovne, udmærkede sig ved sine store Talenter. Allerede i sine første Ungdoms Aar havde han givet Prøver paa et flødent Memme; da han var 18 Aar gammel, indlagde han sig megen Berømmelse ved nogle Poesier, hvilke han overleverede Kong Jacob 2., og som bleve almindeligen roeste selv af den Tids store Digtere. Den Agtelse, hvori han stod ved Hofset, gav ham Leilighed til at vise sig fra flere fordeelagtige Sider ved andre Begivenheder. Han besad megen patriotisk Iver, og yttrede denne ofte; i Særdeleshed har man iblandt andre et Exempel herpaa i et Brev, som han skrev til sin Fader Bernhard Granville i Aaret 1688. i Anledning af Revolutionen under Kong Jacob 2. Han yttreder deri en saa heftig Aptræae efter at tage Deel i de offentlige Forretninger, og ringeogter saa gandske den med disse forbundne Fare, saa at man høiligen maae forundre sig derover. Han blev i Særdeleshed af Dronning Anna indblandet i de vigtigste Stats-Forretninger, og udviste overalt megen Forstand og Redelighed. Til Beviis paa hans retskafne Tænkemaade tiener følgende Brev, som han i Aaret 1710 skrev til sin Fætter Wilhelm Henrik, Greven af Bath, en ung riig Adelsmand, som Kongen havde høret med særdeles Gunstbeviisninger, og som Granville søgte at advare mod de med saadan udmærket Ære og Lykke forbundne Fristelser til Stolthed og andre Svagheder.

Min dyrebare Greve!

Enhver levende Skabning har en retmæssig Fordring paa Menneskelighedens Pligter. Selv vor Fjendes Ulykke bør være os en Bevæggrund til at forlige os med ham. „Naar han tørster saa lædsker ham; er han hunarig, saa møtter ham. Overvinder det Onde med Godt.

Med denne Tænkemaade ønskede jeg, at De maatte begynde at bruge den Magt, hvormed Kongen har bæret Dem frem for alle Deres Landsmænd. Aldrig maae De tillade, at man indgyder Dem partiske Fordomme eller Uvillie imod nogen. De gjøre sig det til en Pligt, at bilægge Tvistigheder, hæve Skelsmisser og saavidt det er mueligt, at tilveiebringe Eenighed og god Forstaaelse igien, der, hvor Evendragts Aand tilforn herskede. Skulde der, uagtet Deres Bestræbelse, endnu findes nogen, som ikke ønskede, ikke ville gjøre Sit til at fremme Deres Vel, saa er Mildhed og Velvillighed paa Deres Side det sikkerste Middel, til at gjøre en saadan Person skamsfuld og forvirret. Det er ved denne Leilighed langt fra min Hensigt at tiltraade Dem: at De skulle opofre endog kun et Haar af en Mand's Hoved, der var en gammel Ven i Deres Familie, for derved at vinde en Snees nye Venner. Nei! ikkun da er det Umagen værd at forsøge Vennernes Antal, naar dette kan skee ved anstændig Mildhed og Eftergivenhed.

Troe De mig, kiereste Greve! Menneskekierlighed og Edelmødighed ere de bedste Støtter, hvorpaa man kan bygge sin Anseelse. En Mand kan være af høi Byrd, han kan besidde Rigdom, Magt, Vittighed, Lærdom og kiert Mod, og dog er det umueligt for ham at blive en virkelig stor Mand uden Edelmødighed. Den Rige og Mægtige maae tænke

tænke om sig selv, hvad han vil, han maae tillægge sin Overflod, sin Høihed saa megen Værd, ham lyst, med alt dette skal han dog ikkun see sig saa meget mere forhadet og foragtet, jo flattere Brug han gjør af sin Vælde.

De maae ikkun betragte sig som de Ulykkelige's Formynder og Forsørger. Deres overflodige Riadom er kun et Forraad til Brug og Bederqvægelse for de bekymrede Trængende. De skulle engang aflægge Regnskab og staae til Ansvar for enhver Misbrug af al den Formue de besidde over det Nødvendige. Man maae ikke troe, at Forsønet har sat saa stor en Forskiel inellem Menneske og Menneske, gjort saa ulige Uddeling af Lykkens Gaver i anden Hensigt end denne: at den ene skulde blive nødvendig og vigtig for den anden, ved gienstidig Hielp og Forpligtelser. Taknemmelighed er Kierligheds, Benskabs og Belvilligheds fasteste Baand.

Men der gives visse For skrifter som maae iagttages, visse Forholdsregler, som bør følges, naar man uddeler Belgierninger. Man finder Personer, som baade have Evne og Villie til at gjøre Vel, men som af Mangel paa Overlæg ved Anvendelsen af deres Evne og Villie, blive ikkun anseete som gode Toffer i Stedet for sande Belgiørere.

Mylord A. vil efter megen Strid med sig selv endeligen række en Guinee til en rets kaffen men nøds lidende Mand, derimod vil han være meget hurtig til at give et foragteligt løst Fruentimmer 20 Guineer. En Anden vil vægre sig ved at laane sin bedste Ven 50 Pund Sterl., uden tilstrækkelig Sikkerhed, og i næste Dieblif sætter han sin hele Lykke i Bove paa et Blad, en Tærning, paa et Naaskee, hvorefter han ingen Visshed har eller kan have.

Mylord

Myrford B. lader sig hver Dag see i Galanterieboderne, hvor han forøder sine Penge paa Smaaring, Duffetsvi, imedens han lader sin Familie lide Mangel endog paa det Nødvendigste.

Edelmodighed bestaaer ikke i at foragte Penge, saa at man uden Overlæg i Flæng saa at sige modtvillig kaster dem bort, omendstisint dette dog er bedre, end at indslutte dem, for saavidt den store Hob i første Tilfælde høster Nytten deraf. Den bestaaer meget mere i en passende Anvendelse af vor Formue til det rette Diemed, i Forhold til deres Fortieneste, Omstændigheder, Værdighed og Trang, som behøve vor Understøttelse og Beredvillighed.

Mere end andre staae Førsterne i Fare for ilde at anbringe deres Begiæringer, sande Fortienester ere altid beskedne, og holde sig i en vis Afstand. De Forvorne og Frække derimod trænge sig altid nærmest til dem, og lade sig hverken bringe udaf sin Forsatning, eller vige af Veien. Jeg erindrer mig at have hørt af Kong Jakob: han havde aldrig seet nogen beskeden Mand gjøre sin Lykke ved Hoffet. David Floyd, som De kiende, og som havde paa samme Tid Opvartning, stod bag ved Kongens Stool, og svarede ligefrem: Men Sire! hvo er Skyld heri? — Kongen sølte Bebreidelsen og taug.

Kunne Førsterne see med egne Dine, høre med egne Øren, i hvilken lykkelig Tilstand skulle de da finde sig selv og deres Undersaatter!

At belønne Fortienester, at skaffe den Fornærmede Ret, at ophjælpe den Undertrykte, at opmuntre den Beskedne og derimod ydmyge den Forvorne, hvilket guddommeligt Fortrin, naar man kun rigtig betiener sig deraf!

Hvor

Hvor lykkelig er dog De, min elskede Greve! da de er fød med saa ædelmodige Tilboieligheder, med Forstand til at styre dem, og med Evner til at tilfredsstille dem! Iblandt alle Menneker er den den ulykkeligste, som føler disse Tilboieligheder hos sig, men fattes Evne til at opfylde sine gode Ønsker. At møde en værdig Gienstand for vor Medlidenhed, uden at være i Stand til at komme ham til Hielp, det er næsten det Ubehageligste, som kan møde os i Livet: at besidde denne Evne er den største Glæde.

Mig synes jeg hører Dem sige: kiere Fætter! hvorhen med denne Tale til mig? behøver jeg saadan Underviisning? Aldeles ikke, min kiere Greve! jeg har ikkun villt anbefale mig hos Dem, ved at vise, at jeg tænker som De.

Endnu et Ord, og jeg slutter:

De indskrænke sig som De vil i Henseende til Deres Fortroelighed, men for den almindelige Mennekerierlighed maae De ingen Grændser sætte.

For saavidt dette Brev giver os et Skilderie af Forfatterens Karakter og Tænkemaade, maae vi tilstaae, at han med lige saa stor Ret fortiente at kaldes en retskaffen Mand, som hans øvrige Levnet og Skrifter have erhvervet ham Navn af en stor Taler, en behagelig Skribent, en fortreffelig Digter, og en Mand som stedse besteedes af patriotisk Barm. I sine sidste Leveaar elskede han Noelighed og døde paa sit Landhuus i Hannoversquare 1735. i sit 68de Alders Aar.

Anekdote.

Om den berømte engelske Philosoph Johann Locke fortæller Historien, at han engang var i Selskab med nogle af hans fornemme Patroner hos Lord Ashly,

Ushly, der 'er bekiendt under Navnet: Greve af Schaftsbury, og havde fattet saa stor Gvddhed for Locke, at han havde taget ham til sig. Selskabet var samlet mere for at fornøie sig, end for at tale om vigtige Ting, derfor bleve ogsaa Kortene braate frem efter en foregaaende kort Samtale. Locke sad en lang Tid og saae paa Spillet, endelig tog han sin Teanebog op, og begyndte at skrive med megen Opmærksomhed. Een af Selskabet mærkede det og spurgde ham: hvad han skrev? Mylord, svarede Locke, jeg gjør mig al muelig Umage for at drage Nytte af Deres Selskab, længe har jeg med Utaalmodighed ventet paa den store Lykke at være i Selskab med vor Tids største Hoveder, og da jeg nu endelig har naaet denne Lykke, troede jeg ikke at kunne gjøre noget bedre, end optegne Deres Samtale, jeg har derfor allerede opsat Hoved: Indholden af hvad her er bleven sagt i nogle Timer.

Locke behøvede ikke at oplæse meget af denne Samtale førend disse store Mænd indsaae det Latterlige deri, og fornøiede sig over at de kunne anvende dette Skiemt til deres Fordeel. De lode strax Spillet fare, begyndte en Samtale, der var deres Stand mere værdig, og anvendte paa denne Maade den øvrige Tid af Dagen.

Kettelse.

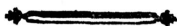
I No. 34. er indløbet denne Feil, at Hr. Secretaire Rosenvinge Kollerup er anmeldt iblant overordentlige Medlemmer, da han indgik som ordentlig Medlem.

Borger , Bennen.

No. 40.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 1. Juni 1792.

Af Marsager, som i sidste Ugeblad ere anførte, har Administrationen først i Dag den 2de at kunne bevidne i Selskabets Navn dets varme Erkiendtlighed for alle, som saa velvilligen virkede til at give Selskabets af Hs. Majestet Kongen allernaadigst bevilgede aarlige Forsamling i Frue Kirke sidst afvigte 23de Mai sin fuldkomne Høitidelighed.

Vi aflegge derfor herved Selskabets forbindtligste Taksigelse til Hr. Doktor og Prof. L. Smith, som saa beredvilligen paatog sig at holde Talen. Ved at udføre denne saa væsentlige Deel af Høitideligheden udviste han saa megen ædel Varme for Selskabet og dets Diemeds Befordring, at Selskabet stedse med Erkiendtlighed skal erindre denne vigtige Tieneste. Vi have paa Grund af det almindelige Bifald, som denne skønne Tale erholdte, i en Skrivelse

velse anmodet Hs. Høiærværdighed om at give den i Trykken, og smigrer os med, at dette Ønske, som vi vide at være hele Selskabets, ligesom det er vort, vil finde Hs. Høiærværdigheds Bifald og blive opfyldt.

For Hr. Frankenau, som gjorde Selskabet sig forbunden, ved at forfatte en til Festen passende smuk Kantate, bevidne vi i lige Maade Selskabets Erkiendtlighed for dette vigtige Bidrag, ligesom for Hr. Kapelmester Schulz der behagede at glæde Selskabet ved at componere Musikken til ovenmeldte Kantate.

De Kongelige Hof-Sangerinder og Hof-Sangere, som saa ædelmodigen bidroge til at forskønne denne Fest, ved at udføre Sangen, beviiste ved denne Leilighed, ligesom forrige Aar, deres uegenlystige Iver for at fremme Selskabets gode Hensigt; hvorsfor vi og herved bevidne dem Selskabets oprigtigste Erkiendtlighed, som fuldkommen skienner, hvor vigtigt deres velvillige Bidrag var til at befordre den festlige Gæde.

Ligesom og Selskabet med Taknemmelighed erindrer den gode Tjeneste, det hele Kongelige Kapel udviste ved denne Leilighed.

Vi anmeldte i forrige Blad, at Indtægternes Beløb ved denne Høitidelighed var 398 Rdlr. 2 Mk.

4 Skill.; Ved nyere Eftersyn og det Heles Sammenregning i vort sidste Møde fandtes Beløbet at være 399 Rdlr. 2 Mk. 2 Skill.; hvoraf 378 Rdlr. 2 Mk. 2 Skill. ere indkafferede af os for Billetter og Kantater, og 21 Rdlr. ved Kirkedørrerne indkafferede af nogle iblandt de Hr. Repræsentantere, som paa vor Anmodning havde den Godhed at paatage sig Billetteres Imodtagelse og Udsalg ved Indgangen, for hvilken deres velvillige Bistand, der for Selskabets og for os var saare vigtig, vi herved aflegge dem den skyldigste Taksigelse.

Da det hændte sig, at de Bøffer som stode ved Indgangene, for deri at bevare de for Billetter indkommende Penge, endnu ikke vare borttagne ved Udgangen, saa formode vi, at nogle af de Tilstædeværende have i den Tanke, at disse vare Fattighøffer, lagt Gaver deri, uagtet Bekendtgjørelsen i No. 38. af disse Blade at ingen Bækkener skulle udsættes. Vi slutte dette deraf, at Beløbet for de af de Hr. Repræsentantere solgte Billetter og Kantater var ikkun 15 Rdlr., da man derimod ved at optælle Pengene fandt 21 Rdlr., altsaa 6 Rdlr. mere. Dette have vi ikke villet undlade her at anmeldte, til nærmere Oplysning.

General-Repræsentations-Forsamlingen som efter Lovene skal holdes i Junii Maaaned, skal i næste Blad

Blad nærmere blive bestemt, ligesom og de samtlige
Hrr. Repræsentanter ved de sædvanlige Billeter i For-
veien skyldigst blive indbudne til at bivaane samme.

Administrationen for det forenede Under-
støttelses Selskab.

J Henseende til den ubi No: 35. af Bor-
gervennen indførte Efterretning om Negerne paa Ja-
maika, finder jeg fornøden at erklære, at ligesaalibet
som denne er giennemgaaet Commissionen, saa alde-
les ubekiendt var den mig, førend jeg læste den ved
Trykken bekiendtgjort.

Uagtet enhver, som kiender mig, vil troe, at
jeg ikke ubemærket havde ladet de indeholdte Urigtig-
heder gaae forbi, saa skylder jeg mine Medborgere
og mig selv den offentlige Tilstaaelse: at jeg paa in-
gen Naade har deeltaget ubi denne Efterretnings An-
tagelse i Bladet.

Rosenstand Goiste.

Sadi.

(En Fortælling.)

Sadi, en meget mild og naadig Første, reiste engang forklæd om i sine Stater, for usformærkt at kunne blive Tilskuer af den Glæde, som hans lykkelige Undersaatter nødde, thi man havde sagt ham, at alle hans Undersaatter vare ved ham blevne de lykkeligste Mennesker.

I en Stad, der ikke laae langt fra Hoffet, blev han iblandt en Hob sammenlængede Slaver en Kone vaer, hvis fromme og nedslagne Udscende rørte ham. Hun var spendt til en Karre, der var beladt med Screen, og holdt just lidet stille, udmattet af den svære Byrde.

Almægtige! udbrød hun — gjør snart Ende paa denne min Elendighed! og nu sank hun halv afmægtig ned.

Hurtig, doyne Qvinde! saa løb en Tordenstemme i det samme; — og det var Tugtemesteren, som gyseligen svingede sin Svøbe over den skielvende Kone.

Holdt! raabte Sadi, og rakte ham en Penge, jeg vil tale med den Ulykkelige. Arme Kone! hvad er Eders Forbrydelse?

Ne! svarede hun, ere der endnu Mennesker, som kan røres ved min Jammer? — Vilde Fremmede!

mede! Historien om vor Elendighed er kortelig denne: Vi bleve forarmede ved Bedragerere og andre tilføddende Uheld, og kunne ikke længere betale Kopskat-ten. Det var saavidt, at vi sov paa Jorden med vore 4. Børn. Ikkun et Teppe havde vi endnu til overs, paa dette laae vort femte Barn dødelig sygt: nu kom de Grusomme, og fandt intet at pandte af, hvorpaa de rev det usle Teppe bort fra den stakkels Dreng. Min Mand, fuld af Fortvivlelse, greb Rettens Betient og kastede ham til Jorden. Der er Dødsstraf for, raabte Dommerne, og min Mand blev dømt til Slaverie for sin Levetid.

Og I! spurgte Sadi.

„ Jeg arbejder for ham, thi han er sygelig og mat, at han imidlertid kan have Tilladelse til at samle Kræfter. Han stod Fare for at døe under Svøben. Ak! kunne dog vor rige Første ikke gierne have undværet mit Teppe ?

Sat Jer, gode Kone! svarede Sadi, og vendte sig hurtig om, thi han kunne ikke længere skjule den Bevægelse, han blev sat udi. Ak! sukede han ved sig selv, er dette den Lykke hvori mine Undersaatter leve, og hvorom man har løiet mig saa meget for?

Han ilede til Stadtholderen. —

„ Naadige Herre! jeg er en Risbmand, og finder her iblandt Slaverne en Paarsøende til en af mine Benner (her nævnede han Slavens Navn) kan han løskjøbes for Penge? “

„ Han er en Oprører, svarede Musselim, som egentligen fortiente en paaenlig Død — imidlertid faaar det saa være, I skal faae ham, naar I udbetale

udbetale mig saameget, som hans Livs Arbejde er værd. Slavernes Fortjeneste er en Deel af min Løn, og jeg kan ikke undvære noget af mine Indkomster."

Sadi sagde derpaa: „men man siger dog, at Kongen ikke elsker Haardhed."

„Ogsaa jeg, svarede Stadtholderen, er heller ingen Ven af Straffe, men man maae undertiden statuere Exempler til Skræk og Advarsel. Indkomsterne af denne Stad ere anviste til det kongelige Kioffen, Kioffenmesteren, en Mand af megen Indsigt, fordrer Penge, og er man klog, saa søger man at have Venner til Hove."

Sadi talte ham Pengene til, og raabte, i det han gik bort — og hvo er Eders Ven, I Forladte! Oh! jeg har fortæret Eders af mig ubemærkede blodige Taarer, i de lækre Retter, som hidtil prydede mit Taffel.

Sadi gif, og anvendte de bedste Midler til at forekomme, at hans Taffels kostbare Retter ikke længere skulle kjøbes for hans Undersaatters blodblandede Taarer.

Om Kong Kristian den fjerde fortæller Historien følgende mærkværdige Exempel paa hans tidlig modne Forstand og Retfærdighed. Man veed, at han ikkun var 11 Aar, da hans Fader døde, hvorefter og Regjeringen i hans Mindreaarighed bestyredes i begge Kongeriger af 4 Rigsraader, og i Hertugdømmene af Enkedronningen. Trende Brødre af
Fa.

Familien Friis havde overfaldet en anden Adelsmand af Familien Schram i Viborg, og havde afhugget ham den høire Haand, da han gik værgeløs paa Gaden. Da denne Sag blev foretaget for Retten i Kiøbenhavn, var den unge Konge — den Gang 14 Aar gammel — tilstæde, da han altid mødte der paa Herredagen. Kongen syntes at mærke, at Dommerne ikke vare tilbøjelige til at betragte Forbrydelsen fra den rette Synspunkt; Han spurgde derfor: om Lovene ikke befalede noget i denne Henseende, og erholdte til Svar: at efter den skaanske Lov skulde den som havde afhugget Haanden paa een af sine Tienestefolk bøde 3 Mark eller fortabe sin Ære. Men Dommerne gjorde herved tillige den Anmærkning: at Loven nævnedes allene Tienestefolk, at den egentligen var giældende i Skaane, den her omtvistede Gierning derimod var skeet i Jylland. „Skal da, udbrød Kongen, en Tjener i Skaane have større Ret end en Adelsmand i Jylland? — Nei, Gjerningsmændene skal have fortabt deres Ære og betale deres 3 Mark. Saaledes domme Vi, og saaledes skal man straffe de tvende, som staae her for Retten, den Døde maae Gud domme — den eene af de 3 Anklagede var død under Sagens Afhandling. — Rigsraaderne beundrede og tause fuldbyrdede den unge Konges Dom.

Borger - Bennen.

No. 41.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 8. Juni 1792.

Administrationen kan i Dag have den Fornøielse at tilkiendegive for Selskabet at Hr. Doktor og Professor Smiths Tale er nu trykt at bekomme hos Bogtrykker Popp og Boghandler Hegelund for 4 R. Exemplaret.

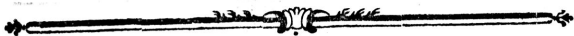
Den i forrige Blad averterede Generalforsamling, som efter Lovene skulle holdes næstkommende 11te Juni, finder Administrationen sig nødsaget til at opsætte indtil Mandagen den 18 Ejsudem, da de Hrr. Grossererers Forsamling skal holdes paa første nævnte Dag. Hvilket herved anmeldes til de samtlige Hrr. Repræsentanteres behagelige Efterretning.

I Henseende til den i No. 35. indførte Efterretning om Negernes Forsatning paa Jamaica, finde

vi

vi Undertegnede fornødent herved at erklære for Borgervennens Læsere: at, da denne ikke er bleven oplæst i Kommissionens Samling, ikke heller for Trykfen bleven og meddeelt til Giennemlæsning, saa kunne vi paa ingen Maade anses som de, der have deltaget i sammes Indrykkelse i Bladet.

N. Birch. J. Sæffing. M. S. Liebenberg.

Trin, en Idyll.

(Oversat)

Paa en skøn Sommeraften roede Trin med sin Son i en Baad ud paa Søen, for at legge Ruder i Soven, som omgav Breddene ved de nærliggende smaae Holme. Alt begyndte Solen at synke ned under Havet, Vand og Himmel syntes ildrøde at smelte sammen i en brændende Lue.

„ Oh! hvor skøn er dog nu Egnen “ udbrød den Unge henrykt, thi Trin havde lært ham at være opmærksom paa enhver Skønhed i Naturen. „ See, sagde han, hvor Svanen, omringet af sin glade Ungel, bader sig i det røde Gien skin af Himmelen! hvor den seiler og stierer røde Ruder i Vandet; ligesom Seil udbreder den sine Ringer! — Hvor behageligen rasser hit i Skoven ved Strandbrædden det smukke Aspertræs bævende Løv, og hvor underklønt synes Søden at flyde frem i grønfarvede Bølger,

ger, i det Vinden sagte hvisler der igiennem! —
 Oh! hvilken Liffighed udaander i dette Dieblif baade
 Himmel, Jord og Hav! hvor skönt er alt! og hvor
 glade hvor lykkelige gjør Naturen os! —

„Ja, svarede Trin, den gjør os glade og
 lykkelige, og Du skal ved den blive lykkelig igien-
 nem Dit hele Liv, naar Du derhos er retskaffen,
 naar ikke vilde Lidenfkaaber berøve Dig Følelse for
 Naturens blidere Skønheder. Oh! min elskede Søn!
 snart — snart skal jeg forlade Dig og denne skønne
 Jord, for at imodtage Redeligheds Belønning
 i langt skønnere Egne. Bliv Du altid Dyden
 troe, grød med de Grædende, og giv gierne de Fat-
 tige af Din Forraad! gjør, hvad Du kan, til at
 befordre almindeligt Vel, vær arbeidsom. Opløst
 Din Aand til Naturens Herre, som byder over Vin-
 den og Havet, som styrer alt til Verdens Bedste!
 Vælg heller Spot og Død end at Du skulle billige
 noget Ondt. Ere, Overflødighed og Pragt ere kun
 som Røg — en roelig Samvittighed er vort bedste
 Lod — — Ved denne Tænkemaade, min Søn! ere
 Haarene blevene graae paa mit Hoved under lutter
 Glæder. Og omendskönt jeg nu allerede firefinds-
 tive Gange har seet Skoven grønnes omkring vor
 Hytte, saa er mit lange Liv dog henflydt, lig en
 behagelig Foraarsdag, i Fornøielse og Munterhed.
 Vel sandt, jeg har og fristet mange Uheld. Da
 Din Broder døde, da strømmede Taarer fra mine
 Dine, Svæl og Himmel syntes mig mørke. Ofte
 anfaldt ogsaa Stormen mig i min lette Baad paa
 Havet, og slyngede mig med Bølgerne op imod
 Skyerne; paa Toppen af et Vandbjerg hang ofte
 min Baad høit oppe i Luften, da styrtede Strøm-
 men tordnende ned — og jeg med den — Havets
 Beboere skielvede, naar Bølgernes Torden rasede
 over deres Hoved, de føere dybt ned i Afgrunden.
 Mig

Mig forekom det, som en vaad Grav aabnede sig for mig imellem enhver Bølge. Saa dyppede Stormen sine Binger i Havet, og rystede derpaa endnu en Søe over mig. Men snart lagde Vindens Heftræthed sig, Luften blev klar, og nu saae jeg igien Himlens Billede i det stille Vand. Den blaae Stør med sine røde Dine saae nu frem af en Hule iblant Søværterne iaenm sin Boepøls glasklare Tag, og manee af Havets forskellige Indbyggere dansede i Søelstin paa Vandet, Roe og Glæde kom da tilbage i mit Bynst. — Nu venter allerede Graven paa mig, for den frygter j g ikke. Mit Livs Aften vil blive mig ligesaa behagelig som dets Dag og Morgen vare. — O Søn! vær from og dydig, og Du skal blive lykkelig som jeg, Naturen skal da stedse blive skøn for Dig!”

Den Ange slungede sig i Trins Arm, og sagde: nei, gode Fader! nei, Du dør endnu ikke! Him-melen vil endnu bevare Dig til min Trøst — Og nu svømmede hans Dine i Taarer. — Imidlertid havde de lagt Ruserne ud, Natten kom frem af Havet, og nu roede Fader og Søn i Magelighed tilbage til deres Hiem.

Trin døde kort derefter. Hans fromme Søn begræd ham længe, og aldrig glemte han denne Aften. En hellig Gysen overfaldt ham, saa ofte hans Faders Billede fremstillede sig for hans Tanker. — Troeligen fulgte han den Gamles Lærdomme; derfor kom og Belsignelse over ham. Hans lange Liv sørefom ogsaa ham som en yndig Foraarsdag.

At man ikke saa gandske har Ret, naar man tillægger den berømte Konge i Macedonien Alexander den Store Herksesygge som Hovedtilbøielighed, derom vidner et Brev, som han efter Plurarchs Beretning skal have skrevet til sin fordums Lærer Aristoteles, da denne offentligen havde bekendtgjort de Underviisninger, hvilke han tilforn i Særdeleshed havde meddeelt Alexander. Brevets Indhold var denne:

Alexander sender Aristoteles sin Hilsen.

„ Du har ikke gjort vel i det, at Du bekendtgjorte Dine Bøger om de udvalgte Videnskabti hvad har jeg nu tilovers hvori jeg kan overgaae andre, naar de Sager, hvori jeg er bleven underviist, skal offentligen blive meddeelt enhver? Jeg for min Part tilstaaer Dig gierne, at jeg langt hellere ønskede at overgaae andre Mennesker i Videnskaber end i Magt. Lev vel!“

Uf dette Brev, som er skrevet da Alexander havde opnaaet den høieste Lykke med sine persiske Erobringer, synes det klart: at Lyst til Seier og Erobringer ikkun var Alexanders anden Videnskab, og at derimod den i Oldtiden iblandt store Mænd almindelige Kappelyst efter Fortrin i Videnskaber har været lige saa stærk hos denne store Konge, som hos en Julius Cæsar og flere af den Tids store Værde. — Dog taaler dette Brev ogsaa en anden Udtolkning, hvilken ikke er usandsynlig, skiont den heller ikke kan antages for at være rigtigere end hiin.

Man veed nemlig, at Alexander havde megen Agtelse for Aristoteles, at han endog sagde: han var Aristoteles mere forbunden, fordi han havde oplært ham, end sin Fader Philip, hvemi han dog havde at takke for sit Liv og sit Rige. Paa Grund af denne

denne Agtelse søgte han altid at vedligeholde Venſkab med ſin gamle Lærer, men han maatte vel begribe, at Philoſophen ikke agtede Magt og Valde ſaa høit ſom Wiisdom, derfor gav han i ſit Brev Wiſſenſkaberne Fortrin for Magten, for at behage Ariſtoteles. Denne Anmærkning, ſom jeg nu ikke kan erindre hvor jeg har læſt, blev grundet derpaa: at Alexander vel var berømt af Hiſtorieſkriverne for Lærdom, men at Erobrerſyge mere end Wiſſenſkabslyſt fremſkinnede af alle hans Handlinger.

En athenienſiſk Taler forekaſtede en Gang Phocion i Folkets Overværelſe, at man ingen Trophæer havde oprettet for hans Seſervindinger, omendſkiønt han allerede i 40 Aar havde været Republikens Krigsansfører. Phocion ſvarede ham gandske roelig: „Kan Du foreſtille Dig herligere Trophæer, end ſaa mange tuſinde Borgere, hvilke, medens jeg har været Felt-herre, ere i Fred døde og begravne hos deres Fædre?“ Beſkiømmet taug hiin, og Phocion følte i ſit Hierte ſtorre Tilfredſhed ved at følge denne Grundſætning, end andre Helte kunne føle ved at beſkue Trophæer, oprettede dem til Ære, hvilke alle maatte erindre dem om, at de havde tilkiøbt ſig dem for deres Medborgeres Blod.

Løven og Steenbukken.

(En Fabel)

En afrikaniſk Løve havde i kort Tid giort en heel Biergſtrækning til en Orken, ved at ſønderlide
nogle

nogle af Dyrene, og at nøde de øvrige til at flygte
derfra til andre Egne. En Dag blev han en Steen-
buk vaer, som havde fundet Beskiermelse imod hans
Vold paa en høi Klippe. Steenbuk! sagde han til
denne, hvorfor lader Du Din Konge gaae saa een-
som? Kom herved og hør hans Befalinger! Flye
ikke fra mit Ansigt, Du har intet at befrygte, jeg
vil ophøie Dig. Du skal være den næste efter mig,
Du skal hvile og græsse ved min Side. Steenbuk-
ken svarede ham: Du! Du skulle være min Konge?
Nei derfor erkiender jeg dig ikke, troer Du, fordi
Du har bragt een Deel af Dyrene af Dage og for-
jaget den anden Deel, at Du har derved erhholdet
Ret til at herske over de Faa overblevne? Nei, in-
gen bliver en retmæssig Første, fordi han har Magt
ten i Hænderne, naar han tillige besidder ligesaa me-
gen Ondskab som Styrke.

Forstieilige Tanker.

Det er Smerte som lærer os at føle Glæde,
ligesom det Onde gior, at vi kunne paaskionne det
Gode. Hvor urimeligt altsaa, naar vi ønske os en saa
lykkelig Tilstand, at vi kunne nyde uafbrudt Glæde!
en saadan Tilstand er umuelig her i Livet, og dog
ønsker Mennesket altid at opnaae denne indbildte
Lykke, ja glæder sig ved hvert Skridt det synes at
komme nærmere til sit Maal, men saa maae det og
dobbelt føle Bedrøvelse over enhver Hindring som
møder og standser eller tilintetgior dets Bestræbelser.

Wisseligen, vi skulle leve roeligere, nyde Livets
Behageligheder med større Fornøielse, dersom vi ikke
overspende vore Begreber om timelig Lykjalighed,
men

men herpaa grunde sig manges Utilfredshed, de glemme at Naalet for deres Onsker, den sande Lyksalighed, ligger langt uden for dette Livs Grændser.

De, som føle afoerlende Smerte og Glæde, ere ikke saa lykkelige som de, der formedelst mange Forretninger, eller i Følge deres Gemytsbestaaffenhed føle ingen af Delene. Er man dog saa saare lykkelig i Barndommen, saa længe man endnu ikke føler sig selv eller rettere ikke kan skielne fuldkommen imellem sine Følelser; hvor lykkelig er ikke Landmanden, hvis Dage svinde ligesom ubemærkede bort under hans Arbeide!

Var hele vort Liv en uafbrudt Række af Fornøielser, hvor ayselig var da Tanken om Døden! den ville da trefse de fleste aldeles uberedte, og saaledes giøre Ende paa deres Lyksalighed. Naar et Saar ikke foraarfagede Smerte, ville man da vel være saa omhyggelig for at læge det? — man bøde deraf gandske ligegyldig.

Iblandt de Ulykkelige beklager man allermindst dem, som ved egen Skyld ere blevene Ulykkelige. Man troer at handle ret heri, da man ved det Modsatte kunne synes at undskyldte deres forrige Forhold, men ere de ikke meest at beklage, som midt i deres Ulykke maae føle Savnet af en god Samvittigheds Trøst?

Borger • Bennen.

No. 42.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 15. Juni 1792.

Administrationen giver sig den Frihed herved at igientage til de soimtlige respektive Hrr. Repræsenteres behagelige Esterretning Bekiendtgjørelsen i forrige Blad: at Generalforsamlingen holdes Mandagen den 18de Juni paa sædvanligt Sted om Aftenen Kl. 6.

Brev fra Landet.

De saa Timer, som mine Forretninger tillade mig at fordrive uden for Hovedstadens Muure, veed De af foregaaende Mars Erfarenhed, blive af mig anvendte til at tænke paa de almindelige Foranstaltninger i vore Stater, eller det, som er det samme, glæde mig over dem. Det er mig den kæreste Besægtning at sammenligne mit Fødeland med andre
Sta

Stater, fordi den giver mig Overbeviisning om, at Kundskab, Besindighed, og Patriotisme begynde og give Bærket. Naar jeg seer ud af mit Vindue, staar Støtten for mit De som Bernstorffs lykkelige Hænder saate Belgierien, og min Vandring er udi de Gane, som denne Mand's Edelmødighed staaende Fruktbarhed. Hvad føler jeg, og hvad maa enhver dansk Borger føle ved disse Gienstande — og den, som ei derved, ei ved det Minde, der nu oprettes for vor Christian, føler Glæde og opmuntres til Taknemmelighed med Hørsnet — den Mand fortjener ikke Navn af dansk Borger, ikke engang af ædel Menneske. Mellem B traagninger overer, over flere almindeligen nyttige Indretninger deeler min Tid og mit Hi rte sig, og da De kender min Vane, nulla dies sine linea, saa anvender jeg altid nogle Di blitte til at betroe Pap ret mine Tanker og mine Høiester. Ved at have Minerva til Ledsaer med mig paa min Spadsere-Gang i Moroc, som Anordningen om Slavehandelen mig i Tauterne, og jeg følte Sandheden af det udi Hestet for April p 137 a sterte: , Jeg har neppe en Minut tilovers for at , sige dem, hvor uudsæelig glad jeg er over denne , floe og menneskekierlige Forordning og hvor stolt , jeg er af, at mit Hødeland har givet Europa det , første Exempel i denne viatige Sag“ Jeg tilføjer end videre: hvor uudsæelig glad jeg er over, at udi Minerva Grundsetning rne ere b kienbtgiorte, hvor ster man er gaaet frem udi denne viatige Sag, og med hvilken H hødiathed og Taknemmelighed jeg føler Kongens Godhed og seer deres Navne, som saa heldigen arbejdede til dette Monarkens velgiørende Gemed.

Jeg har ved Samtaler havt Viliighed til at erfare de Modstæeller, som man har troet grundede smod Slavehandelens Afkæffelse, men man tør med
Sand-

Sandhed paastaae, at der strides med Mueligheder mod Rimeligheder, med indbildte farlige Følger mod et sandt og virkeligt Gode.

De vil finde dem alle fremsatte udi Debat-terne ved det engelske Parlament, og jeg vil hverken opholde Dem eller mig selv ved Igentagelsen eller Igiendrivelsen deraf.

Hvad Commissionen har tænkt, og hvorledes den er fremgaaet, ligger nu aabenbart for hver Mand's Undersøgelse, og jeg troer, at det vel ei heller blev en Umuelighed, at faae en lige Efterretning om Indholden af det vestindiske Kammer's videre Forestilling, dersom den indeholdt andet eller mere end Commissionens. Men — det veed jeg — at nu er Marken aaben for enhver, til at undersøge Grundene, oplyse det, som man finder mørkt, giendrive det, som man antager for mindre vigtigt. Den erfarne Planter, den dueltige Kiøbmand, den opløste Statsborger kan nu med Frimodighed og Anstændighed tale den Sag, som han finder rigtig. Den Egenyttige og Uoplynte vil finde Grunden til alle muelige Uheld udi denne Forestilling, endskjønt de aldeles ingen Sammenhæng have med hinanden, og man vil overspringe alle de nærmere Aarsager, for at gjøre hine forhadte.

Bliver Sukket ved at være dødt, frembringes mindre af denne Vahre, savner Planteren Produktion og Kiøbmanden Ladning, saa vil Ukyndighed udraabe det for en Følge af Forandringsen med Slavehandelen. Tage nogle Negere en Bending, som man ei formodede, da faaer Anordningen Skyld, uagtet man kiender de andre Hers Forsatning, og er ei uvidende om den Mishandling, som nyelig er skeet, der vel kunde foraarsage de værste Følger.

Men

Men endog for Følgerne af disse Skrækbilleder er jeg ikke bange. Udi Landboesagen brugte man og Argumenter, hentede derfra. Den oplyste Mand ansaae dem for Spøgelse, som skrækker allene den Eenfoldige og Overtroiske, fordi de sødes udi hans Indbildning.

Udfaldet har godtgjort Frugtens Ugrund, og man falde det hos mig Entusiasme, eller Overbeviisning, eller Svaaheid eller hvad man selv lyfter, saa har jeg den Tillid til Forsynet, at ligesom det tilkiendegav sit Velbehag over Foranstaltningerne ved Bondestanden i Danmark, ved at Riente Landet en udi flere Aar frugtbar og velsignet Høst, saa vil ogsaa vore vestindiske Der ei komme til at savne saadant Tean paa at Menneskehedens Haandthævelse og Menneskets Forædling velsignes.

Denne Tanke, denne Følelse paansøder jeg ingen, jeg behøver ei heller at tage Tilflugt til den, for at overbevise mig om Nyttens af Negeranordningen.

Men — enhver Idee, enhver Følelse, som bringer Mennesket til at betragte Forsynets Bestyrelse, som velgjørende Ledfager, bør dog hellere antages end den, som afbilder den med mørke og redselfulde Farver.

I Almindelighed er det min Tanke, at alle unaturlige Foretagender og Indretninger kunne kun bestaae og vedligeholdes til en vis Tid, og denne Regel, som er grundet ved Betragtning af Verdens physiske Indretning, modsiges sandeligen ikke heller udi den politiske.

Kun til en Tid vedvarer Menneskets Undertrykkelse af Despotisme, kun til en Tid beskiermes

Monopolier i aandelige og verdslige Sager, kun til en Tid saar Slaveriet Talsmænd og Beskyttelse. Men — jeg spørger — kan noget være mere unaturligt, baade politisk og oekonomisk betragtet, end at hente Arbeidere med store Bekostninger fra andre Verdens Dele, for at dyrke Jorden, kan denne Indretning bestaae med Opløsning? — Er det ikke naturligere, at Landet frembringer sine Arbeidere, at Culturen indbringes i det Land, hvor Indbyggerne findes. Er det ei rimeligere, at Plantager drives i Afrika af Landets Indsødre, end at disse paa saa langtfraliggende Steder lænkebundne skulle arbejde til nogle saa Mennekers Fordele. Denne Tanke vil vel nogle kalde en politisk Drøm, men — hvilke store og vigtige Foretagender have ikke udi Forveien maattet høre denne Benævnelse? At paa saadanne Anlæg alt er begyndt, det veed enhver, at de udi Forstningen møde Modstand, er altid at formode, men dog viser Erfarenhed at de lykkes. Da Oeder skrev om Bondestanden, Martfeldt om Kornhandelen, ansaae Hoben det for Drømmerier, men Bondestanden blev dog fri, Kornhandelen løsnet.

Jeg har hørt lige Dom over Iserts Forslag til et Anlæg paa Kysten af Guinea, men jeg haaber, at Efterkommerne skulle finde Usandheden af hin Dom.

Men — nu til den nærværende Tid — saa bliver Spørgsmaalet: blive ei de vestindiske Plantere ødelagte, standser ikke Culturen paa vore Colonier, og falder ikke denne Handel reent sammen. Commissionens Forestilling besvarer det. Jeg vil ikkun tilføie et Par Anmærkninger.

Man har seet af Planteres Efterretninger i de engelske Debatter, at adskillige Plantager have udi flere

flere Aar forsynet dem selv med indfødte Negere, at Arbeidet paa Plantagerne kan lattes ved Vove og Trældyr, at Mængden af Negere betydeligen derved er sparet. Disse uimodsigelige Sandheder godtgjøre ei allene Mueltigheden men ogsaa Rimeligheden af, at vore Colonier kunne undvære Tilførselen af Negere. Men — kan de Indfødtes Antal efter Mortalitetens troes at blive tilstrækkelig?

I dette Dieblik glemmer jeg Commissionens Grunde og Calculer, og hensætter mine egne til senere Bedømmelse. Resultatet af en Beregning, som er saa lav som muelt, giver mig endog flere Negere end udfordres; da man raader paa, at der vil blive Mangel.

Jeg antager, at Produktion af ethvert Fads Sukker, eller en forholdsmeessig Quantitet af andre Vyter so d. e. een Arbeider, endskjønt Antallet af de Arbeidere som udfordres er for høit ansat, og bliver det mere, naar Arbeidet lattes ved Instrumenter og Arbeidsdyr. Jeg antager end videre, at Produktionen af vore Øer kan blive 30000 Fads Sukker, og at altsaa 30000 Arbeidere udfordres.

Jeg reaarer Tilførselen af de fornødne Negere til 1500 om Aaret, endskjønt det høieste der udfordres er 1200. Udi 10 Aar antages da Antallet af de indførte Negere 15000

Naar jeg nu antager at Øerne behøve et bestandigt Antal af 30000

og at af disse bliver at afregne for Arbeidets bedre Driivt en fjerde Deel, som flere Mandfolk end Qvinder 7500

bliver Antallet af Mand og Qvinder 22500

disse kan altsaa give Ulystskaber 11250

Deraf

Deraf antager jeg at udgaae haade for Ungdom og Ufrugtbarhed en fjerde Deel	2312
bliver frugtbare Ægtefæder	8438
som give Børn	8438
Uf disse antages en betydelig Mortali- tet af det halve Antal fraa efter Jød- selen	4219
bliver Børn	4219
Fra 0 til 6 Aar antages Mortaliteten til en flette Deel	703
	<hr/> 3516
fra den Tid siden aarlig en ottende Deel	439
bliver tilbage	3077
Naaget den store tilstaaede Mortalitet regnes endnu aarlig til Epidemier $\frac{7}{5}$	1025
beregne til 10 Aar er Folkemængden	20520
Bindes altsaa ved Judsødte istedet for tilført Folkemængde i 10 Aar Negere	5520

Efter denne Calcul finder jeg altsaa at Verne ikke kan komme til at mangle Arbeidere. Men — denne Overflødigbed af Negere, hvortil kan den anvendes? — Ja! dette Spørgsmaal, som ei er vanskeligt at besvare, tillade De mig at udsætte til en anden Gang. Veiret er skönt. Noale Timer er alt anvendte paa at skrive — og jeg iler til at fortsætte mine Vandringer udi de skønne Spadsere-gange, der ere saa meget behageligere, som Velstand og Frihed og Frihed og Frihed møde der, hvor for endes Aar siden Mangel, Trevenhed og Uvirkjombhed haade hjemme.

* * *

R—d G—r.

Ananiceris og Plato.

Ananiceris brystede sig af den overordentlige Færdighed, han havde forskaffet sig saavel i at ride som at kjøre. — Engang vilde han ogsaa vise Philosophen Plato sin Kunst, og jagede mange Gange omkring i en Kreds saaledes, at Vognhjulene stedse beskrev en og den samme Cirkel.

Alle Tilskuerne beundrede ham, og tilflappede ham et lydeligt Bisfald. Plato allene klappede ei med. Det syntes ham, at en ung Mand, der ikke var bestemt til at blive Kudsk eller Poststrytter, fortiente snarere at dables end at roses for saadan en Færdighed. Thi, sagde han, hvorledes er det muligt, at en, der har anvendt saa megen Flid paa denne Slags Dvælse, ikke skulde derover have forsomt langt nyttigere og vigtigere Ting?

Borger & Bønnen.

No. 43.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 22. Juni 1792.

S Generalforsamlingen den 13de Junii blev Selskabets Antal forøget med følgende nye ordentlige Medlemmer.

Commandeur Kapitain Chr. Lütken.

Studiosus Flor, Fuldmægtig paa Strødmøllen.

J. H. Preuss, Fabrikmester sammesteds.

J. Thomsen, Graver ved Nikolai Kirke.

Skoemagermester Franswed.

F. W. Klemcke, surnum. Cancellist i Generalitets Collegio.

Lysfæstøber J. H. Møller.

Perkumagermester Bourgeois.

C. C. Siemsoe, Studiosus Juris.

Rose, Cancellist i Generalitetet.

Guldsmed Viol.

Malermester Stricker.

Frue Agentinde C. S. sal. Holks.

C. S. Mangor, Litteratus.

C. F. Hammerich, Kjøbmand.

Rauch, Trakteur.

Raadmand Lessøe.

Hansen, forhen Ijenkræmer.

Viinhandler Glassing

Brygger Beck.

Holm, Graver ved Frue Kirke.

Brændeviinsbrænder Hammelev.

Brorsen, Litteratus.

H. A. Eilardi, Graveur.

Süz, Kortfabriker.

Bolmer, Eier af Kattunfabriken ved St. Hans
Hospital.

W. Herrested, Fuldmægtig ved Holmen.

Harboe, Veykmagermester.

Stunder, Juveleer.

Sundbye, Birkedommer.

Skierbeck, Amtsforvalter paa Bornholm.

Karup, Revisor.

P. C. Zehthen, Assessor.

Konferentsraad Borkemann.

P. L. Lund, Præst til Øster Molands Præstegield
i Christiansands Stift.

Veykmagermester Borg.

- W. H. Toppøe, Examinatus Juris.
 Madame K. E. sal. Herløvs.
 Skrædermester J. Schiønberg.
 P. Nastrup, Smed.
 Guldsmedmester J. Kongsback.
 F. Kornerup, Cand. Juris og Kopist i General
 Soldkammeret.
 Mad. Kirksteen, Enke efter afg. Kapt. Kirksteen.
 Etatsraad Hauser.
 Secretair Bang, i Admiralitetet.
 General Adjutant von Löwenørn.
 Kapitain von Rummelhoff, ved Artillerie Korpset.
 Secretair Smith, i Admiralitetet.
 Hoff Biolon Jensen.
 Frue Kammerraadinde Prehn i Bordingborg.
 Smedermester Fodenhoff.
 Postfører Alstrup
 Bogholder Benken ved Finans Collegiet.
 Kongl. Kok Nørregaard.
 Brygger og Guldsmed Pihl.
 Amtschirurgus Hoffmann.

Administrationen forestillede for Repræsentatio-
 nen, fra hvad Tid et nyt indtrædende overordentligt
 Medlem prænumerando skulle betale sin Contingent,
 om ikke det fierding Aar, i hvilket et saadant Med-
 lem indtraadte, maatte antages for den Tid, fra
 hvilken Betalingen skulle regnes?

Ne

Repræsentationen besluttede herpaa, at det skulde overlades til ethvert indtrædende overordentligt Medlem, om han vilde betale den hele Contingent fra foregaaende Nytaar, i andet Fald skulde Betalingen regnes fra det Quartals Begyndelse, i hvilket han var indtraadt.

Dernæst fremlagde Administrationen en Quartals Extract af Indtægter og Udgifter for Selskabet fra 8de Marti til 3de Juni h. a., hvilken her i Bladet findes indrykket.

Endeligen anmeldtes Antallet af Selskabets Medlemmer, som ved Generalforsamlingen den 16. April bestod af

	1684
hvortil kommer de i Forsamlingen den 7de Mai valgte i alt	II
og Hr. Parykmager Evers som tilforn havde udmeldt sig, men igien havde behøvet at indtræde i Selskabet	I
	<u>1696</u>

Af disse vare døde	4.
udgaaede af Selskabet	<u>5.</u>

	<u>9</u>
Selskabets Antal var altsaa	1687
hvortil kommer de i denne Generalforsamling valgte Medlemmer	<u>56</u>
	i alt 1743.

Qvartals Extract

over Indtægt og Udgift for det forenede Understøttelse Selskab fra 8de Martii til 8de Juni 1792.

Indtægt.

Rd. m. ß.

Beholdning, contant fra den forrige Administration ved Regnskabets Aflevering 102. 2 8.

A. Ugentlige Indkomster:

For Ugebladet Borgervennen fra No. 27. til No. 40 incl. er af Buddene indkasseret, overensstemmende med de af Hr. Hafsing til dem meddeelte Lister og deres Qvitterings Bog.

Budet Mühlenbrock	171r. 5m. 8ß.
Budet Schousgaard	193. 5. 5.
Budet Hornemann	198. 3. 14.
Budet Høier	231. 1. 15.

795. 4. 10.

B. Qvartals Indkomster:

Af overordentlige saavelsom ordentlige Medlemmer fra 1. Jan. til ult. Martii er til Hr. Nørbye betalt og afleveret, som ved Buddene er indkasserede, neml.

Mühlenbrock	38r. 2m. 9ß.
Schousgaard	11. 3. 13.
Hornemann	35. 3. 11.
Høier	57. 4. 3.

137. 2. 4.

C. Extraordinaire Indtægter:

Bed det høitidelige Møde i Frue Kirke den 23. Mai indkom for solgte Texter og Billietter

Patris 1035. 3. 6.
af

	Indtægt.	Rd. mk. f.
	Transport	1035.3. 6.
af Hr. Haffing	82 r. 1.	
Hr. Rørbye	113. 2.	
Hr. Kæbke	182. 5. 2ß.	
ved Kirkedørene af de Hr. Repræsentantere imodtaget	21.	

399.2. 2.

D. Adskillige Indkomster: dertil henhøre
1. Lovene af Buddene indkasseret og over-
eenstemmende med deres Qvitteringsbog
139r. 5m.

2. Laans Afbetaling af 10
Medlemmer efter deres For-
skrivninger . . . 34.

3. Ugeblad. fra forrige Aar-
gange af Forv. Siborg betalt
mod Qvittering . . . 5. 3.
og ved Buddene er solgt for 8. 12ß.

187.2.12.

Summa Indtægt 1622.2. 4.

Udgivt.

A. Staaende aarlige Udgioter:

Ugebladets Trykning til Bogtrykk. Holm
efter trende Qvitteringer . . . 99.3.

B. Aarlige Pensioner:

Til 21 Pensionister som dem i Repr. For-
saml. f. A. tillagte aarlige Pension efter
21 Qvitteringer . . . 88.4. 8.

C. Ekstraordinaire Udgioter:

ved det høitidelige Møde i Frue Kirke den
23 Mai
Kapellets Enkekasse mod Qvittering af Hr.
Professor Lem . . . 100r.

Latris 188.1. 8.
Syns

Udgiwt.	Rd. m. ₤.
Transport	188.1. 8.
Synaem. Hr. Zink efter ditto	21.
for Texen at trykke efter ditto	5.
Douteurer til Kirkebetienterne og andre Udgiwter	25. 2m. 8 ₤.

151.2. 8.

D. Adskillige Udgiwter, dertil henhører

1. Udgiwters Overskud efter Repræsental.
Forsaml. Resol. af 12 Mai og Finants-
Casse-Direktionens Skrivelse til os er til
det Kong. Zahlkammer imod Hr. Etats R.
Falbes Qwittering under 31 Mai indbetalt
de af forrige Administration i Banken de-
ponerede 500 Rd. forsaet i dette Qvar. al
med et fra Udgiwternes Bestridelse havende
Overskud 200

Nota. For disse 700 Rd. udstædes til Sels-
skabet en Kgl. Obligat. til 11 Juni Termin.

2. Lovenes Indbindning ic.

Bogbinder Hiort efter Qwitter.	16.2.6.
— Graae efter ditto	29.1.
— Nordgreen efter ditto	14.3.8.
— Bergmann efter ditto	32.1.4.

92.2. 2.

3. Nye Laan, til et Medlem der forrige
Aar imod Caution havde bekommet Laan,
atter efter Repræsentalionens Beslutning
den 12 Mai imod Caution forskudt 50.

4t Lønninger med videre

Bogholder Hvids Gage for 3de Maa- neder efter Qwittering	80 rd.
Budet Mühlenbrock ditto	20.
— Schousgaard	18.

Lutris 682. 2.

Budet

	Udgivt.	Rd. mk. §.
	Transport	682. 2.
Budet Høier paa Afdrag	9r. 11§.	
— Mühlenbrof hans Tilgodehavende efter Resolution af 12 Martii imod Qvittering	18. 3.	
For Udgifter i Forsamlingerne til Lys og Brænde	1. 3. 12.	
		<u>146. 1. 7.</u>
Summa Udgivt		828. 1. 9.

Bliwer altsaa igjen Beholdning i Cassa som i næste Regnskab til Indtægt optages		<u>794. 11.</u>
Summa Ballance med Indtægten	1622. 2. 4.	

Administrationen for det forenede Understøttelses Selskab.

Sassing. Rørbye. Røbbe.

Abt. Hviid.

Borger - Bennen.

No. 44.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 29. Juni 1792.

Hr. Borgervæn.

Der er en Sag, som ligger mig meget nær paa Hiertet, og jeg har saa længe ønsket, at finde een, jeg torde betrore det altsammen til, og hente et godt Raad hos. Min Skriftefader er en inderlig god og kierlig Mand, og jeg kan i denne Time ikke begribe, hvorfor jeg aldrig har sagt ham det mindste derom, og jeg veed dog, han holder meget af mig, og vilde gierne have hiulpet mig, om han kunde. Men, seer De, jeg er en enfoldig Haandverksmand; saalænge det gielder om min Dont og min Haandtering, ja, saa kan jeg nok snakke med. Men naar jeg saadan sidder hos en Mand der er saa lærd og saa klog, og kan føre sine Ord saa vel, saa kunde jeg sidde hele Timer og høre paa ham, men at lægge selv min Skilling i Laget med, som man siger, det duer jeg ikke til, jeg er altid bange for at sige noget urimeligt. Nu tænkte jeg paa, om jeg ikke kunde skrive til Hr. Borgervæn, som jeg seer en anden af mine Lige har gjort for kort siden — thi De maae vide jeg forsømmer aldrig at læse Deres Blade, om Søndagen

dagen, naar jeg kommer af Aftenfang. Jeg har endog saa mere end een gang taget fat paa Pennen, og tænkt som saa, den Mand, der kalder sig selv en Borgerven, tager det vist ikke ilde op, naar en ærlig og brav Borgersmand henvender sig til ham, for at blive hjulpet i et eller andet. Men saa har jeg atter ikke kundet blive enig med mig selv, hvordan jeg skulde komme frem med det. Og sandt at sige, saa har den unge Herre, vi har faaet i Huset, ogsaa sat mig Griller i Hovedet, for jeg troer vist det er en gandske snild Fyr, og han siger altid, at Deres Bløde due stet intet. Denne Herre, maae De vide — Ja, men jeg skulde nok først sige Dem nogen Besked om mig selv og mit Huus og Familie; De maae da vide, som jeg sagde Dem før, at jeg er en jevn Haandværksmand, langt fra ikke af de rige, dog takker jeg Gud for et skikkeligt Udkomme, og naar man har det, bør man jo lade sig nøie. Jeg har aldrig slaget stort paa, min gode salig Kone ikke heller, og al den Stund mine Døtre gierne vil klæde sig lidt honet og som de seer andre af deres Stand gaar klædte, saa maae man lade dem til deres Beroommelse, at de ere flittige og flinke Piger, og fortjene selv ved deres Arbeide, hvad de bringe til Vonten. Ja! min kære Hr. Borgerven! De kan troe, siden min gode Kone saadan døde fra mig, har jeg ingen Glæde kiendt til uden den, de har kaffet mig, og derfor vilde det blive mig en Hartsorg, ja jeg troer vist det blev min Død, om nogen af dem skulde komme galt afsted. Ikke som om jeg frygtede for noget uanstændigt eller vanærende af dem; nei! det har de Gud skee Tak havt for brav en Moder til, at jeg skulde frygte for at opleve saadan Elendighed. Men De veed jo nok, at et godt Nygte er ligesaa nødvendigt for et Pigebarnd som en god Samvittighed, og som det gamle Ord sprog siger: det er bedre Du selv bruger Brillen,

end

end andre skal sætte Dig dem paa. Saadan har man i det mindste tænkt i forrige Tider, og i hvor vel den unge Herre, jeg nys talte om, tidt siger, at gammeldags Wiisdom er ligesom gammeldags Klæder, Tøiet er ret godt, men Snittet er saadan, at ingen kan være bekiendt at gaae med dem; saa mener jeg dog, at Forsigtighed altid vil holde sig i Priis, og at den tidt kan gavne meget, men aldrig gjøre nogen Skade. For nu at komme til Meningen, saa maae jeg sige Dem, at dette unge Menneske blev for et Par Aars Tid siden sendt herover for at tage Examen, og blive en lærd Karl. Hans Forældre, der er velhavende Folk i en af Provindserne, kiendte mig fra yngre Aar, og saadan gif det da til, at han kom i mit Huus, hvor han for raisonabel Betaling nyder Kost og Huuslye, saa godt som jeg er istand til at skaffe tilveie. Knøsen er vittig og tæffeligg og vel antaget overalt, og kan jeg heller ikke troe, der er noget Ondt ved ham, siden han kommer omkring i Selskaber hos saa mange smukke Folk i Byen. Mine Døttre var intet mindre end vrede over denne nye Bordgjæst, og jeg saae dem aldrig mere muntre, end naar han vilde blive om Aftenen, og tage til Takke med vort simple Smør og Brød. I Førstningen vare de vel temmelig tilbageholdne imod ham, men han vidste saadan at snakke for dem, at han snart blev Pigernes Jern, som jeg tidt kalder ham for Spøg; han blev spurgt til Raads i deres Punt, han maatte fortælle dem, hvad de stadselige Damer havde havt paa, hvor han sidst var buden, og hvad veed jeg alt. Mig fornøiede dette Snakkerie ikke synderlig, men jeg lod mig ikke mærke med noget, siden jeg saae, det var mine Børn saa kiert; hvorvel jeg derover maatte næsten aldeles give Slip paa mine Aften-Glæder, siden der nu sielden eller aldrig blev Leilighed til at læse mig et Stykke for af Hvitfeldts Krønike eller

Holbergs Historier om vore Konger, i hvilke Bøger de tilforn skiftedes til at læse for mig. Nu derimod fik de Hovedet fuldt af alle de Komedier, og Syngestykker og Operaer, der er til i hele Kiøbenhavn, og det meste deraf, syntes mig dog, var ikke Tiden værd, de anvendte paa at læse det. Saadan sad de blandt andet en Aften og læste noget, de kaldte Elskovs Magt, men utrimeligere Sladder har jeg i mine Dage aldrig hørt; tilsidst faldt det ud til, at Prindsessen, eller hvad hun heed, som der taltes om, skabte sig ud som en Soldat, og vilde ordentlig til at staaes, men saa blev jeg ogsaa saa ked af det, at jeg trak Huden ned over Ørerne, og sat mig til at slumre, hvor jeg da fornøiede mig langt bedre i Søvn, siden det traf sig, at jeg kom til at drømme om min salig Kone. Længe gik baade han og Nigebørnene om Borde med mig, om at komme hen og høre dem synge paa Komedien; jeg vilde nødvendigvis dertil, siden min Pung ikke kunde strække til saadanne Fornøielser for dem, og jeg paa ingen Maade vilde have, de skulde gaae paa hans Bekostning. Men hvad hjalp det? man vil ikke altid være den Haarde. De kom først engang derhen; siden gik det tiere paa.

Nu begyndte man at smaasnakke om Baller; der blev da ikke glemt at fortælles, hvor usundt det var, at sidde den hele lange Vinter med Naalen i Haanden paa en Stool; hvorlunde den eller den Jomfrue af deres Bekjendtskab dansede en Gang hver Uge; og saa videre. Nu vel, sagde jeg endelig, for cengang vil jeg ikke nægte Jer det, jeg har og saa været ung, og havt Lyst at være med; hvad koster saadant et Val? Her kom min Herr Straajunker, og fortalte mig, at det altid var Mandsofkers Sag, som førte dem an, Fruentimmerne betalte aldrig noget. Skyldigt Tak, sagde jeg — for jeg blev
 plat

plat — jeg er deres Fader, og skaffer dem Føden og Klæderne, det bliver ogsaa min Sag at sørge for deres Fornøielse; enten skal jeg betale for dem eller ingen. Dermed troede jeg Sagen afgjort. Men hvad skeer! Dagen efter var en Helligdag; de er nde paa en Spadseretour med deres Cavaleer; der fortæller de mig, da de kom hjem, om saaatant et herligt Fruentimmer, de var kommen i Selskab med underveis, de kunde aldrig holde op med at roise hendes Artighed og Belevenhed, og hvor venkabelig hun havde anholdt om at fortsætte Bekjendtskabet. Jeg kiendte denne Jomfrues Forældre for at være agtbare Folk, og fornøiede mig ret hiertelig, at mine Døttre havde staaet hende saa vel an. Det varede ikke længe derefter, saa bringer engang min skielmske Bordgiest mig et Brev; jeg kan ikke begribe, hvem det kommer fra; jeg bryder det, og tænkt hvor forundret jeg blev! den omtalte Jomfrue skriver mig saadan et artig Brev, og beder mig saa indstændig, ikke at nægte hende sin Begiering, at jeg tænker Under, hvad det skal falde ud til; og det var da, at hun havde faaet Tilladelse af sine Forældre at komme paa Bal, men at hun umuelig kunde have nogen Fornøielse der, naar mine Døttre ikke var der med. Kort sagt, det vilde været alt for sært, om jeg længer havde sat mig derimod; jeg maatte lade skee, hvad jeg ikke kunde ændre. Og saadan er det da efterhaanden gaaet til, at der nu i Vinter aldrig var Ende paa alle de Concerter, og Baller og Romedier, de blev indbudne til, og som de paa hundrede Maader vidste at faae min Tilladelse til. Nu Sommeren kom, troede jeg dog det skulde blive roeligt, men der snakkedes allerede saa meget om Skovreiser, og Kurvevogne og Aftensmaaltider paa Frideriksberg, at jeg nok mærker, hvor alt det sigter hen. Nu er det kun, jeg vilde gierne høre Deres Tanker, om en retskaffen Fader med en god Samvittighed kan

Kan tillade sine Børn, at søgte saadan omkring, eller hvordan jeg skal gribe det an med at forhindre det. Formaninger, mærker jeg nok, nytte ikke stort, for de Pokkers Diger ere mig for kloge, og har altid hundrede Udflugter og Undskyldninger til at binde Munden paa mig med, saa det tilsidst dog forekommer mig, som om de havde Ret. Siger jeg til dem: Børn, I forsømmer Jer Tid og Jer Arbeid; saa hedder det strax: derfor sidde vi deslængere oppe ud paa Matten, og indhente det forsømte. Klager jeg over, at de fordærver deres Helsen ved Nattesvaagen, saa svarer de mig: at Naturen er ligesom man venner den til. Mener I, sagde jeg for nogen Tid siden til dem, mener I, at nogen blav Haandværksmand eller anden Borgermand tør vove at begiere Jer til Hustrue, naar han seer, I flyver saadan til Beirs? Strax var Etine tilrødt med et Svar — hun er den yngste af mine fire Døtre, og endnu ikke sine tretten Aar, men en vaver lille Taske — Fader maae have meget flutte Tanker om os, siden han vil have os kastet saadan bort til at være Borgermadamer. Men nu kommer snart Sekretæren henne paa Hjørnet, og frier til Hanne, og saa — hun vilde fortalt mig mere, men Hanne faldt hende i Ordet og sagde: Du er et Barn med Din Snak, men saa meget er dog vist, min Fader! at naar man kommer ud imellem Folk, kan man dog snarere gjøre sig Regning paa et godt Partie, end naar man aldrig bliver seet eller kiendt af noget Menneske. Herre Gud! tænkte jeg ved mig selv, er det Himlens Villie at de skal lidt videre i Verden end deres stakkels Forældre har været, hvorfor skulde jeg da sætte mig mod deres Lykke. Saadan trøster jeg mig, det bedste jeg kan, men jeg kan dog ikke nægte, det er ligesom noget inden i mig sagde mig, at jeg bar mig galt ad. Raad mig derfor til det bedste, kiære

Fr.

Hr. Borgervæn, og gjør mig roelig i denne Sag; vor Herre vil velsigne Dem derfor, meer siger jeg ikke, men forbliver Deres

gandske forbundne Tiener

Christopher Rispbenhavner.

Xenophon og Socrates.

Den unge Xenophon mødte Socrates i et smalt Stræde. Da Philosophen lagde Mærke til det unge Menneskes fordeelagtige og beskedne Ansigtstræk, saa holdt han Stokken for ham, at han ikke skulde gaae ham forbi; og da nu denne stod stille, spurte han ham: hvor det og det var tilfalds? Xenophon besvarte ham disse Spørsmaal med største Færdighed.

Derpaa spurgte Socrates videre: hvor da her i Staden gode og retskafne Mennesker bleve dannede? — Det vidste han ikke, svarede Yndlingen. — Saa følg da med mig, sagde Socrates, og du skal faae det at see.

Fra den Tid blev Xenophon en stadig Tilhører af Socrates.

Anekdoter.

Ved en Trefning mellem de Engelske og Americaniske i Havet 1777, sægtede Kapt. Monins elleveaarige Søn ved sin Faders Side med blank Sabel. De Frivillige fra Canada, som Kapt. Monins anførte, stode paa venstre Floi, der blev heftigen angrebne af Americanerne, og Kapt. Monin styrtede ved et Flinteskud død til Jorden. Oberst Fraser, som befandt sig i Spidsen af det engelske Korps, bad Sønnen at forlade Slaget, og blive ved sin Faders Liig. Drengen traadde to Skridt tilbage, for at kysse sin Faders kolde Haand for sidste Gang; traadde derpaa igien i Seledet, og raabte til Soldaterne: friske, brave Canadier, affed, affed!

 Rettelser.

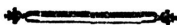
- I No. 42. Side 333. lin. 17. vigtigt læs rigtigt.
 I No. 43. Side 340. lin. 5. Rauch læs Naue
 Side 341. lin. 16. Fodenhoff læs Fodenhaupt.
 Side 343. Litr. B. Høier 57 Rdlr.
 4 mk. 3ß. læs Høier 51 Rd. 4 mk 3 ß.
 Side 346. lin. 5. er anført 18 Rdlr.
 3 mk. læs 17 Rdlr. 3 mk.

Borger - Vennen.

No. 45.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 6. Juli 1792.

Svar paa Brevet i forrige No.

Min kære Mester Christopher.

Det er saa langt fra, at Borgervennen skulde tage det ilde op, at see nogen af sine Læsere med Fors-
trolighed henvende sig til ham og betroee ham deres
Anliggender, at han meget mere ret inderlig ønsker,
at flere vilde følge dette Exempel. Han har alt fra
Begyndelsen af denne Aargang opfordret vore brave
og flittige Kunstnere til at meddele en eller anden
Erfaring og Sagtagelse, de kan have havt Leilighed
at gjøre i deres Fag og Haandtering; (see Borger-
vonnens fjerde Aargang No. 3) og han tilstaaer det
har hidindtil været ham en nedslaaende Tanke, at
endnu saa faa havde værdiget ham deres Tillid i
denne Henseende. Men han seer med glad Forvis-
ning den Tid imøde, da han, ved en vedholdende
Flid i efter Evne at opfulde sit Niemed, skal see sig
belønnet ved en stedse tiltagende Fortroelighed og Yn-
dest, og da vil det heller ikke seile, at jo mange
agtværdige Medborgere vil forene deres Kræfter med
hans, til at gjøre Nyttten af de fælleds Bestræbelser
endnu mere udbredt og mangfoldig. Hans Skrivelse,
min

min kiere Mand, har været Borgervennen overmaade kierkommen, og intet skulde være denne behageligere, end om han i denne Sag maatte træffe det rigtigste og gavnligste til en saa agtbar Mand's Beroeligelse. De Eviol og Betænklichkeiten han gjør sig over sine Døttres nærværende Forsfatning, ere desværre kun alt for grundede, og man behøver ikke at søge langt, for at finde de sorgeligste Beviser paa, hvor mangen vakker og god Pige har forspildt sit hele Livs Lykke og Tilfredshed, fordi hun i de Aar, da hun trængte meest til Opsyn og Veiledning, har været for meget overladt til sit eget uersarne Hjertes Tilskændelser. At Ungdommen elsker Udspredelse og Forspøstelser, er naturligt; at et ungt Pigebarn heller hopper om paa Valløer, heller pynter sig for at gaae i Selskaber, end sidder hjemme ved sit Arbeide, er begribeligt, men derfor har Forsynet indrettet det saaledes, at Forældrene skulde ved deres modnere Forstand, større Sindighed og Erfarenhed, være de Unges Veiledere, til at aspasse deres tilladelige Glæder efter deres Stand, Vilkaar og Forsfatning, og til at ofholde dem fra alt det, der kan have skadelige Følger for dem. Dette er Forældrenes vigtige Kald, og det er beklageligt, at saa mange ere høist ligegyldige i denne Sag. Dog dette er ikke Tilfældet med ham, min kiere Mester! han elsker sine Børn, og ønsker intet heller end at kunne gjøre dem ret meget lykkelige. Ikke desmindre kan man ofte med den bedste Villie tage feil; og snarest skeer det i de Ting, som det ligger os allermest paa Hjerte, at gjøre saa godt som mueligt. Det er unægteligt, at det er uendelig lettere at snakke og skrive om Opdragelsen, end selv at lægge Haand paa Bærket. Her møder os tusinde Vanskeligheder og tvivlsomme Tilfælde, som gjør os med de bedste Hensigter raadvilde og mismodige. Man frygter at blive anseet for sær og overdreven streng, Faderherttet er ømt og gjør

os ofte svage og eftergivende, hvor vi burde være standhaftige og kræve Lydighed; og dog er dette Faderhierte den Alvise's uskatteerligste Gave; uden det vilde Forældrene blive de grusomste Tyranner, glemme Forskiellen mellem den stadige, betænksomme Manddom, og den syrige, brusende Ungdom; ikke betænke, at de unge Dage ere Glædens og Tilsjeds hedens Dage, og at det er umenneskeligt, uden Nødvendighed at berøve den Unge sin Fryd, og opfylde Livets korte Foraar med selvgjorte Sorger. Men denne Godhed og Overbærelse, der er saa ypperligt et Middel til at vinde og styre de Unge's Hjertes, bliver ofte en virkelig Grumbhed, dersom den ikke staaer under Fornuftens Herredømme, dersom den for at tilfredsstille et flygtigt Ønske, sætter sin Yndling i Fare for en alt for sildig Fortrydelse. Saadan Eftergiveness fortjener ikke Navn af Godhed, den er Svaghed, som man bør overvinde ved Tanken om dens skadelige Følger. Det er derfor Borgervennen vil raade ham, min kiære Mester, at han for alting søger, paa en god og lemsfædig Maade, men dog med Fasthed og Alvorlighed, at trække sine Pigeborn ud af de Udspredeiser og den falske Glimmer, de har faaet saa megen Smag paa, thi lad endog disse Samqvem og Fornøielser være de uskyldigste af Verden, saa ere de dog ikke passende for dem og deres Bestemmelse i Verden, og vil vist, om de ikke i Tide afbrydes, blive en Hinder for deres tilkommende Lykke.

Hvad den unge Herre angaaer, da bliver det første og vigtigste Skridt, at skaffe ham ud af Huset, dog at det skeer med Forsigtighed, for ikke at give Snakkesyge Anledning til onde Rygters Udbredelse. Vær for Næsten ubekymret, for derved at være sine Døtre til Hinder i deres Lykkes Forfremmelse; man har mange Exempler paa, at Folk, som fra

fen

en høiere Stand ere nedstegne til en ringere, have der fundet den Tilfredshed, som de tilforn knap kiendte af Navn, men at nogen, som fra en saa kaldet ringere Stand ere stæne opad, have derved forfremmet deres virkelige Sindsee og Lykkelighed, derpaa har man saare saa og maaskee ingen Exempler, ja om der endog gaves en enkelt Udtagelse, var det dog utilaaveligt, for et saa vanffelig Lykkehæf at sætte sit eller sine Vel i Bøve. Estræb at indprænte sine Døttre Natelse og Kierlighed for den Stand, de ere fødte i; lær dem at fele den tilladelige, den ædle Stolthed, som holder sine egne Vilkaar for de bedste af alle, som gjorde vore Forsædte saa tilfreds med deres naifomme Tærvæghed, som gjør, at den lykkelige Gonde hviler blødere paa sine Rivstær, end hans Herremand paa de Edverduuns Puder. Viis dem, at den Roes, de bør attraae, og som de da af alle Fornuftige vil erholde, er enaana som huuslige Qvinder, efter deres Moders Exempel, at gjøre en stræbsom Borger lykkelig i sin lille, men nette og reentlige Bolig. Betroe sig til en redelig og fornustig Mand, der kiender hans Huses Forsætning, og hent nærmere Raad hos ham, hvorledes han paa den forsigtigste Maade kan gaae tilværks, og vær da vis paa, at han vil opleve megen Glæde af sine Børn. Lev nu vel, min kiere Mester, og glem ikke at lade Boraervennen vide ved Leilighed, hvad Udfald hans Bestræbelse har faaet; hvo veed, om ikke flere kunne drage Nytte af hans Exempel, og beslutte at efterliane saa retskaffen en Mand, naar de hører, hvor lykkelige hans Børn ere blevne ved hans Narvaagenhed.

E. S. Han hører gierne sine Døttre læse noget i Hvitfeld eller Holberg, men disse Bøger have vel ikke meget morende eller gavnende for dem. Hans Skriftefader kunde give ham Anslag paa nogle,

nogle, der vilde være mere underholdende og passende, og han er saa god en Fader, at han gjerne undertiden fortrækker sine Børns Fornøjelse for sin egen. Døfter han det, er Borgervennen villig til at nævne ham adskillige, som kan være stikkede til dette Diemed.

Bidrag til Menneskeslægten's Historie.

(Uddragne af en Reisebeskrivelse igiennem Elsas Aaret 1785.)

Indbyggerne paa den Wasganiske Bierstrækning i Elsas, hvilke nære sig af Skovhuust og Kædrift, blive af Indvaanerne paa det flade Land kaldte Wilder; man gav Forfatteren mange overdrevne Efterretninger om deres Røverier og voldsomme Morden; hvorover Forfatteren paa sin første Reise derhen brugte den Forsigtighed, at følge med sin Vertes Kort, som skulde hente Brænde derfra. Han besteg das Schneeburg, som er det høieste Bierg i disse Egne; blandt de Klippestykker, hvoraf der laae adskillige ved Siden af hianden øverst paa Bierget, bemærkede han et, hvorpaa der var indhugget et Kors; Hans Weis viser fortalte ham, at Münsterherrerne i Strasburg havde ladet det indhugge, for at fordrive Hexerne, som bestandig samlede paa denne Klippe, og bragte Sygdomme blandt Qvæget; men efter at disse Herrer havde saaledes helliget Klippen, havde ingen Hex siden vovet sig paa Bierget. Forf. spurgte ham, om da nu ingen Sygdom indfandt sig blandt Qvæget? Jo, Gud bedre det! svarede han, just paa denne Tid grasserer den skrækelig i Dachsburg. Disse Folk kiender intet til Bloksbjerg, men overalt i Ber-

den

den ansees Toppene af høie Bierge som Opholdssteder for gode eller onde Aander, og da her i Egnen ikke findes høiere Bierge end Schneeberg, saa bliver dette deres Blokshierg.

I Dalen, Norden for Bierget, laae adskillige adspredte Hytter, men paa den sydlige Kant laae kun een eneste adskildt fra de andre; den tilhørte en reformeert Bertshausmand, som blev anset for Sierningsmanden af et uvilgen paa en Hyrde udøvet Mord. Beviseren kunde ikke sige andet end Godt om Manden; enhver havde holdt ham for en meget brav Karl, han havde aldrig fornærmet noget Menneske, saa det ikke var at formode, at han var Drabsmanden. Den Thielskudte havde havt mange Fiender, fordi han havde forført mange Koner og Døttre. Han havde og førend han døde selv nævnt en anden Mand, som skulde have skudt ham, og hvis Datter han havde besvangret. Desuagtet var Kroemanden undviget. Beviseren vilde ikke stige ned med til Hytten, og kunde ikke bevæges dertil ved anseelige Drikkepenge, uden dog at angive nogen Nar-sag dertil. Førf. bad ham altsaa at vente ham paa Bierget, til han kom tilbage fra Hytten; og dette Besøg beskriver Førf. saaledes: „Omkring Gaarden var et Rum af 6 a 8 Dags-Pløininger, indfattet med et Steengierde. Det meste deraf var Fælled, som blev vandet af en lille Kilde. Nærmere ved Huset var plantet Havefrugter, især Kartofler; der stod og et Par Frugttræer. Konen arbejdede just i Haven, og kom mig imøde med Hakken i Haanden. Hun var en Kone af et ædelt Udsyn, som man endnu kunde see paa, at hun i sin Ungdom havde været smuk, og som fik endnu mere Værdighed ved de Træk af en stille Smerte, som var præget i hendes Ansigt; hun var endnu temmelig frisk og sund, men ikke gandske fri for Mistroe til mig; hvad jeg denne og de to følgende Gange, jeg besøgte hende, erfa-

erfarede om hendes Skiebne, er følgende: Hun saae velsom hendes Mand vare fra Schweiz, og havde en Tidlang tient omkring i Elsas. De havde paa begaae Sider ved Altid og Sparommelighed erhvervet sig en liden Formue, givtet sig sammen, og forpagtet dette lille Sted, hvor de vel ikkun eiede en lille Eng og nød frit Brænde, uden Ager til Brød eller Viin, men havde dog ved deres Fædrift aarligen forbedret deres Forsatning; De havde st. dse rigtig betalt deres Afgifter, aldrig været indviklede i Klager, enten for Utrofskab mod Dyrigheden eller Forbrydelser mod deres Næste. Manden huggede flittig Brænde om Vinteren, hvorved han alt havde en voksen Søn til Hielp. To vorne Døttre, hvoraf een var 17, den anden 15 Aar gammel, kunde ogsaa allerede selv fortiene deres Brød; de maatte deels tiene, deels hielpe til i Huusholdningen. De havde kjøbt sig Tilsladelse til at brænde Afke for Glashytterne af affaldne Græne og Sligt; ogsaa dette gav deres Indkomster en anseelig Tilvært, især da Børnene godt kunne bruges dertil. Den anden Søn kunne ogsaa allerede gjøre Tieneste som Karl, og endskiøndt den yngste Dreng og den yngste Pige kun vare 6 a 8 Aar, vare de dog saa store og stærke, at jeg tog dem for tolvaarige. Efter de her værende Biergboeres Omstændigheder at regne vare de rige, mange troede at Velsignelsen laae ved Gaarden, og havde vildet give mere i Forpagtning end de, men de havde dog endnu bestandig vedligeholdt sig deri. De havde alt en Hiord af 20 til 30 Køer, og Konen troede, at man nu søgte at berøve dem deres Formue. Hendes Døttre vare hverken besvangrede af den dræbte Hyrde, eller havde havt nogen Forstaaelse med ham, heller ikke vidste hun det ringeste af, om han vilde have ægtet nogen af dem. Hendes Mand var paa et andet Bierg, mere end een Miil derfra, da Mordet blev begaaet; og han havde Vidner paa, at hans

Flint

Flint havde skaaet mere end et halvt Aar ubrugt i hans Huus. At han havde forladt Egnen med sine Køer, var blot fordi man havde truet ham med, at han vilde komme paa Pinebænken. Han skulde ogsaa fremstille sig, og bevise sin Uskyldighed, dersom han havde sikker Geleide, og ikke vidste, hvor uretfærdige Dommerne ofte ere. Den Dræbte havde ogsaa nævnet to andre som sine Mordere, men da disse vare fattige og Katholiske, saa lod man dem gaae. Han havde og selv sagt førend han døde: at det ikke var Kroemanden, og at man ikke skulde antaste den Mand derfor. Imidlertid, fordi Manden nu var undvigt, vare alle efterladte Eiendomme blevne sequestrerede, og om en kort Tid vilde man jage hende nogen nd af Huset, og brænde hans Billede. — Jeg talte første Gang med Børnene paa Bierget, hvor de brændte Aste. De vare alle meget vel skabte, især den ældste Pige; hun havde sorte Haar og sorte Dine, røde syldige Kinder, en lang spids Næse, som klædte hende meget vel, kort en smuk ung Hyrdinde, fuld af Uskyldighed og Naiveret, og som nok fortiente at besynges af en Idyldigter. Overhovedet var i denne Familie-Karakter meeen patriarkalsk Enfoldighed og stille Ærverdighed. Jeg vidste, at de ingen Kirke havde, og maatte reise til Wolfzenheim, naar de vilde kommunikere, at dersom de ikke vilde sende Børnene i katolsk Skole, maatte Forældrene selv undervise dem; at derte skeede, og at de tiente Gud i deres Huus, og Faderen ligesom var Præst for sin Familie. Engang skildrede jeg Ligheden mellem deres Liv og Patriarkernes, men lagde til med en betænkkelig Mine: jeg tvivlede kun paa, om her ogsaa var saa meeen Uskyldighed? „Hvorfor ikke?“ spurgte den ældste Datter mig, og vendte sine sorte sunklende Dine dristig og uforsagt hen paa mig. Tone, Diefast og Mine vare overtydende nok, til gandske at udrydde min Tvivl.“

Borger - Bienen.

No. 46.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 13. Juli 1792.

Breve om Jordefærd og Liigbæren.

Kiære Hr. Borgerven!

Det har ret meget behaget mig at De er saa vil-
lig til at besvare de Breve, som De modtager. Af
denne Aarsag bruger jeg den Frihed at skrive Dem
til for at erfare Deres Meening om en Sag, som
nu giver Anledning til megen Tale. Jeg skulde
maaſke neppe have taget mig den Sag til Hierte,
naar det just ikke indtraf, at jeg har en gammel
Fetterſke i mit Huus, som plager mig uophørlig.
Denne gode Kone, som udi mange Aar har fore-
ſtaaet mit Huus, og som ikke har fordret andet der-
for end en pyntelig Begravelse, er bleven meget
uroelig ſiden den ſidſte Indretning med Liigbæren.
Hun har regnet paa en af Hæderlighederne ved Jor-
defærden at blive baaren bort af Studentere med ſtore
Sørgekapper paa, og hun kan ſlet ikke begribe an-
det end at det jo er en væſentlig Mangel, naar ikke
de ſamme, ſom have jorder hendes ſalige Mand,
irringe hende til Hvileſtædet.

Da det nu er en Umuelighed at opfylde hendes Forlangende, og jeg gierne vilde have hende beroliget, saa indbilder jeg mig, at det maaske kunde tiene dertil, naar De vilde udi Borgervennen sige Deres Tanker om den Sag ligesom af Dem selv. Da jeg læser Bladet høit om Aftenen efter Maaltidet for hende tilligemed min Familie, saa er det mueligt at bringe hende til Roelighed, dersom De vilde vise at der er nogen Nytte ved denne Forandring, thi paa nogle gamle Fordomme nær, som ere de aldrende saa naturlige, har hun god sund Fornuft og altsaa kan Grunde virke meget. Tien mig derfor i min Begiæring. Det er et got Værk at skaffe Roelighed og Tilfredshed tilveie. Da der ere mange af lige Meening med min Ketteriske, saa er det Arbeide, som De paatager Dem, dog noget almindeligt, og altsaa overtræder De ikke Grundsetningen for Deres Blad at arbeide til almindelig Oplysning. Jeg staaer i den Tanke at ligesom Tilskueren ikke bør besatte sig med politiske men moralske Sager, saa bør Borgervennen især stræbe at bringe gode og rigtige Begreber tilveie udi det, som hører til det almindelige borgerlige Liv. Vil De opfylde min Begiæring, da opsæt det ikke forlange, thi det er mig utaaeligt at høre den megen Klagen over Forandringen. Jeg venter at De endeligen udi næste Blad fyldestgjør min Begiæring, og De vil derved meget forbinde

Deres

Hengivne Læser

P. N.

Svar.

Svar.

Endskjønt Tiden er meget knap, og saa indskrænket, at Borgervennen ikke er istand til ret udførlig at behandle den forelagte Materie, saa anseer han det dog for Pligt at tage Deres Skrivelse til Besvarelse, og han troer at have saa vigtige Grunde for den befalede Indretning med Liigbæren, at han strax kan bevise at den er meget nyttig.

Han vil ikke ved denne Leilighed opholde sig længe ved at yttre sine Tanker om Begravelser i Almindelighed. Han vil ikke udføre sine Ideer om den Misbrug at blande de Levende med de Døde, at plage en bedrøvet Mand, en uedbøiet Ven, og følsomme Børn med at overvære den gyselige Scene, naar Jorden overleveres Legemet af den, som Sjelen hængte saa hart, saa inderlig ved. Han haaber aleene, at Oplysningen snart nedbryder med en vældig Magt saaledes Fordommene, at alle, som hidindtil nogle, dog jorde de Afdøde uden for Stadens Porte paa de Kirkegaarde, der i alle Henseender ere meest passende til Diemedet.

Hovedhensigten ved Begravelser er den, at fjerne de Levende ved de Døde, ved de Ubehageligheder, som efter Naturens Indretning følge af Legemets Oplosning. Denne Hovedhensigt opnaaes ikke ved Begravelser udi Byerne og især i Kirkerne. Paa de sidste Steder vidner alt for tydelig Lugten af Eigene det modsatte, og det er kun Egennytte eller Modsigelses Land, som benægter denne Erfarenhed.

Bihensigterne ved Jordefærden og Minder for de Afdøde, ere enten at vedligeholde den Afdødes Erindring, eller og at isaee en rørende Leilighed til at betragte sin Dødelighed, til at fornøye de Følelser, som

som hine Afhøde meddeelte os til vor Lyfsalighed. Og disse Helvædter hvor opnaoes de nærmest, enten ved Begravelser i Byen eller uden for samme?

Mindsmærkerne, som Erkiendtlighed og Ærbødiathed opfette, blive kun se te af faa, saalænge de indsluttes inden Kirkens Mure, hvad enten de beklæde Gulvet, eller henføres udi en eller anden Afdeeling af Bygninga n. Naar Livene der eller paa Kirkegaardene ved Templen nedsettes, er der da Leilighed at underholde sig med Betragtninger over de Afhøde?

Hine Steder ere ei altid aabne, disse ere omgivne af de offentlige Gader, og hvo vilde vel paa drage sig Opmærksomhed ved at vandre i en melansholst Stilhed paa saadanne Steder.

Derimod paa Tordepladserne uden for Porten, blive Mindesmærkerne meere bemærkede. Enhver kan see dem, kan læse Indskriverne, kan underrettes om de Fortienester, som gjorde den Afhødes Minde fortient.

Udi den Stilhed og Rolighed, som hersker paa disse stille Pladser, der indbyde til ødle sørgelige Betragtninger, kan den bedrøvede Egtesfælle frit skienke sin Venindes Grav den værdige Graad, som hans billige Sorg aftrvinger. Her kan den efterladte Ven underholde sig med Tanker om den Hensøvede. Her kan Borgeren varmt og levende gjentage Erindringer af den retskafne Statens Borger og Mand, som efter Menneskets Skarpsindighed for tidlig blev berøvet Verden. Her kan den christne Philosoph udi en uafbrudt Stilhed anstille sine Betragtninger over Menneskets Skiebne og udi Rolighed, udrevet fra Tummelen, forestille sig det Dieblif, da ogsaa han skal

skal der hvile. Det stille, det eensomme, er dog unægteligt best til sig Underholdning, og jo nærmere man er ved Naturen jo meere underholdende, jo behageligere er denne Vandring.

At Borgervennen har udladt sig lidet om denne Sag, kunde maaske synes her mindre passende, men det er dog i sig selv ikke saaledes. Han har anført det af den Marsag, at man ved at indsee at Begravelser uden for Porten alt ere og herefter vil blive meere almindelige, vil lade sig overtøye om, at Liighæren for Studenterne, ligesom Gorfesærden uden for Byen tiltager, vilde berøve dem meere af deres Tid, altsaa være dem mere skadelig. Og efter denne Erindring kommer han nu til Sagen selv. Han troer ikke bedre at kunne besvare sin Correspondent end ved at undersøge om den hidtil værende Indretning er nyttigere end den nu befalede, om den sidste er mindre byrdefuld for Publicum end den første.

§ Almindelighed maae han anmærke at det er en Fordom, at blive jordet af en høiere eller ringere Classe, naar man kan tilkøbe sig samme. Et andet er det, naar Mænd frivilligen og af Ærbødighed eller Kiærlighed for den Afdøde ville hædre ham ved at henbringe hans Legeme til Graven. Saa var det da den retskafne Gerner blev jordet. Man kappedes om at nærme sig Kisten til Vidne om, at man sølte Mandens Værd og Danmarks Tab. Men naar man for Penge skal tilkøbe sig saadan Pragt, hvad vidner det da om andet end at den Afdøde eiede Midler, eller hans Efterladte ville vise at han har været formuende. Det er synderligt at mange vedligeholde Forsængeligheden endog efter Døden, og at de, som neppe nænnede at bruge endeel af deres Formue til Nødsomhed i Livet, ansee det
anstæn

anstændigt at tilbyde det affselede Legeme en Pragt, hvorved det intet kan føle.

Mig falder denne sande Anekdote ind ved denne Leilighed. I Begyndelsen da man talte om Forandring ved Liigbæren og det var omhandlet at de talrigere Classer skulde besørge hinandens Liigfærd, gjorde een den Indvending, at det ikke gif an, da der ingen blev tilbage for at bortbære de meget Fornemme. Denne Indvending besvarede med det Spørgsmaal: Hvem bruger saadan fornem Mand til at hielpe sig ind og ud af sin Vogn? Det skeer ved hans Tienere. Vel — svarede den anden — hvor er meest enten en levende eller død Herre. Og da derom var ingen Tvivl — vedblev han, at det altsaa jo var aldeles anstændig, at Tienerne bortbære deres afdøde Herre.

Udi denne paa sund Fornuft grundede Forudsætning gaar man videre til Undersøgning af Forandringen, og Overbeviisning om dens Nytte. Ubesværet lader man her blive, hvorvidt Forandringen stemmer med Communitetets Fordeel, da man mangler Oplysninger derom, men man paatrivler ikke at jo for dets Tarrv er sørget, og, dersom man endog setter, at det leed nogen Ufgang ved Forandringen udi Indkomster, saa opveier Fordelen for den studerende Klasse overmaade meget derimod.

Jeg setter den Sandhed som uimodsigelig, at Hensigten af Studerendes Ophold i Kiøbenhavn, at Indretningen og Uddeelingen af Stipendier i Almindelighed og Klosterets samt Regentens i Særdeleshed er den, at forskaffe den mindre Formuende saadanne Indkomster, at han kan spare sin Tid til at legge Vind paa Videnskaber. Deraf følger, at saadanne Forretninger, som berøve ham Tiden, og som
tillige

tillige i en kortere eller længere Tid sætte ham ud af Stand til at studere, ere siridende mod Hensigten.

Trænger det da til Beviis, at Liigbæren maae henregnes til disse. Naar den, som nyder Regentsens Indkomster, maae være færdig til, paa hvilken Tid om Dagen det forlanges, at forlade alt, for at tage Deel udi Jordefærden, naar han nu om Morgen tidlig maae træde ind udi Liighuuset, som er pestilentialt ved Uddunstninger af Liget, naar han skal udi dets Dunstkrede bære Byrden af samme, da er intet sandere og intet rimeligere, end at han nyder noget af de spiritueuse Drikke, som ham tilbydes, og der hører Færdighed til at indtage disse, naar man skal være i Stand til siden om Dagen at arbejde med Hovedet. Ofte, meget ofte har jeg hørt de retskafne Studerende beklage sig over denne Ubehagelighed, og mere end eet ungt og anstændigt Menneske er kommen i en Bane, som har kostet ham meget.

Bed Liigfærden om Formiddag og Eftermiddag afbrydes Forelæsningerne ved Universitetet for ham. Træt og kied af det ubehagelige Arbeide ved Jordefærden, forgik mangen en Dag for ham, da han var sat ud af Stand til at læse og tænke.

Ogsaa er det indtruffen, at et Menneske af svagere Kræfter er under Byrden af Liigbæren saaledes beskadiget, at han siden efter sit hele Liv igiennem, har havt bedrøveligt Minde derom. Og jeg kiender mere end een, som ved Stanken af Liget og Udskyddelser af Risten, er falden i Besvimelse under Bortbæren.

Forretninger, hvorved Tiden spildes, Videnskabes forsamles, hvorved Helbreden lettelsen og rimeligt

meligen svæktes, ere i Sandhed ikke passende for en Studerende, og det er en sand Begierning mod disse og Videnskaberne, at samme overdrages til andre. Overalt synes det mindre anstændigt og værdigt, at Mænd, hvoraf Statens vigtige Embeder engang skal beklædes, hvorfra udgaae Lærerne for Mennesket, Dommeren for Borgeren, og hvilke de flere vigtige Forretninger ere, som fordre Indsigter, at disse skulde beskæftige dem med det nesten ringeste af alle Arbejder, at borbære det forraadnende Legeme.

Her vil man uden Tvivl svare mig, at Vælden af denne Indretning godtgjør det modsatte. Men lad os ikke glemme, at nær ved den Tid, da denne Indretning med Liigbæren blev fastsat, da var det, at Ungdommen i de offentlige Skoler løb fra Dør til Dør og ved Sang tiltryglede sig Gaver, at man i Almindelighed regnede en Studerende og en Betaler for at være lige. Det første Skridt til at hædre den studerende Ungdom skeete ved at hindre sig Omløben, og det andet skeer nu ved at afskaffe Liigbæren af Studenterne.

Men tabe de ikke ved den nye Indretning ubi deres Indkomster? Saavidt mig er bekiendt, nyde de fuld Erstatning efter deres havte Indkomster af Liigpenge, beregnede efter et Middeltal. Dog — lad det endog være mueligt, at disse ere noget ringere end tilforn, mon dette da ei gierne afftaaes, for at blive fri fra denne Tidsspilde, denne Ubehagelighed, og overalt, hvormeget tabte de ikke ved Liigbæren paa deres Klædninger, Linned o. s. v.

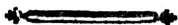
(Slutningen i næste Blad)

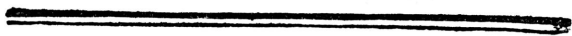
Borger • Bennen.

No. 47.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 20. Juli 1792.

Slutning af

Breve om Jordefærd og Liigbøren.

(See No. 46.)

Disse Grunde vise tydeligen nok, at det er for deelaagtigt for Studenterne, at denne Indretning er forandret, og det er i det foregaaende bemærket, at ved at bære Ligene lider ofte Helbreden; det er da deraf klart, at det er rigtigt og tienligt, at de her efter figres.

Det bliver nu allene at undersøge om den nu indførte Naade er mere bekoftelig end den forrige, og altsaa til Byrde for Publikum.

Meget hastig kan dette Spørgsmaal opløses og besvares ved at hørte Dinens paa følgende:

Hidindtil har Bekoftningerne ved Kiørelis været følgende:

Naar

Naar hver Bæ- rer bekom	12 Bæ- rere	Forman- den.	Liggvog- nen.	6 Bøgne til Bæ- rerne.	Sum- ma.
1 2m.	4 Rdl.	4m.	1 Rdl.		5rd.4m
2 3m.	6 Rdl.	1rd.	2 Rdl.		9rd.
3 4m.	8 Rdl.	1rd.2mf.	5 Rdl.	+ Rdl.	18r.2m
4 1r.	12 Rdl.	2rd.	8 Rdl.	+ Rdl.	26rd.
5 1r.2m	16 Rdl.	2rd.4mf.)		(32r.4m
6 2rd.	24 Rdl.	4rd.)		(+2rd.
7 3rd.	36 Rdl.	6rd.) 10Rdl.	+ Rdlr.	(56rd.
8 4rd.	48 Rdl.	8rd.)		(70rd.

Forinden man anfører de herefter følgende Omkostninger maae man bemærke, at Børepengene ere ansatte, som de ere betalte udi de sidste 10 Aar, og det følgende vil vise, at for Fremtiden er Omkostningen bestemt efter Liggvognenes Ppris.

Omkostningerne blive herefter

NaarLigg- vognen koster	Hver Bæ- rer faaer	6 Bærere	8 Bærere	Summa
1 1 Rdl.	$\frac{1}{2}$ Rdl.	3 Rdl.		4 Rdl.
2 2 Rdl.	1 Rdl.	6 Rdl.		8 Rdl.
3 5 Rdl.	2 Rdl.	12 Rdl.		17 Rdl.
4 5 Rdl.	$1\frac{1}{2}$ Rdl.		12 Rdl.	17 Rdl.
5 8 Rdl.	2 Rdl.		16 Rdl.	24 Rdl.
6 10 Rdl.	3 Rdl.		24 Rdl.	34 Rdl.
7 20 Rdl.	4 Rdl.		32 Rdl.	52 Rdl.

Ved Sammenligningen af disse Beregninger vil det indsees, at ved Ligenes Bæren vare Bekostningerne større, fordi der udfordredes flere Bærere,

og ere til de under No. 1 og 2. anførte Begravel-
ses-Omkostninger ei tilføiede Udgivterne, anførte til
Vogne for Bærerne, da Ligene bleve baarne paa en
Liigbaar.

I Henseende til Liigvognene, da har det al-
mindeligviis været Brug, at naar Bærerne erholdt
1 Rdlr., blev Liigvognen brugt til 8 Rdlr. og der-
over. Naar Bærerne derimod fik 2 Rd. eller mere,
da brugtes almindeligen den Fløiels Liigvogn til 20
Rdlr., og i saa Fald maae lægges 10 Rdlr. til Om-
kostningerne.

Af alt dette vil man da ved Sammenligning
finde, at Bekostningerne altid herefter blive ringere,
undtagen naar man jevnfører No. 5. foran med No.
6. herefter. Saafremt en Bærer forhen bekom 8 mk.
og Liighuset betiente sig af Vognen til 10 Rd. vare
Bekostningerne i alt 32 Rdlr. 4 mk., men herefter
blive de efter No. 6. 34 Rdlr. altsaa 1 Rd. 2 mk.
mere. Men — naar derimod Liighuset betiener sig
af Liigvognen til 8 Rdlr. som er kun lidet fiendelig
fra den til 10 Rdlr., saa spares anseeligt.

Borgervennen haaber nu ved disse Betragtning-
er og Efterretninger at have opløst det Nyttige,
baade for de Studerende og Publikum ved den for-
andrede Jordekærd, og han smigret sig med, at det
vil bidrage til Opfyldelsen af hans Correspondents
Hensigt. Han behøver vel ei at erindre, at det ikke
kan være hans Hensigt at ville forsvare eller bedøm-
me en offentlig befalet Indretning; men at give Lei-
lighed for den, som ei kan indsee Grundene uden
nogen Veiledning til at kiende samme, det er og bør
være et almindeligt Ugeblads Viemed, og det stemmer
med dets Love.

Det skal ellers være Børgervennen kiert at erfare, om disse Grunde heroelige deres skrøbelige Veninde, og man er meget villig til at fortsætte denne Brevverling.

X—d G—e.

Et Exempel paa sandt Mod.

Capitain Douglas, en tapper skotsk Officeer, spillede i Brettet med een af sine fortroeligste Venner paa et Kaffehuus i Paris. Mange franske Officerer stode hos som Tilskuere.

Der reiste sig Striid over et Kast, og Douglas sagde kiemtsom, uden at tænke paa hvad han sagde: O lutter Sniknak. Paa engang reiste sig en Mumlen blandt Tilskuerne; hans Modstander holdt sig for beskiemmet, siden man kunde give Ordene den Betødning, at han var en Løgner; i Hidsighed greb han derfor Begret, og slog Douglas i Hovedet.

Neppe havde han gjort det, førend han sølede sin Overilelse, og de skrækkelige Følger deraf for ham selv og for hans Ven. Betaget af Skamfuldhed og Anger sad han og stirrede paa Jorden, uden at agte paa, hvad hans Vens fornærmede Vre vilde drive ham til.

Douglas taag nogle Dieblikke, medens alles Mine vare fulde af Forventelse heftede paa ham. Da vandte han sig til Tilskuerne, og sagde: „De ven-
 „ tee formodentlig, at jeg nu vil kiøle min Brede
 „ i denne ulykkelige Mandes Blod; men jeg veed,
 „ at han martres af en grusommere Smerte, end den
 „ min

„ min Kaarde kunde foraarsage ham. — Omfavn
 „ mig, min Ven! og vær forsonet med dig selv! Men
 „ den iblant Dem, mine Herrer! der lader sig for-
 „ lyde med det mindste Ord imod min Ære, den
 „ skal betale mig det med sit Liv!“

Bravo! bravo! raabte en gammel Ridder af
 Ludvigs-Ordenen, der stod tæt ved ham. Følelsen af
 sand Ære fik Overhaand over Franskmændenes Sø-
 der, og hele Kammeret gienlød af et høit Bravo, bravo!

Alle søjede Douglas's Edelmødighed; og in-
 gen Mand af ægte Grundfætninger om Æren vil
 læse denne Anekdote uden Følelse, eller nægte, at
 der hører uendelig mindre Hjerte til at duellere —
 end til at aflaae en Duel.

Protagoras og Democritus.

(oversat)

Protagoras var født af saa fattige Forældre,
 at han i sin Ungdom maatte fortiene sit Livsophold
 med at bære Byrder. Engang kom han fra Landet
 tilbage til Staden Abdera, hvor han var barnfødt;
 han bar en Mængde Spaaner, som han kunstigen
 havde sammenbundet med et kort Reeb. Af en Hen-
 delse mødte Philosophen Democritus ham, og beun-
 drede den Maade, hvorpaa han havde samlet og
 bundet dette Brænde.

Han bad ham derfor, at hvile sig lidt ud, og
 traadde nærmere, for at eftersee denne zirlige Sam-
 meir

menfoielse nøiere, da ham syntes, at der var noget geometrisk ved den. Deraa spurgte han ham: hvo der havde lagt Brændet saaledes sammen? og da hiin svarede, at han selv havde gjort det; bad Philosophen ham at opløse Knippet, og lægge det paa nye sammen i hans Nærværelse.

Den unge Protagoras opfyldte denne Begiering, og vidste at lægge Brændet i samme Orden, og at binde det igien paa samme Maade, som det tilforn havde lagt. Da beundrede Democritus dette uop lærte unge Menneskes findrige Færdighed, og sagde til ham:

„ Unge Ven, da du har Gaver til, at gjøre
 „ det Godt, som du gjør, saa gives der større og
 „ ædlere Arbejder, som du kan lære at gjøre hos
 „ mig. “ — Han tog ham deraa med sig, gav ham Klæder, Huus og Føde, lærte ham Philosophien, og dannede ham til den store Mand, som han siden blev.

Saa vist er det, at den som anvender Orden og Eftertanke ved smaa Forretninger, ogsaa vil gjøre heldig Fremgang i de større

M. S. L—g.

Et besynderligt Legat.

Georg Tennant, Sommermand i London, bestemte i sit Testamente en Sum, hvis aarlige Renters Beløb 200 L. St. Skulde anvendes til at lønne nogle Barberere, hvilke hver Loverdag skulde frit raee et vist Antal Fattige, paa det at disse ikke, formedelsk Undseelse over deres uragede Skæg, skulde afholdes fra at komme i Kirke om Søndagen.

John Wesley, Stifter til den Methodistiske Sekte, som døde 1792 i en høi Alder, har i Folge hans Biograph's Hampsons Memoires of the late J. W., i alt holdet 42,450 Prækener. Da han først i Aaret 1729. begyndte at forkynde Methodismus, søn kommer paa hvert Aar 700 Prækener.

Blant andre mærkelige Tildragelser paa St. Domingo beretter man og denne:

En Enke som eiede en anselig Sukkerplantage, hvortil hørte 500 Negere, havde altid behandlet sine Slaver med megen Mildhed og Skaansel. Da Uroelighederne paa Den udbrød, bade disse Slaver om Raaben for at kunne forsvare deres Herskabs Eiendomme. Plantagen blev og virkelig angrebet af Rebellerne, men de troe Negere slog dem af, og redede Plantagen fra Odelæggelse.

En Røver og dog en retskaffen Mand.

En Røver som i lang Tid havde gjort Landsveiene usikre og lykkelig undgaaet de mod ham udsendte Pikets, blev endelig grebet, fængslet og overgivet en fransk Soldats Bevogtning. Medens alle Foranstaltninger til Røverens Henrettelse gjordes, fandt han Leilighed at undvige.

Den franske Kommandant, som var fortørnet over Soldatens Uagtsomhed, fældte Dommen, at denne skulde med sit Liv bøde for sin Mangel af Paa-sænsenhed. Røveren, som alt var i Sikkerhed, er
foer,

foer, hvilken haard Skiebne der forestod hans Bogen: forlader sit Skul og gaaer til Kommandanten. Jeg erfarer, siger han, at en af deres Soldater skal lide Dodsstraf, fordi han har ladet en Misdaed, som var overgivet hans Varetægt, undløbe: jeg haaber at denne Dom tilbagekaldes, naar Forbryderen atter leveres i Deres Hænder. I vore Hænder? svarer Kommandanten — Hvor opholder han sig da? Han staaer lige for Deres Dine, svarer Røveren: jeg er den Fange, over hvilken de havde fældet Dødsdommen; for at undgaae Straffen, flygtede jeg, men kommer nu tilbage og overgiver mig i deres Vold, da jeg erfarer, at en Uskyldig for min Skyld skal dø. Nei! Du skal ikke dø; var Officerens Ord: jeg bnaader Dig med Livet, og Soldaten skal sættes paa fri Fod. Men misbrug ikke min Edelmødighed: viis Dig i Fremtiden som en brav ærlig Mand; Naturen har ikke dannet Dig til at være Forbryder.

B.

Anmeldelse.

Forfatteren af det indsendte Brev om Landbesættelsen paa Hirschholms Amt, dateret den 9de Juni d. A., ville behage at lade samme afhente hos Bogenrykker Holm i store Stolsstræde No. 218.

Borger = Bennen.

No. 48.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 27. Juli 1792.

Byelevnet om Sommeren.

En Fortælling.

En deilig Sommeraften sad Holmand i Døren af sit Bærsted, med sin yngste Søn paa Skidde, og glædede sig over den lille uskyldige Glædder. Længer tilbage sad Moderen, omringet af de øvrige Glædder, der hjalp til at rive Syrer i hendes Skidde, og kappedes under Skiemt og Latter, for at fortjene det Kys, Moderen havde udsat til Løn for den dueiligste Hjælper. Holmand saae ned paa sin Yndling, der stræbte, skøndt forgieves, at omfavne een af Faderens Hænder med begge sine. Ved Siden af Sønnens hvide og bløde Hud forekom hans egne Hænder ham dobbelt brune og dobbelt haarde. Mange haande Tanker runde ham herved i Sinde; han gienemsløb sit arbeidsomme Livs Dage, fra den første Gang hans uvante Haand havde taget fat paa den tunge Hammer. „Disse Hænder, saa sagde han ved sig selv; disse Hænder kan vidne, at jeg ei har bortsovet mine Dage i Kiælen Lediggang; her ved dette Jldsted ere de daglig blevne brunere, her ved denne Ambolt ere de daglig blevne haardere; hvergang jeg efter fuldendt Arbeid satte mig paa denne Stol, og tørrede Sveden af mit Ansigt, takkede jeg Gud, at han

han havde givet mig Kræfter og Sundhed; og naa jeg vaagnede, fornøede jeg det Forsæt, at anvend denne Dag som den forrige, for atter ligesaa vel tilfreds at vederqvæges ved Aftenens Kisle. Og Gu har velsignet min Stræben, han har aldrig lade mig mang'e Høde og Klæder, han har givet mig mi Lene, og disse Smaae, som jeg seer trives ved mi Side, han forfrisker mig ogsaa nu ved den mild Aftenluft, og gjør mig lykkelig ved Smilet af mig eget Billede, der engang med sønlig Verbødighed Række mig det Brød, min Alderdom ikke længer kan erhverve sig selv." — Saa tænkte Holmand ved sig selv, og Tanken lokkede en Taare frem i hans Øine dog faldt den ikke, men blændede kun lidet hans Øye.

Men den sømme Mages Opmærksomhed undgik den imidlertid ikke. Hun sankede det overblevne Brød i sit Forklæde, reiste sig sagte, og i det hun bøiet sig for over, kyssede hun, inden han mærkede det Taaren bort af hans Øie. Han smilte, og trykkede hende til sit Bryst. Nu begyndte hun at føle Samtalen snart paa et og snart paa et andet, se at adspredde hans Tanker, som hun maaskee troet sørgeligere end de virkelig vare.

Med eet trængede Grete og de andre Smaae sig tiilfomme hen til Døren, thi en stadselig Kart rullede igiennem Gaden. Det var den rige Gierboe, der med sin Familie drog ud til et behagelig Lyststed, de eiede uden for Byen, og hvor de pleiet at tilbringe den skønneste Tid af Sommeren. Holmand drog sin Hue af for den gamle Kunde, og Børnene bukkede sig for de Smaae i Bognen, med hvilke de undertiden havde leget i Gaarden. Saa fulgte Bognen saa længe han kunde med Vinene, og vendte sig derpaa sørgmodig til sine Sødskende: "Kommer jeg ikke mere til at trække den lille grønne Bogan, eller at lege Hest med Monsieur Philip! — Med Din Bogn! afbrød Grethe ham: det var v noget at græde for? Nei, kunde man kun faae saadan en Have, som Jfr. Mine har fortalt mig, hu

har derude, med saamane Roser, og Gyldeklaffer
 og Lavendler, ja da skulde jeg hver Morgen sætte
 friske Blomster i mit Bryst, og Fader og Moder,
 og Du og lille Tjorgen, allesammen skulde faae saa
 mange Blomster. — Ja og de søde Kirsebær og Ribs,
 hvad siger Du om dem, spurgte Trine? men naar
 Du kun vilde læse brav, og blive ret stor, saa gav
 Fader Dig nok ogsaa saadan en Have, og saa kunde
 jeg komme ud og besøge dig; ikke sandt, Moder? —
 Nei, mit Barn, svarede denne, det er ikke os be-
 skjæret; fra min Barndom af har det været mit tier-
 neste Ønske, at kunne ende mine Dage paa Landet,
 men det har nu ikke skuldet være saaledes. — Men
 naar Moder har Lyst, og Fader har Lyst, saa er
 der jo intet i Veien? — Intet, uden at vi ikke
 ere rige Folk. — „Saa er vel alle de rige Folk ret
 artige, og læse ret flittig i deres Catechismus?“ —
 Moderen blev forlegen ved dette uventede Spørgs-
 maal, og vidste i Hast ikke, hvad hun skulde svare,
 da i det samme Lindal traadde ind af Døren, og
 bød dem en god Aften. — Denne Lindal havde som
 Barn været vor Holmands Skolekammerad, og det
 Venkab, som da var bleven indgaaet mellem dem,
 havde vedligeholdt sig ubrødeligt, uagtet de siden
 vare gaaet forskiellige Veie, i det Lindal havde tient
 sig op ved Pennen, og derved opnaaet et Levebrød.
 Hans svagelige Helbred, en Følge af Stillesiddens og
 natlig Arbeidsomhed, afholdt ham fra selv at blive
 Huusfader, men hans Hierte var skabt til at søle
 derne Stands Lykke og Glæder, og skjønt han ikke
 kunde nyde dem selv, var det ham den tierreste Be-
 derqvælgelse, at være Vidne til, hvor lykkelige den
 gjorde hans Venner. Derfor tilbragte han og man-
 gen Aftenskund hos sin gamle Staldbrøder Holmand,
 snakkede ofte saalænge med ham om deres første Al-
 ders deelte Glæder og smaae Bekymringer, at Tiden
 ufornærkt listede sig over den sædvanlige Sovetime,
 og vilde endnu længere have bedraget dem, dersom
 ikke Konen tilsidst var slumret ind ved sit Sneyoi,

og nikkende erindret Lindal om, det var paa Tid at gaae hjem. Stundom kunde da vor Holmand knurre lidet over hendes Svovnaatighed, og hun forsikkre, at de havde seet teit, thi hun vidste ikke, hun havde blunet. Alle Børnene vare glade, naar Lindal kom, thi han indlod sig gjerne i deres uskyldige Samta'ler, og sandt store Behag i deres Omgang, end i de Klubber og store Selskaber, som han besogte mere af Nødvendighed, og for ei at kaldes folkeskue og sær, end fordi han fandt nogen Glæde der. —

Lindal kom altsaa, som sagt, og bød dem alle en god Aften, og efterat han havde nogen Tid underholdt sig med sin Ven, saae han sig om efter Børnene, hvilke han undredes at finde saa usædvanlig stille. Han blev vaer, at Grete havde sine Dine sørgmodigen henvendte paa Moderen, der paa sin Side sad tankefuld, og støttede sit Hoved paa sin Haand. „Nu, Børn'ille, sagde han, hvad er det i Veien i Aften? Du Jakob, hvorfor slænger Du Pidsken saa vranten fra Dig i Krogen? og naar pleier Du at sætte dig saa langt borte fra din Navne? og Du Grete, Du ser mig ikke ud som om vi to skulde holde Bryllup i Morgen! ja hørte jeg ret (i det han vendte sig om til Konen) saa blev her bag ved mig draget et Suk, som jeg ikke er vandt til at høre?“

Du erfarede da Lindal Marsagen til den Tungsindighed, som han havde opdaget hos denne ellers saa glade Familie. Konen tilstod, at hendes Trines Spørgsmaal havde givet hende Anledning til at tænke paa, hvorfor dog somme Mennecker, fremfor alle andre, skulde have alt hvad deres Hu stod til, og hvad hun dog havde forsynder sig med, siden vor Herre nægtede hende den uskyldigste af alle Glæder, at kunne tilbringe sit Liv i en stille Krog paa Landet, hvor hun kunde syse i sin Have, see sit Kræ til Bedste, og hver Dag have Guds vide Himmel og de grønne Marker for Dine? — Jacob tilstod,

han havde kastet sin Vidst bort, fordi han nu ikke længer kunde bruge den, da Mr. Peter havde taget sin lille Bogn med sig paa Landet. — Holmand, der ikke var af mange Ord, og en Hader af alt, hvad der havde Skin af Uffionsomhed og Knurren mod Forsynet, lod sig nøie med at sige: Hvad nu? vil I have, det skal gaae Jer som Ordsproget siger: hvo der vil have alt det han seer, maae græde naar andre leer? Takker Gud for det I har, og mager det saa, at I kan fortjene at beholde det, saa ere I lykkelige. —

Herpaa trak Lindal et Brev op af Lommen, og sagde: dette Brev, som jeg just i Dag har faaet fra min yngste Broder, der er Secretair hos . . . Her afbrød Holmand ham med det Spørgsmaal: „Nu hvor lever den gode Ven i sin Eenlighed? han har nu faaet sit Dnske opfyldt“ — Det har han, svarede Lindal, men hvormeget han har været tiemt dermed, vil vi faae at see af dette Brev, som jeg vil lade Din Kone og Dine Børn høre, siden de deraf kunne see, at man gierne kan leve paa Landet, og endda nyde lidt nok af de Glæder, det tilbyder. — Børnene sankede sig omkring ham, og han læste følgende: Kære Broder!

Du veed, hvor kiert det var mig at erfare min Principals Beslutning, at forlade Hovedstaden, og begive sig til sin Herregaard, for ved Nydelsen af en friskere Luft og et sundere Opholdssted at fordrive de onde Bædsker, der saalænge havde gjort ham Livet til en daglig Plage. Dette stemmede saa gandske med min Tilbøielighed, jeg gjorde mig saa mange behagelige Planer for mine Dages Anvendelse, og havde Hiernen saa opfyldt af disse Forventninger, at det kostede mig mindre end jeg havde formodet, at rive mig løs fra Dig og vore Benners Omgang. Men hvor aldeles mine Forhaabninger ere blevne stufede, vil Du see af følgende Beskrivelse over vor daglige Levemaade herude: Efterat have anvendt Formiddagen til mine Forretninger, bliver det omsider Mid-

dag

dag hos os Klokkeren 3; man samler sig til et Taffel, som stedse er anseeligt deels ved et Antal af nye Bekendtere omkring i Gaarden, deels ved noale af de forrige fra Byen, som ret vel finde deres Nøgening ved at have for en Tidlang Tilhold paa min Principals Gaard, under Skin af at erkundige sig om hans Befindende. Efter at have siddet nogle Timer ubevægelig paa en Stol, med overflødig Leilighed til at ødelægge sin Sundhed ved skarpe Saucer og hede Vine, kommer man da til at drage Beiret i den fri Luft, det er at sige, i et Lusthuus eller en Havestue, ligesom Beiret er til, at nagles til Spilbordet, i Selskab med et Par skive Rangs personer eller plumpe Herremænd. Sildig ud paa Aftenen be-
væretes man med kold Kiøkken, og henimod Midnat gaaer enhver til sit Bærelse, hvor man da faaer selv at see til, hverledes Sønnen kan smage efter en kiedsom, langvarig og frydløs Dag. I Beayndelsen haabede jeg, at Morgenstunden skulde erstatte mig den øvrige Tids Leedhed; jeg stod aarle op, og begyndte at gjøre mig bekendt med nogle af de usigelig skionne Gæne, som omgive dette mit Kængsel, men til min Bedrøvelse varede denne Herlighed ikkun nogle faa Dage. En gammel Paarørende af min Principal har bestandig opholdt sig paa Godsset, og havt et Slags Opstigt over det. Denne, som er den urimeligste og kiedsommeligste Nar af Verden, tør ingen støde for Hovedet, thi han har meget at sige hos min Principal, der engang skal arve ham, og derfor har paalagt os, at bære over med hans Særheder, og rette os efter hans Griller. Nu magede min tynde Lykke det saaledes, at min Kinghed strax fra den første Dog af fandt Naade for hans Vine, og som han og jeg fast ere de eneste, der staae tidlig op her paa Gaarden, saa varede det ikke længe inden han opdagede, at jeg pleiede om Morgenen at gaae ned i Haven og spille nogle Stykker paa min Fløite; han kom altsaa hierteglad ned til mig, slæ-
bende

bende paa et Uhyre af en Basse, tilligemed en stor Pakke Moder, forsikrede mig, hvor kiert det var ham, at have fundet en Musikbroder; kort, vi breddede vore Musikalier ud i det nærmeste Lysthuus, og nu begyndte en Duet, der var saa umaneerlig skurrerende, at jeg vilde havt den yderste Nøie med at faae Tonerne frem for Latter, dersom ikke Ugrellse over den forspildte Morgen havde gvaalt den. Men da Daarligheder kun more for et Dieblif, og blive væmmelige ved Gientagelse, saa kan Du forestille Dig, hvad Pine det maae være mig, daglig at døve Fuglenes Morgensang med vores affkyelige Concert. Men endda er min Nød ikke tilende dermed; naar Instrumenterne ere lagte tilside, skal jeg følge med ham omkring i Haven, for at besee de Indretninger, han har gjort til dens Forskønnelse, og sige mine Tanker derom, det er at sige, rose dem som ypperlige, uagtet mine Pine og min Fornuft siger stedse det modsatte. Du vil maaskee mene, at denne Besigtelse dog engang maae faae Ende; men derom har jeg opgivet alt Haab, thi ved hver en Hække, hver en Blomst, og hvert et Vindeværk, vi træffer, bliver vidtløstlig fortalt, paa hvad Sted, i hvad Land, og ved hvilken Leilighed han paa sine Reiser har lært at kiende det; heraf tages videre Anledning til at betroee mig i største Hemmelighed adskillige scandaleuse Anekdoter om det eller det Herskab, han dengang blev bekiendt med, hvorledes han der blev modtagen, hvad Wittigheder eller Tverndigheder han der fremsførte ved Taffelet o. s. v. Disse sidste ledsager han stedse med en umaadelig gottende Latter, og staaer i den fulde Overbeviisning, at jeg maae være syg eller melankolisk, fordi han aldrig kan faae mig til at lee med. Dog hvorfor skulde jeg plage Dig med at opregne alle de Daarligheder, som jeg maae være Vidne til? Nok at Du seer, at Din Broder midt iblandt Naturens Yndigheder er dobbelt at beklage, da han er dem saa nær, og dog ikke kan nyde

nyde dem. Da min Principal er for svag eller for magelig til at imodtaae noaen Indbydelse til Besøg hos sine Naboer, men derimod hver Dag har Selskab hos sig, som jeg er nødt til at tage Deel i, saa seer jeg intet andet for mig end en ligesaa kedsommelig Fremtid, men hvorledes han ved saadan Levemaade kan vente at høste nogen Frukt af sit Landlevnet, er meer end jeg begriber. Jeg er kied af min Tilstand, og der fattes kun lidt, at jeg beslutter at bryde mine Lænker, og ile tilbage i Frihedens og mine Banners Arme. Ofte, naar jeg vranten og dorst kaster mig om Aftenen paa min Seng, tænker jeg paa de Tider, da jeg ved din Side og i Omgang med Dig nød Erstatning for den pinefulde Evnæ, min Stilling i Livet forresten førte med sig; sukkende mindes jeg, hvor fornøiede vi skilttes ad, naar vi undertiden havde besøgt vor brave Holmand, og vare blevne oplivede ved Deeltagelse i sande Glæder og ufunstet Benskabelighed. O! var Jea dog bleven oplært til et Haandværk som han! da kunde jeg ligesaa vel tilfreds tænke tilbage paa mit Dagværk, og med Glæde see Solen glide bort fra den øverste Rand af Gienboens Tag; naar Aftenluften havde svalet min hede Pande, kunde jeg trygt og rolig sove ind, og ved Morgenens Komme beundre Guds Wiisdom og Godhed, ved at overtænke min egen Lyksalighed. Lykkelige Holmand! gid Dine Børn lære af Dig, hvor man finder den sande Tilfredshed! Hils ham og vore øvrige Venner, og vær selv hilset af Din uheldige Broder

Edvard Lindal.

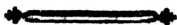
Da Brevet var ude, kastede Holmand et Blik til sin Kone, blandet med Kierlighed og venlig Bebreidelse. Hun forstod dette Dietast, slog Dinene ned, og i det hun trykkede sin Mand's Haand, sagde hun sukkende: den arme Lindal!

Borger = Bennen.

No. 49.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 3. August 1792.

Anmeldelse.

Da Selskabets Takrigbed gjør det mueligt, at een og anden iblandt de Hrr. Medlemmer endnu ikke have erhholdet Lovene, hvilket Administrationen i enkelte Tilfælde er kommen i Erfaring om; saa anmodes herved enhver, der mueligen kunde være forbigaaet ved Ombæringen, behageligst at vilse henvende sig til Administrationen, for at erholde sit Exemplar, da Lovenes 1 Kap. §. 4. tilholder, at: „ethvert Medlem af Selskabet maae have et trykt Exemplar af disse Love, som betales med 1 Mark.“

Administrationen den 30te Julii 1792.

Fangevogteren i Norwich.

En virkelig Tildragelse, som kan tjene til Beviis paa, at sand Dyd kan findes i alle Stænder.

Det er bekiendt, hvorledes den engelske Regering har i de seenerer Aar brugt den Naade, at straffe Forbrydere, ved at sende dem til Botany Bay i Sydhavet, for der at anlægge en Colonie.

I October Maaned i Aaret 1786 fik Opsynsmanden over Fangehusene i Norwich Befaling, at sende alle for Misgierninger fængslede Fruentimmer i hans Distrikt, til Plymouth. Tre Ulykkelige, som vare dømt til Transportation, bleve i Følge denne Befaling affendte og overgivne Fangevogteren Simpson. Een af disse var Moder til et spædt Barn, som da var neppe 5 Maaneder gammelt, hvilket hun selv gav Die. Dette Barns Fader var ligeledes en Forbryder, som og var dømt at transporteres til Colonien. I tre Aar havde han været indsluttet i samme Fængsel, ofte yttret det Ønske, at moatte øgte dette Fruentimmer, og skiondt han formedelst Fængslets Indretning kunielden fik Tilladelse at see sit Barn, saa viiste han dog ved enhver Leilighed, at han elskede det med en Faders Omhed. Moderen ansaae Barnet som sin eeneste Trøst i hendes Elendighed, og har den mueligste Omsorg for dets Pleie. Da Befalingen om hendes Afreise ankom til Norwich, var Faderen utrøstelig; hans inderligste Begiering var, at det maatte tilstødes ham at ledsage Moderen og hans Barn. Forvalteren over Fængslet antog

antog sig hans Sag og indlagde Forbøn for ham hos Lord Eidney, Ministeren for de indenlandske Sager; men formedelst den store Mængde af lignende Ansøgninger, hvilke paa samme Tid fra alle Rigets Provindser sendtes til denne Minister, blev den aflaaen. Den elendige Moder, som bestandig havde smigret sig med det Haab, at forenes med en Mand til hvilken hun sølte virkelig Tilbuelighed, maatte nu reise allene: Barnet blev imidlertid hos hende, da de engelske Love udtrykkelig forbyde den Grusomhed, at fjerne et diende Barn fra sin Moder.

Fangevogteren Simpson var den, hvilken det var overdraet, at føre hende til Plymouth. Ved hans Ankomst til denne Stad, forefandt han en Ordre, at han skulde aflevere Forbryderne til et Arrestskib som laae i Havnen, hvor de Fangne skulde blive i sikker Forvaring, indtil det store Skib, som var bestemt til Sydhavet, fuldkommen var udrustet. Simpson tog derfor en Baad og foer til Arrestskibet, for der at aflevere sine Fruentimmer. Man havde so sømt adskillige Formaliteter, hvorom Fangevogteren nu først blev underrettet, og derte forarsagede, at Skibets Kapitain i Førstningen aldeles ikke vilde bekvemme sig til at tage disse Fangne om Bord; saa at de i fulde tre Timer maatte vente paa den Raade, at blive optagne i deres nye Boelig. Endelig fik de Tilladelse at torde bestige Skibet; og nu forefaldt en nye rørende Scene. Kapitainen vilde paa ingen Raade tilstøde, at Barnet blev om Bord, og betraakte sig paa, at det ikke var nævnt i hans Ordre. Den menneskekierlige Fangevogterens Forestillinger; den fortviølede Moders Jammerkrig, kunde ikke formaae den Haardhiertede at tage imod Barnet, endog kun saa længe indtil man om denne Sag havde erfaret Ministerens endelige Beslutning. Simpson blev altsaa nødsaget til at tage

tage Barnet til sig, og den utrøstelige Moder som udøste de største Forbandelser, over denne grusomme Kaptein, og ofte gientog den Forsikkring, at hun vilde, saasnart hun kunde finde Leilighed, ende sine ulykkelige Dage, blev med Magt ført til det for hende bestemte Indelukke, og der paa det strengeste bevogtet.

Denne arme Qvindes ynkværdige Tilstand, Kaptainens Ubarmhiertighed, og det af alle forladte, spæde uskyldige Barn, rørte den medlidende Fangevogters Hierte; han fattede den Beslutning, at ville forsøge alt, for om mueligt, at kunne udvirke den Tilladelse, at Moderen maatte beholde sit Barn. Det eneste Middel her kunde anvendes, var, uden at tabe noget Diebtik, at henvende sig til Lord Sidney. Fangevogteren havde alt eengana tilforn, i lignende Anledning, talt med denne Minister, og været saa heldig at faae sin Begiering opfyldt; han haabede at det og skulde lykkes denne Gang. Han tog uforsøvet Plads i en Vogn som gik til London, tog BARNET med sig, hvilket han satte paa sit Skjød og bar underveis den mueligste Omsorg for dets Pleie.

Neppe var han kommen til London, før han overgav BARNET i en brav Kones Hænder, og ilede selv til Ministerens Pallads; men han kunde hverken faae denne eller nogen af hans Sekretairer i Tale. Man henviste ham til Cancelliet, hvor han kunde frembringe sit Errende. Ministerens Lakaier ansaae det endog som en mageløs Uforstammenhed, at en Fangevogter i en liden Kjøbsted torde understaae sig at begjære Audience hos en Minister, og afviste ham haanlig. Sand Mennekkierlighed sætter sig ud over alle Betænkkeligheder; den handler under et høiere Bønsens Indflydelse, og lader sig ikke holde tilbage ved Mennekkeskygt. Simpson træng-

de sig ind i et Bærelse, hvor han traf een af Lord Sidneys Sekretairer, hvilken han fortalte sit Anliggende, som hørte ham med Opmerksomhed og gav ham det Lovte, at ville gjøre alt hvad som stod i hans Magt, for at befordre Sagen; men yttrede tillige den Formodning, at maaskee flere Dage vilde gaae hen, inden han fandt Leilighed at tale med Ministeren. Imidlertid vilde han udsærdige en Ordre om Barnets Tilbagelevering til dets Moder, paa det at denne strax kunde underskrives, dersom Ministeren bifaldt denne Beslutning. Simpson blev imidlertid i Palladset i den Tanke, at det maaskee kunde lykkes ham at see Ministeren. Det varede ikke længe, før han saa Lord Sidney komme ned ad Trapperne, og uden videre Betænkning løb han til ham og tiltalte ham.

Sidney, som blev fortrydelig over, at en ubekjendt og ringe Mand saaledes anfaldt ham, vilde ikke høre ham. Men Fangevogteren tabte desuagtet ikke Modet: efter at han med saa Ord havde sagt Ministeren Marsagen, hvorfor han paa denne Maade maatte søge at faae ham i Tale, beskrev han den rørende Scene, hvortil han havde været Vidne, og endte sin Fortælling med den ikke ugrundede Frygt, at den ulykkelige Moder, maaskee i samme Dieblis i hvilket han anraabte Ministerens Medlidenhed, havde i sin Fortvivtelse gjort Ende paa sit Liv, og at Hielpen formodentlig kom for sildig.

Lord Sidney blev rørt, erkjendte sig nøie om alle Omstændigheder, og gav det Lovte, at Barnet uforsvøvet skulde gives til sin Moder. Da han tillige roste Simpson, for hans Mennekkelighed, blev denne herved opmuntret til at gjøre en Forban for Barnets Fader: ogsaa dette blev ham tilstaaet.

Lord Sidney udstæbde en Ordre, at denne Fange uforsvøvet skulde sendes til Plymouth, og tillige med Moderen og Barnet afgaae til Botany Bay: han
til

tilsiede den Befalning, at de inden deres Afreise skulde vies sammen, og de paagaende Omkostninger skrives paa hans Regning.

Ufortøvet sendtes et Bud til Plymouth, for at underrette den ulykkelige Moder om den heldige Forandring af hendes Skiebne. Simpson anvendte al muelig Omsorg for Barnets Pleie i hans Fraværelse, og reiste nu selv til Norwich, hvor han overraskede Barnets Fader med den glade Tidende, om hvad han i London havde udrettet til hans Beste.

Denne var ung og ikke af nogen slet Karakter, saa at man, uagtet han engang havde gjort sig skyldig i en grov Misgjerning, kunde fatte det grundede Haab, at han vilde blive et nyttigt Medlem af Kolonien. Simpson førte ham selv til Plymouth, og nød den sande Glæde, at see tvende Ulykkelige, ved hans Bestræbelser saa lykkelige, som de i deres Forsatning kunde ønske at blive. —

Denne sidste Deel af Fortællingen vil sættes i det beste Lys ved Simpsons egne Ord: følgende Brev skrev han fra Plymouth til en Ven i Bath.

Min Herre!

Med den største Fornøielse kan jeg herved melde Dem min lykkelige Ankomst til Plymouth, tilligemed min lille, men behagelige Byrde. Der behøves en bedre Ven end min, for at skildre den Glæde, hvormed Moderen savnede sit Barn og hendes tilkommende Egtemand. Jeg kan ikke sige mere, end at begges Henrykkelse overgik al Beskrivelse. Glædetaarer strømmede af deres Dine ved dette uventede lykkelige Møde. Mig kostede det sandelig ikke lidet, at stille mig fra Barnet, hvormed jeg i alt, baade frem og tilbage, har reist over 700 Mile,^{*)} og næsten bestandig haaret det paa mit Skjød. De Vel-

sig

*) Det er maaskee for de fleste Læsere overflødigt at bemærke, at her ikke forstages danske, men engelske Mile.

signelser, jeg fik overalt hvor jeg kom frem, have rigelig lønnet mig for min Nøie.

Den 26. Nov. 1786.

John Simpson.

Denne ædle, uegennyttige og med saa megen Besværlighed forbundne Handling af en Mand, hvis Stand ikke pleier at medføre menneskekierlige Hølelser, blev snart almindelig bekiendt i Engelland, og opvakte enhvers Beundring. Man erindrede ved denne Leilighed, hvad den berømte Doktor Johnson pleiede at sige: at en menneskekierlig Fangevogter for-tiente en Værestøtte.

Følgende Brev bekom Simpson, saa Dage efter sin Hjemkomst til Norwich, fra en fornemme Dame i London. Udskriften var: til den menneskekierlige Fangevogter i Norwich.

Hr. Simpson!

Beretningen om deres ædle og utrættelige Omhu for en ulykkelig Moder og hendes spæde Barn, er for nogle Dage siden bleven indrykket i Hovedstadsens Tidender. Ikke allene jeg, men endog flere, ere, ved at læse den, blevne rørte, og vi tage saa megen Deel i dette, ved Deres Bestræbelser lykkelig forenede Pærs Skiebne, at vi gierne ønskede at erfare, hvorledes en liden Pengesum, vi have samlet og bestemt til dette Pærs Nytte, best kunde anvendes. Jeg har troet, at ingen kunde i denne Henseende give os bedre Raad, end De, som i denne Sag have givet saa mange Prøver paa Deres gode Hierte og Deres Iver for disse Menneskers Vel. Efter min Mening skulde endeel af denne Summe anvendes til Klæder, saavel til Manden som til Moderen og deres Barn, og Resten bruges til at kobe adskillige Agerdyrknings Redskaber, eller og andet Værktøi som passer sig til Mandens Haandtering. Man bør formode, at skulde han end ikke have lovmæssig lært et Haandværk, han dog ikke aldeles vil mangle

mangle Bequemhed til et vist Slags Arbeide. Dette, ligesaa Maalet paa disse Folks Størrelse, tilligemed deres Navne, beder jeg Dem at melde mig med første Post, paa det at intet Dieblik kan blive forsømt, for at bringe alt i Stand, inden Skibet seiler fra Engelland. Man har alt været betænkt paa, at anbefale dette Par til Kapitain Philips, som fører Kolonisterne til deres bestemte Sted. — Jeg venter kun paa Deres Svar, for at føie saadanne Anstalter, at deres Vilkaar ikke allene nu, men endog i Fremtiden skal kunne blive gode.

Jeg bør ikke slutte dette Brev, før jeg har meldt Dem, hvor stort et Indtryk Deres ædle Handling har gjort paa alle Lord Sidneys Secretairer; Taarene stod dem i Øinene, da de forsikkrede Doktor J*** (hvilken vi sendte derhen, for at erkundige sig om Sandheden af denne Tildragelse) at alt forholdt sig saaledes, som det i de offentlige Tidender var bleven meldt. — Dog denne er kun den ringeste Belønning, der maae følge en saa christelig og ædelstænkende Mand paa ethvert Skridt af hans Bane.

London den 5. Decbr. 1786.

Forfatteren af det indsendte fortsættende Brev om Jordesærd og Liigbæren, underskrevet Salome, ombedes i Følge Lovens 7 Kap. §. 4. at overlægge med Kommissionen om nogle Forandringer, som man her holder for at være nødvendige.

Borger - Bennen.

No. 50.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 10. August 1792.

Anmeldelse.

Administrationen har herved den Ære at indbyde de samtlige høie og respektive Hrr. Repræsentanter til at bivaane den forestaaende Generalforsamling, som efter Lovene er berammet at holdes næstkommende Mandag den 13de August paa sædvanligt Sted om Aftenen Klokken 6.

Et mærkeligt Beviis paa en Tyrks Taknemmelighed og Edelmødighed.

Sædvanlig anseer man Tyrkerne som et raat grusomt Folk, der mangler alle Begreb om Dyd og fielden øver dem; imidlertid vilde man meget feile, dersom man vilde sælde denne Dom om alle som høre til denne Nation. Følgende sandfærdige

Hister

Historie kan tiene til Beviis paa, at man blant dem træffer Mennesker, som tænke ædelt, og ere i Stand til at handle ligesaa.

Topal Osmand, som i sit Aarhundrede var en af de største Statsmænd og Generaler i det tyrkiske Rige, blev i Aaret 1608 sendt fra Stor-Sultanen for at overbringe nogle Ordres til Bassen af Cairo. Han reiste til Lands til Saide, (det gamle Sidon i Syrien) og af Frugt for Araberne, som sædvanlig pleie at streife i disse Egne og plyndre de Reisende, gik han om Bord paa et tyrkisk Skib, som var bestemt til Damitta, en Stod som ligger ved Nilstrømmens østlige Bredde. Paa denne korte Seilads mødte de en Spansk Kaper. Det tyrkiske Skib var ulige mindre end det spanske; imidlertid fattede hele Mandskabet den modige Beslutning at sægte og forsvare sig mod Kaperen. Træfningen begyndte og var blodig. Osmand som Anfører for fem og tyve Tyrker, gav her de første Prøver paa det uforsædede Mod, som i Fremtiden udmærkede ham. Alle, opmuntret ved hans Exempel, gjorde en tapper Modstand, men Fienden var dem overlegen, og Osmand som havde bekommet flere farlige Saar, blev fangen tilligemed de øvrige.

Osmands Tapperhed var ikke undgaaet den spanske Capitains Opmærksomhed: denne behandlede ham med megen Staaansomhed, ikke allene fordi han følte Agtelse for Osmands Mandighed; men endog fordi han erfoer, at han var udsendt i Stor-Sultanens Vende, hvilket gav ham Haab til en anseelig Løsepenge. Imidlertid vare Osmands Saar i farlig Tilstand, da Kaperen ankom til Malta, hvor han vilde lade Skibet, som havde lidt paa denne Reise, sætte i bedre Stand. Især var et Saar ved Hosten saaledes, at det, da det siden blev lægt, efterlod

terlod en Svækkelse, saa at Osmann blev halt for sine øvrige Dage: hvilken Legems Skade tildrog ham det Tilnavn: Topal, eller den Lamme.

Paa den Tid var Vincenz Arnaud, en indfødt Franskmænd, Kommandant over Havnen i Malta; i Følge hans Embede, gik han om Bord paa Kaperens Skib, saasnart denne havde kastet sit Anker. Saasnart Osmann blev Arnaud vaer, tiltalte han ham: Er Du, sagde han, i Stand til at øve en ædel Handling, saa løs mig, og jeg giver Dig mit Løfte, at det ikke skal være til din Skade. En saadan Anmodning af en Slave i Lænker syntes besynderlig; imidlertid gjorde Maaden, hvorpaa den skede, meget Indtryk paa Franskmænd; han henvendte sig til Kaper Kapiteinen og spurgte ham: hvor dyrt han holdt denne Fange? Han forlangde 1000 Zechiner (henved 3000 Rdlr.). Da Arnaud havde hørt denne Kaperens Fordring, sagde han til Osmann: jeg kender intet til Dig, og Du forlanger, at jeg skal vove 1000 Dukater paa Dit blotte Ord? Enhver af os, svarede Tyrken, betragter Sagen fra en anden Side. Jeg er i Lænker, og det er naturligt, at jeg ønsker min Frihed; Du derimod fortjener ikke at lastes, fordi Du ikke vil sætte Tiid til en fremmed og ubekendt Mand's Ord! For nærværende Tid er jeg ikke i Stand til at kunne give Dig andet end mit Ord; og her er ikke Stedet vidtløftig at anføre Dig de Grunde, som kunde formaae Dig til at sætte Tiid til samme: imidlertid giver jeg Dig den høitidelige Forsikring, at Du vist ikke skal fortryde det, at du opfyldte min Begiering.

Kommandanten forlod Skibet, for at give Stor-Mesteren Don Periklos Beretning om det ankomne Skib og de medførte tyrkiske Fanger. Den Maade hvorpaa Osmann havde talt, den Oprigtighed

hed der herskede i hans Mine, og det Besynderlige i denne Hændelse, gjorde Arnaud taktsfuld. Han vendte tilbage til det spanske Skib, og blev tilsidst eenig med Captainen, at han vilde udbetale ham 600 Zechiner, imod at Osmann blev udleveert til ham. Arnaud bragte den strax ombord paa eet af hans egne Skibe, gav ham en duellig Løge, og forsynede ham med alt hvad som var fornøden til hans Pleie. I en kort Tid var Osmann helbredet og uden Fare.

Osmann havde i Begyndelsen yttret for sin Belgiorer, at han strax vilde Krive til Constantino-
pel, for at erstatte ham de for hans Befrielse ud-
lagde Penge; men da han saae, at han var i en
Mands Hænder, som havde sat saa megen Tillid til
hans Ord, udbad han sig af Arnaud den Gunst, at
overlade det til ham selv, paa hvad Maade han
vilde erstatte ham hans Penge. Arnaud var ikke
allene villig at tilstaae ham dette; men end ydermere
overdrog han ham Kommando over det Skib, hvor-
paa han havde ladet ham føre, og gav ham endnu
flve Beviis paa hans Venkab og Edelmødighed.

Osmann tiltraadde nu sin Reise og da Skibet førte fransk Flag, var det sikkert for ethvert fiend-
ligt Overfald. Snart naaede han Damitta, og gik
derfra til Cairo. Saasnart han var kommen til
denne Stad, gav han Skipperen 1000 Zechiner,
tilligemed en stor Mængde kostbare Foræringer til
hans Belgiorer Arnaud. Skipperen selv skienkede
han 500 Kroner. Han udrettede nu Sultanens
Vrende i Cairo, kom tilbage til Constantinopel hvor
man endnu var gondske uvidende om hans Fangens-
skab og øvrige Hændelser.

Saa anseelige end de Foræringer vare, hvoro-
med han søgte at bevidne sin Belgiorer den inder-
ligste

ligste Taknemmelighed, saa ansaae han dog sig bestandig at være denne saa forpligtet, at han i lang Tid, saavel ved Breve som ved nye Foræringer, søgte at vise den Erkiendelighed, han skyldte Arnaud for hans ædelmodige Forhold imod ham.

I Aaret 1632 blev Topal Osmani ophøiet til Storveziers Værdighed, neppe var han kommen til Konstantinopel for at tage Besiddelse af sin Hæders Post, før han sendte til den franske Gesandt, bad denne at skrive til Malta, og give hans Belgiorer Arnaud Efterretning om hans Forfremmelse; han indbød ham tillige til at besøge ham i Constantinopel; og da han kiendte de Vanskeligheder som vare forbundne med en Stor, Veziers slibrige Post, og hvor hastig endog den værdigste Mand kan stødes derfra, saa bad han Arnaud ikke for længe at udsætte sit Komme.

Arnaud kom endnu samme Aar tilligemed sin Søn til Constantinopel, og foruden adskillige andre Foræringer, medførte han tolv Tyrker, hvis Frihed han havde kjøbt. Efter Stor-Vezierens Forlangende blev de alle førte til ham. Han modtog Arnaud og hans Søn i Overværelse af flere fornemme Kaiserlige Embedsmænd, og bevidnede dem sin Høiagtelse og sit Vennskab. Herpaa vendte han sin Tale til de Omkringstaaende, og i det han viste dem de ranzionerede Tyrker, sagde han: Seer disse Eders Brødre, hvilke, efterat de i lang Tid have sukket i Slaverie, nu ere saa lykkelige at smage Frihedens Sødheder. Denne franskmand er deres Befrier. Jeg selv har prøvet hvad det er at være Slave; beladt med Lænker, med smertelige og blødende Saar, blev denne Mand min Belgiorer og Befrier. Ham skylder jeg mit Liv, min Frihed, min Lykke og alt. Uden at kiende mig, betalte han en anseelig Sum Penge for min
 Dex

Befrielse, og uden at have anden Sikkerhed, end mit Ord, overlod han mig et Skib, som førte mig til min Bestemmelse: saaledes handlede denne Christen; findes der nogen Muselman som kunde handle ædlere og skønnere?

Medens Osmann talte saaledes, vare alles Bine henvendte paa den gamle Arnaud, som holdt Storvezierens Haand fast imellem sine og trukte den. Stor-Vezieren gjorde herpaa adskillige Spørsmåale til ham og hans Søn, om deres Omstændigheder og Levemaade, hørte paa deres Svar med megen Opmerksomhed, og sluttede med den arabiske Sentents: allah Kerim! stor er Guds Godhed!

De Forøringer de havde medbragt, fordeelte han i deres Nærvarrelse. Den største Part bestemte han til Sultanen, Sultanens Moder og Øversten for Gildingerne. De tvende Franskmænd hilsende ham herpaa og forsvæiede sig bort.

Topal Osmann var een af de fieldne Mænd, der i sit hele Liv gav Beviis paa en ædel høimodig Siel og en ualmindelig Tænkemaade. Hans Forstand, hans Tapperhed, og hans Dyder førte ham til den store Værdighed han beklæbde.

Anekdote.

Hertugen af Alba, Philip den Andens General i Nederlandene, var kommen med den spanske Armee til Overyssel, hvor han slog Leir, for at kunne, inden han gik videre frem, bringe i Erfaring, om der

der paa den Bei, ad hvilken han vilde drage, vare saa stærke Broer, at de kunde bære det svære Artillerie. Hans Spioner vare ikke komne langt, før de hørte Trommer og i nogen Kraastand saae fire Faner. I Hast vendte de tilbage til Leiren, for at melde Spanierne Prindsen af Oraniens Anmarsch. Paa denne Rapport lod Alba sin hele Armee stille i Slagsordning, og sendte Tienden nye Speidere i Møde. Det varede ikke længe, før disse saae fire Faner paa ligesaa mange Bogne, der vare pyntede med Løv og omringede af en stor Hob Bønder. Disse gode Folk ledsagede en Brud, som vist ikke tænkte paa Krig, men var ligesaa fredelig sindet som hendes Følge. Hele Armeen loe over Speidernes Feiltagelse og Tilberedelserne til Træfningen anvendtes nu til Glædesbeviisninger. Ligesom Bruden førte forbi den opstillede Armee, rørte man Trommerne og gav en Generalsalve. Siden denne lystige Tildragelse, pleiede de spanske Soldater at modtage deres Spioner naar de kom tilbage, med det Mundheld: har I seet Bruden?

B.

I.

Richelieu, en Bys i Frankrig, er opbyggt af den bekiendte Cardinal af dette Navn, der vilde skabe en stor og udmerket skion Stad paa sit Fødested; men den holdt sig kun i Anseelse saalænge han levede, og hans Klienter trak sig derhen, for at søie ham; siden blev den lidt efter lidt igien forladt, og nedfank til en maadelig Landsbyes Størrelse. Aarsagen hertil var, at den var bygget for langt fra al Veilighed til Handel og Wandel, saavel til Vands som

som til Lands. Det er forunderligt, siger en Kælsende, at denne Mand, som man paastod, kunde gisre alting, ikke har fluttet Voire: Floden hen ved Siden af sin Bye, og ladet den store Bei til Bourdeaux gaae igiennem den, naar han endelig vilde hellige sit Fødested, ved at bygge en Stad rundt omkring det Kammer, hvori han fødtes. En Forsængelighed af ham, der lignede Alexanders, naar han paa de Steder, han drog igiennem med sin Hær, efterlod sig Tømmer og Bidstler af usædvanlig Størrelse, for at Efterverdenen skulde troe, at han og hans Folk vare overnaturlige Mennesker; siden de havde betient sig af saa store Heste.

2.

Turenne var i sin Ungdom af saa svagelig Helbred, at hans Fader sagde, han vilde aldrig blive duelig til militaire Strabatser. Denne Tanke saarede hans Hierte; han foretog sig i sit tiende Aar at tilbringe en heel Vinter-Nat paa Volden af Sedan. Efter lang Søgen fandt hans Hovmester ham sovende paa Lavetten af en Kanon.

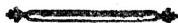
M. S. 2—g.

Borger = Bennen.

No. 51.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 17. August 1792.

Anmeldelse.

Da Antallet af de Hrr. Repræsentantere som behagede at møde i Generalforsamlingen den 13. Aug. sidstleden, ei var saa stort, som Lovene tilholde, naar noget af Vigtighed maae foretages, saa blev berammet at en anden Generalforsamling skulle holdes i September Maaned. Imidlertid blev ved denne Leilighed den forrige Administrations Regnskab fremlagt til Repræsentationens qvitterende Paategning, efter Resolution i Generalforsamlingen den 16. April, og efter at være underskrevet af de Tilstædeværende, blev bemeldte Regnskab igien tilbageleveret Hr. Renskriver Muus, som var mødt.

Videre blev vedtaget, at Administrationen efter fremsadt Forslag maatte ved Circulairer strax tilstille de Hrr. Repræsentantere for hver Klassifikation
en

en Fortegnelse paa de fra samme hidtil indkomne Ansøgninger, paa det at Begyndelsen kunne skee med at undersøge de Ansøgendes Forsatning; da de øvrige som fra nu af til September Maanedes Begyndelse maatte indkomme, ligeledes i næste Maaned skal blive udsendte.

Administrationen for det foreenede Understøttelses Selskab.

den 14de August 1792.

Et sieldent Testamente.

Peter Pithou, een af de berømteste Lovkyndige Frankerige nogenstinde har frembragt, var en Adelsmand fra Champagne, fød i Aaret 1539. Han studeerte under den lærde Cujaz, og opsvingede sig ved sine Fortienester til General, Prokurator. Han viiste sig i sit hele Liv som et Mønster paa prøvet Rettskaffenhed, og døde 1596. Hans Efterkommere have bekædet de betydeligste Magistrats-Embeder i Frankerige; een af disse var den berømte Generalcontrollleur Turgot. Pithous redelige Karacteer kiendes best af det besynderlige Testamente han opsatte ti Aar for sin Død, som er en tro Afbildning paa hans Tænke- og Handlemaade.

I. I et ulykkeligt og ved ryggesløse Sæder fordærvet Aarhundrede, har jeg stræbt efter mueligste Evne, at være retsfærdig, redelig og retskaffen.

2. Jeg var oprigtig i mit Venſkab, forekommende mod mine Venner; Hevngierrig var jeg aldrig mod mine Fiender; men ſtræbte at vinde dem, deels ved Belægninger, deels ved at foragte deres Fornærmelser.
3. Jeg har altid elſket min Kone med den æmmeſte Kierlighed; mod mine Børn viiſte jeg mig ſom en god Fader, dog uden at oversee deres Feil: mine Tienestefolk have ſtædſe fundet i mig en bilig og overbærende Huusbonde.
4. Jeg har altid afſkyet Laſter, om de og fandtes hos mine kæreſte Venner; derimod har jeg agtet og elſket Dyden hvor jeg fandt den, ſelv hos mine Fiender.
5. Jeg har gjort alt hvad en klog Mand bør gjøre for at vedligeholde min Formue; men det har været min ringeſte Bekymring at forøge den.
6. Jeg har aldrig gjort det imod andre, ſom jeg ugierne havde ſet at hændes mig.
7. Jeg har foragtet alle Naades-Beviiſninger, ſom enten vare uretfærdige, eller koſtede megen Nøie eller Fulde Kiøbes.
8. Gierrighed og Nederdrægtighed har jeg altid hadet, iſær har det ſmertet mig, naar jeg ſaae Religionens og Retfærdighedens Tienere hengivne til diſſe Laſter.
9. Jeg har altid æret og agtet Alderdommen, ikke allene da jeg var Barn; men endog ſom Yndling og Mand.

10. Jeg har altid haaret den oprigtigste Kierlighed til mit Fædreland.
11. Af virkelig Lyst til at gavne, har jeg altid mere attraaet de Embeder som fordrede Arbejde, end de der vare forbundne med Hæder: jeg vilde hellere oplyse Menneskene end beherske dem.
12. Endog i mit private Liv har jeg beskæftiget mig med det offentlige Vel: dette var altid mit Niemeed.
13. Mit varmeste Ønske var altid at see Statens Saar lagte; men blot ved de mildeste og simpelpste Midler.
14. Freden har i mine Dine altid været ønskelbaere end Krig, selv endog da naar den skulde siges ved haarde og ubehagelige Vilkaar.
15. Med den inderliaeste Smerte har jeg seet, hvorledes Religionen saa ofte har været misbrugt til et Skjul for Gierrighed og Dandskab.
16. Jeg har undersøgt, prøvet og studeret Aldersdommen saa nøie, at jeg derved har lært at bedømme nyere Tildragelser rigtig.
17. Alle spidsfindige Undersøgelser om Gud og hans Væsen, har jeg anseet som daarlige og unyttige.
18. Min Erfaring har lært mig, at man ved at handle aaben og retskaffen, lettere naaer sit Maal, end ved Konstgreb, Bedragerie og Rænker.
19. Den Konst at tænke vel har jeg altid givet Fortrin for den Konst at tale vel.

20. Fri for Uegterrighed, Bindsyge og Uvind; forenet ved Venfjabs Baand med fortiente og retskafne Mænd; i Besiddelse af en anseelig Formue, havde jeg kundet leve mine Dage roeltge og uden Bekymring, dersom Statens Vel ikke havde lagt mig mere paa Hierte end mit eget.
21. Jeg har altid anseet de Dage som de skønneste i mit Liv, hvilke jeg har kunnet anvende til mine Medborgeres og mine Benners Tjeneste.
22. Jeg har altid med større Mod baaret det nærværende Onde, end Frygten for det muelige forstaaende: en ubehagelig men bestemt Forfatning har været mig mindre piinagtig, end en uvis Fremtid.
23. Jeg har erfaret, at en bestandig Retfærdighed uden Egenfindighed og Lune, streng, men altid indrettet efter de samme Grundsætninger, var det sikkerste Middel at holde Ondskab og Frækhed i Tømme.
24. Overbeviist om mit Fædrelands gode og viise Love, overlader jeg til disse at bestemme min Formues Deeling naar jeg ikke er mere.
25. Jeg haaber, at min Kone, som stedse har viist den ænneste Kierlighed og Hengivenhed for mig, ogsaa vil vise den imod mine Børn og besørge deres Opdragelse paa den beste Maade.
26. Jeg helligor Eftertiden denne tro Skildring af mit Hierte og Tænkemaade; med det Ønske, at man ikke vil udlægge det som et utidigt Prælerie, men anvende dette paa den rette Maade.

Erindring

om nogle væsentlige men desuagtet alt for ofte
forsømte Punkter i den physiske Opdragelse
i Barndommens første Periode;

af Hr. Hofmedicus Hufeland.

Er der noget hvori Fornuftens og Kulturens Fremgangs kiendes, da er det i Henseende til Børnenes Behandling, og et Tidstrum af 20 Aar har her frembragt en Revolution, som er saa meget mere forunderlig, som den havde Fordomme, Overtroe og indgroede Sædvaner at bestride. Man har atter nærmet sig Naturen, hvilken man i saa lang Tid havde forladt, og man er nu fuldkommen overbevist om, at vil man danne Børn til sunde og duelige Mennesker, da er det nødvendigt, at man tidlig gjør dem bekiendt med de Elementer og Forandringer, hvori de engang skal leve; at man skyer al Evang, al Kunst, og alt hvad som kunde virke en alt for tidlig Modenhed; at man ikke danner Sielen paa Legemets Bekostning, med et Ord, at man hævder Naturens og Barndommens Rettigheder.

Imidlertid er det unægteligt, at skiont man har vundet meget, saa har man dog ikke vundet alt. Disse gyldne Sandheder ere for nye og Almuens Fordomme for mægtige og udbredte til at man skulde torde vente dem almindelig erkjendte, antagne og fulgte. — Men endog hos dem, som ere oplyste nok til at indsee disse saa længe miskjendte Sandheders Værd og Nytte, og ere villige til at anvende dem, herse endnu endeel Feil og Mangler, hvilke ere saa meget mere farlige, som man ikke kiender deres Skadelighed. Det er min Hensigt at gjøre mine Læsere op-

merk.

merksomme paa nogle af disse, og tillige at give en rigtig Anviisning, hvorledes man skal undgaae dem.

En af de vigtigste Feil er den: at man i mange Stykker antager den nyere forbedrede Børne-Opdragelse, men i andre vedbliver at følge det gamle System, hvilke i flere Henseende er overmaade skadeligt for BARNET. Saaledes til Ex. bær man BARNET hele Dagen om i den fri Luft, med blot et Hoved, Bryst og Arme; men naar Aftenen kommer, pakkes det ind i tykke varme Sengeklæder, og nu maae det opholde sig 10 eller 12 Timer i en varm Stue, hvor Luften er indspærret og fuld af Dunster. Eller og man bader BARNET i kold Vand for at hærde det, men lader det bære sine varme Strømper, Hue og Klæder. Saaданne Kontraster seer man ikke sjelden, og de medføre den høist ubehagelige Følge, at det gode Indtryk, som Kulden havde virket, ophæves ved den modsatte Varme; ja hvad som er værre, Naturen hindres fra at vænne sig til hiint. Det er utroeligt, hvort meget det kommer an paa, ved den første Opdragelse, at gaae frem paa een Maade, og ikke at forville Naturen ved den evige Blanding af modsatte Indtryk; Umuelig kan een saaledes behandle Natur nogensinde antage en vis bestemt Tone.

Men den største Kontrast og Kilden til mangfoldigt Onde, mener jeg at finde i den Mangel paa rigtigt Forhold, som sædvanlig finder Sted i Børnenes Behandlings Maade i det første Aar og de følgende. Bore Forbedringer angaae mere de sildigere Aar; man har hidtil ikke noie nok undersøgt de Negler som bør følges i den første Periode. Fordomme og Kielsenkab øve her ubehindret deres Herredømme, og foraarsager en vigtig Mangel i Opdragelsen, da man ofte gaaer fra en Yderlighed til en anden. Istædet for at man, som man burde, strax skulde

Skulde gjøre Begyndelse med en med Naturen overensstemmende Opdragelse, seer det sædvanlig, at man i det første Aar holder Barnet varmt og kielent, slapper Fibrerne og gjør det empfindtligt mod ethvert Indtryk — og saasnart det begynder at gaae fører man det fra Amnestuens varme indspærrede Luft, til en kold, luftig Levemaade, som aldeles ikke passer til disse stakkels forkielede Skabninger. Hvad andet maa blive Følgen af dette, end først, at ved et Aars Drivehuus'iv lægges Grunden til Svaghed og Empfindlighed for Menneskets øvrige Dage, som siden umuelig kan hæves, og dernæst, at denne pludselige Overgang til en strengere Levemaade bliver et farligt Skridt. En Plante, som fra Begyndelsen er drevet i et Drivehuus, vil aldrig naae den Fasthed, Størke og Bægt, som den der er voret paa sin naturlige Grund, og altid været udsat for den fri Luft; den mindste raae Luft vil bringe den til at visne. Da et Barn, som fra Fødselstimen af aldrig har forladt sine varme Sengeklæder, stelden nydt Luften, hvis spæde Overflade ikke var vandt til et andet Indtryk end det af en bestandig Varme, skulde nu med eet kunde taale fri Luft, kold Bad, tynde Klæder, være blottet paa mange af dets Lemmer, uden at dette heraf skulde tage Skade? — Det er derfor sædvanlig, at man i denne Katastrophe, som oven i Riøbet træffer sammen med den Tid, i hvilken Barnet faaer Tænder, seer flere farlige Tilfælde, Brystfeber, Konvulsioner, Kolik og Diarhee, at indtræffe, som forvolde saa mange Børns Død, og gjøre Forældrene frygtsomme at vedblive en Methode, hvilken de ikke troe passende til vort Klima og BARNETS spæde Alder.

(Fortsættelsen følger)

Borger = Bennen.

No. 52.

Fjerde Aargang.

Fredagen den 24. August 1792.

Fortsettelse af

Erindring

om nogle væsentlige; men desuagtet alt for ofte
forsømte Punkter i den physiske Opdragelse
i Barndommens første Periode,

af Hr. Hofmedicus Huseland.

Man siger: den haarde Opdragelse passer ikke paa den første spæde Barndoms Alder, og i visse Maader har man Ret, naar man tager den i sin hele Omfang. Men bør man derfor gaae frem paa den modsatte Maade? Skulde man ikke opsøge de Modifikationer, hvorved den kunde anvendes paa denne Alder, i det mindste søge at forberede Legemet til samme? — Men her er Knuden som skal løses, og det er vanskeligt at bestemme noksie den Punkt, hvorved man holder en rigtig Middelvei, uden at man enten gjør for meget eller for lidet. Jeg vil forsøge her at angive nogle Midler, samlede af Forsøgt og Erfaring. Man maae altsaa ikke vente her at

at forefinde en fuldstændig Anvisning til den physiske Børne Optræelse, hvi ken andre have givet fuldkomnere end jeg er i Stand til at kunne give den; men kun en Forestilling om den bedste Behandlingsmaade, hvorved Børnet alt i det første Aar kan naae en Grad af Sundhed og Styrke.

Den første og vigtigste Regel er: Man vasker Børnet hver Morgen, fra Hoved til Fødder med Koldt Vand.

Det er utvælsigt, hvilke fordeelsagtige Virkninger dette simple Middel frembringer. Det vedligeholder Reentlighed, hærdner Overfladen og gjør den mindre empfindelig, styrker Nerverne, gjør Musklerne faste og giver en sund Hud, hvis Forsømmelse er Hovedtiliden til manafoldige af vor Tids Svagheder. Sædvanlig peier jeg at begynde med dette 3 eller 4 Uger efter Fødselen, saa at det indtil da brugte varme Vand lidet efter lidet blandes med koldere, indtil man bruger det aldeles koldt. Snart vænne Børnene sig hertil, og man tager Feil dersom man troer, at det er forbundet med den mindste Fare, kun to Ting beder jeg om at maatte paaagtes: 1. Man vasker Børnet ikke strax ligesom det staaer op af Sengen, og Svedehullerne altsaa endnu ere aabne; men først en halv Time efter. 2. Man være gesvindt med denne Vaskning. Den ved Vaskningen sædvanlige brugte Fremgangsmaade, at man fugter og løslig berører Huden, anseer jeg som meget skadelig; thi ved denne bliver Huden ikke ved Gnidning sat i Virksomhed og Vandet faaer Tid at dunste bort, hvoraf Forkælselse maae blive en uundgaaelig Følge. Men er man gesvind og ved at afstørre Fugtigheden gnider tillige Huden, at den snart bliver tør og varm, saa opnaaes ikke allene Virkningen af Vandets kolde Indtryk, og Fordelen af

af Hudens Grnidning; men denne er og tillige sat i Virksomhed, saa at man ikke har Grund til at befrøge de skadelige Følger, hvilke Bæddernes Standsming i Svedehullerne kunde frembringe — Ved svagelige og empfindelige Poren er det best, at foretage denne Baskning imod Aften og strax derpaa at bringe dem til Sengs. Løkkelige ere de Mærker, hvilke denne Bane daglig at vaskes med kold Vand er bleven til en Fornødenhed. De bedste herved et af de kraftigste Midler imod Gigt, Nervesvækkelse, Snue og Korkrøelse, og de vil, saa længe de leve, takke dem som herved bidrog til at styrke deres Helbred. Man vil let kunne gjøre sig et Begreb om, hvor gavnligt dette Mittel, naar det bruges fra den spæde Alder, maae være, da jeg har mange Exempler paa svaae med Giat og Krampe plagede Personer, som i de tidligere Aar have taget deres Tilflugt til dette Mittel, og ved samme ere blevene befriede fra deres Ubehageligheder, og siden have nydt en Grad af Sundhed og Styrke, hvorom de for den Tid ikke vare i Stand til at danne sig noget Begreb. Men en Hovedbetingelse ved at bruge dette Mittel, er, at man ikke udsætter nogen Dag, for ikke at lade Huden komme af Banen. Endog smaae Upassligheder bør ikke afholde een fra at bruge det. Kun ved heftig Snue, Udslæt, Diarhee og Febre, er det raadeligt at bruge varmt Vand eller og i nogle Dage aldeles at undlade det.

Ligesaa vigtig og nødvendig er den Regel: Man bade BARNET fra den første Tid af een eller to Gange om Ugen.

Er der noget Mittel til at frembringe Sundhed, Harmonie og en rigtig Udvikling af Legemets Kræfter og Organer, saa er det sandelig dette — Vi ville noget næiere betragte dets Indflydelse paa det

det menneskelige Livs første Periode; den har en ustridig Fordring paa vor Opmærksomhed, og ikke altid betragtes den fra den rette Synspunkt.

1. Intet vedligeholder Legemets Reenlighed, Sundhedens første Grundpiller, saa fuldkommen, som Bad. Barnets stærke Uddunstning, forenet med Ektodesløshed i at veyle Lintvi og Klæder saa ofte som det fordredes, gjør, at dets Huud overtrækkes med en skarp Ureenlighed, som røber sig ved en i høi Grad ubehagelig Lugt. — Man maae ikke troe, at den løselige Vaskning, hvorved man sædvanlig pleier at ville raade Bod paa denne Mangel, formaaer til Gavn at rensse Legemet fra den dybt indgroede Uhumshed. Kun Bad er i Stand til at virke dette; og naar dette forsømmes, bliver Ureenligheden en Hovedkilde til Ekry, Uflet og andre Hudens Sygdomme, hvilke tilfids angribe Bædskerne og Blodet, og frembringe farlige Tilfælde.

2. Bad forfrisker og opløser Hudens Organisation, som ved den sædvanlige Behandlingsmaade alt for let taber sin Bidsomhed, og enten bliver i en høi Grad slap og ufølsom, eller og umaadelig empfindelig. Et Barn altsaa, som flittig bades, opnaaer et stort, og i den nærværende Slægt næsten ukendt Gode, Hudens Fasthed og naturlige Virksomhed. Det maae altsaa ikke allene blive fri for de sædvanlige Hudsygdomme, som ere en Følge af dens Slaphed; vil med mindre Fare udholde Kopper, Mæslinger og andre sliige uundgaaelige Sygdomme; men endog den ydre Overflides Sympathie med de indvortes Dele er regelmæssigere. Man gaaer vist ikke for vidt, naar man paastaar, at den tredie Deel af alle Sygdomme meddeeles os igiennem Huden; hvor mangfoldige Svagheder ville altsaa forebygges, ved

ved at sørge for, at den har den behørigte Beskaffenhed og Styrke?

3. Intet Middel er saa virksomt, som dette, til at bringe Vædskerne og Blodet i et ordentligt Omløb, og hvad som er det fortrinligste, bidrager saa meget til at udvikle og danne Organerne, og frembringe en Ligevægt imellem Legemets Kræfter. — Sandelig et stort og hidtil ikke noksom erkendt Fortrin, især naar man betænker, hvor sædvanlige disse Uordener i Vædskernes Omløb og urigtige Udvikling af Legemets Kræfter ere i vor Tidsalder, og de utallige Elendigheder de frembringe. Hvor almindelig er ikke engelsk Syge, Skrophler, Stivhed, Kraftløshed i Hødderne, for tidlig og urigtig Dannelselse af Talen o. s. v. i den nærværende Slægt? og alle disse Svagheder have dog næsten altid eene og allene deres Grund i Mangel af en rigtig Udvikling og ordentlig Forhold imellem Legemets Kræfter, og kunne ikke bedre forebygges, end ved dette Middel, som formedelst sin Styrke og opløsende Kraft, ved den Egenskab ligeformig at fordele Livsaander og Næring, næsten kan ansees som det eneste i sin Art.

4. En væsentlig og hvad som er besynderlig, hidtil aldeles overseet Fordeel af Badets tidlige og bestandig siden fortsatte Brug, er denne, at vor Natur, det er, den levende Virksomhed af Legemets Kræfter og Organer, herved faaer mere Drift til Overfladen og vil søge hen til de ydre Dele, og følgelig i Sygdomme er mere tilbøielig til at entledige sig de fordærvede Vædsker igiennem disse Veie. — Der er sandelig intet som mere karakteriserer den nærværende Slægts næsten almindelige Fordævelse, end dette, at alle skadelige Indtryk reflekteres til de indvortes Dele, og disse, især Fordæielsens Meddelelserne, blive ligesom Nederlag for Sygdommens Materie.

teris, dette er en fuldkommen Forvending af den naturlige Orden, i Saae hvilken al Bevægelse burde gaae ud fra Middelpunktet til de udvortes Dele. Man lægge Mærke til Sygdommens Gang i vore Tider, og man vil da finde denne Paastand grundet. Alle, endoa de meest forskiellige Sygdoms Aarsager, Kereskiøelse, Skæk, Glæde, Græmmelse, alt viker paa Maven, alt frembringer Svaghed i Underlivet. Alle Sygdommens Krise sker iatennem Kordsiølsens Karrene, og der gives saa Svadomme, hvis Materie vi, i Ordets egentligste Forstand, ikke skulle fordsie. Aarsagen til denne forkeerte Orden ligger i Hudens Svaghed og Uoiøksomhed. Det er ikke Stedet her at vise, hvor megen Andeel den siddende Levemaade, varme Drikke o. s. v. have heri. Det er kun min Hensigt at giøre mine Læsere opmærksomme paa den Omstændighed, at Grunden til denne unaturlige Stemmning alt lægges i den spædeste Alder, og fornemmelig fordi man forsømmer at bruge Bad, og derimod giør alt for hyppig Brug af pirrende Nærings- og Lægemidler.

Man maae ikke troe, at hvad jeg her fremfører, ere ubeviste og vilkaarlig antaane Sætninger. Jeg vilde ikke tale med saa megen Overbeviøning og Varme om denne Sag, dersom ikke flere Erfaringer havde overtydet mig om deres Rigtighed, og jeg har daglig i mine egne Børn de glædeligste Beviøis herpaa for Dine. Jeg har brugt den Maade, at jeg fra deres første Tid af, daglig har ladet dem vaske over deres hele Legeme med kold Vand, og hver Uge badet dem i det mindste eengang, og deres Helbred er saa stærkt og ønskeligt som det kan være. Kun sielden trænge de til afførende Midler, og Naturen er saa ordentlig og hiølsom, at selv i de Tilfælde, hvor andre Børns Kordsiøelse anaribes, og afførende Lægemidler bruges, som i Forkiøelse, Koreskiøelse

seelse imod Diæten, Snue, Hoste, hæves Sygdommen ved en jevn Uddunstning og Afsondring iagtennem de andre Veie. Endnu i dette Foraar, hvor Kiighoste var en almindelig Omgangssyge, hvoraf mine Børn ogsaa bleve smittet, vare de muntre, sporede intet til Feber eller svækket Fødsielse, nød hver Dag den friske Luft, og uden det mindste Lægemiddels Brug, vare de i 4 til 5 Dage i fuldkommen Stand, da de fleste andre Børn vare angrebne i ligesaa mange Uger. Endog naar de fik Tønder, som sædvanlig pleier at angribe Fødsielsens Systemet, sporede de ikke til nogen Svaghed, og deres Appetit var den samme som forhen.

Men hvilke Slags Bade ere de tienligste for Børn? Efter min Erfaring de lunke, omtrent 24—28 Grader Reaumur. Thermometer. Man maae ikke bilde sig ind, at det er kun de iiske Bade som styrke Legemet. Badet i og for sig selv, Vandets oplivende Indtryk, hvis Bestanddele og Kræfter ikke endnu tilfulde ere undersøgte, forenet med den ved samme virkede Renselse, er alt et ypperligt styrkende Middel. Man betænke kun, hvor vederqvægende et lunkent Fodbad er efter en lang trættende Vandring, og hvor hastig det hæver Træthed og Hæseløshed: er dette ikke et tilstrækkeligt Beviis paa dets oplivende Kraft? Ja Bruce har giort den Erfaring, at endog i Abyssiniens varme Clima fandt han sig mere vederqvæget og styrket efter et lunkent Bad end efter det kolde. Overalt maae vi ikke glemme, at vi have med Spæde og til Varme vandte Skabninger at bestille, Det kolde Bad hører til de heroiske Styrkningsmidler, og grændser meget til Elektriciteten; Men det er en vigtig Regel, at styrkende Midlers Grad maae rette sig efter LivsMaanedernes Grad: en svag Vind vil ved et heftigt Luftstød suarere slukkes end opflamme, og det heftige
ryskende

rystende Styrknings Middel, som baader et stærkt Løse
geme, kan let blive til Skade for det skrøbelige.

Man bade derfor Børnene i lunken Vand, til det stærke Barn bruges kølligere, til det svage i noget varmere, dog saaledes, at man med tiltagende Aar og Kræfter formindsker Varmen. Om Sommeren forsømme man ikke at udsætte det til Badet bestemte Vand hele Dagen for Solens Straaler; disse give det den meest oplivende Varme. Har man Regnvand ved Haanden, da var dette det tiensligste; men maae man bruge Brøndvand, saa forbedre man det med en liden Portion hedt Vand, hvori $\frac{1}{2}$ Lod Sæbe og Hvedeklid ere opløste, eller og man øse varm Mælk til det kold Vand. Meget vil jeg fraraade, at kaae den hele Quantitet Vand, derved vilde det tabe sin Luft og sin styrkende Egenskab. — I de første Uger og Maanedøer lader man Barnet opholde sig et halvt Qvarteer i Badet, siden et heelt, og naar et Aar er forbi, kan det gierne opholde sig endnu længere; medens Barnet er i Vandet, maae man ikke forsømme at gnide Huden med en Svamp. Meget vigtigt er det at agte paa den Tidspunkt i hvilken man tager Barnet op af Vandet; thi her begaaer man sædvanlig de største Forfeelser, og jeg har bemærket, at naar et Bad ikke bekom Barnet vel, da var det, fordi man her ikke havde bruat den fornødne Værdsomhed. Aftørringen maae skee saa hastig som mueligt, og best er det, at have varme Klæder ved Haanden, hvori Barnet svøbes i samme Dieblæk det forlader Vandet, og afvørres; man veed, at intet frembringer en mere aienemtrængende og skadelig Kalde end Vandets Bortdunstning, og det er noget aandske andet at være i Vandet end at have Vand paa Huden. — En slem Forkjølelse vil blive Følgen af denne Forsømmelse.

(Slutningen følger)

Tillæg

til

Borger = Bønnens

No. 52.

Fjerde Aargang.

Slutning af

Erindring

om nogle væsentlige; men desuagtet alt for ofte
forsømte Punkter i den physiske Opdragelse
i Barndommens første Periode,
af Hr. Hofmedicus Hufeland.

Ikke heller maae man bringe Barnet i Bad strax
efter Maaltidet, ligesaa lidet udsætte det strax efter
Badets Brug for en raae streng Luft. Best skeer
det om Aftenen, da man strax kan bringe det til
Sengs.

Foruden disse gives der en tredie Art af Bad,
ligesaa fornødent, ligesaa gavnligt som de andre,
nemlig Luftbadet; thi saaledes burde man beragte
og nævne Luftens Nydelse for Børn. Sædvanlig
anseer man dette som en Amusement eller Promenade,
og da disse Forestillinger ikke passe sig paa spæde
Børn, og Veirliget ikke altid er behageligt, saa be
gaer

gaaer man den utilgivelige Forsømmelse, at man ofte i flere Uger ikke bringer Barnet udaf Amnestuen. — Men forestille vi os Luftens Nødelse som en væsentlig Fornødenhed, som den der forfrisker og opliver Menneskets ædleste Kræfter, saa følger og heraf, at den er ligesaa uundværlig som Mad og Drikke, og at det ikke kommer saa meget an paa Luftens Skønhed og Behagelighed, som paa den fri Luft i sig selv, uden Hensyn til andre Bi-Omstændigheder. Det burde derfor være en hellig og ubrødelig Lov, aldrig at lade nogen Dag gaae forbi, uden at forskaffe Barnet denne høistvigtige oplivende Nødelse. Dens regelmæssige daglige Brug, er tillige det sikkerste Middel, hvorved Legemet vænnes til raae og skarp Luft, uden at denne har nogen skadelig Indflydelse paa Helbreden: alt dette kunde være nok for at anbefale dette Middel, og for at formaae Forældre til ikke at lade nogen Dag gaae forbi, uden at Barnet, var det endog kun en kort Tid, nyder den fri Luft; thi det er utroeligt, hvor snart Legemet kan afvænnes derfra, og en Udsættelse af 8 Dage er nok for at gjøre Legemet empfindelig mod Luften, saa at man ligesom atter maae begynde paa nye. I de første Maaneder maae dog dette skee med tilbørlig Forsigtighed, og de Børn, som fødes om Foraaret og Sommeren, have i denne Henseende et Fortrin, at man tidligere kan gjøre dem bekendt med dette Element, det er derfor jeg beder, ikke strax at udsætte Barnet for vindig og suatig Luft; men ere de første 2 Maaneder gaaet forbi, og Barnet imidlertid saa meget mueligt blevet vant til Luften, saa gjøre man sig siden ingen Betænkning, hver Dag uden Undtagelse at udsætte Barnet for den fri Luft, som vil have en velgørende og styrkende Indflydelse paa dets Helbrede. Jeg maae ved denne Leilighed ikke forbigaae den store Fordeel dette medfører for Dinene, som især i vor Tidsalder, hvor

Menneskeligheden, endog fra denne Side, fiendelig svækkes, er saare vigtig. Saa vist som den daglig mere overhaandtagende Kortsynhed og Dienstvaghed, (som især er Bye, Indvaanernes Lod) fornemmelig har sin Grund deri, at Børnene i de første Aar, bestandig indsluttes inden for de fire Vægge, hvorved Diet, som ikke seer andet end Gienstande som ere det meget nær, forhindres fra at formere den Focus som er nødvendig til længere fraværende Gienstande: ligesaa upaatvivleligt er det og, at Diet vil skierpes ved at udvide sin Synskreds i den første Barndom, og derved styrkes for den hele øvrige Levetid. — Sandelig en nye vigtig Bevæggrund, for at frie Børnene saa ofte som mueligt, fra Ammestuens usunde Fængsel. — Af hvad jeg hidtil har fremført, vil man tillige indsee Nødvendigheden af, at sørge for, at Ammestuen hver Dag, saavel om Vinteren som om Sommeren, luftes ud. Indspærret ureen Luft er en sand dødelig Gift for Børn, og det er beviist, at denne er Hoved Aarsagen, hvorfor saa mange Børn i de første Maaneder døe af Convulsioner. Hvor raadeligt var det derfor, at man ikke, som sædvanlig pleier at see, valgte det fletteste, men det beste Bærelse, til Ammestue. I det mindste burde den være rummelig, ikke være for lav og have Soel, hvis oplivende Straaler ere et sandt Styrknings-Middel for Børn og meget rensende Luft.

Da jeg Undertegnede har i Sinde at udgive 5 Kob-
bere, forestillende Dyrchauge Forlystelser, efter Sujet-
ter malede af sal. Professor Poulsen, og det er mig
meget magtpaaliggende, at see mig ved en betydelig
Affætning af disse skadesløs for de Bekostninger, den
Tid, og den Umage disse Stykker udfordre; saa giver
jeg mig den Frihed, som Medlem af Understøttelses
Selskabet herved at indbyde Selskabets ærede Med-
lemmer til at understøtte dette mit forehavende Ar-
bejde ved Subskription. Jeg smigrer mig med det
Haab, at flere ville paa denne Maade velvilligen
opmuntre en Kunstner, som ikke har noget vist aar-
ligt Indkomme, kun sin egen Flid at stole paa. —
Prisen vil blive 24. R. for hvert Blad i Quartifor-
mat: det første som nu er færdigt, kunne Liebhaberne
strax bekomme til ovenmeldte Priis, de øvrige skulle,
saa snart mueligt, udkomme.

Kjøbenhavn den 13 August 1792.

J. G. Fridrich.

Kobberstikker,

boende i Nynter-Gaden No. 58.

Borger - Bennen.

No. 37.

Fjerde Aargang.

Kredagen den 11. Mai 1792.

I Generalforsamlingen den 7de Mai bleve følgende optagne som Selskabets ordentlige Medlemmer :

Sekretair Pram.

Jomfrue Charlotte Amalie Smidt.

Jens Reimert Smith, Urtekrammer.

Corfirin, Fuldmægtig i det syhnske Stifts Contoir.

Madame Madsen, Skibs-Kapitain Balkar Madsens Hustru.

Fribager Klitsoed.

P. S. Stolp, Spekhøker.

Chirurgus H. M. Schnell i Thorshavn paa Færøe.

Madame Birgitte sal. Prokurator Hansens Enke fra Store Hedinge.

Statsraad og Livmedikus Naskow.

Premier-Lieutenant G. S. v. Bille i Søe-Staten.

Dernæst

Dernæst blev forelæst et Brev fra Kiøbenhavns Magistrat af 2den hujus, hvori den Kongelige Anordning om Fattigvæsenet blev bragt i Erindring, & Tilfælde: at Selskabet ved extraordinaire Leiligheder indsamlede noget til de Fattige, da der med saadant skulde forholdes efter Anordningen.

Da saadanne Indsamlinger ikke finde Sted i Selskabet, uden for saavidt de ere anordnede i Lovene og henhøre under Selskabets egen Kasse, hvis Bestemmelse, tilligemed Lovene, af Kongen allernaadigst var konfirmeret, saa kunne den Kongelige Anordning om Fattigvæsenet ikke sigte til at forandre Selskabets Plan, hvorfors der blev besluttet: at Administrationen skulde tilmelde Kiøbenhavns Magistrat dette, og til fuldkomnere Efterretning om Selskabets Plan og Indretning skulde et Exemplar af Selskabets Love vedlægges Svaret.

Ligeledes blev fremlagt et Brev fra det Kongelige Finants-Collegio. Administrationen havde nemlig, i Følge Repræsentationens Beslutning, i forrige General-Forsamling tilskrevet bemeldte Collegium og ansøgt om Tilladelse at indbetale i den Kongelige Kasse de i Banken deponerede 500 Rdlr., samt 200 Rdlr., som siden vare indløbne, i alt 700 Rdlr. Ligesom og ansøgt om at maatte indsette paa lige Maade, hvad Tid efter anden maatte indkomme.

Da